This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

W

Checked 2012

M-759

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय ग्रंथालय
हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र. M.759 विषय वेद

नांव यजुर्वेद काण्वशाखायांसंहितापदपाठ MSS.

लेखक / लिपीकार —

पृष्ठ 322 काळ — पूर्ण / अपूर्ण

W

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

M-759

॥ [illegible] ॥

१ क [illegible]

[illegible] परोपकारार्थ [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ श्रीगणेश... ...मारसमतारकायायमनरामसेउ

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरु

भ्यो नमः ॥ हरिः ॥ ॐ ॥ अइउण् ॥ ऋऌक् ॥ एओङ् ॥ ऐऔच् ॥ हयवरट् ॥

लण् ॥ ञमङणनम् ॥ झभञ् ॥ घढधष् ॥ जबगडदश् ॥ खफछठथ

चटतव् ॥ कपय् ॥ शषसर् ॥ हल् ॥ इति माहेश्वराणि सूत्राणि ॥ १ ॥ अथ प्रत्याहारः ॥ अ

णः ॥ इ ॥ इ ॥ ण्यः ॥ पूर्वो ॥ त्र ॥ अच ॥ इति प्रत्याहा ॥ ६ ॥

अनमीवाः ॥ अयुष्मा ॥ ग ॥ मा ॥ वः स्तेन ईशत

... ॥ घशौ ॥ उत्सव ॥ शौ ॥ वसः ॥ २ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वाः । अग्निम् अनु । गोपतौ । इति गोऽपतौ । स्यात । ब
ह्वीः । यजमानस्य । पशून् । पाहि । वसोः । पवित्रं
असि । [illegible] द्यौः । असि । पृथिवी । असि । मात
रिश्वनः । घर्मः । असि । विश्वधाः । इति विश्वऽधाः ।
परमेण । धाम्ना । दृंहस्व । मा । ह्वाः । मा । ते ।
यज्ञपतिः । इति यज्ञऽपतिः । ह्वार्षीत् । वसोः । पवि
त्रं । असि । शतधारम् । इति शतऽधारं । वसोः । प

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वित्रं। असि। सहस्रधारमिति सहस्रऽधारम्॥ ५॥
…वः। चा। सविता। पुनातु। वसोः। पवित्रेण। शतधारे
णेति शतऽधारेण। सुप्वेति सुऽपवा। कां। अधुक्षः॥ ५२॥
सा। विश्वायुरिति विश्वऽआयुः। विश्वकर्म्मेति वि
श्वऽकर्म्मा। विश्वधायाइति विश्वऽधायाः। इन्द्रस्य
त्वाभागं। सोमेन। आ। तनच्मि। विष्णो इति विष्णो।
हव्यं। रक्ष॥ ६॥ अग्ने। व्रतपत इति व्रतऽपते। व्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तं । चरिष्यामि । तत्र । शोकेयं । तत्रामे । राध्यतां । इदं । अहं ।
अन्वेताल । सत्यं । उपे । पुमि ॥ ८ ॥ कः । त्वां । पुनर्ब्रूते । सः ।
कस्मै । तस्मै । कर्मणे । वां । नेपाय । वां ॥ ९ ॥ प्रत्यय मिति
प्रतिऽऽष्ट । रध्वंसः । प्रस्फुटाइतान्प्रतिऽउद्यशः अरातयः । नि
रस्तं । विस्तमामिति नि तेन ॥ रध्वंसः । निरुद्धताः । विस्तामा
इति नि तेताः अरातयः उरु । अन्तरिक्षं अनुवद
मि ॥ १० ॥ ५ हूः । असि । महवै । महवैतां । महवीतां यां ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अस्मान्। च। ध्रुवैति। ध्रुवे। तां। यं। वयं। ध्रुवीमः ॥ ११ ॥ दे
नाम्। असि। सस्नितमम् इति सस्नि। तमम्। वह्नितमम् इति
वह्नि। तमं। पप्रितमम् इति पप्रि॰तमं। जुष्टतमम् इति जुष्ट॰
तमं। देवहूतमम् इति देव॰हूतमं। अह्रुतं। असि। हविर्धा
३॥ नम् इति हविः। धानं। दृंहस्व। मा। ह्वाः। मा। ते। यज्ञ ॥३॥
पतिः। इति। यज्ञ॰पतिः। ह्वार्षीत् ॥ १२ ॥ विष्णुः। त्वा। क्रम
तां। उरु। वाताय। अपहतम् इति अप॰हतं। रक्षः। [illegible]न्तां।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पंचो। देवस्य। त्वा। सवितुः। प्रसवइति प्रऽसवे। अश्विनोः।
बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां। पूष्णः। हस्ताभ्यां ॥१३॥
अग्नये। जुष्टं। गृह्णामि। अग्नीषोमाभ्यां। जुष्टं। गृह्णा
मि। भूताय। त्वा। न। अरातये। स्वः। अभिविख्येषमिति
अभिऽविख्येषम् ॥१४॥ दृंहंतां। दुर्याः। पृथिव्यां।
उरु। अंतरिक्षं। अनु। एमि। पृथिव्याः। त्वा। नाभौ।
सादयामि। अदित्याः। उपस्थ इत्युपऽस्थे। अग्ने। ह

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

व्यं।रुधुरसु॥१५॥पवित्रेऽइतिपवित्रे।स्थः।वैष्णव्यौ।
सवितुः।वः।प्रसवइतिप्रऽसवे।ऽउत्।पुनामि।अछि
द्रेण।पवित्रेण।सूर्यस्य।रश्मिभिरितिरश्मिऽभिः॥१६॥
देवीः।आपः।अग्रेगुवइत्यग्रेऽगुवः।अग्रेपुवइत्य
॥४॥ ग्रेऽपुवः।अग्रे।इमं।अद्य।यज्ञं।नयत।सुधातुमिति ॥४॥
सुऽधातुम्।यज्ञपतिमितियज्ञऽपतिम्।देवयुवं।देव
युवमितिदेवऽयुवम्॥१७॥युष्माः।इंद्रः।अवृणीत।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१ ७ । वृषा२ इद्धे । अरणीभ्यां । वृत्रतूर्ये इति वृत्र ऽ तुर्यै

वृत्रतूर्यइतिवृत्रऽतूर्यै । प्रोक्षिताइतिप्रऽउक्षिताः ।
स्थ । अग्नये । त्वा । जुष्टं । प्रऽउक्षामि । अग्नीषोमाभ्यां ।
त्वा । जुष्टं । प्रऽउक्षामि ॥ १८ ॥ दैव्याय । कर्मणे । शुं
धध्वं । देवयज्यायाइतिदेवऽयज्यायै । यत् । वः । अशु
द्धः । पराजघ्नेतिपरा । जघ्नन । इदं । वः । तत् । शुं
धामि ॥ १९ ॥ शर्म्म । असि । अवधूतमित्यवधूतम् ।
रक्षः । अवधूताइत्यवऽधूताः । अरातयः । अदित्याः ।

मेः

त्वक्। असि। प्रति। त्वा। अदितिः। वेत्तु॥१८॥ अद्रिः। असि।
वानस्पत्यः। ग्रावा। असि। पृथुबुध्न इति पृथुऽबुध्नः।
प्रति। त्वा। अदित्याः। त्वक्। वेत्तु॥१९॥ अग्नेः। तनूः। असि।
वाचः। विसर्जनमिति विऽसर्जनम्। देववीतय इति
॥५॥ देवऽवीतये। त्वा। गृह्णामि॥२०॥ बृहद्ग्रा। ग्रावा। असि। ॥५॥
वानस्पत्यः। सः। इदम्। देवेभ्यः। हव्यम्। शमीष्व। शमी
ष्वेति शमिष्व। सुशमीति सु। शमि। शमीष्व। शमिष्वेति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

शमिष्व। हविष्कृत। हविःकृदिति हविःऽकृत्। आ। द्रुहि॥ २३॥
कुक्कुटः। असि। मधुजिह्वइति मधुऽजिह्वः। इषं। ऊऽर्जं।
आ। वद। वयं। संघातेसंघातइतिसंघातेऽसंघाते॥
जेष्म॥ २४॥ वर्षवृद्धमितिवर्षऽवृद्धं। असि। प्रति।
त्वा। वर्षवृद्धमितिवर्षऽवृद्धं। वेत्तु। परापूतमितिपराऽ
पूतं। रक्षः। प्रतिपूताइतिप्रतिऽपूताः। अरातयः॥ २५॥
अपहतमित्यपऽहतं। रक्षः। वायुः। वः। वि। विनक्तु।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवः।वः।सविता।प्रति।गृह्णातु।हिरण्यपाणिरिति।हिरण्यऽ
पाणिः।अछिद्रेण।पाणिना॥१६॥ध्रष्टिः।असि।
अप।अग्ने।अग्निं।आमादमित्यामऽअदम्।जहि।
निः।क्रव्यादमिति।क्रव्यऽअदं।सेध।आ।देवय
६ जमिति।देवयऽजं।वह॥१७॥ध्रुवं।असि।पृथिवीं।दृं ६
ह।ब्रह्मवनीति।ब्रह्मऽवनि।त्वा।क्षत्रवनीति।क्षत्रऽवनि।
सजातवनीति।सजातऽवनि।उप।दधामि।द्विषतः।व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धाय ॥ २८ ॥ अग्ने । ब्रह्म । [illegible]स्तीष्व । प्यस्तृणां । असि । अंत
रिक्षं । दृंह । प्यत्रै । दिवं । र२९ ॥ विश्वाभ्यः । त्वा । आस्ता
भ्यः । उप । दधामि । द्विषतः । वध्याय । चितः । स्थ । ऊर्ध्वचि
तः । ऊर्ध्वचितः । १२ गृ [illegible]णां । अंगिरसां । तपसा । तप्य
ध्वं ॥ ३० ॥ स्तामीसि ॥ ३१ ॥ विषणा । असि । पर्वती । प्रति
त्वा । अदित्याः । त्वक् । वेत्तु । दिवः । स्कंभनी । असि । धिष
णा । असि । पार्वतेयी । प्रति । त्वा । पर्वती । वेत्तु ॥ ३२ ॥ धा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

व्यैं । असि । पिनुहि । देवान् । पिनुहि । यज्ञं । पिनुहि । यज्ञपति
मिति यज्ञ । पतिं । पिनुहि । मां । यज्ञन्युमिति यज्ञ । न्यैं ॥ २३ ॥
प्राणाय । त्वा । उदानाय । उदानायेत्युत् । आनाय । व्यानायेति वि ।
॥ ८ ॥ आनाय । दीर्घां । अनु । प्रसितिमिति प्र । सितिं । आयुषे । धां ।
चक्षुषे । त्वा । मही नौं । पयः । असि ॥ २४ ॥ वेदः । असि । ॥ ८ ॥
वेदः । येन । त्वं । देव । वेद । देवेभ्यः । वेदः । अभवः । तेन । मह्यं ।
वेदः । भव ॥ २५ ॥ सं । वपामि । सं । आपः । ओषधीभिः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सं।ओषधयः।रसेन।सं।रेवतीः।जगतीभिः।सं।मधु
मतीरितिमधुऽमतीः।मधुमतीभिरितिमधुमती
भिः।पृच्यंतां।जनयत्यै।त्वा।सं।योमि॥२१॥इदं।अ
ग्नेः।इदं।अग्नीषोमयोः।इषे।त्वा।घर्मः।असि।विश्वा
युरितिविश्वऽआयुः।उरुप्रथाइत्युरुऽप्रथाः।उरु।
प्रथस्व।उरु।ते।यज्ञपतिरितियज्ञऽपतिः।प्रथतां॥२२॥
अग्निः।ते।त्वचं।मा।हिंसीत्।अंतरितमिसतलःइतं।

रक्षेः।अंतरिताइसंतः।इताः।अरातयः।दुवः।ला।
सविता।अपयतु।[illegible]।नाकै॥२८॥मा।ले:।
मा।से।विकथाः।अतमेरुः।युञ्जः।अतमेरुः।यज्ञमा
नस्य।प्रजेतिम्र।जा।१२यातु।त्रिताय।द्विताय।एक
॥८॥ ताय।त्वा॥२९॥आ।ददे।अध्वरकृतमिसध्वरु। ॥८॥
कृतं।देवेभ्यः।इंद्रस्य।बाहुः।असि।दक्षिणः।सह
स्रो१८ष्टिरितिसहस्र।१८ष्टिः।शततैजाइतिशत।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तेजाः । द्विषु

तेजाः । वायुः अग्निः । तिग्मतेजा इति तिग्मतेजाः । द्विष

तः । वृधः ॥ ४० ॥ पृथिव्ये । वर्मा अग्निः पृथिवि द्वेषं

तः । वृधः ॥ ४० ॥ पृथिव्ये । वर्मा अग्निः पृथिवीं यः । होमः हि

जुनीति इव । पजनि । ओषध्याः । तां मह्लिंमा । हिं

ओषधं ॥ ४१ ॥ वृजं गच्छ । गोष्ठानां । गोष्ठानमिति

गोष्ठानं । वर्षतु । तं । द्यौः । वृधानो देवाः सवितार

ते सवितः । परमस्यां । पृथिव्यां । शतेन । पाशैः

यः । अस्मान् द्वेष्टि । यं च वयं द्विष्मः । तं । अते

मा । मौक् ॥ धेरो । अपा अररुः । वध्यासं । पृथि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

व्ये । देवयजनादिति देवऽयजनात् । अररुः । ते । दिवं । मा ।
पप्तः । द्रप्सः । ते । द्यां । मा । स्कन् ॥ ४३ ॥ गायत्रेण । त्वा । छं-
दसा । परि । गृह्णामि । त्रैष्टुभेन । त्रैस्तुभेनेति त्रैस्तुभेन ।
जागतेन । त्वा । छंदसा । परि । गृह्णामि । सुक्ष्मा । च । असि ।
॥ १ ॥ शिवा । च । असि । स्योना । च । असि । सुषदा । सुसदेति सु- । १० ।
सदा । च । असि । ऊर्जस्वती । च । असि । पयस्वती । च ॥ ४४ ॥
पुरा । क्रूरस्य । विसृप इति विऽसृपः । विरप्शिन्निति विऽर-
प्शिन् । उदादायेत्युत्ऽआदाय । पृथिवीं । जीवदानु-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मितिज्ञीवादीनुमन्त्र्यां।देवस्यत्वा।चंद्रमसि।स्वधापितृभिः।तां
धीरासः।अनुदिशस्यसनु।दिस्याय।युञ्जते।द्विपलः।वृधः।
असि ५४५ अनिशितइत्यनिशितः।असि।सपत्न
क्षिदितिसपत्नक्षित।वाजिनं।त्वा।वाजेध्यायाइति
वाजऽइध्यायै।सं।मार्ज्मि।अनिशितेत्यनिशिता।अ
सि।सपत्नक्षिदितिसपत्नक्षित।वाजिनीं।त्वा।वाजे
ध्यायाइतिवाजऽइध्यायै।सं।मार्ज्मि।५४६ अदित्यै।
रास्ना।असि।इंद्राण्यै।संनहनमितिसं।नहनं।दि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१०॥ कोः। वेष्यः। असि। कर्डौ। त्वा। अदब्धेन। त्वा। चक्षुषा। अ
व। पश्यामि ॥ ४७ ॥ अग्नेः। तनूः। असि। सुभूः। इति
सुऽभूः। देवेभ्यः। धाम्ने धाम्न इति धाम्नेऽधाम्ने। धाम्ने। ज
षाय। यजुषे यजुष इति यजुषे। यजुषे। सवितुः। त्वा। सवि
तुः। वः ॥ ४८ ॥ तेजः। असि। शुक्रं। अमृतं। धाम। न
म। असि। प्रियं। देवानाम्। अनाधृष्टं। देवयजनम् इ
ति देवऽयजनम् ॥ ४९ ॥ यः। वः। प्राणः। प्रविष्टः। प्रविष्ट इ
ति प्रऽविष्टः। देवानाम्। विष्णोः। विस्थाम्। इति विऽस्थां ॥ ॥१०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अनु। यः। वितस्थ इति वितस्थे। आलम्बानि स्या। सर्नवा
नू। सोम। घृतवानिति घृत। वान्। हि। १२। त्या। अग्निं। ग
र्भ। स्वः। यजमानाय। विंद ॥ ८ ॥ १६ ॥ इति पदपाठे प्र
थमोध्यायः ॥ १ ॥ ६ ॥ ६० ॥ हरिः ॥ ३० ॥ २० ॥ ६ ॥ २
स्थः। असि। आखरेष्ठः। आखरे स्थ इत्याखरे। स्थः। ३
नये। त्वा। जुष्टं। प्र। उक्ष्यामि। वेदिः। असि। बर्हिषे। त्वा।
जुष्टं। प्र। उक्ष्यामि। बर्हिः। असि। स्रुग्भ्य इति स्रुक्। भ्यः।
त्वा। जुष्टं। प्र। उक्ष्यामि ॥ १ ॥ अदित्यै। व्युन्दनमिति वि। उं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्दनं।असि।विष्णोः।स्कपः।असि।ऊर्ज्यं।प्रिन्द्रदसमिस्कर्णाम्न्द
सं।या।स्त्व।त्वा।मि।स्वासस्थ।मितिसु।आ।तस्था।म्।दिवे।भ्यः।१२
भू।पतय।इति।भू।ऽ।पतये।स्वाहा।भुवन।पतय।इति।भुवन।प
तये।भू।ता।नां।पतये।स्वाहा।गंधर्वः।त्वा।विश्वावसुः।वि ११
श्ववसुरितिविश्वावसुः।परि।दधातु।विश्वस्य।अरिष्ट्यै १२
।।११।। यजमानस्य।परिधिः।इति।परि।धिः।असि।अग्निः।इडः।
ईडितः।इडस्य।बाहुः।असि।दक्षिणः।मित्रावरुणौ।
त्वा।उत्तरतः।परि।धत्तां।ध्रुवेण।धर्मणा।।७।।वीति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

होत्रमितिःवीतिःहोत्रेःत्वाःकवेःद्युमंतमितिद्युमंतंःसं
इधीमहिःअग्नेःबृहंतंःअध्वरेः॥५॥समिदितिसंःइतः
असिःसूर्यःत्वाःपुरस्तात्ःपातुःकस्याः॥चित्ःअभि
शस्त्याःइस्यभिःआस्येःसवितुःःबाहइतिबाहःस्थःः॥६॥
ऊर्णम्रदसमितिःऊर्णऽम्रदसंःत्वाःस्तृणामिःस्वासस्थं
मितिसुऽआसस्थंःदेवेभ्यःःआःत्वाःवसवःःरुद्राःःआ
दित्याःःसदंतुःॐःघृताचीःअसिःजुहूःःनाम्नाःइदं
प्रियेणःधाम्नाःप्रियंःसदःआसीदःऽ९५८८दित्यःपा

१२

ऽन्तः। ध्रुवा। प्रियेण। धाम्ना। प्रियं। सदः। आसीद॥ १८॥ ध्रुवा। अ
सदन्नित्यसदन्। ऋतस्य। योनौ। ता। विष्णो इति विष्णो। पाहि। पाहि। य
ज्ञम्। पाहि। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिम्। पाहि। माम्। यज्ञन्य
मिति यज्ञऽन्यम्॥ १९॥ अग्ने। वाजजिदिति वाजऽजित्। वा
जम्। त्वा। सरिष्यन्तम्। वाजजितमिति वाजऽजितम्।
सम्। मार्ज्मि। नमः। देवेभ्यः। स्वधा। पितृभ्य इति पितृऽ
भ्यः। सुयमे इति सुऽयमे। मे। भूयास्तम्॥ २०॥ अस्क १२

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नम्। अव। आज्यम्। देवेभ्यः। सम्। प्रियासम्। अंघ्रि
णा। विष्णो इति विष्णो। मा। त्वा। अव। क्रमिषम्॥ ११॥ वसु
मतीमिति वसुऽमतीम्। अग्ने। ते। छायाम्। उप। स्थेषम्। विष्णोः।
स्था। नम्। असि। इतः। इन्द्रः। वीर्यम्। अकृणोत्। ऊर्ध्वः।
अध्वरः। आ। अस्थात्॥ १२॥ अग्नेः। वेः। होत्रम्। वेः।
दूत्यम्। अवताम्। त्वाम्। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।
अव। त्वम्। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी॥ १३॥ स्विष्ट
कृदिति स्विष्टऽकृत्। देवेभ्यः। इन्द्रः। आज्येन। हविषा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ॐ

त्तत्त्। स्वाहा। सं। ऽज्योतिषा। ऽज्योतिः॥ १४॥ अत्र। पि
तरः। मादयध्वं। यथाभागमिति यथा। भागं। आ। वृ
षायध्वं। वृषपुष्वमिति वृष। यध्वं। अमीमदंत। पितरः।
यथाभागमिति यथा। भागं। आ। अवृषाइषत॥ १५॥
ऽपहूते स्रूप। हूता। पृथिवी। माता। ऽप। मां। पृथि
॥ १२ ॥ वी। माता। हूयतां। अग्निः। आग्नीध्रात्। स्वाहा॥ १६॥ ॥ १२ ॥
ऽपहूतइ सूप। हूतः। द्यौः। पिता। ऽप। मां। द्यौः। पिता।
हूयतां। अग्निः। आग्नीध्रात्। स्वाहा॥ १७॥ मयि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रो·वे·तो

इदं। इंद्रः। इंद्रियं। दधातु। अस्मान्। रायः। मघवानः। मघवानः। अस्माकं। संतु। आशिषः। इयाः। शिषः। सत्याः। नः। संतु। आशिषः। इयाः। शिषः। अग्ने। वाजजिदितिवाजजित्। वाजं। जितं। वाजजीत्वा। सरस्वा। रंतन्। मितं सरस्वा। वाः। सं। वाजजिं। तमितिवाजजं। जितं। सं। मार्मि॥ १८॥ देवाः। सवितः। एतं। त्वा। वृणाते। बृहस्पतिं। ब्रह्माणं। तत्। अहं। मनसे। प्र। ब्रवीमि॥ १९॥ मनः। गायत्र्यै। गायत्रीं। त्रिष्टुभे। त्रिष्टुभं। इति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१४

स्तुभो त्रिष्टुप्। त्रिस्तुविति त्रिस्तुप्। जगत्ये। जगती॥
अनुष्टुभो अनुस्तुभ इत्यनु। स्तुभे। अनुष्टुप्। अ
नुस्तुबित्यनु। स्तुप्। प्रजापतय इति प्रजा। पतये।
प्रजापतिरिति प्रजा। पतिः। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। २
बृहस्पतिः। देवानां। ब्रह्म। अहं। मनुष्याणां। भूः।
भुवः। स्वः। निरस्त इति निः। अस्तः। पाप्मा। इ
दम्। अहं। बृहस्पतेः। सदसि। सीदामि। मित्रस्य। १४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वा। चक्षुषा। प्रति। इक्षे। प्रति। गृह्णामि। आ। दधे।
अग्नेः। त्वा। आस्येन। प्र। अश्नामि। बृहस्पतेः। मुखेन।
याः। अप्सु। अंतः। देवताः। ताः। इदं। श
मयंतु॥२२॥ स्वाहाकृतमिति स्वाहा। कृतं।
जठरं। इंद्रस्य। गच्छ। घसिना। मे। मा। सं। वृक्थाः।
पृथ्वीं। मे। नाभेः। सीद॥२३॥ इंद्रस्य। त्वा। जठ
रे। सादयामि प्रजापतेरितिप्रजा। पतेः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उदानव्यानौ

भागः। असि। ऽऊर्ज्जस्वान्। पयस्वान्॥२४॥ प्राणापानौ। मे।
पाहि। समानव्यानौ। ऽऊर्क्। असि। ऽऊर्ज्जं। मयि। धेहि। अक्षि
तिः। असि। मा। मे। क्षेष्ठाः। अमुत्र। अमुष्मिन्। लोके। इह।
च॥२५॥ एषा। ते। अग्ने। समित्। इति। सं ऽइत्। तया। वर्द्धस्व।
च। आ। च। प्यायस्व॥ वर्द्धिषीमहि। च। वयं। आ। च। प्यासि
१५॥ षीमहि॥२६॥ एतत्। ते। देव। सवितः। यज्ञं। प्र। आहुः। बृहस्प ॥१५॥
तये। ब्रह्मणे। तेन। यज्ञं। अव। तेन। यज्ञपतिम्। इति। यज्ञ ऽपतिं।
तेन। मां। अव॥२७॥ मनः। ज्योतिः। जुषतां। आज्यस्य। बृहस्प

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिः। यज्ञं। इमं। तनोतु। अरिष्टं। यज्ञं। सं। इमं। दधातु। विश्वे। देवा
सः। इह। मादयंतां। ॐ। प्र। तिष्ठ॥ १८॥ अग्नीषोमयोः। उज्जि
तिं। अनु। उत्। जेषं। वाजस्य। मा। प्रसवेन। प्र
प्रासवेन। प्र। ऊहामि। अग्नीषोमौ। तं। अप। नुदतां। यः। अस्मा
न्। द्वेष्टि। यं। च। वयं। द्विष्मः। वाजस्य। एनं। प्रसवेनेति प्रासवे
न। अप। ऊहामि। इंद्राग्न्योः। इंद्राग्नी इति इंद्राग्नी॥ २९॥ वसु
भ्य इति वसुभ्यः। त्वा। रुद्रेभ्यः। आदित्येभ्यः। सं। जानाथां। द्या
वापृथिवी इति द्यावापृथिवी॥ मित्रावरुणौ। त्वा। वृष्ट्या। अव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तां॥ २॥ व्यंतु। वयः। रितः। रिहाणाः। मरुतां। पृषती। गछ। वशा।
पृश्निः। भूत्वा। दिवं। गछ। ततः। नः। वृष्टिं। आ। वह॥ २१॥ चक्षु
ष्पाः। चक्षुः पाइतिचक्षुः ऽपाः। असि। चक्षुः। मे। पाहि। यं। परि
धिमितिपरि ऽधिं। पर्यधत्थाः इतिपरि ऽअधत्थाः। अग्ने। देव
पणि (भिरितिपणि ऽभिः। गुह्यमानः॥ २२॥ तं। ते। एतं। अनु।
॥१६॥ जोषं। भरामि। एषः। न। इत्। त्वत्। अप। चेतयाता इत्यप ऽचेतया ॥१६॥
ति॥ अग्नेः। प्रियं। पाथः। अपि। इतं॥ सं ऽस्रव भागा इति सं ऽस्रव
ऽभागाः। स्थ। इषा। बृहंतः। प्रस्तरेष्ठाः। प्रस्तरे स्था इति प्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्तरेऽस्थाः।परिधयइतिपरिऽधयः।च।देवाः।इमां।वाचं।
अभि।विश्वे।गृणंतः।आसद्यसाऽसद्य।अस्मिन्।बर्हिषि।
मादयध्वं।स्वाहा।वाट्।घृताची।घृताचीइतिघृतऽअची।स्थः।धुर्यौ।पा
तं।सुम्नेइतिसुऽम्ने।स्थः।सुम्ने।मा।धत्तं॥२४॥अग्ने।अद
ब्धायोइत्यदब्धऽआयो।अशीतम।पाहि।मा।दिद्योः।पाहि।प्र
सित्याइतिप्रऽसित्यै।दुरिष्ट्याइतिदुःऽइष्ट्यै।दुरद्मन्याइतिदुः।
ऽअद्मन्यै।अविषं।नः।पितुं।कृणु।सुषदा।सुसदेतिसुऽस
दा।योनौ।स्वाहा।वाट्॥२५॥अग्नये।संवेशपतयइति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

संभेसोमतये। स्वाहा। सरस्वत्यैय सौभगिन्या इतियसाः। प्र
गोन्ये। स्वाहा। ऽहूरवले। मुसलो। पत्रा। चा। शूर्पे। आ। शि। श्ले
विसा। शि। श्लेषा। दृषदि। पत्रा। कपाले॥ ३५॥ ऽसपषडयते।
॥१८॥ पृषः। विप्रुषइ[redacted]ऽप्रष। सां। जुहोमि। सत्याः। संतु। यड्जमान ॥१८॥
स्य। कामाः। स्वाहा। आ। प्यायतां। ध्रुवा। हविषा। घृतेन। य
ज्ञं यज्ञमितियज्ञं। यज्ञं। प्रति। देवपशु[redacted]। इतिदेवयत्तः। भ्यः। स्व
र्गाया। ऽऽ ध्वः। अदितेः। ऽपरस्थइस्वपऽस्थे। ऽरुध्यारस्व

८

धारा। पृथिवी। यज्ञे। अस्मिन्॥२७॥ देवाः। गातुविदः। इति गा
तुविदः। गातुं। इत्वा। गातुं। इत। मनसः। पते। इमं। देव। यज्ञं।
स्वाहा। वाते। धाः॥३८॥ सं। बर्हिः। अंक्तां। हविषा। घृतेन।
सं। आदित्यैः। वसुभिरिति वसुऽभिः। सं। मरुद्भिरिति मरुत्ऽ
भिः। सं। इंद्रः। विश्वदेवेभिरिति विश्वऽदेवेभिः। अंक्तां। दि
व्यं। नभः। गच्छतु। यत्। स्वाहा॥३९॥ कः। त्वा। वि। मुंचति।
सः। कस्मै। तस्मै। पोषाय। रक्षसां। भागः। असि॥४०॥
विषः। असि। उपवेष इत्युपऽवेषः। द्विषतः। ग्रीवाः। उपावेवि

अ

हि।वैश्वान॒र।अग्ने।सुभगेतिसुऽभगा।ध्यारयाऽइह।।४१।।
द्राः।कुर्म्मण्याः।अनपायिनेऽइस्यनऽपयुयिनः।यथा।असन्।
जुहोमि।त्वा।सुभगेतिसु।भगा।सोभगाय।पुरूतमं।पुरू
तममितिपुरुऽतमं।पुरुहूतेतिपुरुऽहूत।श्रवस्यन्।।४२।।सं।
।१८।। न वैसा।पयसा।सं।तनूभिः।अगन्महि।मनसा।सं।शिवेन। ।२८।।
त्वष्टा।सुदत्रइतिसुऽदत्रः।अनु।मा।ष्टु।तन्वः।यत्।विलिष्टमि
तिविऽलिष्टं।।४३।।यज्ञ।सां।चातो।रूपा।वृत्रिरोवामे।सं।तिष्ठ
न्तः।अरिष्ट।स्विष्टइतिसुऽइष्ट।मे।सं।तिष्ठस्व।।४४।।हिवा
जि।द।धानु।रा।पः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्टुः। वि। अक्रंस्त। आगतेन। छंदसा। ततः। निर्भक्तऽइति निः।
भक्तः। यः। अस्मान्। द्वेष्टि। यं। च। वयं। द्विष्मः। अंतरिक्षे। त्रै
ष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैऽस्तुभेन। पृथिव्यां। गायत्रेण ॥ ८५ ॥
अस्मात्। अन्नात्। अस्यै। प्रतिष्ठायाः। प्रतिस्थाया इति प्र
तिऽस्थायाः। अगन्म। स्वरिति स्वः। सं। ज्योतिषा। अभूम। ॥ ८६ ॥
स्वयंभूरिति स्वयं। भूः। असि। श्रेष्ठः। रश्मिः। वर्चोदा इति वर्चः।
दाः। असि। वर्चः। मे। देहि। सूर्यस्य। आवृतमित्याऽवृतं। अनु। आ।
वर्ते ॥ ८७ ॥ अग्ने। गृहपत इति गृहऽपते। सुगृहपतिरिति सु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गृहपतिः। अहम्। त्वया। गृहपतेति गृहऽपत्या। भूयासं। सुगृहप
तिरिति सुऽगृहपतिः। त्वं। मया। गृहपतेति गृहऽपत्या। भू
याः। ०४८। अस्थूरि। नौ। गार्हपत्यानीति गार्हऽपत्यानि
संतु। शतं। हिमाः। तिग्मेन। नः। तेजसा। सं। शिशाधि। सू
र्यस्य। आवृतमित्याऽवृतं। अनु। आ। वृत्ते। ४९। उरु। वि
११ ष्णो इति। विष्णो। वि। क्रमस्व। उरु। क्षयाय। नः। कृधि। घृतं। ११
घृतयोन इति घृतऽयोने। पिब। प्रप्रेति प्रऽप्र। यज्ञपतिमिति
यज्ञऽपतिं। तिर। ५०। ततः। असि। तंतुः। असि। अनु।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मा। तनुहि। अस्मिन्। यज्ञे। अस्यां। साधुहस्यायामिति सा
धुऽहस्यायां। अस्मिन्। अन्ने। अस्मिन्। लोके॥ ५१॥
इदं। मे। कर्म। इदं। वीर्यं। पुत्रः। अनुसंतनोत्विति अनुऽसंतनो
तु। अग्ने। व्रतपत इति व्रतऽपते। व्रतं। अचारिषं। तत्। अश
कं। तत्। मे। अराधि। इदं। अहं। यः। एव। अस्मि। सः। एव। अ
स्मि॥ ५२॥ अग्नये। कव्यवाहनायेति कव्यऽवाहनाय। स्वा
हा। सोमाय। पितृमत इति पितृऽमते। स्वाहा। अपहता इत्यप
हताः। असुराः। रक्षांसि। वेदिषदः। वेदिसद इति वेदिऽस

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

५४

अ.

दः ॥ ५३ ॥ ये । रूपाणि । प्रतिमुंचमाना इति प्रति ऽ मुंचमानाः । अ
राः । संतः । स्वधया । चरंति । पराप्पुरः इति परा ऽ पुरः । निपुरः इ
ति निपुरः । ये । भरंति । अग्निः । तान् । लोकात् । प्र । नुदाति ।
अस्मात् ॥ ५४ ॥ नमः । वः । पितरः । शुष्माय । तपसे । यत् ।
जीवं । तस्मै । रसाय । घोराय । मन्यवे । स्वधायै । वः । पितरः ।
॥२०॥ नमः । युतत् । वः । पितरः । वासः । गृहान् । नः । पितरः । दत्त ॥ ५५ ॥ ॥२०॥
ऽतः । आयुषा । स्वायुषेति सु ऽ आयुषा । ऽतः । पर्जन्यस्य । धा
माभिरिति धाम ऽ भिः । ऽतः । अस्मा । अमर्तान् । अनु ॥ ५६ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आ॥धत्त।पितरः।गर्भं।कुमारं।पुष्करस्रजमितिपुष्करऽस्र
जं।यथा।इह।पुरुषः।असत्॥५७॥ऊर्जं।वहंतीः।अमृ
तं।घृतं।पयः।कीलालं।परिस्रुतमितिपरिऽस्रुतं।स्वधाः।
स्थ।तर्पयत।मे।पितॄन्॥५८॥७॥इतिश्रीशुक्लयजु
र्वेदसंहितापदसंहितायां द्वितीयोध्यायः॥२॥ हरिः॥ॐ॥समिधेति
संऽइधा।अग्निं।दुवस्यत।घृतैः।बोधयत।अतिथिं।आ।अस्मि
न्।हव्या।जुहोतन॥१॥सुसमिद्धायेतिसुऽसमिद्धाय।शोचि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

षे। घृत। तीव्रं। न होतन॥ अग्नये। जातवेदस इति जातऽवेदसे॥ २॥
तं। त्वा। समित्ऽभिः इति समित्ऽभिः। अंगिरः। घृतेन। वर्धयामसि॥
बृहत्। शोच। यविष्ठ्य॥ ३॥ उप। त्वा। अग्ने। हविष्मतीः। घृताचीः।
यंतु। हर्यत। जुषस्व। समिधः इति सम्ऽइधः। मम॥ ४॥ भूः। भुवः।
स्वः। द्यौःऽइव। भूम्ना। पृथिवीऽइव। वरिम्णा॥
तस्याः। ते। पृथिवि। देवयजनीति देवऽयजनि। पृष्ठे। अग्निं।
अन्नादं। अन्नऽअदं। अन्नाद्याय। अन्नऽअद्याय। आ। दधे॥ ५॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आ। अयं। गौः। पृश्निः। अक्रमीत्। असदत्। मातरं। पुरः॥ पि
तरं। च। प्रयन्निति प्रऽयन्। स्वरिति स्वः॥ १॥ अन्तरित्यन्तः। चर
ति। रोचना। अस्य। प्राणात्। अपानतीत्यपऽअनती॥ वि। अ
ख्यत्। महिषः। दिवं॥ २॥ त्रिंशत्। धाम। वि। राजति। वाक्।
पतंगाय। धीयते॥ प्रति। वस्तोः। अह। द्युभिरिति द्युऽभिः॥ ३॥
अग्निज्योतिषमित्यग्निऽज्योतिषं। त्वा। वायुमतीमिति वायुऽम
तीं। प्राणवतीमिति प्राणऽवतीं। स्वर्ग्यामिति स्वःऽग्यां। स्वर्गो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिस्व: गाय।त्र।ऽध्यामि। भास्वतीं। अग्नि:। ज्योति:। ज्योति:
अग्नि:। स्वाहा॥ ९॥ सूर्यज्योतिषमितिस्सूर्यंऽज्योतिषं। वा
यायुमतीमिति वायुऽमतीं। प्राणवतीमितिप्राणऽवतीं। स्वर्ग्या
मिति स्व: ऽयां। स्वर्ग्या येतिस्व: गाय। उपादध्यामि। भस्व
तीं। सूर्य:। ज्योति:। ज्योति:। सूर्य:। स्वाहा॥ १०॥ सजूरितिसऽ
जू:। देवेन। सवित्रा। सजूरितिसऽजू:। रात्र्या। इंद्रवत्येति
इंद्रऽवत्या। जुषाण:। अग्नि:। वेतु। स्वाहा॥ ११॥ सजूरितिस।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जूः। देवेन। सवित्रा। सजूरिति सऽजूः। उषसा। इंद्रवत्येतीन्द्रऽ
वत्या। जुषाणः। सूर्यः। वेतु। स्वाहा॥१२॥ इह। पुष्टिं। पुष्टिप
तिरिति पुऽपतिः। दधातु। इह। प्रजामिति प्रऽजां। रमयतु।
प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। अग्नये। गृहपतय इति गृहऽ
पतये। रयिमत इति रयिऽमते। पुष्टिपतय इति पुष्टिऽपतये।
स्वाहा। अग्नये। अन्नादायेत्यन्नऽअदाय। अन्नपतय इत्य
न्नऽपतये। स्वाहा॥१३॥ अनमित्रं। मे। अधरात्। अनमित्रं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उदक्रास्थि। इंद्र। अन मित्रं। पश्चात्। मे। अन मित्रं। पुरः। स
थि॥१४॥ इंद्रः। पश्चात्। इंद्रः। पुरस्तात्। इंद्रः। अस्मान्। अ
पि। पातु। विश्वतः। इंद्रः। जिघांसतां। मनांसि। विषूचिना।
वि। अस्यतात्॥१५॥ समिद्धितिसं ऽ इद्धं। असि। समिद्ध इति सं ऽ
इद्धः। मे। अग्ने। दीदिहि। समेद्धा इति सं ऽ इद्धा। ते। अग्ने। दीद्यासं॥१६॥
उपप्रयन्त इत्युप ऽ प्रयन्तः। अध्वरं। मंत्रं। वोचेम। अग्नये।
आरे। अस्मे। च। शृण्वते॥१७॥ अग्निः। मूर्धा। दिवः।
ककुत्। पतिः। पृथिव्याः। अयं। अपां। रेतांसि। जिन्वति॥१८॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उभा। वां। इंद्राग्नी इतींद्राग्नी। आऽहुवध्यै। इत्याऽहुवध्यै।
उभा। राधसः। सह। मादयध्यै। उभा। दातारौ। इषां। र
यीणां। उभा। वाजस्य। सातये। हुवे। वां॥११॥ अयं। ते।
योनिः। ऋत्वियः। यतः। जातः। अरोचथाः। तं। जान
न्। अग्ने। आ। रोह। अथ। नः। वर्द्धय। रयिं॥२०॥ अयं।
इह। प्रथमः। धायि। धातृऽभिः। होता।
यजिष्ठः। अध्वरेषु। ईड्यः। यं। अप्नवानः। भृगवः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अन्हय॥

विरुरुचुरिति विऽरुरुचुः। वनेषु। चित्रं। विभ्वमिति विऽ
भ्वं। विशो। विशाऽइति विशोविशो॥२१॥ अस्या प्रत्नां।
अनु। द्युतं। शुक्रं। दुदुहे। पयः। सहस्रसामिति स
हस्रऽसां। ऋषिं॥२२॥ तनूपा इति तनूऽपाः। अग्ने।
असि। तन्वं। मे। पाहि। आयुर्दा इत्यायुःऽदाः। अग्ने।
असि। आयुः। मे। देहि। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः। अ
अग्ने। असि। वर्चः। मे। देहि॥२३॥ अग्ने। यत्। मे। तन्वाः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible]नम् । तत् । मे । आ । पृण । दधानाः । त्वा । शतम् । हिमाः । द्यु
[illegible]मिति द्युऽमंतम् । सम् । इधीमहि ॥१८॥ वयस्वंतः ।
वयस्कृतं । वयःकृतमिति वयःऽकृतम् । सहस्वंतः । स
हस्कृतम् । सहःकृतमिति सहःऽकृतम् । अग्ने । सपत्न
दंभनमिति सपत्नऽदंभनम् । अदब्धासः । अदाभ्यं ॥१९॥
चित्रावसो । चित्रवसो इति चित्रऽवसो । स्वस्ति । ते । पा
रम् । अशीय । सम् । त्वम् । अग्ने । सूर्यस्य । वर्चसा । अ
गथाः । ऋषीणाम् । स्तुतेन ॥२०॥ प्रियेण । धाम्ना । अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२३॥ महः स्थ। महः। वः। भक्षीय। ऊर्जः स्थ। ऊर्जं। वः। भक्षीय

स्थ। आयुषा। वर्चसा। प्रजयेति प्रऽजया। रायः। पोषेण।
ग्मिषीय। अंधः स्थ। अंधः। वः। भक्षीय। रायः। पोषः।
स्थ। रायः। पोषम्। वः। भक्षीय। रेवतीः। रमध्वम्। अस्मि
न्। योनौ। गोस्थे। गोस्थ इति गोऽस्थे। क्षये। लोके। ॥२८॥ इ
ह। एव। स्त। इतः। मा। अप। गात। संहितेति सम्ऽहिता।
अग्ने। विश्वरूपीति विश्वऽरूपी। ऊर्जा। मा। आ। विश।
गौपत्येन। ॥२९॥ उप। त्वा। अग्ने। दिवेदिव इति दिवेऽदिवे।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दोषावस्तरितिदोषाऽवस्तः। धिया। वयम्। नमः। भ
रंतः। आ। इमसि।। ३०।। राजन्तम्। अध्वराणाम्। गो
पाम्। ऋतस्य। दीदिविम्। वर्द्धमानं। स्वे। दमे।। ३१।। सः
नः। पितेवेतिपिताऽइव। सूनवे। अग्ने। सूपायनइतिसुऽउ
पायनः। भव।। सचस्व। नः। स्वस्तये।। ३२।। अग्ने। त्वम्।
नः। अंतमः। उत। त्राता। शिवः। भव। वरूथ्यः।। वसुः।
अग्निः। [illegible] वाइतिवसुऽश्रवाः। अच्छ। नक्षि। द्युम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

।२६।

नम मितिसुमनः तमस्मारायिम्। [illegible]॥२३॥ तमसा वा।
लो[illegible]त्। [illegible] इति द्विवः। सुमनायो नमः। इ
म[illegible]त्या इति सखिस्वयः॥ सः। नः। बोधि। अ
धि[illegible] वम उरुष्या नः। [illegible]प्रायतः। अघ गतस्य घः
यत[illegible]मस्मान्॥२४॥ इके। आ इहि। अदितेः काम्या।
आ इहि। मा[illegible]। [illegible] मधरण मिति क्रामः धरण
मा। प्र योत्॥२५॥ सो[illegible] मानमः। स्वरणमः। सणु हि। अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ब्रह्मणः। पते॥ कक्षीवंतम्। यः। औशिजः॥ ३६॥ यः। रेवान्। यः।
अमीवहेत्यमीवऽहा। वसुविदिति वसुऽवित्। पुष्टिवर्द्धन इति पु
ष्टिऽवर्द्धनः। सः। नः। सिषक्तु। सिसक्त्विति सिसक्तु। यः। तुरः।
॥ ३७॥ मा। नः। शंसः। अररुषः। धूर्तिः। प्रणक्। मर्त्यस्य॥ र
क्ष। नः। ब्रह्मणः। पते॥ ३८॥ महि। त्रीणाम्। अवः। अस्तु। द्युक्षम्।
मित्रस्य। अर्यम्णः। दुराधर्षमिति दुःऽआधर्षम्। वरुणस्य॥ ३९॥
नहि। तेषाम्। अमा। चन। न। अध्वस्विति अध्वऽसु। वारणेषु॥ ई
शे। रिपुः। अघशंस इत्यघऽशंसः॥ ४०॥ ते। हि। पुत्रासः। अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अदितेः। मा। जीवसे। मर्त्यायि॥ ज्योतिः। दधंति। अजस्रम्॥४१॥
कदा। चन। स्तरीः। असि। न। इंद्र। सश्चसि। दाशुषे॥ उपोपेत्युपः।
उप। इत्। नु। मघवन्निति मघऽवन्। भूयः। इत्। नु। ते। दानम्। दे-
वस्य। पृच्यते॥४२॥ तत्। सवितुः। वरेण्यम्। भर्गः। देवस्य। धीम-
हि। धियः। यः। नः। प्रचोदयादिति प्रऽचोदयात्॥४३॥ परि। ते।
दूळभः। दुर्दभ इति दुःऽदभः। रथः। अस्मान्। अश्नोतु। विश्वतः।
येन। रक्षसि। दाशुषः॥ समिद्ध इति सम्ऽइद्धः। मा। समत्। अद्रुया।
प्रजयेति प्रऽजया। च। धनेन। च॥४४॥ भूः। भुवः। स्वरिति स्वः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुप्रजा इति सुऽप्रजाः। प्रजयेति प्रऽजया। स्याम्। सुवी
र इति सुऽवीरः। वीरैः। सुपोष इति सुऽपोषः। पोषैः॥३७॥ न
र्य। प्रजामिति प्रऽजाम्। मे। पाहि। शंस्य। पशून्। मे। पाहि। आ।
अगन्म। विश्ववेदसमिति विश्वऽवेदसम्। अस्मभ्यम्। वसुवित्त
ममिति वसुवित्ऽतमम्॥३८॥ अग्ने। सम्राडिति सम्ऽराट्।
अभि। द्युम्नम्। अभि। सहः। आ। यच्छस्व। अयम्। अग्निः। गृहप
३ तिरिति गृहऽपतिः। गार्हपत्य इति गार्हऽपत्यः। प्रजावानिति प्र
जाऽवान्। वसुवित्तम इति वसुवित्ऽतमः॥३९॥ अग्ने। गृहे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न इति गृहऽपते। अभि। द्युम्नम्। अभि। सहः। आ। यच्छस्व। गृहाः॥
मा। बिभीत। मा। वेपध्वम्। ऊर्जम्। बिभ्रतः। आ। इमसि। ऊ
र्जम्। बिभ्रत्। वः। सुमनाः। सुमना इति सुऽमनाः। सुमेधा इति सुऽमेधाः।
गृहान्। आ। इमि। मनसा। मोदमानः। येषाम्। अध्येति।
एति। प्रवसन्निति प्रऽवसन्। येषु। सौमनसः। बहुः। ।४१।। गृहा
न्। उप। ह्वयामहे। ते। नः। जानन्तु। जानतः। उपहूता इत्युपऽहूताः।
इह। गावः। उपहूता इत्युपऽहूताः। अजावयः। प०। अथो इति।
अन्नस्य। कीलालः। उपहूत इत्युपऽहूतः। गृहेषु। नः। क्षेमाय।
वः। शान्त्यै। प्र। पद्ये। शिवम्। शग्मम्। शंयोः। शंयोरिति शम्ऽयोः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रे॰व्योरितिरिशां॰असः॥५१॥प्रघासिन इति प्र॰घासिनः॥हवाम
हे।मरुतः।च।रिशादसः।करंभेण।सजोषस इति स॰जोषसः॥५२॥
यत्।ग्रामे।अरण्ये।सभायाम्।इंद्रिये।एनः।चकृम।वयम्।
इदम्।तत्।अव।यजामहे।स्वाहा॥५३॥मो इति मो।सु।नः।इंद्र।अत्र।
पृत्स्विति पृत्॰सु।देवैः।अस्ति।हि।स्म।ते।शुष्मिन्।अवया
इत्यव॰याः॥महः।चित्।यस्य।मीढुषः।यव्या।हविष्मतः।मरु
तः।वंदते।गीः॥५४॥अक्रन्।कर्म।कर्मकृत इति कर्म॰कृतः।सह।
वाचा।मयोभुवेति मयः॰भुवा।देवेभ्यः।कर्म।कृत्वा।अस्तम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अ

प्राइत। सचाभुवंइ इति सचाऽभुवः॥५५॥ अवभृथेसवःऽस्य।
निचुंपुणे नि। निःऽचुंपुण। निचेरुः इति निःऽचेरुः। असि। निचुंपुणे
निनिःऽचुंपुण। अव। देवैः। देवकृतमिति देवःऽकृतम्। एनः। या
सिषम्। अव। मर्त्यैः। मर्त्यकृतमिति मर्त्यःऽकृतम्। पुरुराव्णः इति
पुरुःऽराव्णः। देव। रिषः। पाहि॥५६॥ पूर्णा। दर्वि। परा। पत। सु
पूर्णेति सुऽपूर्णा। पुनः। आ। पत। वस्नेवेति वस्नाऽइव। वि। क्रीणा
वहै। इषम्। ऊर्जम्। शतक्रतो इति शतःऽक्रतो॥५७॥ देहि। मे।
ददामि। ते। नि। मे। धेहि। नि। ते। दधे। निहारम् इति निऽहारम्।

नि। हर्शामि। ते। निहारमितिनिऽहारं। नि। हराशि। मे। स्वाहा॥५९॥ अक्षन्। अमी
मदंत। हि। अव। प्रियाः। अधूषत। अस्तोषत। स्वभानवइतिस्वऽभानवः। विप्राः।
नविष्ठया। मती। योज। नु। इंद्र। ते। हरिइतिहरी॥६०॥ सुसंदृशमितिसुऽसंदृशं।
त्वा। वयं। मघवन्नितिमघऽवन्। वंदिषीमहि। प्र। नूनं। पूर्णवंधुरइतिपूर्णऽवंधु
रः। स्तुतः। यासि। वशान्। अनु। योज। नु। इंद्र। ते। हरीइतिहरी॥६१॥ मनः। नु।
आ। हुवामहे। नाराशंसेन। स्तोमेन। पितॄणां। च। मन्मभिरितिमन्मऽभिः॥६२॥
आ। नः। एतु। मनः। पुनरितिपुनः। क्रत्वे। दक्षाय। जीवसे। ज्योक्। च। सूर्यं। दृ
शे॥६३॥ पुनः। नः। पितरः। मनः। ददातु। दैव्यः। जनः। जीवं। व्रातं। सचेमहि।
॥६४॥ वयं। सोम। व्रते। तव। मनः। तनूषु। बिभ्रतः। प्रजावंतइतिप्रजाऽवंतः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सचेमहि॥९५॥एषः। ते। रुद्र। भागः। सह। स्वस्रा। अंबिकया। तं। जु
षस्व। स्वाहा। एषः। ते। भागः। आखुः। ते। पशुः॥९६॥अव। रुद्रं। अदीम
हि। अव। देवं। त्र्यंबकमिति त्रिऽअंबकं। यथा। नः। वस्यसः। करत्। यथा। नः।
श्रेयसः। करत्। यथा। नः। व्यवसाययादिति विऽअवसाययात्॥९७॥भेष
जं। असि। भेषजं। गवे। अश्वाय। पुरुषाय। भेषजं। सुगमिति सुऽगं। मेषाय।
मेष्यै॥९८॥त्र्यंबकमिति त्रिऽअंबकं। यजामहे। सुगंधिमिति सुऽगंधिं। पुष्टि
वर्धनमिति पुष्टिऽवर्द्धनं। उर्वारुकमिवेत्युर्वारुकंऽइव। बंधनात्। मृत्योः। मु
क्षीय। मा। अमृतात्॥९९॥त्र्यंबकमिति त्रिऽअंबकं। यजामहे। सुगंधि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मितिसुऽगंधिं। पतिवेदनमितिपतिऽवेदनं। उर्वारुकमिवेत्युर्वारुकं ऽइ
व। बंधनात्। इतः। मुक्षीय। मा। अमुतः॥ ६०॥ एतेन। रुद्र। अवसेन। परः।
मूजवतइतिमूजऽवतः। अति। इहि। अवततधन्वेत्यवततऽधन्वा। पिनाका
वसइतिपिनाकऽअवसः। कृत्तिवासाइतिकृत्तिऽवासाः। अहिंसन्नः। शिवः। न:
तः। अति। इहि॥ ६१॥ वाजिनां। वाजः। अनक्तु। भक्षः। अस्मान्। रेतः।
शिक्तं। सम्रतं। बलाय। विश्वे। देवाः। अति। यत्। संबभूवुरितिसंऽबभू
वुः। तत्। मां। धिनोतु। प्रजयेतिप्रऽजया। धनेन॥ ६२॥ वाजी। भहं। वाजिन
स्य। उपहूतइत्युपऽहूतः। उपहूतस्येत्युपऽहूतस्य। भक्षयामि। वाजे। वाजी।
स्यासं॥ ६३॥ सवित्रा। प्रसूताइतिप्रऽसूताः। दैव्यः। आपः। उंदंतु। ते।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तन्नम्।दीर्घायुत्वायेति दीर्घायुऽत्वाय।वर्चसे।॥७४॥ कश्यपस्य।त्र्यायुषमितित्रि ऽ
आयुषं।जमदग्नेरिति जमत्ऽअग्नेः।त्र्यायुषमितित्रिऽआयुषं।यत्।देवानां।त्र्यायु
षमितित्रिऽआयुषं।तत्।मे।अस्तु।त्र्यायुषमितित्रिऽआयुषं॥७५॥येन।धाता।
बृहस्पतेः।इंद्रस्य।च।आयुषे।अवपत्।तेन।ते।वपामि।ब्रह्मणा।जीवातवे।
जीवनाय॥७६॥दीर्घायुत्वायेति दीर्घायुऽत्वाय।बलाय।वर्चसे।सुप्रजास्त्वाये
३१ ति सुप्रजाःऽत्वाय।च।असौ।अथोऽइत्यथो।जीव।शरदः।शतं॥७७॥छ॥इति ३१
काण्वयजुःपदपाठे तृतीयोध्यायः॥छ॥हरिःॐ॥आ।इदं।अगन्म।
देवयजनमिति देवऽयजनं।पृथिव्याः।यत्र।देवासः।अजुषंत।विश्वे।
ऋक्सामाभ्यामित्यृक्ऽसामाभ्यां।संतरंत इति संऽतरंतः।यजुर्भि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रितियजुःऽभिः। रायः। पोषेण। सं। इषा। मदेम॥ १॥ इमाः। आपः। शं। ऊं इति।
मे। संतु। देवीः। ओषधे। त्रायस्व। स्वधित इति स्वऽधिते। मा। एनं। हिंसीः।
आपः। अस्मान्। मातरः। शुंधयंतु। घृतेन। नः। घृतप्व इति घृतऽप्वः। पुनं
तु॥ २॥ विश्वं। हि। रिप्रं। प्रवहंतीति प्रऽवहंती। देवीः। उत्। इत्। आभ्यः।
शुचिः। आ। पूतः। एमि। दीक्षातपसोः। तनूः। असि। तां। त्वा। शिवां। श
ग्मां। परि। दधे। भद्रं। वर्णं। पुष्यन्॥ ३॥ महीनां। पयः। असि। वर्चोदा इति
वर्चःऽदाः। असि। वर्चः। मे। देहि। वृत्रस्य। कनीनका। असि। चक्षुर्दा इति च
क्षुःऽदाः। असि। चक्षुः। मे। देहि॥ ४॥ चित्पतिरिति चित्ऽपतिः। मा। पुनातु।
वाक्पतिरिति वाक्ऽपतिः। मा। पुनातु। देवः। मा। सविता। पुनातु। अच्छि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्रेण। पवित्रेण। सूर्यस्य। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः। तस्य। ते। पवित्रपत
इति पवित्रऽपते। पवित्रपूतस्येति पवित्रऽपूतस्य। यत्कामइति यत्ऽकामः।
पुने। तत्। शकेयं।।५।। आ। वः। देवासः। ईमहे। वामं। प्रयतीति प्रऽयति। अ
ध्वरे। आ। वः। देवासः। आशिषइत्याऽशिषः। यज्ञियासः। हवामहे।।६।। स्वा
५२ हा। यज्ञं। मनसः। उरोः। अंतरिक्षात्। द्यावापृथिवीभ्यां। वातात्। आ। रभे। ५२
।।७।। आकूत्यैइत्याऽकूत्यै। प्रयुजइति प्रऽयुजे। अग्नये। स्वाहा। मेधायै।
मनसे। दीक्षायै। तपसे। सरस्वत्यै। पूष्णे। अग्नये। स्वाहा। आपः। देवीः। बृ
हतीः। विश्वशंभुवइति विश्वऽशंभुवः। द्यावा। पृथिवी इति द्यावापृथिवी।
उरु। अंतरिक्षं। बृहस्पतये। हविषा। विधेम। स्वाहा।।८।। विश्वः। देवस्य।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नेत्तुः। मर्तः। धुरीत। सख्यं। विश्वः। राये। इषुध्यति। द्युम्नं। वृणीत। पुष्यसे। स्वाहा।
॥९॥ ऋक्सामयोरितिऋक्ऽसामयोः। शिल्पेइतिशिल्पे। स्थः। तेइतिते। वामं।
आ। रभे। तेइतिते। मा। पातं। आ। अस्य। यज्ञस्य। उदृचइत्युत्ऽऋचः॥१०॥
शर्म। असि। शर्म। मे। यच्छ। नमः। ते। अस्तु। मा। मा। हिंसीः। उर्क्। असि।
आंगिरसी। ऊर्णम्रदाइत्यूर्णऽम्रदाः। ऊर्जं। मे। यच्छ॥११॥ सोमस्य। नीविः।
असि। विष्णोः। शर्म। असि। शर्म। यजमानस्य। इंद्रस्य। योनिः। असि। सु
सस्याइतिसुऽसस्याः। कृषीः। कृधि॥१२॥ उत्। श्रयस्व। वनस्पते। ऊर्ध्वः।
मा। पाहि। अंहसः। आ। अस्य। यज्ञस्य। उदृचइत्युत्ऽऋचः॥१३॥ व्रतं।
कृणुत। व्रतं। कृणुत। अग्निः। ब्रह्म। अग्निः। यज्ञः। वनस्पतिः। य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रियः ॥१४॥ देवीं । धियं । मनामहे । सुमृडीकामिति सुऽमृडीकां । अभि
ष्टये । वर्चोदामिति वर्चःऽदां । विश्वधायसमिति विश्वऽधायसं । सुतीर्थेति सुऽ
तीर्था । नः । असत् । वशे ॥१५॥ ये । देवाः । मनोजाता इति मनःऽजाताः । मनो
युज इति मनःऽयुजः । दक्षक्रतव इति दक्षऽक्रतवः । ते । नः । अवंतु । ते । नः ।
२२ पांतु । तेभ्यः । स्वाहा ॥१६॥ श्वात्राः । पीताः । भवत । यूयं । आपः । अस्माकं । २२
अंतः । सुशेवा इति सुऽशेवाः । ताः । अस्मभ्यं । अयक्ष्माः । अनमीवाः । अ
नागसः । स्वदंतु । देवीः । अमृताः । ऋतावृधः । ऋतवृध इत्यृतऽवृधः ।
॥१७॥ इयं । ते । यज्ञिया । तनूः । अपः । मुंचामि । न । प्रजामिति प्रऽजां ।
अंहोमुच इत्यंहःऽमुचः । स्वाहाकृता इति स्वाहाऽकृताः । पृथिवीं । आ ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वित्राल। पृथिव्याः। सं। भव॥१८॥ अग्ने। त्वं। सु। जागृहि। वयं। सु। मंदिषीमहि।
रक्ष। नः। अप्रयुछन्निसप्रऽयुछन्। प्रबुधइतिप्रऽबुधे। नः। पुनरितिपुनः। कृ
धि॥१९॥ पुनः। मनः। पुनः। आयुः। मे। आ। अगात्। पुनरितिपुनः। चक्षुः।
पुनरितिपुनः। श्रोत्रं। मे। आ। अगात्। पुनरितिपुनः। प्राणः। पुनः। आत्मा।
मे। आ। अगात्। वैश्वानरः। अदब्धः। तनूपाइतितनूऽपाः। अग्निः। मा।
पातु। दुरितादितिदुःऽइतात्। अवद्यात्॥२०॥ त्वं। अग्ने। व्रतपाइतिव्रतऽपाः।
असि। देवः। आ। मर्त्येषु। आ। त्वं। यज्ञेषु। ईड्यः॥२१॥ रास्व। इयत्। सोम। आ।
भूयः। भर। देवः। नः। सविता। वसोः। दाता। वसु। अदात्॥२२॥ एषा। ते।
शुक्र। तनूः। एतत्। वर्चः। तया। सं। भव। भ्राजं। गच्छ। जूः। असि। धृता।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मनसा। जुष्टा। विष्णवे॥२३॥ तस्याः। ते। सत्यसवस इति सत्यऽसवसः। प्रस
वइति प्रऽसवे। तन्वः। यंत्रं। अशीय। स्वाहा। चंद्रं। असि। शुक्रं। अमृतं। वैश्वदे
वमिति वैश्वऽदेवं॥२४॥ चित्। मना। धीः। दक्षिणा। क्षत्रिया। यज्ञिया। अ
दितिः। उभयतःशीर्ष्णीत्युभयतःऽशीर्ष्णी। सा। नः। सुप्राचीति सुऽप्राची।
७४ सुप्रतीचीति सुऽप्रतीची। भव॥२५॥ मित्रः। त्वा। पदि। बध्नीतां। पूषा। अध्व ७४
नः। पातु। इंद्राय। अध्यक्षायेत्यधिऽअक्षाय। अनु। त्वा। माता। मन्यतां।
पिता। भ्राता। सगर्भ्य इति सऽगर्भ्यः। सखा। सयूथ्य इति सऽयूथ्यः।
।॥२६॥ सा। देवि। देवं। अच्छ। इहि। इंद्राय। सोमं। रुद्रः। त्वा। आ। वर्त
यतु। स्वस्ति। सोमसखेति सोमऽसखा। पुनः। आ। इहि॥२७॥ व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वी। असि। अदितिः। आदित्या। रुद्रा। चंद्रा। बृहस्पतिः। त्वा। सुम्ने। र
म्णातु। रुद्रः। वसुभिरितिवसुऽभिः। आ। चक्रे॥२१॥ अदित्याः। त्वा।
मूर्धन्। आ। जिघर्मि। देवयजन इति देवऽयजने। पृथिव्याः। इडायाः। पदं।
असि। घृतवदिति घृतऽवत्। स्वाहा॥२२॥ अस्मे इत्यस्मे। रमस्व। अस्मे इ
त्यस्मे। ते। बंधुः। त्वे इति त्वे। रायः। अस्मे इत्यस्मे। रायः॥२३॥ मा। वयं। रायः।
पोषेण। वि। यौष्म। तोतः। रायः। सं। अरत्ये। देव्या। धिया। सं। दक्षिणया।
उरुचक्षसेत्युरुऽचक्षसा। मा। मे। आयुः। प्र। मोषीः। मो इति मो। अहं। तव।
वीरान्। विदेय। तव। देवि। संदृशीति संऽदृशि॥२४॥ एषः। ते। गायत्रः।
भागः। इति। मे। सोमाय। ब्रूतात्। त्रैष्टुभः। त्रैस्तुभ इति त्रैस्तुभः। जाग

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

लः। छंदोमानानामितिछंदः ऽमानानां। साम्राज्यमितिसां ऽराज्यं। जुष्टतात्। इ
ति। मि। सो। माय। शृतात्॥२२॥ आस्माकः। असि। शुक्रः। ते। ग्रह्यः। विचितइति
वि ऽचितः। त्वा। वि। चिन्वंतु॥२३॥ अभि। त्यं। देवं। सवितारं। ओण्योः। कविक्र
तुमितिकवि ऽक्रतुं। अर्चामि। सत्यसव[illegible]मितिसत्य ऽसवं[illegible]। रत्नधामितिरत्न ऽ
२५ धां। अभि। प्रियं। मतिं। कविं। ऊर्ध्वा। यस्य। अमतिः। भाः। अदिद्युतत्। सवीम
नि। हिरण्यपाणिरितिहिरण्य ऽपाणिः। अमिमीत। सुक्रतुरितिसु ऽक्रतुः। २५
कृपा। स्वरितिस्वः॥२४॥ प्रजाभ्य इतिप्र ऽजाभ्यः। त्वा। प्रजाइतिप्र ऽजाः।
त्वा। अनु। प्राणंत्वित्यनु ऽप्राणंतु। प्रजाइतिप्र ऽजाः। त्वं। अनुप्राणिहित्यनु ऽप्रा
णिहि॥२५॥ चंद्रं। त्वा। चंद्रेण। क्रीणामि। शुक्रं। शुक्रेण। अमृतं। अमृतेन।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सम्मे। ते। गाः। अस्मे इत्यस्मे। ते। चंद्राणि॥ ३६॥ तपसः। तनूः। असि। प्रजापतेरि
ति प्रजाऽपतेः। वर्णः। परमेण। पशुना। क्रीयसे। सहस्रपोषमिति सहस्रऽपोषं।
पुषेयं॥ ३७॥ मित्रः। नः। आ। इहि। सुमित्रध इति सुऽमित्रधः। इंद्रस्य। उरुं। आ।
विश। दक्षिणं। उशन्। उशंतं। स्योनः। स्योनं॥ ३८॥ स्वान। भ्राज। अंघारे। बंभा
रे। हस्त। सुहस्तेति सुऽहस्त। कृशानो इति कृशानो। एते। वः। सोमक्रयणा इति
सोमऽक्रयणाः। तान्। रक्षध्वं। मा। वः। दभन्॥ ३९॥ परि। मा। अग्ने। दुश्चरिता
दिति दुःऽचरितात्। बाधस्व। आ। मा। सुचरित इति सुऽचरिते। भज। उत्। आ
युषा। स्वायुषेति सुऽआयुषा। उत्। अस्थां। अमृतान्। अनु॥ ४०॥ प्रति। पं
थां। अपद्महि। स्वस्तिगामिति स्वस्तिऽगां। अनेहसं। येन। विश्वाः। परि। द्विषः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्टणक्ति। बिंदते। वसु॥ ७१॥ अदिसाः। त्वक्। असि। अदिसे। सदः। आ। सी
दत्। अस्तभ्नात्। द्यां। ऋषभः। अंतरिक्षं। अमिमीत। वरिमाणं। पृथिव्याः। आ।
असीदत्। विश्वा। भुवनानि। संम्राट्। विश्वेदिति। विश्वा। इत्। तानि। वरुणस्य।
व्रतानि॥ ४२॥ वनेषु। वि। अंतरिक्षं। ततान। वाजं। अर्वत्स्विति अर्वत्ऽसु। प
२६ यः। उस्रियासु। हृत्स्विति हृत्ऽसु। क्रतुं। वरुणः। विक्षु। अग्निं। दिवि। सूर्यं।
अदधात्। सोमं। अद्रौ॥ ४३॥ सूर्यस्य। चक्षुः। आ। रोह। अग्नेः। अक्ष्णः। क २६
नीनकं। यत्र। एतशेभिः। ईयसे। भ्राजमानः। विपश्चितेति विपःऽचिता॥ ४४॥
उस्रौ। आ। इतं। धूर्षाहाविति धूःऽसाहौ। युज्यथां। अनश्रू इत्यनश्रू। अवी
रहणौ। अवीरहणाविति अवीरऽहनौ। ब्रह्मचोदनाविति ब्रह्मऽचोदनौ। स्वस्ति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यजमानस्य। गृहान्। गच्छतं॥ ३५॥ भद्रः। मे। असि। प्र। च्यवस्व। भुवः। पते। वि

श्वानि। अभि। धामानि। मा। त्वा। परिपरिण इति परि ऽ परिणः। परिपंथिन इति

परि ऽ पंथिनः। वृकाः। अघायवः। अघयव इत्यघ ऽ यवः। विदन्। श्येनः। भूत्वा। प

रा। पत। यजमानस्य। गृहान्। गच्छ। तत्। नौ। सं ऽ स्कृतं॥ ३६॥ नमः। मित्रस्य।

वरुणस्य। चक्षसे। महः। देवाय। तत्। ऋतं। सपर्यत। दूरेदृश इति दूरे ऽ दृशे। देव

जातायेति देव ऽ जाताय। केतवे। दिवः। पुत्राय। सूर्याय। शंसत॥ ३७॥ वरुणस्य।

उत्तंभनं। असि। स्कंभसर्जनी इति स्कंभ ऽ सर्जनी। स्थः। ऋतसदनी इत्यृत ऽ सदनी।

ऋतसदनमित्यृत ऽ सदनं। ऋतसदनीमित्यृत ऽ सदनीं। आ। सीद॥ ३८॥ या।

ते। धामानि। हविषा। यजंति। ता। ते। विश्वा। परिभूरिति परि ऽ भूः। अस्तु।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यज्ञैः। गयस्फान इति गय ऽ स्फानः। प्रतरण इति प्र ऽ तरणः। सुवीर इति सु ऽ वीरः।
अवीरहेत्यवीर ऽ हा। प्र। चर। सोम। दुर्यान्॥ ३८॥ इति काण्वयजुपदपाठेषु इ
ति चतुर्थोध्यायः॥ ५॥ ॥ ५॥ ॥ ५॥ ॥ ५॥ ॥ ५॥ ५॥
हरिः ॐ॥ अग्नेः। तनूः। असि। विष्णवे। त्वा। सोमस्य। अतिथेः। आतिथ्यं।
२८ श्येनाय। सोमभृत इति सोम ऽ भृते। अग्नये। रायस्पोषद इति रायस्पोष ऽ दे। २८
विष्णवे। त्वा॥ १॥ अग्नेः। जनित्रं। असि। वृषणौ। स्थः॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उर्वशी। आयुः। पुरूरवाः। असि। गायत्रेण। त्वा। छंदसा।
मंथामि। त्रैष्टुभेन। त्रैष्टुभेनेति त्रैस्तुऽभेन। जागतेन।
त्वा। छंदसा। मंथामि ॥२॥ भवतं। नः। समनसाविति सम
मनसौ। सचेतसौ। सचेतसाविति सऽचेतसौ। अरेपसौ। मा। यज्ञं।
हिंसिष्टं। मा। यज्ञपतिं। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं। जातवेदसौ। इति
जातऽवेदसौ। शिवौ। भवतं। अद्य। नः ॥३॥ अग्नौ। अ
ग्निः। चरति। प्रविष्ट इति प्रऽविष्टः। ऋषीणां। पुत्रः। अभि
शस्तिपावेत्यभिशस्तिऽपावा। सः। नः। स्योनः। सुयजा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिरु ऽ यज्ञो । यज्ञा । इह । देवेभ्यः । हव्यं । सदं । अप्रयुच्छन्नित्य
प्र ऽ युच्छन् । स्वाहा ॥ ४ ॥ आपतये इत्या ऽ पतये । त्वां । गृह्णा
मि । परिपतये इति परि ऽ पतये । तनूनप्त्रे इति तनू ऽ नप्त्रे ।
शाक्वराय । शक्मन्न् ओजिष्ठाय ॥ ५ ॥ अनाधृष्टं ।
असि । अनाधृष्यं । देवानां । ओजः । अनभिशस्तीत्यन
४१ ॥ भि ऽ शस्ति । अभिशस्तिपा इत्यभिशस्ति ऽ पाः । अनभि ॥ ७९
शस्तेन्यमित्यनभि ऽ शस्तेन्यं ॥ ६ ॥ अंजसा । सत्यं । उप
गेषं । सुविते । मा । धाः । अग्ने । व्रतपा इति व्रत ऽ पाः ॥ ७ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मेइति॥ येषुव्रतपाइतिव्रतऽपाः॥७॥ या। ते। तनूः। इयं। सा।
मयि। या। मम। तनूः। एषा। सा। त्वयि। सह। नौ। व्रतपत इति
व्रतऽपते। व्रतानि। अनु। मे। दीक्षां। दीक्षापतिरिति दीक्षाऽ
पतिः। मन्यतां। अनु। तपः। तपस्पतिः। तपःपतिरिति तपः।
पतिः॥८॥ अꣳशुरꣳशुरित्यꣳशुःऽअꣳशुः। अꣳशुः। ते। देव।
य सोम। आ। प्यायतां। इन्द्राय। एकधनविद इत्येकधनऽविदे।
आ। तुभ्यं। इन्द्रः। प्यायतां। आ। त्वं। इन्द्राय। प्यायस्व। [illegible]
आ। प्यायय। अस्मान्। सखीन्। सन्न्या। मेधया। स्वस्ति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नोदेवाःसोमपाःस्तुसा।ऽउरुचमिक्ष्मूतः।रूचैंउ।उसंयिपा॥१०॥एष्टा
स्याऽइष्टाः।शयः।प्रा।इबा।क्षणा।या।ऋतो।ऋतवादि॥१॥यद
स्यते।वादिऽस्यः।नमः।दिवे।नमः।पृथिव्यै॥११॥याते
अग्ने।जपुः।शयेस्यपुःऽशया।तन्वः।वर्षिष्ठा।गह्वरेष्ठा।ग
ह्वरेस्थेतिगह्वरेऽस्थाः।उग्रं।वचः।अपा।अवधीत।त्वे
४२ षं।वचः।अपा।अवधीत।स्वाहा।रजःशयेतिरजःशया। ४२
हरीशया।हरिशयेतिहरिऽशया॥१२॥तत्सायन्नीतितत
पेऽअयन्नीमि।अस्मि।वित्तायन्नीतिवित्ताऽअयन्नीमि।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अस्मि। अवतात। मा। व्यथितं। अवतात् मा। नाथितं ॥१३॥
विदुः। अग्नेः। नभ्यं। नाम। अग्ने। अंगिरः। आयुना। ना
म्ना। आ। इहि। यः। अस्यां। पृथिव्यां। असि। यत्। ते। अना
धृष्टं। नाम। यज्ञियं। तेन। त्वा। आ। दधे। यद्द्वितीयस्यां। तृ
तीयस्यां। अनु। त्वा। देववीतय इति देवऽवीतये। सिंही।
असि। सपत्नसाही। सपत्नसहीति सपत्नऽसही। देवेभ्यः।
कल्पस्व। शुंधस्व। शुंधस्व ॥१४॥ इंद्रघोषः इतींद्रऽघोषः।
त्वा। वसुभिः। इति वसुऽभिः। पुरस्तात्। पातु। प्रचेताः। इति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रऽश्चैताः । हृदैः । पृष्यात् । मनोऽजवाऽइतिमनः । जवाः ।
पितृविशिरितिपितृऽविशः । दृश्चिनरातः । विश्वकर्मे
ति । विश्वऽकर्मा । आदित्यैः । उत्तरतः । पातु ॥ १५ ॥
२८ । अहं । तत् । ता । वा । बृहद्भ्येति बृहऽभिः । आ । यूता
[illegible]२ ॥ तनिः । सजामि । त्रिऽष्टुपि । अजसि । स्वाहा । आदि ॥ ४२ ॥
सवनिरिसाद्दसावनिः ॥ १६ ॥ ब्रह्मवनिरिति
ब्रह्मऽवनिः । क्षत्रवनिरिति क्षत्रऽवनिः । सुप्रजा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वनिरितिप्रजाऽवनिः। रायस्पोषवनिरितिरायस्पोषऽ
वनिः। आ। वह। देवान्। यजमानाय। स्वाहा। १२। ते ध्रुवः।
त्वा। ध्रुवः। असि। पृथिवी। दृंह। ध्रुवक्षितिध्रुवऽ
क्षित्। अन्तरिक्षं। अच्युतक्षिदित्यच्युतऽक्षित्।
दिवं। दृंह। अग्नेः। भस्म। असि। अग्नेः। पुरीषं।
असि। १३। युञ्जते। मनः। उत। युञ्जते। धियः। विप्राः।
विप्रस्य। बृहतः। विपश्चित इति विपःऽचितः। वि।
होत्राः। दधे। वयुनावित्। वयुनाविदितिवयुनऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विनायकः। इतु। महीध्रे। वस्या। सवितुः। परिस्तुतिः। परि
स्तुतिरिति परीऽस्तुतिः॥७८॥ इत्याविक्षुः। विश्वक
र्मा। त्वे। चा। नि। दधे। पदं॥ समस्य ह्यैमिति सं ऽ रुह्य।
अस्यापांगसुरे। स्वाहा॥७९॥ इरावती इतीराऽव
ती। धेनुमती इति धेनुऽमती। हि। भूतं। सूपवसिनी।
४८ सूपवसिनी इति सुऽपवसिनी। मनवे। दशस्या। व्य। ४८
अस्कभ्नाः। रोदसी इति रोदसी। विष्णो इति विष्णो।
एते इत्येते। दाधर्थ। पृथिवीं। अभितः। मयूखैः।

स्वाहा ॥२०॥ देवश्रुताइतिदेवऽश्रुतौ।देवेषु।आ।घो
षतं।प्राचीइतिप्राची।प्र।इतं।अध्वरं।कल्पयंतीइ
तिकल्पयंती।ऊर्ध्वं।यज्ञं।नयतं।मा।जिह्वरतं॥२१॥
स्वेगोष्ठे।गोस्थमितिगोऽस्थे।आ।वदतं।देवीइ
तिदेवी।दुर्येइतिदुर्ये।आयुः।मा।निः।वादिष्टं।प्र
जामितिप्रऽजां।मा।निः।वादिष्टं।अत्र।रमेथां।
वर्ष्मन्।पृथिव्याः॥२२॥ विष्णोः।नु।कं।वीर्या
णि।प्र।वोचं।यः।पार्थिवानि।विममइतिविऽममे।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रत्नो ७सि ॥ यः। जस्त्वभायत्। ऽन्तरमित्रकस्तरांस
धेरछमितिसधऽस्छम। विचक्रमाणा इति विऽच
क्रमोपाः। त्रेधा। ऽरुगायइत्युरुऽगायः। विष्ठ
वोचा ॥२॥ दिवः। वा। विष्ठो इति विष्ठो ऽता वा।
४५॥ छृधिव्याः। महः। वा। विष्ठो [illegible]ति विष्ठो ऽरोः। अं ॥४५॥
तरिक्षात्। ऽस्त्रो। हि। हस्तौ। वसुना। एतावद्धा ऽओ।
प्र। यच्छ। दक्षिणात्। ऽता सव्यात्। विष्णवे। चा ॥२४॥

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भिवभेशः । सक्टं । अनुक्रिम्भ्री पैलाम्रू गः । ना । भीमः । कुचुरः । गि
रछा । गिरि स्थाः २ । तेगिरि । ६ स्थाः ॥ १ स्य । ६ रूषु । त्रिषु । वि
क्रमत्तो । वि । ति । विड । क्रमणेषु । अधिक्षियंती । सधि । क्षियंति । भु
वना । नि । वि । श्वा ॥ २८ ॥ विष्णोः । वराटं । असि । श्नेपृ इति श्नेपृ । स्थः ।
स्थूः । ध्रुवः । वैष्णवं । असि । विष्णवे । त्वा ॥ २९ ॥ आददे । नारी । अ
असि । इदं । अहं । रक्षसां । ग्रीवाः । अपि । कृंतामि । इदं । अहं
वदा । दक्षो । हं । तां । दक्षो । इ नामि । रक्षसः । हनं । बल । गहनं

मितिवल्लेगऽइहनं विरूक्ष्वी ॥२७॥ इदं । अहं तं । वल्लगं । ऽउला । वपा
मितयतेः । विरूपः । य । असमासः । निचरत्वानेति निऽचरत्वान ।
समानः । असमानः । सबंधुरिति सऽबंधुः । असबंधुः । स
सऽबंधुः । सजात इति सऽजातः । असऽजातः । ऽउत्या । हत्या
किरामि ॥२८॥ स्वराक्षिति स्वऽराट् । अस्विा । ए । वा । हे
४६ मित्रलेऽहा । स्वराक्षिति स्वऽराट् । अविमाति हे ४६
यविमातेऽहा । ऽअनराक्षिति जनऽराट् । राधोहेति
रथः । हा । सवीरा क्षिति सवऽराट् । अमित्रे हे यामित्रऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वल्गहनाइतिवल्गऽहनौ २

हा ॥ १९ ॥ रक्षोहणः । रक्षोहन इति रक्षःऽहनः । वलगहन इति वलगऽहनः । प्रऽउक्षामि । वैष्णवान् । अवनयामि । अवस्तृणामि । वैष्णवान् ॥ २० ॥ रक्षोहणौ । रक्षोहनाइति रक्षःऽहनौ । उप । दधामि । वैष्णवीइति । वैष्णवी । परि । उहामि । वैष्णवीइति । वैष्णवी । वैष्णवं । असि । वैष्णवाः । स्थ ॥ २१ ॥ यवः । असि । यवय । अस्मत् । द्वेषः । यवय । अरातीः । दिवे । अंतरिक्षाय । पृथिव्यै । त्वा ॥ २२ ॥ शुंधंतां । लोकाः । पितृषदनाः । पितृसदनाइति पितृऽसदनाः ॥ पितृषदनं । पितृसदनमिति पितृऽसदनम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

असि। उत्तऽरात्। दिवं। स्तभान। आ। अन्तरिक्षं। पृण। दृंहस्व। पृथि
व्यां॥ २२॥ द्युतानः। त्वा। मारुतः। मिनोतु। मित्रावरुणयोः। ध्रुवेण।
धर्म्मणा। ब्रह्मवनीति ब्रह्मऽवनिं। त्वा। क्षत्रवनीति क्षत्रऽवनिं।
रायस्पोषवनीति रायस्पोषऽवनिं। परि। ऊहामि। ब्रह्म। दृंह।
॥४८॥ क्षत्रं। आयुः। प्रजामिति प्रऽजां। दृंह॥ २४॥ ध्रुवा। असि। ध्रु ॥४८॥
वः। अस्मिन्। यजमानः। आयतन इत्याऽयतने। भूयात्। घृ
तेन। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। पूर्येथां। इन्द्रस्य। छदिः।
असि। विश्वजनस्येति विश्वऽजनस्य। छाया॥ २५॥ परि। त्वा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निर्वृत्तः।गिरः।सुमाः।भवंतु।विश्वतेः।९ स्वापुमितिहस्कऽआ
पुं।अनु।इत्यृपः।ऽजुषाः।पावंठ।ऽजुहपः॥२६॥ दंस्यास्वः।
भूवः।वेइं।वैश्वदेवमितिवैश्वऽदेवं।अग्नि॥२७॥ विहृरितिविऽ
भैः।अग्निः।प्रवाहणः।प्रवाहन इतिप्रऽवाहनः।वह्निः।हव्य
वाहन इतिहव्यऽवाहनः।श्वात्रः।प्रचेता इतिप्रऽचेताः।तनू
यः।विश्ववेदा इतिविश्वऽवेदाः॥२८॥ उशिकः।कविः।अं
पारिः।बंभारिः।अवस्यः।दुवस्वानः।सुध्यः।माजालीयः।
॥२९॥ ऋतप्यामेरुतऽधामा।स्वर्ज्योतिरितिस्वःऽज्योतिः।
समुद्रः।विश्वव्यचा इतिविश्वऽव्यचाः।अजः।एकपादित्येकऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पातु। अहिः। बुध्न्यः॥४०॥ संख्याकिति सं। राहू। स्वर्भानुः। पुरिष
दो। परिस पुरंजिनु परि ऽसप्तः। पवमानेः। नेभः। प्रतेश्चेति प्रऽत
क्षा। मित्रः। हव्यं सूदन्वइति हव्य ऽसूदनः॥४१॥ सुम्न
इति सं। ऽकु पेः। विश्ववेदाइति विश्वऽवेदाः। ऽजातिरिक्तस्य से
नऽ औतोरिक्तस्य। प्रतिष्ठा। प्रतिस्थेति प्रतिऽस्था। अनुपः।
॥४८॥ सुगराः। सगराः। स्थ। सगरेण। नाम्ना। रौद्रेण। अनीकेन। ॥४८॥
पातमा। अग्नयः। पिपृतामा। अग्नयः। नमः। वः। अस्तु। मा।
मा। हिंसिष्ट॥४२॥ ज्योतिः। असि। विश्वरूपमिति विश्वऽरू
पं। विश्वेषां। देवानां। समिदितिसं ऽइत्। त्वं। सोम। तनूकृद्भ्य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इतितन्नुहत्। व्ययः। द्वेषो व्ययस्तीति द्वेषः। व्ययः। अन्यकृते व्ययः इसन्यः
कृतेव्ययः इऽकृत। यन्ता। असि। वरूथं। स्वाहा॥ जुषाणः। अप्तुः।
आज्यस्य। वेतु। स्वाहा॥ ४३॥ अग्ने। नय। सुपथेति सुऽपथा।
राये। अस्मान्। विश्वानि। देव। वयुनानि। दे[illegible]नानि। वि
द्वान्॥ युयोधि। अस्मत्। जुहुराणं। एनः। भूयिष्ठां। ते। न
मऽउक्तिं इति नमःऽउक्तिं। विधेम॥ ४४॥ अयं। नः। अग्निः।
वरिवः। कृणोतु। अयं। मृधः। पुरः। एतु। प्रभिंदन्निति प्रऽभिं
दन्॥ अयं। वाजान्। जयतु। वाजसाताविति वाजऽसातौ। अयं। शत्रू
न्। जयतु। जर्हृषाणः। स्वाहा॥ ४५॥ देव। सवितः। एषः। ते। सो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मः। तं। रक्षस्व। मा। त्वा। दभन्। एतत्। त्वं। देव। सोम। देवः। देवान्। उप। अगाः।
॥४६॥ इदं। अहं। मनुष्यान्। सह। रायः। पोषेण। स्वाहा। निः। वरुणस्य। पा
शात्। मुच्ये। अग्ने। व्रतपाऽइतिव्रतऽपाः। त्वेइतित्वे। व्रतपाऽइतिव्रतऽपाः॥४७॥
या। तव। तनूः। मयि। अभूत्। एषा। सा। त्वयि। या। मम। तनूः। त्वयि। अभू
त्। इयं। सा। मयि। यथायथमितियथाऽयथं। नो। व्रतपतइतिव्रतऽपते।
॥१५॥ व्रतानि। अनु। मे। दीक्षां। दीक्षापतिरितिदीक्षाऽपतिः। अमंस्त। अनु। तपः।
तपस्पतिः। तपस्पतिरितितपःऽपतिः॥४८॥ अति। अन्यान्। अगां। न। अन्या
न्। उप। अगां। अर्वाक्। त्वा। परेभ्यः। परः। अवरेभ्यः॥४९॥ तं। त्वा। जु
महे। देव। वनस्पते। देवयज्यायाऽइतिदेवऽयज्यायै। देवाः। त्वा। देवयज्याया
इतिदेवऽयज्यायै। जुषंतां। विष्णवे। त्वा॥५०॥ ओषधे। त्रायस्व। स्वधितेइति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वऽधिते। मा। एनम्। मा। हिंसीः। दिवम्। मा। लेखीः। अन्तरिक्षम्।
मा। हिंसीः। पृथिव्या। सम्। भव। ।५।। अयम्। हि। त्वा। स्वधि
तिः। स्वऽधितिः। तेतिजानः। प्रणिनाय। प्रनिनायेति प्रऽनि
नाय। महते। सौभगाय। अतः। त्वम्। देव। वनस्पते। शतवल्श इ
ति शतऽवल्शः। वि। रोह। सहस्रवल्शा इति सहस्रऽवल्शाः।
वि। वयम्। रुहेम।। ६।। ४।। [illegible] ।। ४।। ओम्। अग्रेणीः।
अग्रेनीरित्यग्रेऽनीः। असि। स्वावेश इति सुऽआवेशः। उन्नेतृ
णामित्युत्ऽनेतृणाम्। एतस्य। वित्तात्। अधि। त्वा। स्थास्यति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवः। त्वा। सविता। मध्वा। अनक्तु। सुपिप्पलाः। इति सुऽपि
प्पलाभ्यः। त्वा। ओषधीभ्यः। दिवं। अग्रेण। अस्पृक्षः। आ। अं
तरिक्षं। मध्येन। अप्राः। पृथिवीं। उपरेण। अदृंहीः॥१॥ या।
ते। धामानि। उश्मसि। गमध्यै। यत्र। गावः। भूरिशृंगाः इति भूरि
ऽशृंगाः। अयासः। अत्र। अह। तत्। उरुगायस्येत्युरुऽगाय
स्य। विष्णोः। परमं। पदं। अव। भाति। भूरि। ब्रह्मवनि त्वा। ब्र
अदृंहत्॥२॥ विष्णोः। कर्माणि। पश्यत। यतः। व्रतानि। पस्पशे।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इंद्रस्य । युज्यः । सखा ॥ ४ ॥ तत् । विष्णोः । परमं । पदं । सदा । पश्यं
ति । सूरयः ॥ दीवीवेति दिविऽइव । चक्षुः । आततमित्याऽततं ॥ ५ ॥
परिवीरसीति परिऽवीः । असि । परि । त्वा । देवीः । विशः । व्ययंतां
परि । इमं । यजमानं । रायः । मनुष्याणां ॥ दिवः । सूनुः । असि । इ
षः । ते । पृथिव्यां ॥ लोकः । आरण्यः । ते । पशुः ॥ ६ ॥ उपावीरित्युप
ऽअवीः । असि । उप । देवान् । दैवीः । विशः । प्र । अगुः । उ
शिजः । वन्हितमानिति वन्हिऽतमान् । देव । त्वष्टः । वसु ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रमाहव्या। ते। स्वदंतां। ७॥ रेवतीः। रमध्वं। बृहस्पते। धा
रय। वसूनि। ऋतस्य। त्वा। देवहविः। इति देवऽहविः। पाशेन।
प्रति। मुंचामि। धर्षा। मानुषः। देवस्य। त्वा। ८॥ अग्नीषो
माभ्यां। जुष्टं। नि। युनज्मि। अद्भ्यः। त्वा। ओष
धीभ्यः। प्र। उक्षामि॥ ९॥ अपां। पेरुः। असि। आपः। देवीः।
स्वदंतु। स्वात्तं। चित्। सत्। देवहविः। इति देवऽहविः॥ १०॥ सं
ते। प्राणः। वातेन। गच्छतां। सं। अंगानि। यजत्रैः। सं। यज्ञऽप
तिः। आशिषा। सऽआशिषा॥ ११॥ घृतेन। अक्तौ। पशून्। त्रायेथां।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection.

रेवति। यजमाने। प्रियं। धाः। आ। विश। उरोः। अन्तरिक्षा
त्। सजुरिति सऽजूः। देवेन। वातेन। अस्य। हविषः। त्म
ना। यज। सं। अस्य। तन्वा। भव॥ ६॥ वर्षो इति वर्षो। वर्षी
यसि। यज्ञे। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं। धाः। स्वाहा। देवेभ्यः।
देवेभ्यः। स्वाहा॥ मा। अहिः। भूः। मा। पृदाकुः॥ ७॥ नमः। ते।
आतानेत्याऽतान। अनर्वा। प्र। इहि। घृतस्य। कुल्याः। उप।
ऋतस्य। पथ्याः। अनु॥ देवीः। आपः। शुद्धाः। वोढ्वं। सु
परिविष्टा इति सुऽपरिविष्टाः। देवेषु। सुपरिविष्टा इति सुऽपरि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विष्टाः। देवेषु। सुपविष्टाऽइतिसुऽपरिविष्टाः। वयं। परि
वेष्टारऽइतिपरिऽवेष्टारः। अस्मा। १५। वाचं। ते। शु
धामि। प्राणं। चक्षुः। श्रोत्रं। नाभिं। मेढ्रं। पायुं। चरित्रा
ऽन्ते। शुंधामि। १४। मनः। ते। आ। प्यायतां। वाक्। ते। प्रा
णः। चक्षुः। श्रोत्रं। यत्। ते। क्रूरं। यत्। आस्थितमित्याऽ
स्थितं। तत्। ते। आ। प्यायतां। निः। स्त्यायतां। शुध्यतु।
शं। अहोभ्यऽइत्यहःऽभ्यः। १५। ओषधे। त्रायस्व। स्वधि
तऽइतिस्वऽधिते। मा। एनं। हिंसीः। रक्षसां। भागः। असि।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निरस्तमिति निःऽअस्तं । रक्षः ॥ १ ॥ इदं । अहं । रक्षः । अभि ।
तिष्ठामि । अव । बाधे । अधमं । तमः । नयामि ॥ २ ॥ घृतेन ।
द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । प्र । ऊर्ण्वाथां । वायो इ
ति वायो । वेः । स्तोकानां । जुषाणः । अग्निः । आज्यस्य । वेतु
स्वाहा । स्वाहाकृते इति स्वाहाऽकृते । ऊर्ध्वनभसमित्यूर्ध्वऽ
नभसं । मारुतं । गच्छतं ॥ ३ ॥ सं । ते । मनः । मनसा । सं । प्राणः ।
प्राणेन । गच्छतां । रेट् । असि । अग्निः । त्वा । श्रीणातु । आपः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥५३॥

स्या॥सं अग्निणानूवातस्य॥त्वा॥आज्यैः प्रष्ठः॥२५॥ धै भूमणः
पृषित्॥मरुतृमिति प्रच्युतं॥ द्वेषः॥२२॥ घृतं॥ घृतपाव
न इति घृतऽपावानः॥पिबत॥वसां॥वसापावानं इति वसा
पावानः॥पिबत॥अन्तरिक्षस्य॥हविः॥असि॥स्वा
हा॥२३॥दिशः॥प्रदिश इति प्रऽदिशः॥आदिश इत्या
दिशः॥विदिश इति विऽदिशः॥उद्दिश इत्युत्ऽदिशः॥
दिग्भ्य इति दिक्ऽभ्यः॥स्वाहा॥रैद्रः॥प्राणः॥अंगमंग
मिति अंगंऽअंगं॥निदीत इति निऽदीतः॥रेमं॥इद्गा॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥५३॥

इयंतऽ आनः। अंगे अंगइ संगे ऽअंगो। नि। दी। २४। दे
वौ। सुहः। भरि। मे। सउंस्तु मित्रिसंऽसौरातु। सत्नश्चो
तिसऽलक्ष्मा। यत्री। विष्णुरूपुर्मि ३ विष्णुऽरूपां। म। वाति
देवत्रेति देवऽत्रा। यंतम्। अवसे। सखाय। अनु। ला
माता। पितरः। मद्रंतु। २५। समुद्रं। गुह्या। स्याहा। देवं
सवितारं। अंतरिक्षं। मित्रावरुणो। अहोरात्रेइ येऽ
रात्रे। घंसं। दंड्रंसि। द्यावापृथिवि इति द्यावाऽपृथिवी।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥५४॥

सोमं । युज्यं । नक्षः ॥ दिव्यं । अग्निं । वैश्वानरं । मनः ॥ मे । ता
नीयच्छ ॥ दिवं । ते । धूमः । गच्छतु । अन्तरिक्षं । ज्योतिः ।
पृथिवीं । भस्मना । पृण । स्वाहा ॥ २ ॥ मा । अपः । मा ।
ओषधीः । हिंसीः । धाम्नो धाम्न इति धाम्नः धाम्नः ।
राजन् । ततः । वरुण । नः । मुंच । यत् । आहुः । अघ्न्याः ।
इति । वरुण इति । शपामहे । ततः । वरुण । नः । मुंच ॥ ३ ॥
सुमित्रिया इति सुऽमित्रियाः । नः । आपः । ओषधयः ।

॥५४॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

संतु। दुर्मित्रिया। इति दुःऽमित्रियाः। तस्मै। संतु। यः। अस्मान्।
द्वेष्टि। यं। च। वयं। द्विष्मः॥२८॥ इदं। आपः। प्र। वहत। यत्।
किं। च। दुरितमिति दुःऽइतं। मयि। यत्। वा। अहं। अभि।
दुद्रोहेत्यभिऽदुद्रोह। यत्। वा। शेपे। उत। अनृतं॥२९॥
हविष्मतीः। इमाः। आपः। हविष्मान्। आ। विवासति। हविष्मान्।
देवः। अध्वरः। हविष्मान्। अस्तु। सूर्यः॥३०॥ अग्नेः। वः। अ
पन्नगृहस्येत्यपन्नऽगृहस्य। सदसि। सादयामि। इन्द्राग्न्योः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१५५॥

भागधेयीरिति भागऽधेयीः । स्थ । मित्रावरुणयोः । विश्वेषां ।
देवानां । भागधेयीरिति भागऽधेयीः । स्थ ॥२१॥ अमूः । याः ।
उप । सूर्यै । याभिः । वा । सूर्यः । सह । ताः । नः । हिन्वन्तु । अध्व
रं ॥२॥ हृदे । त्वा । मनसे । दिवे । सूर्याय । ऊर्ध्वः । अध्वरं । दि
वि । देवेषु । होत्राः । यच्छ ॥२२॥ सोम । राजन् । विश्वाः । त्वं ।
प्रजा इति प्रऽजाः । उपावरोहेत्युपऽअवरोह । विश्वाः । त्वां ।
प्रजा इति प्रऽजाः । उपावरोहन्त्वित्युपऽअवरोहन्तु ॥२३॥ १५

॥१५६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

शृणोतु। अग्निः। समिधेति संऽइधा। हवं। मे। शृण्वंतु। आ

पः। धिषणाः। च। देवीः॥ श्रोत। ग्रावाणः। विदुषः। न। यज्ञं।

शृणोतु। देवः। सविता। हवं। मे। स्वाहा॥ ३५॥ देवीः। आपः।

अपां। नपात्। यः। वः। ऊर्मिः। हविष्यः। इंद्रियावान्। इंद्रि

यवानितींद्रियऽवान्। मदिंतमः इति मदिन्ऽतमः॥ ३६॥

तं। देवेभ्यः। देवत्रेति देवऽत्रा। दत्त। शुक्रपेभ्य इति शुक्रऽ

पेभ्यः। येषां। भागः। स्थ। स्वाहा॥ ३७॥ कार्षिः। असि॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

समुद्रस्य । त्वा । अक्षित्यै । उत् । नयामि । सं । आपः । अद्भि
रित्यप्ऽभिः । अग्मत । सं । ओषधीभिः । ओषधीः ॥३॥
यं । अग्ने । पृत्स्विति पृत्ऽसु । मर्त्यं । अवाः । वाजेषु । यं ।
जुनाः । सः । यन्ता । शश्वतीः । इषः । स्वाहा ॥४॥ आ । द
दे । रावा । असि । गभीरं । इमं । अध्वरं । कृधि । इन्द्राय । सु
सुतमं । सुसुतममिति सुऽसुतमं । उत्तमेनेत्युत्ऽतमे
ना । पविना । ऊर्जस्वन्तं । मधुमन्तं । मधुमन्तमिति मधुऽमन्तं । पयस्वन्तं ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निग्राभ्याइति निऽग्राभ्याः। स्थ। देवश्रुतइति देवऽश्रुतः। त
र्पयत। मा॥४०॥ मनः। मे। तर्पयत। वाचं। प्राणं। चक्षुः। श्रोत्रं। आ
त्मानं। प्रजामिति प्रऽजां। पशून्। गणान्। गणाः। मे। मा।
वि। तृषन्॥४१॥ इन्द्राय। त्वा। वसुमतइति वसुऽमते। रुद्र
वतइति रुद्रऽवते। आदित्यवतइत्यादित्यऽवते। अभिमाति
घ्नइत्यभिमातिऽघ्ने। श्येनाय। सोमभृतइति सोमऽभृते। अ
ग्नये। रायस्पोषदइति रायस्पोषऽदे॥४२॥ यत्। ते। सोम। दि
वि। ज्योतिः। पृथिव्यां। उरौ। अन्तरिक्षे। तेन। अस्मै। यजमानाय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मधुमती। रि। तिमधुमतीः। नः। इषः। रूपि ॥ ७ ॥ यस्मात्। सोम।
॥ ५८ ॥ अनाभ्यो। नाम। आगर्वि। तस्मै। तो। सोम। सोमाय। स्वाहा। स्वाहा। उरू।
उरू। राये। रधि। अधि। दात्रे। वाचः ॥ ४३ ॥ यात्राः। स्थ। यत्र। तुर
तिष्ठ अतुरः। नाधो गृतो इति राधः गृतोः अस्य तस्या पूर्तीः। नाः।
देवीः। देवत्रेति देवत्रा। इमं। यज्ञं। नयत। उपहूता इत्युपहूताः। सोम
स्य। पिबत ॥ ४४ ॥ मा। भेः। मा। सं। विक्थाः। ऊर्जं। धत्स्व। धिष
णे इति धिषणे। वीड्वी इति वीड्वी। सती इति सती। वी। ऊर्जं।
दधाना। पाप्मा। हतः। न। सोमः ॥ ४५ ॥ प्राक्। अपाक्। उदक्। अधराक्।
सर्वतः। त्वा। दिशः। आ। धावन्तु। अम्ब। निः। पर। सं। अरीः। विदां ॥ ४६ ॥
त्व। अगा। नाऽगूं। रोष। देवः। रोविष्ठाः। मत्सीन। यत्। अन्यः। मघव
न्। तिमघवन्। असि। मडिता। इन्द्र। ब्रवीमि। ते। वचः ॥ ४७ ॥
वाचः। पतये। पवस्व। दक्षः। अं...। मित्र...। गभस्ति पू
तः। असि। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। स्वाहा...

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वा। अष्टा। स्वाहा। त्वा। स्वभावइतिस्वऽभावः। रूर्पायाऽदेवे
भ्यः। त्वा। मरीचिपेभ्यइतिमरीचिऽपेभ्यः। देवो। अंशुः। यो
इस्य। यःस्तो। पस्मै। त्वा। इत्वेति। तदे [illegible] ऽपरिस्रुते। स्कप
रिऽप्लुता। यंगेन। हतः। असौ। फट्। प्राणाय। त्वा। व्या
नायेति विऽआनाय। त्वा ॥ २ ॥ उपयामगृहीतइत्युप
यामऽगृहीतः। असि। अंतः। यच्छ। मघवन्निति मघऽ
वन्। पाहि। सोमम्। उरुष्य। रायः। आ। इषः। यजस्व।
॥ ६ ॥ अंतरिक्षेऽत। तेन। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथि
वी। दधामि। अंतः। दधामि। उरु। अंतरिक्षम्। सजूः
CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऋतिस्पृऽहः । देवेभिः । अवरैः । परैः । च । अंतर्यामऽइव्यंतः । या । मे ।
मघवन्निति मघऽवन् । मादयस्व । ऽस्दानायस्कृते । आ । ना
य । चौ ॥ ५ ॥ आ । वा । यो इति वायो । १भूष । शुचिपाऽइति शुचि
पाः । ऽप । नः । सहस्रं । ते । नियुत इति निऽयुतः । विश्ववार
ति विश्वऽवार । ऽपोऽस्पपो । ते । अंधेः । मद्यम् । अयामि । य
स्य । देव । दधिषे । पूर्वपेयमिति पूर्वऽपेयम् । वायवे । चौ ॥
ध्य ॥ इंद्रवायू इतींद्रऽवायू । इमे ॥ सुताः । ऽप । प्रयोभिरि
ति प्रयःऽभिः । आ । गतं । इंदवः । वाम् । ऽशंति । हि ॥ वायवे । इं
ज्वायुधयामितींड वायुऽस्वपीं । स्वा । एषेः । ते । योनिः । सजोषौ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्यामिति सुऽलोकेषः। भ्यां। त्वा॥७॥ अयं। वां। मित्रावरुणा। सुतः। सोमः।
ऋतावृधा। ऋतवृधेत्यृतऽवृधा। मम। इत्। इह। श्रुतं। हवं। मित्रावरु
णा। भ्यां। त्वा॥८॥ राया। वयं। ससवा(ं)सः ससवांस इति ससऽवांसः। मदे
म। हव्येन। देवाः। यवसेन। गावः। तां। धेनुं। मित्रावरुणा। युवं। नः। वि
श्वाहा। धत्तं। अनपस्फुरंतीमित्यनपऽस्फुरंतीं। एषः। ते। योनिः।
ऋतायुभ्यां। ऋतयुभ्यामित्यृतयुऽभ्यां। त्वा॥९॥ या। वां। कशा। मधु
मतीति मधुऽमती। अश्विना। सूनृतावतीति सूनृताऽवती। तया। यज्ञं।
मिमिक्षतं। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। त्वा। एषः। ते। योनिः। माध्वी
भ्यां। त्वा॥१०॥ तं। प्रत्नथेति प्रत्नऽथा। पूर्वथेति पूर्वऽथा। विश्वथे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रिष्ठऽथाः। ईमथेतीमऽथा। ज्येष्ठतातिमिति ज्येष्ठऽतातिम्। बर्हिषदं। बर्हिस
दमितिबर्हिःऽसदम्। स्वर्विदमितिस्वःऽविदं। प्रतीचीनं। वृजनं। दोहसे। धु
नि। आशुं। जयंतं। अनु। यासु। वर्धसे। शंडाय। त्वा॥११॥ एषः। ते। योनिः।
वीरतां। पाहि। अपमृष्ट इत्यपऽमृष्टः। शंडः। देवाः। त्वा। शुक्रपाइति शु
क्रऽपाः। प्र। नु। यंतु। अनाधृष्टा। असि। सुवीर इति सुऽवीरः। वीरान्
प्रजनयन्निति प्रऽजनयन्। परि। इहि। अभि। रायः। पोषेण। यजमानं। सं
॥५८॥ जग्मान इति सम्ऽजग्मानः। दिवा। पृथिव्या। शुक्रः। शुक्रशोचिषेति शु ॥५८॥
क्रऽशोचिषा। निरस्त इति निःऽअस्तः। शंडः। शुक्रस्य। अधिष्ठानं।
अधिस्थानमित्यधिऽस्थानं। असि॥१२॥ अच्छिन्नस्य। ते। देव। सो
म। सुवीर्यस्येति सुऽवीर्यस्य। रायः। पोषस्य। ददितारः। स्याम॥ सा। प्रथ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मा। सप्त॑र्षिति। विश्वयुः। तेविश्वऽवारा। सः। प्रथमः। वरुणः। मित्रः। अग्निः॥
॥१३॥ सः। प्रथमः। बृहस्पतिः। चिकित्वान्। तस्मै। इंद्राय। सुतं। आ। जुहो
त। स्वाहा॥ [illegible] स्वरुतमिति
ष्टतां। पतत्। स्वाहा॥ १४॥ अया। वेनः। चोदयत्। पृश्निगर्भाः इति पृश्निऽ
गर्भाः। ज्योतिर्जरायुरिति ज्योतिःऽजरायुः। रजसः। विमानइति विऽमाने॥
इमं। अपां। संगमइति संऽगमे। सूर्यस्य। शिशुं। न। विप्राः। मतिभिरितिम
तिऽभिः। रिहंति॥ मर्क्कीया। त्वा॥ १५॥ मनः। न। येषु। हवनेषु। तिग्मं। विपः। श
च्या। वनुथः। द्रवंता। आ। यः। शर्याभिः। तुविनृम्णमइति तुविऽनृम्णः। अ
स्या। अश्रीणीत। आदिशामित्याऽदिशां। गभस्तौ॥ १६॥ ए
षः। ते। योनिः। प्रज्ञा इति प्रऽज्ञाः। पाहि। अपमृष्टः इत्यपऽमृ
ष्टः। मर्कः। देवाः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वा। मंथिपा इति मंथिऽपाः। प्र। अनु। यंतु। अनाधृष्टा। असि। सुप्रजा इ
ति सुऽप्रजाः। प्रजा इति प्रऽजाः। प्रजनयन्निति प्रऽजनयन्। परि।
इहि। अभि। त्वा। रायः। पोषेण। यजमानं। संजग्मान इति सम्ऽजा
४ दिवा ग्मानः। दिवि। व्या। मंथी। मंथिशोचिषेति मंथिऽशोचिषा।
निरस्त इति निः। अस्तः। मर्कः। मंथिनः। अधिष्ठानं। अधि
१५८ स्थानमित्यधिऽस्थानं। असि॥ १७॥ ये। देवासः। दिवि। ए ॥१५८॥
कादश। स्थ। पृथिव्यां। अधि। एकादश। स्थ। अप्सुक्षि
त इत्यप्सुऽक्षितः। महिना। एकादश। स्थ। पृथिव्यां। अधि।
एकादश। स्थ। ते। देवासः। यज्ञं। इमं। जुषध्वं॥ १८॥
CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आग्रयणः। असि। स्वाग्रयण इति सु ऽ आग्रयणं। पाहि। य
ज्ञं। पाहि। यज्ञपतिमिति यज्ञ ऽ पतिम्॥ १९॥ विष्णुः। त्वां। इ
२ पातु न्द्रियेण। विष्णो। त्वं। पाहि। अभि। सवनानि। पाहि। सोमः। प
वते। सोमः। पवते॥ २०॥ अस्मै। ब्रह्मणे। क्षत्राय। सुन्वते
यजमानाय। इषे। ऊर्जे। अद्भ्य इह सुतेभ्यः। ओषधीभ्यः।
द्यावापृथिवीभ्यां। सुभूतायेति सु ऽ भूताय। ब्रह्मवर्चसा
येति ब्रह्म ऽ वर्चसाय। पवते। विश्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः। एषः।
ते। योनिः। विश्वेभ्यः। त्वा। देवेभ्यः॥ २१॥ इन्द्राय। त्वा। बृह
द्वत इति बृहत् ऽ वते। वयस्वते। ऽ क्थायुवे। ऽ क्थयुवमिति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वृथा। ध्रुवं। गृह्णामि। यत्। ते। इंद्र। बृहत्। वयः। तस्मै। त्वा। विष्णवे। त्वा। एषः।
ते। योनिः। उक्थेभ्यः। त्वा। २१॥ देवेभ्यः। त्वा। देवायुवं। देवयुवमिति देव
युवं। गृह्णामि। यज्ञस्य। आयुषे। मित्रावरुणाभ्यां। इंद्राय। इंद्राग्निभ्या
मितींद्राग्निऽभ्यां। इंद्राय। इंद्रावरुणाभ्यां। इंद्राबृहस्पतिभ्यामितींद्राबृ
हस्पतिऽभ्यां। इंद्राविष्णुभ्यामितींद्राविष्णुऽभ्यां। त्वा। देवायुवं। देवयुवमि
तिदेवऽयुवं। गृह्णामि। यज्ञस्य। आयुषे॥ २३॥ मूर्धानं। दिवः। अरतिं। ॥१५१॥
१॥ पृथिव्याः। वैश्वानरं। ऋते। आ। जातं। अग्निं। कविं। सम्राजमिति संरा
जं। अतिथिं। जनानाम्। आसन्। आ। पात्रं। जनयंत। देवाः॥ २४॥ ध्रुवः।
असि। ध्रुवक्षितिरिति ध्रुवऽक्षितिः। ध्रुवाणां। ध्रुवतम इति ध्रुवऽ
तमः। अच्युतानाम्। अच्युतक्षित्तम इत्यच्युतक्षित्ऽतमः। एषः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ते।योनिः।वैश्वानराय।त्वा॥२५॥ध्रुवं।ध्रुवेण।मनसा।वाचा।सोमं।
अव।नयामि।अथ।नः।इंद्रः।इत्।विशः।असपत्नाः।समनसइतिस
मनसः॥करत्॥२६॥यः।ते।द्रप्सः।स्कंदति।यः।ते।अंशुः।ग्रावच्यु
तइतिग्रावऽच्युतः।धिषणयोः।उपस्थादित्युपऽस्थात्।अध्वर्योः।
वा।परि।वा।यः।पवित्रात्।तं।ते।जुहोमि।मनसा।वषट्कृतमितिवषट्
कृतं।स्वाहा।देवानाम्।उत्क्रमणमित्युत्ऽक्रमणं।असि॥२७॥
मधवे।माधवाय।शुक्राय।शुचये।नभसे।नभस्याय।इषे।ऊर्जे।
सहसे।सहस्याय।तपसे।तपस्याय।अंहस्पतये।अंहसः।पतय
य।अंहसः।पतये।त्वा॥२८॥इंद्राग्नीइतीन्द्राग्नी।आ।गतं।सुतं।गीर्भि
रितिगीःऽभिः।नभः।वरेण्यं।अस्य।पातं।धिया।इषिता।इंद्राग्नि
ष्यामितीन्द्राग्निऽस्यां।त्वा।एषः।ते।

योनिः। इंद्राग्निऽभ्यामितींद्राग्निऽभ्यां। चा॥२१॥ आ। घ। ये। अ
ग्निं। इंधते। स्तृणंति। बर्हिः। आनुषक्। येषां। इंद्रः। युवा। स
खा। अग्नींद्राऽभ्यां। त्या। दृषः। ते। योनिः। अग्नींद्राऽभ्यां॥७०॥
ओमासः। चर्षणीऽधृतः। चर्षणीधृत इति चर्षणिऽधृतः। वि
श्वे। देवासः। आ। गत। दाश्वांसः। दाशुषः। सुतं॥२२॥ विश्वे।
देवासः। आ। गत। शृणुत। मे। इमं। हवं। आ। इदं। बर्हिः। नि। सीद ॥५१॥
५८ त॥२२॥ इंद्र। मरुत्वः। इह। पाहि। सोमं। यथा। शार्याते। अपिबः।
सुतस्य। तव। प्रणीती। प्रनीतीति प्रऽनीती। तव। शूर। शर्म
न्। आ। विवासंति। कवयः। सुयज्ञा इति सुऽयज्ञाः। इंद्राय।
त्वा। मरुत्वते। दृषः। ते।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

योनिः । इंद्राय । त्वा । मरुत्वते ॥ ३३ ॥ मरुत्वंतं । वृषभं । वावृधानं । अक
वारिमित्यकऽवारिं । दिव्यं । शासं । इंद्रं । विश्वासाहं । विश्वस
हमिति विश्वऽसहं । अवसे । नूतनाय । उग्रं । सहोदामिति सहः
ऽदां । इह । तं । हुवेम ॥ ३४ ॥ मरुतां । ओजसे । त्वा ॥ ३५ ॥ सजोषा
इति सऽजोषाः । इंद्र । सगण इति सऽगणः । मरुद्भिरिति मरुत्ऽ
भिः । सोमं । पिब । वृत्रहेति वृत्रऽहा । शूर । विद्वान् ॥ जहि । शत्रू
न् । अप । मृधः । नुदस्व । अथ । अभयं । कृणुहि । विश्वतः । नः ॥
॥ ३६ ॥ महान् । इंद्रः । नृवदिति नृऽवत् । आ । चर्षणिप्रा इति च
र्षणिऽप्राः । उत । द्विबर्हा इति द्विऽबर्हाः । अमिनः । सहोभिरिति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सहः॥ त्रिः॥ असमत्र्युक्र्यकू। वावृधे। ववृधइतिववृधे। वीर्याय। उरूः।
रुधुः। सुहृतइति सुऽहुतः। कृत्रे। क्रिरितिकृऽविः। जूतु।
महेऽज्ञायेति महाऽइज्ञाय। च्या। एषः। नेत्यो निः। महेऽज्ञायेति महाऽ
इज्ञाय। च्या॥ ३७॥ महान्। इन्द्रः। यः। ओजसा। पर्जन्यः। वृष्टिमां
नऽइव। वृष्टिमान्इव। स्तोमैः। वत्सस्या। वा
॥६१॥ रुधे। ववृधइतिववृधे॥ ३८॥ इतिपदपाठे सप्तमोऽध्यायः स ॥६१॥
मासः॥ छ॥ छ॥ छ॥ हरिः॥ छ॥ ॐ॥ छ॥ छ॥
॥ आदित्येभ्यः। त्वां। कदा। चन। प्रायुच्छसि। उभे इत्युभे।
निपाहि। जन्मनीइति जन्मनी। तुरीय। आदित्या। सवनं। ते। इं

ड्रियं।आ।तस्थौ।अंमृतं।दिवि।आदिसेभ्यः।द्यौ।२।पूतः।देवानां।
प्रीति।एति।सुम्न।आदि।सास।भवतात्।मृळयंतः।आ।वः।अर्वा
ची।सुमतिरिति।सुऽमतिः।अंहोः।चित्।या।वरिवो।वित्तरेति
वरिवोवित्।तरा।असत्।आदिसेभ्यः।द्यौ।विवस्वान्।आदि
सा।वृषः।ते।सोमपीथइतिसोमऽपीथः।तस्मिन्।मत्स्व।३।श्र
तं।अस्मे।नरः।वच्यसा।दध्यातन।पतु।आशीर्दीया।सीः।दा।
दंपतीइतिदंऽपती।वामं।अश्नुतः।पुमान्।पुत्रः।जायते।विंद
तौ।वसु।अर्घ्यं।विश्वाहा।अरपः।पच्यते।गृहे।४।वामं।अर्घ्यं।
सवितः।वामं।उ।इत्।श्वः।दिवेदिवेइति।दिवेऽदिवे।वामं।अस्मभ्यं।

सावीः। वामस्य। हि। सपस्य। देव। वरेः। अया। धिया। वामभाजइति
वामऽभाजः। स्याम॥ ५॥ सावित्रः। असि। चनोधाइति चनः। धाः। चनः।
मयि। धेहि। जिन्व। यज्ञं। जिन्व। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिम्। भगाय। सवि
त्रा। चा॥ ६॥ सुशर्मेति सुऽशर्मा। असि। सुप्रतिष्ठानः। सुप्रतिस्थानइ
ति सुऽप्रतिस्थानः। बृहदुक्षायेति बृहत्ऽउक्षाय। नमः॥ ७॥ बृहस्प
तिसुतस्येति बृहस्पतिऽसुतस्य। ते। देवोइंदोइतींदो। इंद्रियावतः। इं
॥१९२॥ द्रियवतइतींद्रियऽवतः। पत्नीवतइति पत्नीऽवतः। ग्रहान्। ऋध्यासं। ॥१९२॥
॥८॥ अहं। परस्तात्। अहं। अवस्तात्। यत्। अंतरिक्षं। तत्। उं
इसं। मे। पिता। आस॥ अहं। सूर्यं। उभयतः। ददर्श। अहं। देवानां।
परमं। गुहा। यत्॥ ९॥ अग्ने। वाक्। पत्नि। सहूरिति सऽहूः।

सोम ४५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्री

देवेन । त्वष्ट्रा । सोमं । पिब । स्वाहा ॥१०॥ प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः ।
वृषा । असि । रेतोधा इति रेतः । धाः । रेतः । मयि । धेहि । प्रजापते
रिति प्रजाऽपतेः । ते । वृष्णः । रेतोधस इति रेतः । धसः । रेतोधामि
ति रेतः । धां । अशीय ॥११॥ हरिः । असि । हारियोजन इति हा
रिऽयोजनः । हरिश्रियामिति हरिऽश्रियां । त्वा । हर्योः । स्थानाः ।
स्थ । सहसोमा इति सहऽसोमाः । इंद्राय ॥१२॥ यः । ते । देव ।
सोम । अश्वसनिरित्यश्वऽसनिः । भक्षः । यः । गोसनिरिति गोऽसनिः ।
तस्य । ते । इष्टयजुष इतीष्टऽयजुषः । स्तुतस्तोमस्येति स्तुत । स्तोमस्य ।
शस्तोक्थस्येति शस्तऽउक्थस्य । उपहूत इत्युपऽहूतः । उपहूतस्य

पऽहुतस्य। भक्षयामि॥१३॥ युक्ष्वा। हि। केशिना। हरी इति हरी। वृषणा।
कक्ष्यप्रेति कक्ष्यऽप्रा॥ अथ। नः। इंद्र। सोमपा इति सोमऽपाः। गिरां। उ
पश्रुतिमित्युपऽश्रुतिं। चर॥ इंद्रऽपा। त्वा। षोडशिने। एषः। ते। योनिः।
इंद्राय। त्वा। षोडशिने॥१४॥ आ। तिष्ठ। वृत्रहन्निति वृत्रऽहन्।
रथं। युक्ता। ते। ब्रह्मणा। हरी इति हरी। अर्वाचीनं। सु। ते। मनः।
ग्रावा। कृणोतु। वग्नुना॥१५॥ इंद्रं। इत्। हरी इति हरी। वहतः। अप्र
॥६२॥ तिधृष्टशवसमित्यप्रतिधृष्टऽशवसं। ऋषीणां। च। स्तुतीः। उप। य ॥६२॥
ज्ञं। च। मानुषाणां॥१६॥ यस्मात्। न। जातः। परः। अन्यः। अस्ति।
यः। आविवेशेत्याऽविवेश। भुवनानि। विश्वा। प्रजापतिरिति प्र
CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जाऽपतिः। प्रजयेति प्रऽजया। सं रराणा इति सं ऽरराणाः। त्रीणि। ज्यो
तींषि। सचते। सः। बोळ्हऽशीः॥ १७॥ इडः। चतुः संस्त्रावेति सं ऽस्रावा। रह
वरुणोः। चार। ऽजौ। तौ। ते। सद्धं। चक्रतुः। अग्रे। घृतं॥ तयोः। अनु
हं। अनु। भक्षं। भक्षयामि। वाक्। देवी। जुषाणा। सोमस्य। तृ
प्येतु। सह। प्राणेन। स्वाहा॥ १८॥ अग्ने। आयूंषि। पवसे। आ।
सुव। ऊर्जं। इषं। च। नः॥ आरे। बाधस्व। दुच्छुनां॥ अग्नये। त्वा।
वर्चसे। एषः। ते। योनिः। अग्नये। त्वा। वर्चसे। अग्ने। वर्चस्विन्। वर्चस्वा
न्। त्वं। देवेषु। असि। वर्चस्वान्। अहं। मनुष्येषु। भूयासं॥ १९॥ अ
ग्ने। पवस्व। स्वपा इति सुऽअपाः। अस्मे इत्यस्मे। वर्चः। सुवीर्यं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिस्रुश्रीयेमोदधुत।रयिं।मयि।पोषं॥२०॥ऽत्तिष्ठंन्निस्रुत्।तिष्ठन्।ओ
जसा।सह।पीत्वी।शिप्रेइतिशिप्रे।अवेपय:।सोमं।इंद्रचम्हइतिचम्ह:
सुतं।इंद्राय।त्वा।ओजसे।एष:।ते।योनि:।इंद्राय।त्वा।ओजसे।इंद्र
ओजस्विन्।ओजस्वान्।त्वं।देवेषु।असि।ओजस्वान्।अहं।मनु
ष्येषु।भूयासं॥२१॥अदृश्रन्।अस्य।केतव:।वि।रश्मय:।ज
नान्।अनु।[redacted]तः।अग्नय:।यथा।सूर्याय।त्वा।भ्राजे।एष:।ते।
योनि:।सूर्याय।त्वा।भ्राजे।एष:।ते।योनि:।सूर्याय।त्वा।भ्राजे।सू
र्य।भ्राजस्विन्।भ्राजस्वान्।त्वं।देवेषु।असि।भ्राजस्वान्।अहं।
मनुष्येषु।भूयासं॥२२॥ऽउत्।उंइति।त्यं।जातवेदसमितिजात

॥६४॥

॥६४॥

तऽवेदसं। देवं। वहंति। केतवः। दृशे। विश्वाय। सूर्यं॥४३॥ चित्रं। देवानां। उत्। अ
गात्। अनीकं। चक्षुः। मित्रस्य। वरुणस्य। अग्नेः॥ आ। अप्राः। द्यावापृथि
वीऽइति द्यावापृथिवी। अंतरिक्षं। सूर्यः। आत्मा। जगतः। तस्थुषः। च॥४४॥
वि। नः। इंद्र। मृधः। जहि। नीचा। यच्छ। पृतन्यतः। यः। अस्मान्। अभिऽदा
सतीत्यभिऽदासति। अधरं। गमय। तमः। इंद्राय। त्वा। विमृधऽइति विऽ
मृधे। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। विमृधऽइति विऽमृधे॥४५॥ वाचः। प
तिं। विश्वकर्म्माणमिति विश्वऽकर्म्माणं। ऊतये। मनोजुवमिति मनःऽजुवं।
वाजे। अद्य। हुवेम॥ सः। नः। विश्वानि। हवनानि। जोषत्। विश्वशंभूरिति वि
श्वऽशंभूः। अवसे। साधुकर्म्मेति साधुऽकर्म्मा॥ इंद्राय। त्वा। विश्वकर्म्मण
इति विश्वऽकर्म्मणे। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। विश्वकर्म्मणऽइति विश्वऽ

ति ४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कर्म्मणे ॥ २६ ॥ विश्वकर्मन्नितिविश्वऽकर्मन् । हविषा । वावृधानः । ववृधा
नइतिववृधानः । स्वयं । यजस्व । पृथिवीं । उत । द्यां ॥ मुह्यंतु । अन्ये । अभि
तः । सपत्नाइतिसऽपत्नाः । इह । अस्माकं । मघवेतिमघऽवा । सूरिः ।
अस्तु ॥ २७ ॥ विश्वकर्म्मन्नितिविश्वऽकर्म्मन् । हविषा । वर्द्धनेन । त्रा
तारं । इंद्रं । अकृणोः । अयुध्यं ॥ तस्मै । विशः । सं । अनमंत । पूर्वीः । अयं ।
॥ ६५ ॥ उग्रः । विहव्यइतिविऽहव्यः । यथा । असत् ॥ २८ ॥ अग्नये । सोमाय । गायत्र
छंदसमितिगायत्रऽछंदसं । गृह्णामि । इंद्राय । त्रिष्टुप्छंदसम् । त्रिस्तु ॥ ६५ ॥
प्छंदसमितित्रिस्तुप्ऽछंदसम् । विश्वेभ्यः । देवेभ्यः । जगच्छंदसमिति
जगत्ऽछंदसम् । अनुष्टुभे । अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप् । ते । अभिगरइत्य
भिगरः ॥ २९ ॥ वैरीनाम । यापत्नर । आधुनोमि । कुकूननाम ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ोदनाम्।मध्वंतमानामितिमध्वंऽअंतमानाम्।शुक्रं।त्वा।शुक्रे।आ।
जुहोमि।अन्हः।रूपे।सूर्यस्य।रश्मिषु॥२०॥ककुहं।रूपं।वृषभस्य।
रोचते।बृहत्।सोमः।सोमस्य।पुरोगाइतिपुरः।गाः।शुक्रः।शुक्र
स्य।पुरोगाइतिपुरः।गाः।यत्।ते।सोम।अदाभ्यं।नाम।जागृवि।
तस्मै।त्वा।गृह्णामि।तस्मै।ते।सोम।सोमाय।स्वाहा॥२१॥उशिक्।
त्वं।देव।सोम।अग्नेः।प्रियं।पाथः।अपि।इहि।वशी।इंद्रस्य।अस्म
स्वेसु।स्मात्।सखा।त्वं।देव।सोम।विश्वेषाम्।देवानां।प्रियं।पा
थः।अपि।इहि॥२२॥७॥७॥इतिपदपाठेअष्टमोध्यायः।समा
प्तः॥७॥ ॥७॥हरिः॥ॐ॥७॥७॥७॥प्रोपाय।मे।वर्चो

दाइतिवर्चः। दाः। वर्चसे। पवस्व। व्यानायेतिवि। आनाय। ऽदानायेस
तू। आनाय। वाचे॥१॥ कः। हृदयाभ्यां। श्रोत्राय। चक्षुर्भ्यामिति
सा चक्षुः। भ्याम्। मे। वर्चोदाइतिवर्चः। दासौ। वर्चसे। पवेथां॥२॥ आ
त्मने। ~~आत्मने~~। ओजसे। आयुषे। विश्वाभ्यः। मे। प्रजाभ्यइतिप्रऽजा
भ्यः। वर्चोदसाइतिवर्चः। दसौ। वर्चसे। पवेथां॥३॥ कः। असि। क
तमः। कस्य। कः। नाम। असि। यस्य। ते। नाम। अमन्महि। यम्। त्वा
॥ ६६ ॥ सोमेन। अतीतृपाम॥४॥ रूपेण। वः। रूपम्। अभि। आ। अगा ॥ ६६ ॥
म्। तुथः। वः। विश्ववेदाइतिविश्वऽवेदाः। वि। भजतु। ऋतस्य। प
था। प्र। इत। चन्द्रदक्षिणाइतिचन्द्रऽदक्षिणाः॥ वि। स्वः। इतिस्वः।
पस्य। वि। अन्तरिक्षे। यतस्व। सदस्यैः। ब्राह्मणं। अद्य। विदेय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पितृमंतमितिपितृऽमंतम्।पितृमत्।सोमपीतृऽमत्यम्।त्र्यृषिम्।आर्षे
यं।सुधातुदक्षिणमितिसुधातुऽदक्षिणम्॥६॥अस्मद्रातेत्यस्मत्ऽरा
ता।देवत्रेतिदेवऽत्रा।गछ।प्रदातारमितिप्रऽदातारम्॥आ।विश।अग्न
ये।त्वा।मघ।वेहल्लः।दद्दातु।सः।अमृतत्वमित्यमृतऽत्वं।अस्याव॥
॥७॥आयुः।दात्रे।एधि।मयः।मह्यं।प्रतिग्रहीत्रेइतिप्रतिऽग्रहीत्रे।रु
पाया।प्राणः।बृहस्पतये।त्वं।कृ माया।वयः।मयः।मह्यं।प्रतिग्रही
त्रेइतिप्रतिऽग्रहीत्रे॥८॥कः।अदात्।कस्मै।कामः।कामाय।का
मः।दाता।कामः।प्रतिग्रहीतेतिप्रतिऽग्रहीता॥कामः।एतत्।ते।
ते।तव।काम।सता।भुनजोऽहम्॥९॥सम्।इदं।दानः।मनसा।ने
बि।गोभिः।संसृजामि।सिंह ऽभिः।मघवन्नितिमघऽव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ ६७ ॥

न्हा । सं । स्व स्त्वा ॥ सं । ब्रह्मणा । देव [illegible] मेति । वऽस्तन भुयत ।ऽऽ
सि । सं । देवानां । सुमतोऽसि [illegible] नो । यज्ञिनाम ॥ १० ॥ भू
ता । रातिः । सविता । इदं । जु [illegible] प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः ।
निधिपा इती निधिऽपाः । दे [illegible] ः । त्वष्टा । विष्णुः । प्रऽजय
ति प्रऽजया । सं ररराणा इति सं [illegible] ररराणः । यजमानाय । द्रवि
णं । दधातु ॥ ११ ॥ सुगेति सुऽगा । वः । देवाः । सदना । अकर्म ।
ये । आऽजग्मेसा । आऽजग्म । इदं । सवनं । जुषाणाः । भरमाणाः ।
वहमानाः । हवींषि । अस्मे इति । धत्त । वसवः । वसूनि ॥
॥ १२ ॥ याना । आ । अवहः । [illegible] तान् [illegible] प्राईर

॥ ६७ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

या।स्वे।अग्ने।सधस्थइतिसधऽस्थे॥अध्विवाथ्सइतिअध्वि
वाथ्सः।पृथिवाथ्सइतिपृथिवाथ्सः।च।विश्वे।असुं।धर्मम्।
स्वः।आ।तिष्ठत।अनु॥१३॥वयं।हि।त्वा।प्रयतीतिप्रऽयति।
यज्ञे।अस्मिन्।अग्ने।होतारम्।अवृणीमहि।इह॥ऋधक्।
अयाः।ऋधक्।उत।अशमिष्ठाः।प्रजाननितिप्रऽजानन्।आ।
इहि।उप।याहि।विद्वान्॥१४॥यज्ञ।यज्ञं।गच्छ।यज्ञपतिमिति
यज्ञऽपतिम्।स्वां।योनिं।गच्छ।स्वाहा॥एषः।ते।यज्ञ।यज्ञप
तइतियज्ञऽपते।सहसूक्तवाकइतिसह।सूक्तवाकः।सर्ववीर
इतिसर्वऽवीरः।तं।जुषस्व।स्वाहा॥१५॥उरुम्।हि।राजा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वरुणः । चकार । सूर्याय । पंथाम् । अन्वेतवा इत्यनुऽएतवै । उं इ
ति । अपदे । पादा । प्रतिऽधातवे । प्रतिधातवा इति प्रतिऽधातवे । अकः । उत ।
अपऽवक्ता । हृदयाविधः । हृदयविध इति हृदयऽ
विधः । चित् । नमः । वरुणाय । अभिऽस्थितः । अभिस्थित इत्य
भिऽस्थितः । वरुणस्य । पाशः ॥ १८ ॥ अग्नेः । अनीकं
अपः । आ । विवेश । अपां । नपात् । प्रतिऽरक्षन् । प्रतिरक्षन्निति प्रतिऽरक्षन् ॥ ६८ ॥
१८ ॥ ॥ असुर्यं ॥ दमेऽदमे इति दमेऽदमे । सम्ऽइधम् । समिधमिति सम्ऽइधम् । यक्षि । अग्ने
असुर्यं प्रति । ते । जिह्वा । घृतं । उत् । चरण्यत् । स्वाहा ॥ ७ ॥ समु
मू द्रात् । हृदयस्य । अप्ऽसु । अंतः । सं । ता । विशंतु ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ॐषध्वीः।ऽत।आपः।।यज्ञस्य।ह्वाम्य... इति यज्ञऽपते।स्तृक्षो
क्षोइति स्तृक्षोऽक्षो।नमोवाक इति।नमः।वाके।विधेम।यत्।
स्वाहा।।१८।।देवीः।आपः।एषः।वः।गर्भः।तं।सुप्रीतमिति
सुऽप्रीतं।सुभृतमिति सुऽभृतं।बिभृतं।देवाः।सोमाय
षः।तो।लोकः।परि।च।वृधि।शं।च।वं।धि।देवानाम्।
समिदिति सम्।इत्।असि।।१९।।एजतु।दश।मास्य इति
दशऽमोऽस्य।गर्भः।जरायुणा।सह।यथा।...
एजति।यथा।समुद्रः।एजति।एव।अयं।दशऽमास्यः
दशऽमास्यः।असत्।जरायुणा।सह।।२०।।यस्यै

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यन्नियः। गर्भः। यस्याः। योनिः। हिरण्ययी। अंगा नि अह्रु
तस्यां। तं। मात्रा। सं। अजीगमं। स्वाहा॥२१॥ पुरुदस्मः इति पु
रुऽदस्मः। विषुरूपः इति विषुऽरूपः। इंदुः। अंतः। महिमा
नं। आनंज। धीरः। एकपदीमित्येकऽपदीम्। द्विपदीमि
ति द्विऽपदीम्। त्रिपदीमिति त्रिऽपदीम्। चतुष्पदीम्। चतुः
॥५९॥ दीमिति चतुःऽपदीम्। अष्टापदीमित्यष्टाऽपदीम्। भुवना ॥५९॥
अनु। प्रथंतां। स्वाहा॥२२॥ मरुतः। यस्य। हि। क्षये। पाथ।
दिवः। विमहस इति विऽमहसः। सः। सुगोपातम इति सुऽ
गोपातमः। जनः॥२३॥ मही। द्यौः। पृथिवी। च। नः। इ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मं। यज्ञं। मि। मिक्षतां। पिपृतां। नः। भरीमभिरिति भरीमऽभिः।
॥२४॥ आ। जिघ्र। कलशं। महि। आ। त्वा। विशंतु। इंदवः।
पुनः। ऊर्जा। नि। वर्त्तस्व। सा। नः। सहस्रं। धुक्ष्व। उरुधारेत्यु
रुऽधारा। पयस्वती। पुनः। मा। आ। विशतात्। रयिः॥२५॥ हव्ये। काम्ये।
इडे। रंते। चंद्रे। ज्योते। अदिते। सरस्वति। महि। विश्रुतीति विऽश्रुति॥ एता।
ते। अघ्न्ये। नामानि। देवेषु। मा। सुकृतमिति सुऽकृतं। ब्रूतात्॥२६॥
इहारतिः। [illegible] रम[illegible]। इह। धृतिः। इह। स्वधृतिरिति स्वऽधृतिः। स्वा
हा। उपसृजन्नित्युपऽसृजन्। धरुणं। मात्रे। धरुणः। मातरं। धयन्।
रायः। पोषं। अस्मासु। दीधरत्। स्वाहा॥२७॥ आ। अगन्म। ज्योतिः।
अमृताः। अभूम। दिवं। पृथिव्याः। अधि। आ। अरुहाम। आव

५८

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धाम। देवान्। स्वः। ऽयोति॥२८॥ ध्रुवं। तं। इं। आ। पर्वता। पुरः। युधेतिपुरः।
युधा। यः। नः। प्रतन्यात्। अपातंतमितितं। मूतं। इद्। तु। हतं। वज्रेण।
त। तमितितं। तुमुं। इद्। तु। हतं॥ दूरे। चत्ताय। छन्त्सत्। गहनं। यत्। इ
नक्षत्। अस्माकं। शत्रून्। परि। शूर। विश्वतः। दर्मा। दर्षीष्ट। विश्व
तः॥२९॥ परमेष्ठी। परमेस्थीतिपरमेस्थी। अभिधीतः इत्यभिऽधी
॥८०॥ तः। प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः। वाचि। व्याहृतायामितिविऽआहृतायां ॥८०॥
म्। अंधः। अच्छेतः इत्यच्छऽइतः। सविता। सन्यां। विश्वकर्मेतिविश्वऽक
र्मा। दीक्षायां। पूषा। सोमक्रयण्यामितिसोमऽक्रयण्यां॥ रु॥ इं
द्रः। च। मरुतः। च। क्रयाय। उपोत्थितः इत्युपऽउत्थितः। असुरः। पण्य
मानः। मित्रः। क्रीतः॥३०॥ विष्णुः। शिपिविष्ट इतिशिपिऽविष्टः। उ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रौ।असंन्न इत्या।संन्नः।विष्णुः।नरंधिषः।प्रोह्यमाणः।प्रोह्य
मान इति प्रउड्यमानः।सोमः।आगत इत्या।गतः।वरुणः।
आसुंद्यामिस्या।संद्याम्।आसंन्न इत्या।संन्नः।।२२।।अग्निः।
आग्नीध्रे।इंद्रः।हविर्द्धान इत्ति हविः।धाने।अथर्वोपा
वह्रियमाण इत्युपा।अवह्रियमाणः।विश्वेदेवाः।अंशुषु
न्यूप्यमानेष्विति।न्युप्यमानेषु।।२३।।विष्णुः।आप्रीतपा इत्या।
प्रीतपाः।आप्याय्यमान इत्या।प्याय्यमानः।यमः।सूयमानः।
विष्णुः।संभ्रियमाण इति संभ्रि।यमाणः।वायुः।पूयमानः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

शुक्रः। पूतः॥ ४॥ शुक्रः। श्रीः। श्रीरिति श्रिऽश्रीः। मं
थी। सक्तुश्रीरिति सक्तुऽश्रीः। विश्वेदेवाः। चमसेषु उन्नी
तऽइत्युत्ऽनीतः। अंशुः। होमाय। उद्यतऽइत्युत्ऽयतः॥ ३५॥ रुद्रः।
हूयमानः। वातः। अभ्यावृत्तऽइत्यभिऽआवृत्तः। नृचक्षाऽइति नृऽचक्षाः।
प्रतिख्यातऽइति प्रतिऽख्यातः। भक्षः। पीतः। पितरः। नाराशंसः।
॥७१॥ साद्यमानः। सिंधुः। अवभृथायेत्यवऽभृथाय। उद्यतऽइत्युत्ऽ
यतः। समुद्रः। अभ्यवह्रियमाणऽइत्यभिऽअवह्रियमाणः। स ॥८१॥
लिलः। प्रप्लुतऽइति प्रऽप्लुतः॥ ३६॥ ययोः। ओजसा। स्कभिता।
रजांसि। वीर्येभिः। वीरतमेति वीरऽतमा। शविष्ठा। या। पत्ये

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इतिपसेते।अप्रतीतेसप्रतिऽइतम।सहोभूरिरितिसहः।विः।विष्णु
इतिविष्णुः।अगन्।वरूण्या।पूर्वहूताइतिपूर्वऽहूतौ।।२।।दे
वान्।दिवं।अगन्।यज्ञः।ततः।मा।द्रविणं।अष्टु।मनुष्यान्।
अंतरिक्षं।पितृन्।पृथिवीं।यं।कं।च।लोकं।अगन्।यज्ञः।
ततः।मे।भद्रं।अभूत्।।३।।८।।४।।इतिपदपाठेपंचमोऽध्या
यः समाप्तः।।५।।६।। [illegible] ।।७।।८।।७।।हरिः ॐ।।म
।।७।।देवाः।सवितरितिसवितः।प्रासुव।यज्ञं।प्रासुव।यज्ञपतिं
गायी।दिव्यः।गंधर्वः।केतपाइतिकेतऽपाः।केतं।नः।पुनातु।वाचः।
पतिः।नः।अद्य।वाजं।स्वदतु।।१।।ध्रुवसदमितिध्रुवऽसदं।त्वा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऽषदं। नृसदमिति नृऽसदं। मनस्सदमिति मनःऽसदम्। उपयाम
गृहीत इत्युपयामऽगृहीतः। असि। इंद्राय। त्वा। जुष्टं। तमसि। जिहु
ष्टं। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा। जुष्टतममिति जुष्टऽतमम्॥२॥ अप्सुषदं।
अप्सुसदमित्यप्सुऽसदं। घृतसदं। घृतसदमिति घृतऽसदम्। व्योम
सदमिति व्योमऽसदम्। पृथिवीसदं। पृथिवीसदमिति पृथि
॥८२॥ विऽसदम्। अंतरिक्षसदमित्यंतरिक्षऽसदम्। दिविसदमि
ति दिविऽसदं। देवसदं। देवसदमिति देवऽसदम्। नाकसदमिति नाकऽस ॥८२॥
दम्॥३॥ अपाम्। रसम्। उद्वयसमित्युत्ऽवयसम्। सूर्ये। संतं।
समाहितमिति समऽआहितम्। अपां। रसस्य। यः। रसः। तं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वः।गृह्णामि।उत्तममित्युत्ऽतमम्।।४।।ग्रहाः।ऊर्ज्जाहुतय इत्यूर्ज्जा
ऽआहुतयः।व्यन्तः।विप्राय।मतीम्।तेषाम्।विशिप्रियाणामि
ति विशिऽप्रियाणाम्।वः।अहम्।ऊर्ज्जम्।सम्।अग्रभम्।।५।।संपृ
च इति सम्ऽपृचः।स्थ।सम्।मा।भद्रेण।पृंक्त।विपृच इति वि
ऽपृचः।स्थ।वि।मा।पाप्मना।पृंक्त।।६।।इन्द्रस्य।वज्रः।असि।वा
जसा इति वाजऽसाः।त्वया।अयम्।वाजम्।सेत्।वाजस्य।नु।प्रसव
इति प्रऽसवे।मातरम्।महीम्।अदितिम्।नाम।वचसा।करामहे।
यस्याम्।इदम्।विश्वम्।भुवनम्।आविवेशेत्याऽविवेश।तस्याम्।नः।देवः।
सविता।धर्म।साविषत्।।७।।देवीः।आपः।अपाम्।नपात्।यः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वः । ऊर्मिः । प्रत्नूर्त्तिरितिप्रऽनूर्त्तिः । ककुन्मानितिककुत्ऽमान् । वाजसा
इति वाजऽसाः । तेन । अयं । वाजं । सेत् ॥ ८ ॥ अप्सुक्षितः । अंतः । अं
मृ । ते । अप्सुक्षितः । अप्सु । वो । षडजं । अपां । ऊतं । प्रऽगीतिं । कोरितिप्रऽगस्ति ।
क्षिः । अश्वाः । जावेन । वाजिनः ॥ ७ ॥ वातः । वा । वः । मनः । वा । गंध
र्वाः । सप्तविंशतिः । सप्तविंशतिरितिसप्त । विंशतिः । ते । अग्ने । अश्वं । अयुंजन् ।
ते । अस्मिन् । जवं । आ । अदधुः ॥ ९ ॥ वातरंहा इति वातऽरंहाः ॥ ॥८२॥
॥८२॥ भव । वाजिन् । युज्यमानः । इंद्रस्य । तीऽइव । इव । दक्षिणः । श्रिया ।
एधि । युंजंतु । त्वा । मरुतः । विश्ववेदसः इति विश्वऽवेदसः । आ । ते । प
दा । पत्सु इति पत्ऽसु । जवं । दधातु ॥ ११ ॥ जवः । यः । ते । वाजिन् ।

वे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निहितइतिनिऽहितः। गुहा। यः। श्येने। परीतइतिपरिऽइतः। अचरत्।
च। वाते। तेन। नः। वाजिन्। बलऽवानितिबलऽवान्। बलेन। वाजजि
दितिवाजऽजित्। च। एधि। समने। च। पारयिष्णुः॥१२॥ वाजिनः।
वाजजितइतिवाजऽजितः। वाजं। सरिष्यंतः। बृहस्पतेः। भागं।
अव। जिघ्रत॥१३॥ देवस्य। वयं। सवितुः। सवे। सत्यसवसइति
सत्यऽसवसः। बृहस्पतेः। उत्तमम्मित्युत्। तमम्। नाकं। रुहेम। इं
द्रस्य। उत्तमम्मित्युत्। तमम्। नाकं। रुहेम। अरुहाम॥१४॥ बृह
स्पते। वाजं। जय। बृहस्पतये। वाचं। वदत। बृहस्पतिम्। वाजं
जापयत॥१५॥ इंद्र। वाजं। जय। इंद्राय। वाचम्। वदत। इंद्रं। वा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ॐ जापयत ॥ १६ ॥ एषा । वः । सा । सत्या । संवागिति सं । वाक् । अभूत् । य
या । बृहस्पतिं । वाजं । अजीजपत । अजीजपत । बृहस्पतिं । वाजं । वनस्प
तयः । विमुच्यध्वम् ॥ १७ ॥ देवस्य । वयं । सवितुः । सवे । सत्यसव इति
सत्य सवसः । बृहस्पतेः । वाजजित इति वाज जितः । वाजं । जेष्म ॥ १८ ॥
वाजिनः । वाजं । जेयत । अध्वनः । स्कभ्नुवन्तः । योजना । मिमानाः । का
।८४॥ ष्ठाम् । गच्छत ॥ १९ ॥ एषः । स्यः । वाजी । क्षिपणीम् । तुरण्यति । ग्रीवा
यां । बद्धः । अपिकक्ष इत्यपि । कक्षे । आसनि । क्रतुम् । दधिक्रा इति दध ॥८४॥
धि क्राः । अनु । संतवीत्वदिति सम् । तवीत्वत् । पथाम् । अंकांसि ।
अनु । आपनीफणदित्यापनीफणत् ॥ २० ॥ उत । स्म । अस्य । द्रवतः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तुरंण्यतः। पर्णं। न। वेः। अनु। वाति। प्रगर्द्धिन इति प्रऽगर्द्धिनः। श्येनस्ये
वेति श्येनस्य। इव। ध्रजतः। अंकसं। परि। दधिक्राव्ण इति दधिऽक्राव्णः।
सह। ऊर्जा। तरित्रतः ॥२१॥ शं। नः। भवंतु। वाजिनः। हवेषु। देवता
तेति देवऽताता। मितद्रव इति मितऽद्रवः। स्वर्का इति सुऽअर्काः। जंभ
यंतः। अहिं। वृकं। रक्षांसि। सनेमि। अस्मत्। युयवन्। अमीवाः।
॥२२॥ ते। नः। अर्वंतः। हवनश्रुत इति हवनऽश्रुतः। हवं। विश्वे। शृण्वं
तु। वाजिनः। मितद्रव इति मितऽद्रवः। सहस्रसा इति सहस्रऽसाः। मे
धसाताइवेति मेधसाताऽइव। सनिष्यवः। महः। ये। धनं। समिथेष्विति समि
थेषु। जभ्रिरे ॥२३॥ वाजेवाज इति वाजेऽवाजे। अवत। वाजिनः।
नः। धनेषु। विप्राः। अमृताः। ऋतज्ञा इति ऋतऽज्ञाः। अस्य। मध्वः। पि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बत।मादयध्वं।तृप्ताः।यात।पथिभिः।पथिभिरितिपथिऽभिः।देवयानैरितिदेवऽ
यानैः।।१८।।आ।मा।वाजस्य।प्रसवइतिप्रऽसवः।जगम्यात्।आ।इमे
इतीमे।द्यावापृथिवीइतिद्यावापृथिवी।विश्वरूपेइतिविश्वेऽरूपे
आ।मा।गंतं।पितरा।मातरा।युवम्।आ।मा।सोमः।अमृतत्वायेत्य
।७४। मृतऽत्वाय।गम्यात्।।१९।।वाजिनः।वाजजितइतिवाजऽजितः।वाजं।
ससृवांसइतिससृऽवांसः।बृहस्पतेः।भागं।अव।जिघ्रत।निमृ
जानाइतिनिऽमृजानाः।।२०।।आपये।स्वाहा।स्वापयइतिसुऽआप
ये।अपिजायेत्यपिऽजाय।क्रतवे।वसवे।अहर्पतये।अहःपतयइत्यहः
पतये।अन्हे।मुग्धाय।मुग्धाय।वैनंशिनाय।विनंशिनइति
विऽनंशिने।आंत्यायनायेत्यांत्यऽआयनाय।भुवनस्य।पतये।अ
अंत्याय।भौवनाय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धिपतयइत्यधिऽपतये॥१७॥आयुः।यज्ञेन।कल्पतां।प्राणः।चक्षुः।
श्रोत्रम्।पृष्ठं।यज्ञः।यज्ञेन।कल्पताम्॥१८॥जाये।आ।इहि।स्व
रितिस्वः।रोहाव।प्रजापतेरितिप्रजाऽपतेः।प्रजाइतिप्रऽजाः।अ
भूम।स्वः।देवाः।अगन्म।अमृताः।अभूम॥१९॥अस्मेइत्यस्मे।
वः।अस्तु।इंद्रियं।अस्मेइत्यस्मे।नृम्णम्।उत।क्रतुः।अस्मेइत्य
स्मे।वर्चांसि।संतु।वः॥२०॥नमः।मात्रे।पृथिव्यै।इयम्।ते।राट्।
यंता।असि।यमनः।ध्रुवः।असि।धरुणः।कृष्यै।क्षेमाय।रय्यै।
पोषाय॥२१॥वाजस्य।इमम्।प्रसवइतिप्रऽसवः।सुषुवे।सुसुवइति
सुसुवे।अग्रे।सोमम्।राजानम्।ओषधीषु।अप्स्वित्यप्ऽसु।
ताः।अस्मभ्यं।मधुमतीरितिमधुऽमतीः।भवंतु।वयम्।राष्ट्रे।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जागृयाम । पुरोहिताइति पुरःऽहिताः ॥२२॥ वाजस्य । इदं । प्रसवइति प्रऽस
वः । आ । बभूव । इमा । च । विश्वा । भुवनानि । सर्वतः । सनेमिः । राजा ।
परि । याति । विद्वान् । रयिं । पुष्टिं । वर्द्धयमानः । अस्मेइत्यस्मे ॥२३॥
वाजस्य । इमाम् । प्रसवइति प्रऽसवः । शिश्रिये । दिवं । इमा । च । वि
श्वा । भुवनानि । सम्राडिति सम्ऽराट् । अदित्सन्तं । दापयति । प्रजा
॥८५॥ नन् । सः । नः । रयिं । सर्ववीरमिति सर्वऽवीरं । नि । यच्छ
तु ॥२४॥ अग्ने । अच्छ । वद । इह । नः । प्रति । नः । सुमनाइति सुऽमनाः ॥८५॥
भव । प्र । नः । यच्छ । सहस्रजिदिति सहस्रऽजित् । त्वं । हि । धनदाइति
धनऽदाः । असि । स्वाहा ॥२५॥ सोमं । राजानं । अवसे । अग्निं । अन्वारभामह
इत्यनुऽआरभामहे । आदित्यान् । विष्णुं । सूर्यं । ब्रह्माणं । च । बृहस्पतिं ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥

॥२६॥ प्र। नः। यच्छतु। अर्यमा। प्र। पूषा। प्र। सरस्वती। प्र। वाक्। देवी।
ददातु। नः॥२७॥ अर्यमणं। बृहस्पतिं। इंद्रम्। दानाय। चोदय।
प वमारं वाचं। विष्णुं। सरस्वतीम्। च। वाजिनं॥२८॥ सरस्वत्यै। वाचः। यन्तुः।
तुर्यै। तुर्यंम। दधामि। बृहस्पतेः। त्वा। सांम्राज्येनेति सांम्ऽराज्ये
न। अभि। सिंचामि। इंद्रस्य। त्वा। सांम्राज्येनेति सांम्ऽराज्येन। अ
भि। सिंचामि॥२९॥ अग्निः। एकाक्षरेणेत्येक। अक्षरेण। प्रा
णं। उत्। अजयत्। तं। उत्। जेषं। अश्विनौ। द्व्यक्षरेणेति द्वि। अ
क्षरेण। द्विपद इति द्विऽपदः। मनुष्यान्। उत्। अजयतां। तान्। उ
त्। जेषं। विष्णुः। त्र्यक्षरेणेति त्रिऽअक्षरेण। त्रीन्। इमान्। लो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प २

कान् । उत् । अजयत् । तान् । उत् । जेषं । सोमः । चतुरक्षरेणेति चतुः । अक्ष-
रेण । चतुष्पदः । चतुःपद इति चतुः । पदः । पशून् । उत् । अजयत् । तान् । उ-
त् । जेषं । ४० ॥ पूषा । पंचाक्षरेणेति पंच । अक्षरेण । पंच । ऋतून् । उ-
त् । अजयत् । तान् । उत् । जेषं । सविता । षडक्षरेणेति षट् । अक्ष-
७६ ॥ रेण । षट् । ऋतून् । उत् । अजयत् । तान् । उत् । जेषं । मरुतः । सप्ता-
क्षरेणेति सप्त । अक्षरेण । सप्त । ग्राम्यान् । पशून् । उत् । अजयत् । ॥ ७६ ॥
तान् । उत् । जेषं । बृहस्पतिः । अष्टाक्षरेणेत्यष्ट । अक्षरेण । गायत्री-
म् । उत् । अजयत् । ताम् । उत् । जेषं ॥ ४१ ॥ मित्रः । नवाक्षरेणेति
नव । अक्षरेण । त्रिवृतमिति त्रिऽवृतम् । स्तोमं । उत् । अजयत् । तं ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उत्। जेषं। वरुणः। दशाक्षरेणेति दश। अक्षरेण। विराजमिति विरा
जम्। उत्। अजयत्। ताम्। उत्। जेषं। इन्द्रः। एकादशाक्षरेणेत्येकादशऽअ
क्षरेण। त्रिष्टुभम्। त्रिस्तुभमिति त्रिऽस्तुभम्। उत्। अजयत्। ताम्। उत्।
जेषं। विश्वे। देवाः। द्वादशाक्षरेणेति द्वादशऽअक्षरेण। जगतीम्।
उत्। अजयन्। ताम्। उत्। जेषं॥ ४२॥ वसवः। त्रयोदशाक्षरेणे
ति त्रयोदशऽअक्षरेण। त्रयोदशमिति त्रयःऽदशम्। स्तोमम्। उत्।
अजयन्। तम्। उत्। जेषं। रुद्राः। चतुर्दशाक्षरेणेति चतुर्दशऽअक्षरे
ण। चतुर्दशमिति चतुःऽदशम्। स्तोमम्। उत्। अजयन्। तम्। उत्। जेषं। आदि
त्याः। पंचदशाक्षरेणेति पंचदशऽअक्षरेण। पंचदशमिति पंचऽदशम्। स्तो
मम्। उत्। अजयन्। तम्। उत्। जेषं। अदितिः। षोडशाक्षरेणेति षोडशऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अक्षरेण । षोडशम् । स्तोमं । उत् । अजयत् । तं । उत् । जेषं । प्रजापतिरिति
प्रजाऽपतिः । सप्तदशाक्षरेणेति सप्तदशऽअक्षरेण । सप्तदशमिति
सप्तऽदशम् । स्तोमम् । उत् । अजयत् । तं । उत् । जेषं ॥ ४२ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५
॥ ५ ॥ [illegible] ॥ ५ ॥ हरिः ॐ ॥ ५ ॥ इति पदपाठे दशमोध्यायः ॥
॥ ५ ॥ वृषः । तु । निर्ऋत्यै । तद् इति निः । ते । भागः । तं । जुषस्व । स्वाहा । अग्नि
भ्य नेत्रेभ्य इत्यग्निऽनेत्रेभ्यः । देवेभ्यः । पुरस्सद्भ्य इति पुरस्सत्ऽभ्यः । यमनेत्रे
७८ ॥ भ्य इति यमऽनेत्रेभ्यः । दक्षिणासद्भ्य इति दक्षिणासत्ऽभ्यः । विश्व ॥ ७८ ॥
देवनेत्रेभ्य इति विश्वदेवऽनेत्रेभ्यः । पश्चात्सद्भ्य इति पश्चात्सत्ऽभ्यः । मि
त्रावरुणनेत्रेभ्य इति मित्रावरुणऽनेत्रेभ्यः । वा । मरुन्नेत्रेभ्य इति मरुत्ऽने
त्रेभ्यः । वा । उत्तरसद्भ्य इत्युत्तरसत्ऽभ्यः । सोमनेत्रेभ्य इति सोम । ने

व६

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रेभ्यः।देवेभ्यः।ऽउपरिसभ्यः।ऽउपरिसभ्यइत्युपरिसत्ऽभ्यः।दुव
स्वभ्यइतिदुवस्वत्ऽभ्यः।स्वाहा॥११॥येदेवाः।अग्निनेत्राइत्य
ग्निऽनेत्राः।पुरस्सदइतिपुरःऽसदः।यमनेत्राइतियमऽनेत्राः।
दक्षिणासदइतिदक्षिणाऽसदः।विश्वदेवनेत्राइतिविश्व
देवऽनेत्राः।पश्चात्सदइतिपश्चात्ऽसदः।मित्रावरुणनेत्राइतिमि
त्रावरुणऽनेत्राः।वा।मरुन्नेत्राइतिमरुत्ऽनेत्राः।वा।ऽउत्तरसदइत्युत्त
रा।सदः।सोमनेत्राइतिसोमऽनेत्राः।ऽउपरिसदः।ऽउपरिसदइत्युपरिऽसदः।
दुवस्वन्तः।तेभ्यः।स्वाहा॥१२॥अग्ने।सहस्व।पृतनाः।अभिमातीरि
त्यभिऽमातीः।अप।अस्य।दुस्तरः।दुस्तरइतिदुस्तरः।तरन्।अरातीः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वर्चः। ध्याः। पूतं वा अहसीति पूत्तऽवाहसि॥ ३॥ ऽपात्वेसाहि रक्षः पा। जुषे सो।
वीर्येण। जुहोमि। हतं। रक्षः। स्वाहा। रक्षसां। त्वा। वधाय। अवधिष्म।
रक्षः। अमुष्य। त्वा। वधाय। अमुं। अवधिष्म। ऽषाणः। अध्वा। आ
ज्यस्य। वेतु। स्वाहा॥ ४॥ अपः। देवीः। मधुमतीरिति मधुऽमतीः।
अगृभ्णन्। ऊर्जस्वतीः। राजस्व इति राजऽस्वः। चितानाः। याभिः।
॥७८॥ मित्रावरुणौ। अभि। असिंचन्। याभिः। इन्द्रम्। अनयन्। अति। अ ॥७८॥
रातीः॥ ५॥ वृष्णः। ऊर्मिः। असि। राष्ट्रदा इति राष्ट्रऽदाः। राष्ट्रम्। मे।
देहि। स्वाहा। वृष्णः। ऊर्मिः। असि। राष्ट्रदा इति राष्ट्रऽदाः। राष्ट्रं। अ
मुष्मै। देहि। वृषसेन इति वृषऽसेनः॥ ६॥ अर्थेतः। स्थ। इतः। ऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऽसृतीः। आपः। पृथिवाहिनीः। पृथिवाहिनीरिति पृथिऽवाहिनीः। अपां।
पतिः। अपां। गर्भः। सूर्यवर्चसऽइति सूर्यऽवर्चसः। सूर्यत्वचऽइति सूर्य।
त्वचः। वृतऽक्षितऽइति वृतऽक्षितः। वाशाः। मांदाः। शाक्करीः। जनभृ
तऽइति जनऽभृतः। विश्वभृतऽइति विश्वऽभृतः। शौपीष्ठाः। आ
पः। स्वाराज्ञीः। स्वाराज्ञीरिति स्वऽराज्ञीः। स्थ। राष्ट्रदाऽइति राष्ट्रऽदाः।
राष्ट्रं। अमुष्मै। दत्त। ० सं। मधुमतीरिति मधुऽमतीः। मधुम
तीभिरिति मधुऽमतीभिः। पृच्यतां। महि। क्षत्रं। क्षत्रियाय। वन्वा
नाः। अनाधृष्टाः। सीदत। सह। ओजसा। महि। क्षत्रं। क्षत्रियाय।
दधतीः। ०। सविता। वः। प्रसवानामिति प्रऽसवानां। सुवतां।
अग्निः। गृहपतीनामिति गृहऽपतीनां। सोमः। वनस्पतीनां। २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बृहस्पतिः। वाचे इंद्रः। ज्येष्ठ्याय। रुद्रः। पशूनां। मित्रः। सत्याय। वरुणः।
धर्मपतीनामिति धर्मपतीनाम्॥ ॥ इमं देवाः असपत्नं सुवध्वं।
महते। क्षत्राय। महते ज्येष्ठ्याय। इमं। अमु। अमुष्य पुत्रं। अमुष्यै।
पुत्रं। अस्यै विशे। ७। एष वः। कुरवः। राजा। एष वः पंचालाः।
राजा। सोमः। अस्माकं ब्राह्मणानां। राजा॥ ११ सोमस्य त्वि
षिः। अग्निः। अग्नये। स्वाहा। सोमाय। सवित्रे। सरस्वत्यै। पूष्णे।
॥७१॥ बृहस्पतये। १२। इंद्राय। अंशोषाय। श्लोकाय। घोषाय। नाशी ॥७१॥
याओर्व्यमतो। अनिपदः। शमिता। विऽश्वरूपमोषधिवाचं। बंधु।
तमितार इति तपः ऽञ्जाः। सोमस्य। ... स्वाहा। युङ्क्ष्व
इति राऽऽस्वः। १३। सधमादइति सधऽमादः। द्युम्निनीः।
पत्रे ४

आपः। पूताः। अनाधृष्टाः। अपस्यः। वसानाः। पस्त्यासु। चक्रे। वरुणः।
सधस्थमिति सधऽस्थं। अपां॥ शिशुः। मातृतमास्विति मातृऽतमा
सु। अंतरित्यंतः॥ १४॥ क्षत्रस्य। उल्बं। जरायु। नाभिः। योनिः। इंद्रस्य।
वार्त्रघ्नमिति वार्त्रऽघ्नम्। असि। त्वया। अयं। वृत्रं। वध्यात्। मित्रस्य।
असि। वरुणस्य। असि॥ १५॥ रुजा। दृबा। धृषुपा। पात। एनं। प्रांचं। प्र
त्यंचं। तिर्यंचं। दिग्भ्य इति दिक्ऽभ्यः। पात॥ १६॥ आविः। मर्याः।
आवित्त इत्याऽवित्तः। अग्निः। गृहपतिरिति गृहऽपतिः। इंद्रः। वृद्ध
श्रवा इति वृद्धऽश्रवाः। पूषा। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। आवि
त्ताइत्या। वित्तौ। मित्रावरुणौ। धृतव्रताविति धृतऽव्रतौ। आवि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तेरसा । वित्ते । द्यावो पृथिवी इति द्यावा पृथिवी । विश्वशंभ्वु इति विश्व
शं भ्वे । आ वित्ते सा । वित्ता अदितिः ५ ५ सामैस्य रू ऽसामौ ॥ १७ ॥ अ
वैश्याइ यवऽइष्टाः । दं दम्रूकाः । प्राचीम् आरोह । गायत्री । त्वा । अव
तु । रथंतरमिति रथं तरं । साम । त्रिवृदिति त्रिऽवृत् । स्तोमः । वसंतः ।
ऋतुः । ब्रह्म । द्रविणं ॥ १८ ॥ दक्षिणां । आरोह । त्रिष्टुबिति त्रि स्तु
प् । त्वा । अवतु । बृहत् । साम । पंचदश इति पंचऽदश । स्तो
मः । ग्रीष्मः । ऋतुः । क्षत्रं । द्रविणं ॥ १० ॥ प्रतीचीम् । आरोह । जगती ।
त्वा । अवतु । वैरूपं । साम । सप्तदश इति सप्तऽदशः । स्तोमः । वर्षाः ।
ऋतुः । विट् । द्रविणं ॥ २० ॥ उदीचीम् । आरोह । अनुष्टुप् । अनुस्तुबि
त्यनुऽस्तुप् । त्वा । अवतु । वैराजं । साम । एकविंशइत्येकऽविंशः । स्तो

॥ ८० ॥ ॥ ८० ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मः। स्वरत्नुः। ऋतुः। पकृत्नं। इवितं॥ २१॥ ऽ ध्यौं। आ। रोह। पंक्तिः। त्वा। अ
वतु। शाक्वररैवते इति शाक्वररैवते। सामनी इति सामनी। त्रिणवेत्रयस्
त्रिंशौ स्तो। त्रिणवत्रयस्त्रिंशाविति त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ स्तो। स्तोमौ।
हेमंतशिशिरौ। ऋतूइ इति। वर्चः। द्रविणं। प्रत्यस्तं। नमुचेः। शिरः॥ २२॥
अस्तं। नमुचेः। शिरः॥ २२॥ सोमस्य। त्विषिः। असि। तव इवेति त
वइइव। मे। त्विषिः। भूयात्। मृत्योः। पाहि। ओजः। असि। सहः। असि। अमृतं। अ
सि॥ २३॥ हिरण्यरूपाइति हिरण्यऽरूपौ। उषसः। विरोके इति विऽरोके
। उभौ। इंद्रौ। उत्। इतः। सूर्यः। च। आ। रोहतं। वरुण। मित्र। गर्तं। ग
तः। चक्षाथां। अदितिं। दितिं। च। मित्रः। असि। वरुणः। असि॥ २४॥
सा सोमस्य। द्युम्नेन। अभि। सिंचामि। अग्नेः। भ्राजसा। सूर्यस्य। व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वीसा। इंद्रस्य। इंद्रियेण। मरुतां। ओजसा। क्षत्राणां। क्षत्रपतिः इति क्षत्र
ऽपतिः। त्वं। असि। दिवः। वृषा। हि। जानराज्याय। इति जानऽराज्या
य॥ २५॥ प्र। पर्वतस्य। वृषभस्य। पृष्ठात्। नावः। चरंति। स्वसिच
इति स्वऽसिचः। इयानाः। ताः। आ। अववृत्रन्। अधराक्। उदक्
ताः। अहिं। बुध्न्यं। अनु। रीयमाणाः॥ विष्णोः। विक्रमणं। इति
विऽक्रमणं। विक्रांतं। इति विऽक्रांतं। क्रांतं। असि॥ २६॥ प्रजाप
॥८१॥ ते इति प्रजाऽपते। न। त्वत्। एतानि। अन्यः। विश्वा। रूपाणि। प ॥८१॥
रि। ता। बभूव। यत्कामाः। इति यत्ऽकामाः। ते। जुहुमः। तत्।
नः। अस्तु। वयं। स्याम। पतयः। रयीणां॥ २७॥ इंद्र। यत्।
ते। क्रा। वि। परं। नाम। तस्मिन्। हुते। असि। अमेष्टं। इति अमेऽष्टं।

असि। स्वाहा॥ २८॥ इंद्रस्य। वज्रः। असि। मित्रावरुणयोः। त्वा। प्रशा
स्त्रोरिति प्रऽशास्त्रोः। प्रशिषेति प्रऽशिषा। युनग्मि। अव्यथा
यै। त्वा। स्वधायै। त्वा। अरिष्टः। फल्गुनः। मरुतां। प्रसवेनेति
प्रऽसवेन। जय। आपाम। मनसा। सं। इंद्रियेण॥ २९॥ मा। ते।
ते इंद्र। वयं। तुराषाट्। अयुक्तासः। अब्रह्मता। वि। दसाम। तिष्ठ।
रथं। अधि। यं। वज्रहस्तेति वज्रऽहस्त। आ। रश्मीन्। देव।
युवसे। स्वश्वानिति सुऽअश्वान्॥ ३०॥ अग्नये। गृहपतय इति
गृहऽपतये। स्वाहा। सोमाय। वनस्पतये। इंद्रस्य। इंद्रिया
य। मरुतां। ओजसे। पृथिवि। मातः। मा। मा। हिंसीः। मो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रीतिमो। अहं। वयं। [illegible] सीदिति [illegible]
सत्। वसुः। अंतरिक्षसदित्यंतरिक्षऽसत्। होता। वेदिषत्। वेदिसदि
ति वेदिऽसत्। अतिथिः। दुरोणसदिति दुरोणऽसत्। नृषत्। नृ
सदिति नृऽसत्। वरसदिति वरऽसत्। ऋतसदित्यृतऽसत्। व्योम
सदिति व्योमऽसत्। अब्जा इत्यप्ऽजाः। गोजा इति गोऽजाः। ऋत
८२ ॥ जा इत्यृतऽजाः। अद्रिजा इत्यद्रिऽजाः। ऋतं। बृहत्। ॥२॥ यत्। ॥८॥
अग्नि आयुः। अग्ने। आयुः। मे। देहि। पुरु। अग्ने। वर्चः। अग्ने। वर्चः।
मा देहि। ऊर्क्। अग्ने। ऊर्जं। मे। मयि। [illegible] हि। ईडस्य। वां। बाहू इति बा
हू इति बाहू। वीर्यं हरता इति वीर्यऽहरतौ। उपावहरामीत्युपऽअवहरा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मि॥ २४॥ स्योना। असि। सुषदा। सुसदेति सु ऽ सदा। क्षत्रस्य। योनिः। स्यो
ना। स्योनाम्। आ। सीद। सुषदाम्। सुसदामिति सु ऽ सदाम्। क्षत्रस्य। योनिम्।
आ। सीद॥ २५॥ नि। ससाद। धृतव्रत इति धृत ऽ व्रतः। वरुणः। पस्त्या
सु। आ। साम्राज्यायेति साम् ऽ राज्याय। सुक्रतुरिति सु ऽ क्रतुः॥ २६॥ अभि
भूः। अभिभूरित्यभि ऽ भूः। असि। एताः। ते। पंच। दिशः। कल्प
न्तां। ब्रह्मन्। त्वं। ब्रह्मा। असि॥ २७॥ सविता। असि। सत्यप्रसव इति सत्य
ऽ प्रसवः। वरुणः। सत्यौजा इति सत्य ऽ ओजाः। इंद्रः। विशौजा इति विश ऽ ओजाः। रु
द्रः। सुशेव इति सु ऽ शेवः॥ २८॥ प्रियंकरेति प्रियं ऽ कर। श्रेयस्कर।
श्रेयः करेति श्रेयः ऽ कर। इंद्रस्य। वज्रः। असि। तेन। मे। रध्य॥ २९॥
भूयस्कर। भूयः करेति भूयः ऽ कर॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अग्निः। पृथुः। धर्मणः। पतिः। जुषाणः। अग्निः। पृथुः। धर्मणः। पतिः।
आज्यस्य। हविषः। वेतु। स्वाहा। स्वाहाकृताइति स्वाहाऽकृताः। सूर्य
स्य। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः। यतते। सजातानामिति सऽजाता
नाम्। मध्यमेष्ठाय। मध्यमेस्थायेति मध्यमेऽस्थाय ॥ ३० ॥ स
वित्रा। प्रसवित्रेति प्रऽसवित्रा। सरस्वत्या। वाचा। त्वष्ट्रा। रूपैः। पू
८३॥ ष्णा। पशुभिरिति पशुऽभिः। इन्द्रेण। अस्मे ॥ ४ ॥ बृहस्पतिना। ॥८३॥
ब्रह्मणा। वरुणेन। ओजसा। अग्निना। तेजसा। सोमेन। राज्ञा।
विष्णुना। देवतया। दशम्या। इमं। यज्ञं। विष्णुं। आप्नुवानि ॥ ५० ॥
अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। पच्यस्व। सरस्वत्यै। इन्द्राय। सुत्राम्णे इति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुऽत्राम्णे। पच्यस्व॥ वायोः। पूतः। पवित्रेण। प्रत्यङ्। सोमः। अतिद्रु
तः। अतिद्रुत इति ऽद्रुतः। इंद्रस्य। युज्यः। सखा॥ ४२॥ कुवित्। अंग। यव
मंतइति यवऽमंतः। यवं। चित्। यथा। दांति। अनुपूर्वमित्यनु
पूर्वं। विऽयूयेति विऽयूय। इहेहेतीहऽइह। एषां। कृणुहि। भो
जनानि। ये। बर्हिषः। नमउक्तिमिति नमःऽउक्तिं। उपयामगृहीतः।
असि। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। त्वा। सरस्वत्यै। इंद्राय। सुत्राम्णइ
ति सुऽत्राम्णे॥ ४३॥ युवं। सुरामं। अश्विना। नमुचौ। आसु
रे। सचा। विपिपानेति विऽपिपाना। शुभः। पती इति पती। इंद्रं। क
र्मस्विति कर्मऽसु। आवतं॥ ४४॥ पुत्रमिवेति पुत्रंऽइव। पितरौ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अश्विना । इपा । इडं । आवद्धं । काव्यैः । दंसनाभिः ॥ यत । सुरामं
वि । अपिबः । शचीभिः । सरस्वती । त्वा । मघवन्निति मघऽवन् ।
अभिष्णक् ॥ ७८ ॥ ७ ॥ ७४ ॥ इति पदे एकादशोऽध्यायः समा
प्तः ॥ ७ ॥ ७४ ॥ [illegible] ॥ ७ ॥ हरिः ॥ ७ ॥ ७ ॥ ॐ ॥ ७ ॥
युञ्जानः । प्रथमं । मनः । तत्त्वाय । सविता । धियः । अग्नेः । ज्योतिः ।
निचाय्येति निऽचाय्य । पृथिव्याः । अधि । आ । अभरत् ॥ १ ॥ युक्ते
न । मनसा । वयं । देवस्य । सवितुः । सवे ॥ स्वर्ग्याय । शक्त्या ॥ २ ॥ युक्त्वाय । सविता । देवान् । स्वः । यतः । धिया । दिवं
बृहत् । ज्योतिः । करिष्यतः । सविता । प्र । सुवाति । तान् ॥ ३ ॥ युञ्जते
मनः । उत । युञ्जते । धियः । विप्राः । विप्रस्य । बृहतः । विपश्चितः ।
वि । होत्राः । दधे । वयुनावित् । एकः । इत् । मही । देवस्य । सवितुः । परिष्टुतिः ॥ ४ ॥ युजे । वां । ब्रह्म । पूर्व्यं । नमोभिरिति नमःऽभिः । वि । श्लोकः । एतु । पथ्येव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वेति पथ्याऽइव। सूरेः। शृण्वंतु। विश्वे। अमृतस्य। पुत्राः। आ। ये। धा
मानि। दिव्यानि। तस्थुः॥५॥ यस्य। प्रयाणं। प्रयाणमिति प्रऽयानं।
अनु। अन्ये। इत्। ययुः। देवाः। देवस्य। महिमानं। ओजसा। यः।
पार्थिवानि। विममे। इति विऽममे। सः। एतशः। रजांसि। देवः।
सविता। महित्वनेति महिऽत्वना॥६॥ देव। सवितरिति सवितः।
प्र। सुव। यज्ञं। प्र। सुव। यज्ञपतिमिति यज्ञऽपतिं। भगाय। दिव्यः। गं
धर्वः। केतपूरिति केतऽपूः। केतं। नः। पुनातु। वाचः। पतिः। वाचं। नः।
स्वदतु॥७॥ इमं। नः। देव। सवितः। यज्ञं। प्र। नय। देवाव्यमिति देव
ऽअव्यं। सखिविदमिति सखिऽविदं। सत्राजितमिति सत्राऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ङितं। धनजितमिति धनऽजितं। स्वर्जितमिति स्वःऽजितं। ऋचा। स्तो
मं। अर्द्धय। गायत्रेण। रथंतरमिति रथंऽतरं। बृहत्। गायत्र
वर्त्तनीति गायत्रेऽवर्त्तनि। स्वाहा॥ ७॥ आ। ददे। गायत्रेण। छं
दसा। अंगिरस्वत्। पृथिव्याः। सधस्थादिति सधऽस्थात्। अग्निं
भे पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। आ। भर। त्रैष्टुभेन। त्रैष्टुभेनेति त्रैस्तुऽभेन। छं
दसा। अंगिरस्वत्॥ ८॥ अभ्रिः। असि। नारी। असि। त्वया। वयं।
॥८५ अग्निं। शकेम। खनितुं। सधस्थ इति सधऽस्थे। आ। जागतेन। छं
८५ दसा। अंगिरस्वत्॥ ९॥ हस्ते। आधायेत्याऽधाय। सविता। बि
भ्रत्। अभ्रिं। हिरण्ययीं। अग्नेः। ज्योतिः। निचाय्येति निऽचा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्थ।पृथिव्याः।ऽअधि।आ।अभरत्।आनुष्टुभेन।आनुस्तुभेनेत्या

नुऽस्तुभेन।छन्दसा।अङ्गिरस्वत्॥१०॥प्रतूर्त्तमिति प्रऽतूर्त्तम्।वाजिन् मं २

आ।द्रव।वरिष्ठाम्।अनु।संवतमिति संऽवतम्।दिवि।ते।जन्म।परमम्।अन्

तरिक्षे।तव।नाभिः।पृथिव्याम्।अधि।योनिः।इत्॥११॥युञ्जा

थाम्।रासभम्।युवम्।अस्मिन्।यामे।वृषण्वसू इति वृषण्ऽवसू।

अग्निम्।भरन्तम्।अस्मयुमित्यस्मऽयुम्॥१२॥योगेयोग इति योगेऽ

योगे।तवस्तरमिति तवःऽतरम्।वाजेवाज इति वाजेऽवाजे।हवा

महे।सखायः।इन्द्रम्।ऊतये॥१३॥प्रतूर्वन्निति प्रऽतूर्वन्।आ

इहि।अवक्रामन्नित्यवऽक्रामन्।अशस्तीः।रुद्रस्य।गाणप

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

८८

यमितिगाप्वोऽपयसं। मयोभूरितिमयःऽभूः। आ। इहि। ऊरु। अंतरिक्षं
विऽइहि। स्वस्तिगव्यूतिरितिस्वस्तिऽगव्यूतिः। अभयानि। कृण्वन्
पूष्णा। सयुजेतिसऽयुजा। सह॥१४॥ पृथिव्याः। सधस्थादिति
सधऽस्थात्। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। आ। भर। अच्छ। इमः।
भरिष्यामः॥१५॥ अनु। अग्निः। उषसां। अग्रं। अख्यत्। अ
नु। अहानि। प्रथमः। जातवेदा इति जातऽवेदाः। अनु। सूर्यस्य।
पुरुत्रेतिपुरुऽत्रा। चारस्मीन्। अनु। द्यावापृथिवी इति द्यावापृ
थिवी। आ। ततंथ॥१६॥ आगत्येत्याऽगत्य। वाजी। अध्वानं। स
र्वाः। मृधः। वि। धूनुते। अग्निं। सधस्थ इति सधऽस्थे। महति। ८८

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चक्षुषा।वि।चिक्रीषते॥१७॥आक्रम्येत्याऽक्रम्य।वाजिन्।पृथिवीं।अग्निं।
इच्छ।रुचा।त्वं।भूमेः।हस्ताय।नः।ब्रूहि।यतः।खनेम।तं।वयं॥१८॥द्यौः।
ते।पृष्ठं।पृथिवी।सधस्थं।इति।सधऽस्थं।आत्मा।अंतरिक्षं।समु
द्रः।योनिः।विख्यायेति।विऽख्याय।चक्षुषा।त्वं।अभि।तिष्ठ।पृत
न्यतः॥१९॥उत्।क्राम।महते।सौभगाय।अस्मात्।आस्थाना
दित्याऽस्थानात्।द्रविणोदा इति द्रविणःऽदाः।वाजिन्।वयं।स्या
म।सुमताविति सुऽमतौ।पृथिव्याः।अग्निं।खनंतः।उपस्थ इत्यु
पऽस्थे।अस्याः॥२०॥उत्।अक्रमीत्।द्रविणोदा इति द्रविणःऽ
दाः।वाजी।अर्वा।अकरिसकः।सुलोकं।सुकृतमिति सुऽकृतं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पृथिव्याः। ततः। खनेम। सुप्रतीकमिति सुऽप्रतीकं। अग्निं। स्वरिति
स्वः। रुहाणाः। अधि। नाकं। उत्तममित्युत्ऽतमं॥२१॥ आ। त्वा।
जिघर्मि। मनसा। घृतेन। प्रतिक्षियंतमिति प्रतिऽक्षियंतं। भु
वनानि। विश्वा। पृथुं। तिरश्चा। वयसा। बृहंतं। व्यचिष्ठं। अ
न्नैः। रभसं। दृशानं॥२२॥ आ। विश्वतः। प्रत्यंचं। जिघर्मि। अ
८८ रक्षसा। मनसा। तत्। जुषेत। मर्यश्रीरिति मर्यऽश्रीः। स्पृहय ८८
द्वर्ण इति स्पृह[illegible]त्ऽवर्णः। अग्निः। न। अभिमृश इत्यभिऽमृशे।
तन्वा। जर्भुराणः॥२३॥ परि। वाजपतिरिति वाजऽपतिः। कविः।
अग्निः। हव्यानि। अक्रमीत्। दधत्। रत्नानि। दाशुषे॥२४॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

परि। त्वा। अग्ने। पुरं। वयं। विप्रं। सहस्य। धीमहि। धृषद्वर्णमिति धृषत्ऽवर्णं।
दिवेदिवऽइति दिवेऽदिवे। भेत्तारं। भंगुरावतां। भंगुरवतामिति भंगुरऽ
वतां॥ २५॥ त्वं। अग्ने। द्युभिरिति द्युऽभिः। आशुशुक्षणिः। अद्भ्य इत्यत्ऽ
भ्यः। अश्मनः। परि। वनेभ्यः। ओषधीभ्यः। नृपते। नृपत इति नृऽ
पते। जायसे। शुचिः॥ २६॥ पृथिव्याः। सधस्थादिति सधऽस्थात्।
अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। अच्छ। इमः। ज्योतिष्मंतं। त्वा। अग्ने। सुप्रती
कमिति सुऽप्रतीकं। अजस्रेण। भानुना। दीद्यतं। शिवं। प्रजाभ्य
इति प्रऽजाभ्यः। अहिंसंतं। पृथिव्याः। सधस्थादिति सधऽ
स्थात्। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। अच्छ। इमः॥ २७॥ अपां।
पृष्ठं। असि। योनिः। अग्नेः। समुद्रं। अभितः। पिन्वमानं। वर्द्धमा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नः। मुहान्। अुनाम्। वा। पुष्करे। दिवः। मात्रया। वरिमणा। प्रथस्व॥ २८॥ शर्म्म।
च। स्थः। वर्म्म। च। स्थः। ऽअच्छिद्रे इत्यच्छिद्रे। बहुलेइति बहुले। ऽउभेइत्युभे।
व्यचस्वतीइति व्यचस्वती। सं। वसाथां। भृतं। अग्निं। पुरीष्यं॥ २९॥ सं। वसाथां।
स्वर्विदेति स्वःऽविदा। समीचीइति समीची। उरसा। त्मना। अग्निं। अन्तः। भ
रिष्यन्तीइति भरिष्यन्ती। ज्योतिष्मन्तं। अजस्रं। इत्। पुरीष्यः। असि। विश्व
भराइति विश्वऽभराः। अथर्वा। त्वा। प्रथमः। निः। अमन्थत्। अग्ने॥ ३०॥
८८॥ त्वां। अग्ने। पुष्करात्। अधि। अथर्वा। निः। अमन्थत। मूर्ध्नः। विश्वस्य। ॥८८॥
वाघतः॥ ३१॥ तं। ऊँ इति। त्वा। दध्यङ्। ऋषिः। पुत्रः। ईधे। अथर्वणः। वृ
त्रहणं। वृत्रहणमिति वृत्रऽहनं। पुरन्दरमिति पुरंऽदरं॥ ३२॥ तं। ऊँ इति। पाथ्यः। वृषा।
सं। ईधे। दस्युहंतममिति दस्युहन्ऽतमं। धनंजयमिति धनंऽजयं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वोरप्वइतिस्वोऽस्वो ॥३२॥ सीद। होतरितिहोतः। स्वा उँ ऽ उँ। लोके। चिकि
त्वान्। सादय। यज्ञं। सुकृतस्येतिसुऽकृतस्य। योनौ। देवावा। इतिदेवऽअवीः। दे
वान्। हविषा। यजासि। अग्ने। बृहत्। यजमाने। वयः। धाः ॥२४॥ नि। होता।
होतृषदने। होतृसदनइतिहोतृऽसदने। विदानः। त्वेषः। दीदिवानितिदीदिऽ
वान्। असदत्। सुदक्षइतिसुऽदक्षः। अदब्धव्रतप्रमतिरित्यदब्धव्रतऽ
प्रमतिः। वसिष्ठः। सहस्रंभरइतिसहस्रंऽभरः। शुचिजिह्वइतिशुचिऽ
जिह्वः। अग्निः ॥२५॥ सः। सीदस्व। महान्। असि। शोचस्व। देववीतम
इतिदेवऽवीतमः। वि। धूमं। अग्ने। अरुषं। मियेध्य। सृज। प्रशस्तेतिप्रऽश
स्त। दर्शतं ॥२६॥ अपः। देवीः। उप। सृज। मधुमतीरितिमधुऽमतीः। अ
यक्ष्माय। प्रजाभ्यइतिप्रऽजाभ्यः। तासां। आस्थानादित्याऽस्थानात्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऽत। जिहतां। ४ पथ्यः। सुपिप्पला इति सुऽपिप्पलाः ॥ २६ ॥ सं। ते। वायुः। मातरि
श्वा। दधातु। उत्तानायाः। हृदयं। यत्। विकस्तमिति विऽकस्तं। यः। देवानां। चर
सि। प्राण्थेन। कस्मै। देव। वषट्। अस्तु। तुभ्यं ॥ २८ ॥ सुजात इति सुऽजातः।
ज्योतिषा। सह। शर्म। वरूथं। आ। असदत्। स्वरिति स्वः। वासः। अग्ने। विश्व
रूपमिति विश्वऽरूपं। सं। व्ययस्व। विभावसो इति विभाऽवसो ॥ २९ ॥ उत्
ऊं ऊ इति। तिष्ठ। स्वध्वरेति सुऽअध्वर। अव। नः। देव्या। धिया। दृशे। च। भासा।
८१ बृहता। सुशुक्वनिरिति सुऽशुक्वनिः। आ। अग्ने। याहि। सुशस्तिभिरिति ८१
सुशस्तिऽभिः ॥ ३० ॥ ऊर्ध्वः। ऊं ऊ इति। सु। नः। ऊतये। तिष्ठ। देवः। न। सवि
ता। ऊर्ध्वः। वाजस्य। सनिता। यत्। अञ्जिभिरित्यञ्जिऽभिः। वाघद्भिरिति
वाघत्ऽभिः। विह्वयामहे इति विऽह्वयामहे ॥ ३१ ॥ सः। जातः। गर्भः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

असि। रोदस्योः। अग्ने। चारुः। विभृत इति विऽभृतः। ओषधीषु। चित्रः। शि
शुः। परि। तमांसि। अक्तून्। प्र। मातृभ्य इति मातृऽभ्यः। अधि। कनिक्रद
त्। गाः ॥४२॥ स्थिरः। भव। वीड्वंग इति वीडुऽअंगः। आशुः। भव। वाजी। अ
र्वन्। पृथुः। भव। सुषद इति सुऽसदः। त्वं। अग्ने। पुरीषवाहणः। पुरी
षवाहन इति पुरीषऽवाहनः ॥४३॥ शिवः। भव। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः।
मानुषीभ्यः। त्वं। अंगिरः। मा। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अभि। शो
चीः। मा। अंतरिक्षं। मा। वनस्पतीन् ॥४४॥ प्र। एतु। वाजी। कनिक्रदत्। ना
नदत्। रासभः। पत्वा। भरन्। अग्निं। पुरीष्यं। मा। पादि। आयुषः। पुरा ॥४५॥
वृषा। अग्निं। वृषणं। भरन्। अपां। गर्भं। समुद्रियं। अग्ने। आ। याहि। वी
तये। ऋतं। सत्यं। ऋतं। सत्यं। अग्निं। पुरीष्यं। अंगिरस्वत्। भरामः ॥४६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष॑धयः । प्रति॑ । मोद॑ध्वं । अ॒ग्निं । ए॒तं । शि॒वं । आ॒यंत॒मित्या॑ऽयंतं॑ । आ॒ । ध॒
अत्रै । यु॒ष्माः । व्य॒स्यन्निति॑वि॒ऽअ॒स्यन् । विश्वाः॑ । अ॒निराः॑ । अ॒मीवाः॑ ।
नि॒षीद॑न्तः । नि॒सीद॑न्नि॒ति॑नि॒ऽसीद॑न्तः । नः॒ । अप॑ । दु॒र्मति॒मिति॑ दुः॒ऽमती
म् । जहि॥ ६ ॥ ओष॑धयः । प्रति॑ । गृ॒भ्णी॒त॒ । पुष्प॑वतीः । इति॒
पु॒ष्प॑ऽवतीः । सु॒पि॒प्प॒लाइति॑ सु॒ऽपि॒प्प॒लाः । अ॒यं । वः॒ । गर्भः॑ ।
६ ऋ॒त्वियः॑ । प्र॒त्नं । स॒धस्थ॒मिति॑स॒धऽस्थं॑ । आ । अ॒स॒द॒त् ॥ ४८ ॥
वि॒ऽपाज॑सा । पृ॒थुना॑ । शोशु॑चानः । बाध॑स्व । द्वि॒षः । र॒क्षसः॑ । ९
अ॒मीवाः॑ । सु॒शर्म॑णा इति॑ सु॒ऽशर्म॑णाः । बृ॒ह॒तः । शर्म॑णि ।
स्या॒म॒ । अ॒ग्नेः । अ॒हं । सु॒ह॒वस्येति॑ सु॒ऽह॒वस्य॑ । प्रणी॑तौ । प्र

नीता इति अग्निऽनीतो ॥ ४९ ॥ आपः । हि । स्थ । मयः । मयोभुव इति
मयःऽभुवः । ताः । नः । ऊर्जे । दधातन । महे । रणाय । च
क्षसे ॥ ५० ॥ यः । वः । शिवतम इति शिवऽतमः । रसः ।
तस्य । भाजयत । इह । नः । उशतीः । इव ।
मातरः ॥ ५१ ॥ तस्मै । अरं । गमाम । वः । यस्य । क्षयाय ।
जिन्वथ । आपः । जनयथ । च । नः ॥ ५२ ॥ मित्रः । संसृज्य
ज्योतिसंऽसृज्य । पृथिवीं । भूमिं । च । ज्योतिषा । सह ॥
सुजातमिति सुऽजातं । जातवेदसमिति जातऽवेदसं
अयक्ष्माय । त्वा । सं । सृजामि । प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः ॥ ५३ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रुद्राः । स꣡सृज्येति सं । सृज्य । पृथिवी । बृहत् । ज्योतिः । समिधे
तेषां । भानुः । अजस्रः । इत् । शुक्रः । देवेषु । रोचते ॥५४॥ सं
सृष्टामिति सं । सृष्टाम् । वसुभिरिति वसुऽभिः । रुद्रैः । धी
रैः । कर्मण्यां । मृदं । हस्ताभ्यां । मृद्वीं । कृत्वा । सिनीवाली ।
१९ कृणोतु । तां ॥५५॥ सिनीवाली । सुकपर्देति सुऽकपर्दा । सु
कुरीरेति सुऽकुरीरा । स्वौपशेति सुऽऔपशा । सा । तुभ्यं । १९
अदिते । महि । आ । उखां । दधातु । हस्तयोः ॥५६॥ उखां ।
करोतु । शक्त्या । बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां । अदितिः । धि
या । माता । पुत्रं । यथा । उपस्थ इत्युपऽस्थे । सा । अग्निं । बि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मूर्द्धे।गर्भे।आ॥५७॥ मखस्य।शिरः।असि।वसवः।त्वा।कृण्वंतु।
गायत्रेण।छंदसा।अंगिरस्वत्।ध्रुवा।असि।पृथिवी।असि।धा
रय।मयि।प्रजां।प्रजामितिप्रऽजाम्।रायः।पोषं।गौपत्यं।सुवीर्यमितिसु
ऽवीर्यम्।सजातान्।इतिसऽजातान्।यजमानाय।रुद्राः।त्रै
ष्टुभेन।त्रैष्टुभेनेतित्रैऽस्तुभेन।अंतरिक्षं।आदित्याः।जा
गतेन।द्यौः।विश्वे।देवाः।वैश्वानराः।एवं।तु।आनु
ष्टुभेन।आनुष्टुभेनेत्यानुऽस्तुभेन।छंदसा।अंगिरस्वत्।
ध्रुवा।असि।दिशः।असि।अदित्यै।रास्ना।असि।अदितिः।
ते।बिलं।गृभ्णातु॥५८॥ कृत्वाय।सा।महीं।उखां।

मृन्मयीमिति मृत्ऽमयीं। योनिं। अग्नये। पुत्रेभ्यः। प्रऽजाप-
तेः। अदितिः। श्रपयान्। इति ५ ८ वसवः। त्वा। धूपयंतु।
गायत्रेण। छंदसा। अंगिरस्वत्। रुद्राः। त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभे-
नेति त्रैस्तुऽभेन। आदित्याः। जागतेन। विश्वे। त्वा। देवाः। वैश्वा-
नराः। धूपयंतु। आनुष्टुभेन। आनुस्तुभेनेत्यानुऽस्तुभेन।
१२ छंदसा। अंगिरस्वत्। इंद्रः। वरुणः। विष्णुः। त्वा। धूपयं- १२
तु ५ ६ ० अदितिः। त्वा। देवी। विश्वदेव्यावती। विश्वदेव्या-
वतीति विश्वदेव्यऽवती। पृथिव्याः। सधस्थे इति सध ५ ७
स्थे। अंगिरस्वत्। खनतु। अवट। देवानां। त्वा। पत्नीः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवीः। विश्वदेव्यावतीः। विश्वदेव्यवतीरिति विश्वदेव्यऽवतीः।
पृथिव्याः। सधस्थ इति सधऽस्थे। अंगिरस्वत्। दधतु। उखे।
धिषणाः। अभि। इंधतां। वरूत्रीः। श्रपयंतु। ग्नाः। पचंतु। जन
यः। अच्छिन्नपत्राः। इत्यच्छिन्नऽपत्राः। मित्रस्य। चर्षणी
धृतः। चर्षणीधृत इति चर्षणिऽधृतः। अवः। देवस्य। सानसिम्।
द्युम्नं। चित्रश्रवस्तममिति चित्रश्रवःऽतमं। देवः। त्वा।
सविता। उत्। वपतु। सुपाणिरिति सुऽपाणिः। स्वंगुरिरिति
सुऽअंगुरिः। सुबाहुरिति सुऽबाहुः। उत। शक्त्या। अव्यथमाना।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पृथिव्यां। आशाः। दिशः। आ। पृण॥ ५४॥ उत्थाय। बृहती। भव।
उत्। ऊँ इति। तिष्ठ। ध्रुवा। त्वं। मित्र। एतां। ते। उखां। परि। द
दामि। अभित्यै। एषा। मा। भेदि॥ वसवः। त्वा। आ। छृंदंतु।
॥ ५५॥ आकूतिमिसा। कूतिं। अग्निं। प्रयुजमिति प्रऽयुजं
म्। स्वाहा। मनः। मेधां। चित्तं। विज्ञातमिति विऽज्ञातं। वाचः।
१३ विधृतिमिति विऽधृतिं। अग्निं। प्रयुजमिति प्रऽयुजं। स्वाहा। १३
प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। [redacted] ॥ ५६॥
[redacted] देवस्य॥ ५७॥ मा। सु। भित्थाः। मा। सु। रिषः। अं
ब। धृष्णु। वीरयस्व। सु। अग्निः। च। इदं। करिष्यथः॥ ५८॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द ग्नेह स्वादे दिवि। पृथिवि। स्वस्तये। आसुरी। माया। स्वधया। एता।
असि। जुष्टा। देवेभ्यः। इदं। अस्तु। हव्यं। अरिष्टा। त्वं। उत ऽइ
हि। यशः। अग्निना। [illegible] द्युम्न इति द्यु ऽम्नः। सर्पिरासुति
तिसर्पिः। आसुतिः। प्रत्नः। होता। वरेण्यः। सहसः। पुत्रः।
अद्भुतः। [illegible] परस्याः। अधि। संवत इति सं ऽवतः। अवरान्।
अभि। आ। तर। यत्र। अहं। अस्मि। तान्। अव। ७१ परस्
स्याः। परावत इति परा ऽवतः। रोहिदश्व इति रोहित ऽअश्व। इह
ह। आ। गहि। पुरीष्यः। पुरुप्रिय इति पुरु ऽप्रियः। अग्ने। त्वं। तर।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मध्यः ॥ ७२ ॥ यत्। अग्ने। कानि। कानि। चित्। आ। ते। दारूणि। द
ध्मसि। सर्वं। तत्। ते। अस्तु। ते। घृतं। तत्। जुषस्व। यविष्ठ्य ॥ ७३ ॥
यत्। अत्ति। उपऽजिह्विका। यत्। वम्रः। अतिसर्पति। सर्प
पै यति। सर्पति। सर्वं। तत्। अस्तु। ते। घृतं। तत्। जुषस्व। यविष्ठ्य ॥ ७४ ॥
अहरहरित्यहःऽअहः। अप्रयावमित्यप्रऽयावं। भरंतः। अश्वायेवे
त्यश्वायेऽइव। तिष्ठते। घासं। अस्मै। रायः। पोषेण। सं। इषा। मदं
॥ १४ ॥ तः। अग्ने। मा। ते। प्रतिवेशा इति प्रतिऽवेशाः। रिषाम ॥ ७५ ॥ ना १४
भा। पृथिव्याः। समिधान इति संऽइधाने। अग्नौ। रायः। पोषाय। बृहते।
हवामहे। इरंमदमितीरंऽमदं। बृहदुक्थमिति बृहत्ऽउक्थं। यजत्रं।
जेतारं। अग्निं। पृतनासु। सासहिं। ससहिमिति ससहिं ॥ ७६ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

या॥ सेनाः॥ अभीत्वरीरित्यभिऽइत्वरीः॥ आव्याधिनीरित्याऽव्या
धिनीः॥ उगणा इत्युत्ऽगणाः॥ ये॥ स्तेनाः॥ ये॥ च॥ तस्कराः॥ तान्॥ ते॥
अग्नेः॥ अपि॥ दधामि॥ आस्ये॥ ७७॥ दंष्ट्राभ्यां॥ मलिम्लून्
जंभ्यैः॥ तस्करान्॥ उत॥ हनुभ्यामिति हनुऽभ्यां॥ स्तेना
न्॥ भगवः॥ इति भगऽवः॥ तान्॥ त्वं॥ खाद॥ सुखादितानिति
सुऽखादितान्॥ ७८॥ ये॥ जनेषु॥ मलिम्लवः॥ स्तेनासः॥
तस्कराः॥ वने॥ ये॥ कक्षेषु॥ अघायवः॥ अघयव इत्यघऽ
यवः॥ तान्॥ ते॥ दधामि॥ जंभयोः॥ ७९॥ यः॥ अस्मभ्यं॥ अ
रातीयात्॥ अरातीयादित्यरातिऽयात्॥ यः॥ च॥ नः॥ द्वेषते॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जनः।निंदतु।यः।अस्मान्।धिप्सात्।च।सर्वः।तं।मस्मसा।कुरु॥८०॥
संऽशितमितिसं।शितं।मे।ब्रह्म।सं।संऽशितमितिसं।शितं।मे।वीर्यं
म्।बलं।संऽशितमितिसं।शितं।क्षत्रं।जिष्णु।यस्य।अहं।अ
स्मि।पुरोहितइतिपुरः।हितः॥८१॥उत्।एषां।बाहूइति
बाहू।अतिरं।उत्।वर्चः।अथोइत्यथो।बलं।क्षिणोमि।ब्र
१५ ह्मणा।अमित्रान्।उत्।नयामि।स्वान्।अहं॥८२॥अन्ने
पतइत्यन्नऽपते।अन्नस्य।नः।देहि।अनमीवस्य।शुष्मिणः। १५
प्रप्रेतिप्रऽप्र।दातारं।तारिषः।ऊर्जं।नः।धेहि।द्विपदइति
द्विऽपदे।चतुष्पदे।चतुःपदइतिचतुःऽपदे।विश्वकर्मेलऽइति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विश्वऽकर्म्मणे । स्वाहा ॥ ८३ ॥ पुनरितिपुनः । सा । अग्नि
साः । रुद्राः । वसवः । सं । इंधतां । पुनः । ब्रह्माणः । वसु
नीथेतिवसुऽनीथ । यज्ञैः । घृतेन । त्वं । तन्वं । वर्द्धय
स्व । सत्याः । सं । तु । यजमानस्य । कामाः । स्वाहा ॥ ८४ ॥
॥ ॥ ॥ इतियजुर्वेदपदपाठे द्वादशोध्यायः ॥
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
हरिः ॐ नृ ॥ ॥ दृशानः । रुक्मः । उर्व्या । वि । अद्यौत् ।
दुर्मर्षमितिदुःऽमर्षम् । आयुः । श्रिये । रुचानः । अग्निः । अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मतेः। अजनयत्। वयौनिरिति वयधैः। भिः। यत्। एनां। द्यौः। अ
र्जनयत्। सुरेता इति सुऽरेताः ॥१॥ नक्तोषासा। न
क्तोषसेति नक्तोषसा। समनसेति सऽमनसा। विरू
पे इति विऽरूपे। धापयेते इति धापयेते। शिशुं। एकं।
समीची इति संऽईची। द्यावाक्षामा। रुक्मः। अंतः।
।९५। वि। भाति। देवाः। अग्निं। धारयन्। द्रविणोदा इति ॥९८॥
द्रविणःऽदाः ॥२॥ विश्वा। रूपाणि। प्रति। मुंचते। क
विः। प्र। असावीत्। भद्रं। द्विपद इति द्विऽपदे। चतुष्प
दे। चतुःपद इति चतुःऽपदे। वि। नाकं। अख्यत्। स

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विता । वरेण्यः । अनु । प्रयाणं । प्रयाणमिति प्रऽयाणं । उषसः ।
वि । राजति ॥ ३ ॥ सुपर्ण इति सुऽपर्णः । असि । गरुत्मान् । त्रि-
वृदिति त्रिऽवृत् । ते । शिरः । गायत्रं । चक्षुः । बृहद्रथन्तरे इति
बृहत्ऽरथन्तरे । पक्षौ ॥ ४ ॥ स्तोमः । आत्मा । छन्दांसि ।
अङ्गानि । यजूंषि । नाम । साम । ते । तनूः । वामदेव्यमिति
वामऽदेव्यं । यज्ञायज्ञियमिति यज्ञाऽयज्ञियं । पुच्छं । धि-
ष्ण्याः । शफाः ॥ ५ ॥ सुपर्ण इति सुऽपर्णः । असि । गरु-
त्मान् । दिवं । गच्छ । स्वरिति स्वः । पत । विष्णोः । क्रमः । असि । स-
पत्नहेति सपत्नऽहा । गायत्रं । छन्दः । आ । रोह । पृथिवीं । अनु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नु। वि। क्रमस्व। अभिमातिहेत्यभिमातिऽहा। त्रैष्टुभं। त्रैस्तु
भमिति त्रैस्तुऽभं। अंतरिक्षं। अरातीयुतः। अरातियुत
इत्यरातिऽयुतः। हंन्ता। जागतं। दिवं। शत्रूयतः। शत्रुयत
इति शत्रुऽयतः। हन्ता। आनुष्टुभं। आनुस्तुभमित्या
नुऽस्तुभं। छंदः। आ। रोह। दिशः। अनु। वि। क्रमस्व।
॥१८॥ ॥४६॥ अक्रंदत्। अग्निः। स्तनयंन्निवेति स्तनयन्ऽइ ॥१८॥
व। द्यौः। क्षाम। रेरिहत्। वीरुधः। समंजन्निति संऽअं
जन्। सद्यः। जज्ञानः। वि। हि। ईं। इद्धः। अख्यत्। आ। रोदसी
इति रोदसी। भानुना। भाति। अंतरिसंतः ॥४७॥ अग्ने।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अभ्यावर्त्तिन्निति अभिऽआवर्त्तिन् । अभि । मा । नि । वर्त्तस्व । आयुषा । व
र्चसा । प्रजयेति प्रऽजया । धनेन । सन्या । मेधया । रय्या । पोषेण ॥ ८ ॥
अग्ने । अङ्गिरः । शतं । ते । सन्तु । आवृत इत्याऽवृतः । सहस्रं । ते । उपावृ
त इत्युपऽआवृतः । अध । पोषस्य । पोषेण । पुनः । नः । नष्टं । आ । कृधि । पु
आ नः । नः । रयिं । आ । कृधि ॥ ९ ॥ पुनः । ऽऊर्जा । नि । वर्त्तस्व । पुनः । अग्ने ।
इषा । आयुषा । पुनः । नः । पाहि । अंहसः ॥ १० ॥ सह । रय्या । नि ।
वर्त्तस्व । अग्ने । पिन्वस्व । धारया । विश्वप्स्न्येति विश्वऽप्स्न्या । विश्व
तः । परि ॥ ११ ॥ आ । त्वा । अहार्षं । अन्तः । अभूः । ध्रुवः । तिष्ठ । अ
विचाचलिरित्यविऽचाचलिः । विशः । त्वा । सर्वाः । वाञ्छन्तु । मा ।
त्वत् । राष्ट्रं । अधि । भ्रशत् ॥ १२ ॥ ऽउत् । ऽउत्तमं । मि सं । उत्तमं । वरु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

९८ ए॰ ॥ पा शं। अस्मत्। अव। अधमं। वि। मध्यमं। श्रथाय। श्रथयेति श्र
थय। अथ। वयं। आदित्य। व्रते। तव। अनागसः। अदितये। स्याम।
॥ १३ ॥ अग्रे। बृहन्। उषसां। ऊर्ध्वः। अस्थात्। निः। जगन्वान्। निरिति
निः। जगन्वान्। तमसः। ज्योतिषा। आ। अगात्। अग्निः। भानुना।
रुशता। स्वंगः। स्वंग इति सु ऽअंगः। आ। जातः। विश्वा। सद्मानि। अप्राः ॥ १४ ॥
सीद। त्वं। मातुः। अस्याः। उपस्थ इत्युप ऽस्थे। विश्वानि। अग्ने।
वयुनानि। विद्वान्। मा। एनां। तपसा। मा। अर्चिषा। अभि। ९८
शोचीः। अंतः। अस्यां। शुक्रज्योतिरिति शुक्रऽज्योतिः। वि।
भाहि ॥ १५ ॥ अंतः। अग्ने। रुचा। त्वं। उखायाः। सदने। स्वे। तस्याः। त्वं। हरसा। तपन्। जातवेद इति जातऽवेदः। शिवः। भव ॥ १६ ॥

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥शिवः।जुह्वा।मंद्रः।अग्ने।अथोऽसद्यो।सीद।शिवः।त्वं।शि
वाः।कृत्वा।दिशः।सर्वाः।स्वां।योनिं।इह।आ।असदः॥१७॥दि
वः।परि।प्रथमं।जज्ञे।अग्निः।अस्मत्।द्वितीयं।परि।जातवेदा
इतिजातऽवेदाः।तृतीयं।अप्स्वित्यप्ऽसु।नृमणाः।नृमना
इतिनृऽमनाः।अजस्रं।इंधानः।एनं।जरते।स्वाधीरितिसुऽ
आधीः॥१८॥विद्म।ते।अग्ने।त्रेधा।त्रयाणि।विद्म।ते।धा
म।विभृतेतिविऽभृता।पुरुत्रेतिपुरुऽत्रा।विद्म।ते।नाम।
परमं।गुहा।यत्।विद्म।तं।उत्सं।यतः।आजगंथेत्याऽजगं
थ॥१९॥समुद्रे।त्वा।नृमणाः।नृमनाऽइतिनृमनाः।अ
प्स्वित्यप्ऽसु।अंतः।नृचक्षाइतिनृऽचक्षाः।ईधे।दिवः।अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ग्ने । ऊधन् । तृतीये । त्वा । रजसि । तस्थिवांसमिति तस्थिऽवा
ंसम् । अपां । उपस्थ इत्युपऽस्थे । महिषाः । अवर्द्धन् ॥ २० ॥ श्री
णां । उदार इत्युत्ऽआरः । धरुणः । रयीणां । मनीषाणां । प्रा
र्पण इति प्रऽअर्पणः । सोमगोपा इति सोमऽगोपाः । वसुः । सू
नुः । सहसः । अप्स्वित्यप्ऽसु । राजा । वि । भाति । अग्रे । उषसां । इ
धानः ॥ २१ ॥ विश्वस्य । केतुः । भुवनस्य । गर्भः । आ । रोदसी इ
ति रोदसी । अपृणात् । जायमानः । वीळुं । चित् । अद्रिं । अ
भिनत् । परायन्निति पराऽयन् । जनाः । यत् । अग्निं । अय
जंत । पंच ॥ २२ ॥ उशिक् । पावकः । अरतिः । सुमेधा इति सुऽ
मेधाः । मर्त्तेषु । अग्निः । अमृतः । नि । धायि । इयर्त्ति । धूमं ।

११

CC-0. In Public Domain. Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अरुषं। भरिऽचलूकलू। सुक्रेण। शोचिषा। द्यां। इनक्षन् ॥२३॥
यः। त्रि। अस्य। धावंतं। अजुद्रस्तोचुदूइति अद्वऽसोचे। अपूपं। देव।
घृतवंतमितिघृतऽवंतं। अग्ने। प्रातं। नय। प्रतरमितिप्रऽतरं
रं। वस्यः। अच्छ। अभि। सुम्नं। देवभक्तमितिदेवऽभक्तं। यवि
ष्ठ ॥२४॥ आ। तं। भज। सोश्रवसेषु। अग्ने। उक्थेऽउक्थे
उक्थेऽउक्थे। आ। भज। शस्यमाने। प्रियः। सूर्ये। प्रियः। अ
ग्ना। भवाति। उत्। जातेन। भिनदत्। उज्जनित्वैरितिजनिऽ उदू२
त्वैः ॥२५॥ त्वां। अग्ने। यजमानाः। अनु। द्यून्। विश्वा। वसु।
दधिरे। वार्याणि। त्वया। सह। द्रविणं। इच्छमानाः। व्रजं। गो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मंतमितिगोऽमंतं।ऽरिशोऽभुः।विऽवसुः॥२६॥असावि।अग्निः।नर
सां।सुशेवइतिसुऽशेवः।वैश्वानरः।ऋषिभिरितिऋषिऽभिः।सोम
गोपाइतिसोमऽगोपाः॥अद्वेषेइत्यद्वेषे।द्यावापृथिवीइतिद्यावा
पृथिवी।हुवेम।देवाः।धत्त।रयिं।अस्मेइत्यस्मे।सुवीरमितिसु
वीरं॥२७॥ऽतूं।ऋद्धंइस्कं।त्वां।विश्वे।देवाः।अग्ने।भरंतु।चित्ति
१०० भिरितिचित्तिऽभिः।सः।नः।भव।शिवः।त्वं।सुप्रतीकइतिसुऽ १००
प्रतीकः।विभावसुरितिविभाऽवसुः॥२८॥प्र।इत्।अग्ने।ज्योति
भानो।याहि।शिवेभिः।अर्चिभिरित्यर्चिऽभिः।त्वं।बृहद्भिरितिबृ
हत्ऽभिः।भानुभिरितिभानुऽभिः।भासन्।मा।हिंसीः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तन्वा।प्रजा इति प्रऽजाः॥२९॥प्रप्रेति प्रऽप्र।अयं।अग्निः।भरतस्य।
शृण्वे।वि।यत्।सूर्यः।न।रोचते।बृहत्।भाः।अभि।यः।पूरुं।
पृतनासु।तस्थौ।दीदाय।दैव्यः।अतिथिः।शिवः।नः॥३०॥
आपः।देवीः।प्रति।गृभ्णीत।भस्म।एतत्।स्योने।कृणुध्वं।
सुरभौ।ऊँ इत्यूँ।लोके।तस्मै।नमन्तां।जनयः।सुपत्नीरिति सुऽ
पत्नीः।मातेवेति माताऽइव।पुत्रं।बिभृत।अप्स्विति अप्ऽसु।एन
त्॥३१॥अप्स्विति अप्ऽसु।अग्ने।सधिः।तव।सः।ओषधीः।
अनु।रुध्यसे।गर्भे।सन्।जायसे।पुनरिति पुनः॥३२॥गर्भः।
असि।ओषधीनां।गर्भः।वनस्पतीनां।गर्भः।विश्वस्य।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्टुः। तस्य। अग्नेः। गर्भः। अपां। असि॥ २३॥ प्रसद्येति प्रऽसद्य। भस्म
ना। योनिं। अपः। च। पृथिवीं। अग्ने। संसृज्येति संऽसृज्य। मातृभिरि
ति मातृऽभिः। त्वं। ज्योतिष्मान्। पुनः। आ। असदः॥ २४॥ पुनः। आ
सद्येत्याऽसद्य। सदनं। अपः। च। पृथिवीं। अग्ने। शेषे। मातुः। य
था। उपस्थ इत्युपऽस्थे। अंतः। अस्यां। शिवतम इति शिवऽतमः।
१०१ ॥ २५॥ बोधि। मे। अस्य। वचसः। यविष्ठ। मंहिष्ठस्य। प्रभृतस्ये
ति प्रऽभृतस्य। स्वधाव इति स्वधाऽवः। पीयति। त्वः। अनु। त्वः। गृ १०१
णाति। वंदारुः। ते। तन्वं। वंदे। अग्ने॥ २६॥ सः। बोधि। सूरिः। म
घवेति मघऽवा। वसुपत इति वसुऽपते। वसुदावन्निति वसुऽदावन्।

मयि।ते।कामधरणम्।इति काम।धरणम्।भूयात्॥

पुरीषि।अस्मत्।द्वेषारेसि॥२७॥अप।इत।वि।इत।वि।च।स
र्पत।अतः।ये।अत्र।स्थ।पुराणाः।ये।च।नूतनाः॥अदात्।य
मः।अवसानमिति अवऽसानम्।पृथिव्याः।अक्रन्।इमम्।पितरः।लो
कम्।अस्मै॥२८॥संज्ञानमिति सम्ऽज्ञानम्।असि।कामधरण
मिति कामऽधरणं॥अग्नेः।भस्म।असि।अग्नेः।पुरीषं।
असि।चितः।स्थ।परिचित इति परिऽचितः।ऊर्ध्वचित इ
त्यूर्ध्वऽचितः।श्रयध्वं॥२९॥अयं।सः।अग्निः।यस्मिन्।
सोमं।इंद्रः।सुतं।दधे।जठरे।वावशानः।सहस्रियं।वाजं।अ
त्यं।न।सप्तिं।ससवानिति ससऽवान्।सन्।स्तूयसे।जातवेदः

२ तिजातऽवेदः॥४०॥अग्ने।यत्।ते।दिवि।वर्चः।पृथिव्यां।यत्।
ओषधीषु।अप्स्वित्यप्सु।आ।यजत्र।येन।अंतरिक्षं।उरु।
आततंथेत्याऽततंथ।त्वेषः।सः।भानुः।अर्णवः।नृचक्षा इ
तिनृऽचक्षाः॥४१॥अग्ने।दिवः।अर्णं।अच्छ।जिगासि।
अच्छ।देवान्।ऊचिषे।धिष्ण्याः।ये।याः।रोचने।परस्तात्।
सूर्यस्य।याः।च।अवस्तात्।उपतिष्ठंत इत्युपऽतिष्ठंते।आ
पः॥४२॥पुरीष्यासः।अग्नयः।प्रावणेभिः।प्रवणेभिरिति
प्रऽवणेभिः।सजोषस इति सऽजोषसः।जुषंतां।यज्ञं।अद्रु
हः।अनमीवाः।इषः।महीः॥४३॥इळां।अग्ने।पुरुदं २

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

समितिपुरुऽदन्ऽसं। सनिं। गोः। राष्ट्रभृत्तममितिराष्ट्रभृत्ऽतमं। हवेमा
य। साध्य॥ साधत्। नः। सूनुः। तनयः। विजावेतिविऽजावा। अग्ने।
सा। ते। सुमतिरितिसुऽमतिः। भूतु। अस्मेऽइत्यस्मे ॥ ५५ ॥ चि
त्। असि। तया। देवतया। अङ्गिरस्वत्। ध्रुवा। सीद। परिचिदि
तिपरिऽचित्। असि। तया। देवतया। अङ्गिरस्वत्। ध्रुवा। सीद।
॥ ५६ ॥ लोकं। पृण। छिद्रं। पृण। अथोऽइत्यथो। सीद। ध्रु
वा। त्वं। इन्द्राग्नीइतीन्द्राग्नी। त्वा। बृहस्पतिः। अस्मिन्। यो
नौ। असीषदन्। असीसदन्नित्यसीसदन् ॥ ५७ ॥ ताः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जस्य।सूददोहस इति सूदऽदोहसः।सोमं।श्रीणंति।पृश्नयः।जन्म
न्।देवानां।विशः।त्रिषु।आ।रोचने।दिवः॥ ४७ ॥ इंद्रं।विश्वाः।
अवीवृधन्।समुद्रव्यचसमिति समुद्रऽव्यचसं।गिरः।रथीतमं।
रथितमम् इति रथिऽतमं।रथीनां।रथिनाम् इति रथिनां।वाजा
नां।सत्पतिमिति सत्ऽपतिं।पतिं॥ ४८ ॥ सं।इतं।सं।कल्पेथां।
२।३२। संप्रियाविति संऽप्रियौ।रोचिष्णू इति रोचिष्णू।सुमनस्यमानाविति २
सुऽमनस्यमानौ।इषं।ऊर्जं।अभि।संवसानाविति संऽवसानौ।
॥ ४९ ॥ सं।वां।मनांसि।सं।व्रता।सं।ऊं इति।चित्तानि।आ।
अकरं।अग्ने।पुरीष्य।अधिपा इत्यधिऽपाः।भव।त्वं।नः।इषं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऽऽहि। यजमानाय। प्रेहि॥५०॥ अग्ने। त्वं। पुरीष्यः। रयिमानिति रयिऽमान्।
पुष्टिमानिति पुष्टिऽमान्। असि। शिवाः। कृत्वा। दिशः। सर्वाः। स्वं।
योनिं। इह। आ। असदः॥५१॥ मातेवेति माताऽइव। पुत्रं। पृथिवी। पु
रीष्यं। अग्निं। स्वे। योनौ। अभाः। उखा। तां। विश्वैः। देवैः। ऋतुभि
रित्यृतुऽभिः। संविदान इति संऽविदानः। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः।
विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। वि। मुञ्चतु॥५२॥ असुन्वन्तं। अय
जमानं। इच्छ। स्तेनस्य। इत्यां। अनु। इहि। तस्करस्य। अन्यां। अ
स्मत्। इच्छ। सा। ते। इत्या। नमः। देवि। निर्ऋत इति निःऽऋते।
तुभ्यं। अस्तु॥५३॥ नमः। सु। ते। निर्ऋत इति निःऽऋते। पति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ग्मतेज इति तिग्मऽतेजः। अपस्मयं। वि। चृत। बंधं। एतौ। यमेनो त्वं।
पृथ्व्या। सं। विदाने इति संऽविदाना। उत्तमे इत्युत्ऽतमे। नाके। अधि।
रोहय। एनं॥ ५४॥ यस्याः। ते। घोरे। आसन्। जुहोमि। एषां। ब
ध्यानां। अवसर्जनायेत्यवऽसर्जनाय। कं। त्वा। जनाः। भूमिः।
इति। प्रमंदत इति प्रऽमंदते। निर्ऋतिमिति निःऽऋतिं। त्वा। अहं। ४
परि। वेद। विश्वतः॥ ५५॥ यां। ते। देवी। निर्ऋतिरिति निःऽऋतिः। आ ४
बबंधेत्याऽबबंध। पाशं। ग्रीवासु। अविचृत्यमित्यविऽचृत्यं। तं। ते। वि।
स्यामि। आयुषः। न। मध्यात्। अथ। एतं। पितुं। अद्धि। प्रसूत इति प्रऽ
सूतः। नमः। भूत्यै। या। इदं। चकार॥ ५६॥ निवेशन इति निऽवे

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सीनः। संगमनइतिसंऽगमनः। वसूनां। विश्वा। रूपा। अभि। चष्टे। श
चीभिः। देवइवेतिदेवःऽइव। सविता। सत्यधर्मेतिसत्यऽधर्मा। इंद्रः।
न। तस्थौ। समरइतिसंऽअरे। पथीनां॥५७॥ सीरा। युंजंति।
कवयः। युगा। वि। तन्वते। पृथक्। धीराः। देवेषु। सुम्नयेतिसुम्नऽ
या॥५८॥ युनक्त। सीरा। वि। युगा। तनुध्वं। कृते। योनौ। वपत। इ
ह। बीजं। गिरा। च। श्रुष्टिः। सभराइतिसऽभराः। असत्। नः। नेदी
यः। इत्। सृण्यः। पक्वं। आ। इयात्॥५९॥ शुनं। सु। फालाः। वि। कृ
षंतु। भूमिं। शुनं। कीनाशाः। अभि। यंतु। वाहैः॥ शुनासीरा। हविषा।
तोशमाना। सुपिप्पलाइतिसुऽपिप्पलाः। ओषधीः। कर्त्त। अस्मेइत्यस्मे॥६०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

घृतेन। सीता। मधुना। सं। अक्ता। विश्वैः। देवैः। अनुमतेत्यनुऽमता। मरु
त्ऽभिरिति मरुत्ऽभिः। ऊर्जस्वती। पयसा। पिन्वमाना। अस्मान्। सी
ते। पयसा। अभि। आ। ववृत्स्व ॥ ५१ ॥ लांगलं। पवीरवत्। सुशे
वमिति सुऽशेवं। सोमपित्सरु। सोमपित्सर्विति सोमपिऽत्सरु। तत्। उत्। वपति।
गां। अविं। प्रफर्व्यं। प्रफर्व्यमिति प्रऽफर्व्यं। च। पीवरीं। प्रस्थावत्। प्रस्थावदिति प्र
५ स्थऽवत्। रथवाहनं। रथवाहनमिति रथऽवाहनं ॥ ५२ ॥ ५
कामं। कामदुघे इति कामऽदुघे। धुक्ष्व। मित्राय। वरुणा
य। च। इंद्राय। अश्विभ्यां। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। पूष्णे। प्रजाभ्यः। प्रजाभ्य इति प्रऽ

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्यः ॥ ओषधीभ्यः ॥ ७२ ॥ वि । मुच्यध्वं । अघ्न्याः । देवयाना इति
ति देवऽयानाः । अगन्म । तमसः । पारं । अस्य । ज्योतिः । आपा
म ॥ ७३ ॥ सजूरिति सऽजूः । अब्दः । अयवोभिः । सजूरिति सऽजूः ।
उषाः । अरुणीभिः । सजोषसाविति सऽजोषसौ । अश्विना ।
ति५ दंसोभिरिति दंसःऽभिः । सजूः । सूरः । एतशेन । सजूः । वैश्वानरः ।
इडया । घृतेन । स्वाहा ॥ ७४ ॥ याः । ओषधीः । पूर्वाः ।
जाताः । देवेभ्यः । त्रियुगमिति त्रिऽयुगं । पुरा । मनै । नु । ब
भ्रूणां । अहं । शतं । धामानि । सप्त । च ॥ ७५ ॥ शतं । वः ।
अंब । धामानि । सहस्रं । उत । वः । रुहः । अध । शतक्रत्व इति

स्तम्बकरयेः। यूयं। इमं। मे। अगदं। हृत [redacted] ओषधीः। प्रति। गृ
भ्णीता। पुष्पवतीरिति पुष्पऽवतीः। प्रसूवरीरिति प्रऽसूवरीः।
अश्वाऽइव। अश्वाःऽइव। सजित्वरीरिति सऽजित्वरीः। वीरु
धः। पारयिष्णवः [redacted] ओषधीः। इति। मातरः। तत्। वः। दे
वीः। उपं। ब्रुवे। सनेयं। अश्वं। गां। वासः। आत्मानं। तव। पूरुष।
५ पूरुषेति पूरुष। [redacted] अश्वत्थे। वः। निषदनं। निसदनमि
ति निःसदनं। पर्णे। वः। वसतिः। कृता। गोभाजऽइत्। गोऽ
स२ भाजः। इत्। किल। असथ। यत्। सनवथ। पूरुषं। पूरुष ति२
मिति पूरुषं। [redacted]। यत्र। ओषधीः। समग्मतेति संऽअग्मत

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तारासीनः। समिताऽइवेति समितौऽइव। विप्रः। सः। उच्यते।
७ भिषक्। रक्षोहेति रक्षःऽहा। अमीवचातन इत्यमीवऽचात
नः॥६॥७१॥ अश्वावतीं। अश्वऽवतीमित्यश्वऽवतीम्। सोमाव
तीं। सोमवतीमिति सोमऽवतीं। ऊर्जयंतीं। उदोजसमित्युत्ऽ
ओजसं। आ। अवित्सि। सर्वाः। ओषधीः। अस्मै। अरिष्टताते
इत्यरिष्टऽतातये॥६॥७२॥५॥ उत्। शुष्माः। ओषधीनां। गावः।
गोष्ठादिव। गोष्ठादिवेति गोस्थात्ऽइव। ईरते। धनं। सनि
ष्यतीनां। आत्मानं। तव। पूरुष। पुरुषेति पुरुष॥६॥७३॥५॥ इष्कृतिः।
नाम। वः। माता। अथो इत्यथो। यूयं। स्थ। निष्कृतीः। निःऽकृ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रितिनिःऽध्रुतीः ॥ सीराः। पतत्रीरथीः। स्तुन। पत। आमर्वंति।
निः। स्त्रुथु ॥ ७४ ॥ अति। विश्वीः। परिष्ठाः। परिस्थाः इति प
रिऽस्थाः। स्तेनइवेति स्तेनःऽइव। वृजं। अक्रमुः ॥ ओष
धीः। प्र। अच्युः च्यवुः। पत। किं। च। तनुवंः। रपः ॥ ७५ ॥ पत।
इमाः। वाजं पत्नि। अहं। ओषधीः। हस्ते। आदधे इस्येऽश्य
॥७॥ धे ॥ आत्मा। यक्ष्मस्य। नश्यति। पुरा। जीवगृभः इति जीवऽ ॥८॥
गृभः। यथा ॥ ७६ ॥ यस्य। ओषधीः। प्रसर्पथेति प्रऽसर्प
थ। अंगमंगमित्यंगंऽअंगं। परुष्परुः। परुः परुरिति परुःऽ
परुः। ततः। यक्ष्मं। वि। बाधध्वे। उग्रः। मध्यमशीरि

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वेत्तिमध्यमस्त्रीः ऽ इव ॥ ७७ ॥ साकं। युग्म। प्राप्त। चार्षेल्ल। विकिर्दीवि
नौ। साकं। वातस्या। ध्राड्या। साकं। नस्य। निहा कुर्यति निऽहा कु
या ॥ ७८ ॥ अन्या। वः। अन्या। अवृता। अन्या। अन्यस्याः ऽ प।
अवतां। ताः। सर्वाः। संविदाना इति सं ऽ विदानाः। इदं। मे। प्र ऽ अ
वंत। वेचेः ॥ ७९ ॥ याः। फलिनीः। अफलाः। अपुष्पाः। याः। च
पुष्पिणीः। बृहस्पतिप्रसूता इति बृहस्पति ऽ प्रसूताः। ताः। नः।
मुंचंतु। अंहसः ॥ ८० ॥ मुंचंतु। मा। शपथ्यात्। अथोइसथौ।
वरुण्यात्। उत। अथोइसथो। यमस्य। पड्वीशात्। सर्वस्मात्।
देवकिल्बिषादिति देव ऽ किल्बिषात् ॥ ८१ ॥ अवपतीरित्यव ऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पतीः। सं। अवदंत। दिवः। ओषधयः। यं। जीवं। अश्नवामहै। न।
सः। रिष्याति। पूरुषः। पुरुषइतिपुरुषः॥ ८२॥ याः। ओषधीः।
सोमराज्ञीरितिसोमऽराज्ञीः। बह्वीः। शतविचक्षणाइति
शतऽविचक्षणाः। तासां। असि। त्वं। उत्तमा। अ
रं। कामाय। शं। हृदे॥ ८३॥ विष्ठिताः। विस्थिताइतिवि
स्थिताः। पृथिवीं। अनु। बृहस्पतिप्रसूताइतिबृहस्पतिऽ
प्रसूताः। अस्यै। सं। दत्त। वीर्यं॥ ८४॥ याः। च। इदं। उपऽ
शृण्वंतीत्युपऽशृण्वंति। याः। च। दूरं। परागताइतिप
राऽगताः। सर्वाः। संगत्येतिसंऽगत्य। वीरुधः। अस्यै। सं। दत्त।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वीर्यं॥ ८५॥ नाशयित्री। बलासस्य। अर्शसः। उपचितामि
स्यैपऽचितौ। असि। अथोऽइसथौ। शतस्य। यक्ष्माणां। पा
कारोरिति पाकऽअरोः। असि। नाशनी॥ ८६॥ मा। वः।
रिषत्। खनिता। यस्मै। च। अहं। खनामि। वः। द्विपदिति। द्विऽ
पत्। चतुष्पत्। चतुःऽपदिति चतुःऽपत्। अस्माकं। सर्वं। अ
स्तु। अनातुरं॥ ८७॥ ओषधयः। सं। वदंते। सोमेन। स
ह। राज्ञा। यस्मै। कृणोति। ब्राह्मणः। तं। राजन्। पारयाम
सि॥ ८८॥ त्वां। गंधर्वाः। अखनन्। त्वां। इंद्रः। त्वां। बृहस्पतिः।
त्वां। ओषधे। सोमः। राजा। विद्वान्। यक्ष्मात्। अमुच्यत॥ ८९॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वांऽउत्तमे स्के त्वेऽउत्तमा। असि। ओबुध्ने। तवे। दृक्षाः। ऽपस्तयः। ऽपसिः।
अस्तु। सः। अस्माकं। यः। अस्मान्। अभिऽदासति। यः। अभिऽदासति।
॥ ९ ॥ मा। मा। हिंसीत्। जनिता। यः। पृथिव्याः। यः। वा। दिवं।
सत्यऽधर्मा। ततस। यः। च। इमाः। विऽआनट्। यः। च। अपः। चंद्राः। प्रथ
मः। जजान। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥ १० ॥ अभि। आ।
वर्तस्व। पृथिवि। यज्ञेन। पयसा। सह। वपां। ते। अग्निः। इषितः। अ
रोहत्॥ ११ ॥ अग्ने। यत्। ते। शुक्रं। चंद्रं। पूतं। च। यज्ञियं। तत्।
देवेभ्यः। भरामसि॥ १२ ॥ इषं। ऽऊर्जं। अहं। इतः। आऽददे। ऋत
स्य। योनिं। महिषस्य। धारां। आ। मा। गोषु। विशतु। आ। तनू
षु। जहामि। सेदिं। अनिरां। अमीवां॥ १४ ॥ अग्ने। तव। श्रवः। वयः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

महि। भ्राजंते। अर्चयः। विभावसो इति विभाऽवसो। बृ
हद्भानो इति बृहत्ऽभानो। शवसा। वाजं। उक्थ्यं। दधासि।
दाशुषे। कवे॥१५॥ पावकवर्चा इति पावकऽवर्चाः। शुक्र
वर्चा इति शुक्रऽवर्चाः। अनूनवर्चा इ। अनूनऽवर्चाः। उत्।
इयर्षि। भानुना। पुत्रः। मातरा। विचरन्निति विऽचरन्। उप।
अवसि। पृणक्षि। रोदसी इति। रोदसी। उभे इत्युभे॥१६॥ ऊ
र्जः। नपात्। जातवेद इति जातऽवेदः। सुशस्तिभिरिति
सुशस्तिऽभिः। मंदस्व। धीतिभिरिति धीतिऽभिः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

११० हितः। त्वे इति त्वे। इषः। सं। दधुः। भूरिवर्पस इति भूरिऽवर्पसः।
चित्रोतय इति चित्रऽऊतयः। वामजाता इति वामऽजाताः॥१७॥
इरज्यन्। अग्ने। प्रथयस्व। जंतुभिरिति जंतुऽभिः। अस्मे इत्य
स्मे। रायः। अमर्त्य। सः। दर्शतस्य। वपुषः। वि। राजसि। पृण
क्षि। सानसिं। क्रतुं॥१८॥ इष्कर्तारं। अध्वरस्य। प्रचेतसमिति प्र
चेतसं। क्षयंतं। राधसः। महः। रातिं। वामस्य। सुभगामिति सुऽ
भगां। महीं। इषं। दधासि। सानसिं। रयिं॥१९॥ ऋतावानं। ऋ
तवानमित्यृतऽवानं। महिषं। विश्वदर्शतमिति विश्वऽदर्शतं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अग्निं। सुम्नाय। दधिरे। पुरः। जनाः। श्रुत्कर्णमिति श्रुत्ऽकर्णं।
सप्रथस्तममिति सप्रथःऽतमं। त्वा। गिरा। दैव्यं। मानुषा। युगा।
॥१००॥ आ। प्यायस्व। सं। एतु। ते। विश्वतः। सोम। वृष्ण्यं। भव।
वाजस्य। संगथ इति संऽगथे ॥१०१॥ सं। ते। पयांसि। सं। उँ इ
ति। यंतु। वाजाः। सं। वृष्ण्यानि। अभिमातिषाहः। अभिमातिस
ह इत्यभिमातिऽसहः। आप्यायमान इत्याऽप्यायमानः। अ
मृताय। सोम। दिवि। श्रवांसि। उत्तमानीत्युत्ऽतमानि। धि
ष्व ॥१०२॥ आ। प्यायस्व। मदिंतमेति मदिंऽतम। सोम। विश्वेभिः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अंऽभृगुभिरिति भृगुऽभिः। नवा। नः। सप्रथस्तम इति सप्रथःऽ
तमः। सखा। वृध्ये॥ १८। २॥ आ। ते। वत्सः। मनः। यमत्। परमा
त्। चित्। सधस्थादिति सधऽस्थात्। अग्ने। त्वां। कामयेति काऽ
मया। गिरा॥ १९॥ तुभ्यं। ता। अंगिरस्तमेति अंगिरःऽत
११९ म। विश्वाः। सुक्षितय इति सुऽक्षितयः। पृथक्। अग्ने। का ११९
मायये मिरे॥ २०। ५॥ अग्निः। प्रियेषु। धामस्विति धामऽ
सु। कामः। भूतस्य। भव्यस्य। सम्राडिति सम्ऽराट्। एकः। वि।
राजति॥ २१। ६॥ इति त्रयोदशोऽध्यायः॥ ॥ १३॥ ॥ १३१
हरिः ॐ॥ मा॥ मयि गृह्णामि। अग्ने। अग्निं। रायः। पोषाय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुप्रजास्त्वायेति सुप्रजाः। त्वाय। सुवीर्यायेति सुऽवीर्याय। तां। उ॒
इ॑। देवताः। सचंतां॥१॥ ब्रह्म। जज्ञानं। प्रथमं। पुरस्तात्।
वि। सीमतः। सुरुच इति सुऽरुचः। वेनः। आवरित्यावः। सः।
बुध्न्याः। उपमा इत्युपऽमाः। अस्य। विष्ठाः। विस्था इति विऽ
स्थाः। सतः। च। योनिं। असतः। च। वि। वरिति वः॥२॥ हि
रण्यगर्भ इति हिरण्यऽगर्भः। सं। अवर्तत। अग्रे। भूतस्य।
जातः। पतिः। एकः। आसीत्। सः। दाधार। पृथिवीं। द्यां।
उत। इमां। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥३॥ द्रप्सः। चस्कंद।
पृथिवीं। अनु। द्यां। इमं। च। योनिं। अनु। यः। च। पूर्वः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

समानं। योनिं। अनु। संचरंतमिति सं ऽचरंतं। द्रप्सं। जुहोमि। अनु।
सप्त। होत्राः ॥ ४ ॥ नमः। अस्तु। सर्पेभ्यः। ये। के। च। पृथिवीं।
अनु। ये। अंतरिक्षे। ये। दिवि। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः ॥ ५ ॥ याः।
इषवः। यातुधानानामिति यातु ऽधानानां। ये। वा। वनस्प
अनु ५ ॥ तीन्। ये। वा। अवटेषु। शेरते। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः ॥ ६ ॥ ये।
वा। अमी इति। रोचने। दिवः। ये। वा। सूर्यस्य। रश्मिषु। ये १२
१२ षां। अप्स्वित्यप्ऽसु। सदः। कृतं। तेभ्यः। सर्पेभ्यः। नमः ॥ ७ ॥
कृणुष्व। पाजः। प्रसितिमिति प्रऽसितिं। न। पृथ्वीं। याहि। रा
जेवेति राजाऽइव। अमवानित्यमऽवान्। इभेन। तृष्वीं। अ

उ।प्रऽसितिमितिप्रऽसितिं।द्रूणानः।अस्ता।असि।विध्य।रक्षसः।
तपिष्ठैः॥८॥तव।भ्रमासः।आशुयेत्याशुऽया।पतंति।अनु।
स्पृश।धृषता।शोशुचानः।तपूंषि।अग्ने।जुह्वा।पतंगा
न्।असंदितेऽससंऽदितः।वि।सृज।विष्वक्।उल्काः॥२॥
प्रति।स्पशः।वि।सृज।तूर्णितमऽइतितूर्णिऽतमः।भव।पा
युः।विशः।अस्याः।अदब्धः।यः।नः।दूरे।अघशंसऽइत्य
घऽशंसः।यः।अंति।अग्ने।माकिः।ते।व्यथिः।आ।
दधर्षीत्॥११॥उत्।अग्ने।तिष्ठ।प्रति।आ।तनुष्व।नि।
अमित्रान्।ओषतात्।तिग्महेतऽइतितिग्मऽहेते।यं।नः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अरातिं। समिध्यानेति सम्ऽइध्यान। चक्रे। नीचा। तं। धक्षि।
अतसं। न। शुष्कं ॥ १२ ॥ ऊर्ध्वः। भव। प्रति। विध्य। अधि। अ-
स्मत्। आविः। कृणुष्व। दैव्यानि। अग्ने। अव। स्थिरा। तनुहि।
यातुजूनामिति यातुऽजूनां। जामिं। अजामिं। प्र। मृणी-
हि। शत्रून् ॥ १३ ॥ अग्नेः। त्वा। तेजसा। सादयामि। इन्द्र-
स्य। त्वा। ओजसा। सादयामि ॥ १४ ॥ ध्रुवः। यज्ञस्य। रजसः।
१२३ च। नेता। यत्र। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। सचसे। शिवाभिः। १२३
दिवि। मूर्द्धानं। दधिषे। स्वर्षाम्। स्वःसामिति स्वः। साम्।
जिह्वां। अग्ने। चकृषे। हव्यवाहमिति हव्यऽवाहं ॥ १५ ॥

CC-0. In Public Domain. Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ध्रुवा। असि। धरुणा। आस्तृतेत्याऽस्तृता। विश्वकर्मणेति वि-
श्वऽकर्मणा। मा। त्वा। समुद्रः। उत्। वधीत्। मा। सुपर्णऽइति सुऽ
पर्णः। अव्यथमाना। पृथिवीम्। दृंह॥ १६॥ प्रजापतिरिति
प्रजाऽपतिः। त्वा। सादयतु। अपाम्। पृष्ठे। समुद्रस्य। एमन्।
व्यचस्वतीम्। प्रथस्वतीम्। प्रथस्व। पृथिवी। असि॥ १७॥
भूः। असि। भूमिः। असि। अदितिः। विश्वधायाऽइति विश्वऽधायाः। विश्व-
स्य। भुवनस्य। धर्त्री। पृथिवीम्। यच्छ। पृथिवीम्। दृंह। पृ-
थिवीम्। मा। हिंसीः॥ १८॥ विश्वस्मै। प्राणाय। अपाना-
येत्यपऽआनाय। व्यानायेति विऽआनाय। उदानायेत्युत्ऽआ-
नाय। प्रतिष्ठायै। प्रतिस्थायाऽइति प्रतिऽस्थायै। चरित्राय। अग्निः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

या। अभि। पातु। मह्या। स्वस्त्या। छर्दिषा। शंतमेनेति शम्ऽतमे
न। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवा। सीद॥ १९॥ कांडात्कां
डादिति कांडात्ऽकांडात्। प्ररोहंतीति प्रऽरोहंती। परुषः परु
ष इति परुषःऽपरुषः। परि। एव। नः। दूर्वे। प्र। तनु। सहस्रे
ण। शतेन। च॥ २०॥ या। शतेन। प्रतनोषीति प्रऽतनोषि।
सहस्रेण। विरोहसीति विऽरोहसि। तस्याः। ते। देवि। इष्टके।
॥ ११४ ॥ विधेम। हविषा। वयं॥ २१॥ याः। ते। अग्ने। सूर्ये। रुचः। दि ॥ ११४ ॥
वं। आतन्वंतीत्याऽतन्वंति। रश्मिभिरिति रश्मिऽभिः। ता
भिः। नः। अद्य। सर्वाभिः। रुचे। जनाय। नः। कृधि॥ २२॥ याः।
वः। देवाः। सूर्ये। रुचः। गोषु। अश्वेषु। याः। रुचः। इंद्राग्नी इतींद्रा

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ग्नी। ताभिः। सर्वाभिः। रुचम्। नः। धत्त। बृहस्पते॥ २३॥ वि
राडिति विऽराट्। ज्योतिः। अधारयत्। स्वराडिति स्वऽरा
ट्। ज्योतिः। अधारयत्। प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः। त्वा। साद
यतु। पृष्ठे। पृथिव्याः। ज्योतिष्मतीम्॥ २४॥ विश्वस्मै। प्राणा
य। अपानायेत्यपऽआनाय। विश्वम्। ज्योतिः। यच्छ। अग्निः।
ते। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। तया। देवतया। अंगिरस्वत्।
ध्रुवा। सीद॥ २५॥ मधुः। च। माधवः। वासंतिकौ। ऋतू। च
इत्यृतू। अग्नेः। अंतःश्लेष इत्यंतःऽश्लेषः। असि। कल्पे
ताम्। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। कल्पंतां। आ
पः। ओषधयः। कल्पंताम्। अग्नयः। पृथक्। मम। ज्ये
ष्ठ्यायेति ज्यैष्ठ्याय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्ठायाः सव्रताइति सऽव्रताः। ये। अग्नयः। समनसइति सऽमनसः।
अंतरा। द्यावापृथिवीइति द्यावापृथिवी। इमेइतीमे। वासंति
कौ। ऋतुइइस्य रुह्रौ। अभिकल्प्यमानाइत्यभिऽकल्प्यमानाः।
इऽमंवितीर्णंऽइवा। देवाः। अभिसंविशंतित्यभिऽसंविशं
तु। तया। देवतया। अंगिरस्वत्। ध्रुवेइति ध्रुवे। सीदतं॥
२६॥ अषाढा। असि। सहमाना। सहस्व। अरातीः। स
॥११७५॥ हस्व। पृतनायइति पृतनाऽयतः॥ सहस्वेवीर्येति सहस्व ऽ॥११७५॥
पत्र४ वीर्या। असि। सा। मा। जिन्व॥२७॥ सहस्व। इमाः। अभिमाती
रित्यभिऽमातीः। सहस्व। पृतनायतइति पृतनाऽयतः। सह
स्व। सर्वं। म। पाप्मानं। सहमाना। असि। ओषधे॥२८॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मधु। वाताः। ऋतायते। ऋतयतऽइत्यृतऽयते। मधु। क्षरंति।
सिंधवः। माध्वीः। नः। संतु। ओषधीः। २८। मधु। नक्तं। उत।
उषसः। मधुमदिति मधुऽमत्। पार्थिवं। रजः। मधु। द्यौः। अ
स्तु। नः। पिता। २९। मधुमानिति मधुऽमान्। नः। वनस्पतिः।
मधुमानिति मधुऽमान्। अस्तु। सूर्यः। माध्वीः। गावः। भवंतु।
नः। ३१। अपां। गर्भं। सीद। मा। त्वा। सूर्यः। अभि। ताप्सीत्
मा। अग्निः। वैश्वानरः। अच्छिन्नपत्रा इत्यच्छिन्नऽपत्राः। प्र
जाः इति प्रऽजाः। अनुवीक्षस्व इत्यनुऽवीक्षस्व। अनु। त्वा। दिव्या।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वृष्टिः। स च तां॥ ३२॥ त्रीन्। समुद्रान्। सं। अस्तपत्। स्वर्णानि मित्सुः।
माना। अपां। पतिः। वृषभः। इष्टकानां। पुरीषं। वसानः। सुकृतस्येति
सुः। सुकृतस्य। लोके। तत्र। गछ। यत्र। पूर्वे। परेता इति परेताः इताः॥ ३३॥
महीद्यौः॥ ३४॥ द्विश्लोकः। कर्मीणि॥ ३५॥ ध्रुवा। असि। धरुणा।
इतः। जज्ञे। प्रथमं। एभ्यः। योनिभ्य इति योनिभ्यः। अधि। जात
वेदा इति जातऽवेदाः। सः। गायत्र्या। त्रिष्टुभा। त्रिष्टुभेति त्रिस्तु
११६ भा। जगत्या। अनुष्टुभा। अनुस्तुभा। चा देवेभ्यः। हव्यं। वहतु। प्र ११६
जानन्निति प्रऽजानन्॥ ३६॥ इषे। राये। रमस्व। सहसे। द्युम्ने। ऊ
र्जे। अपत्याय। सम्राडिति सम्ऽराट्। असि। स्वराडिति स्वऽराट्
असि। सारस्वतौ। त्वा। उत्सौ। प्र। अवतां॥ ३७॥ अग्ने। युक्ष्व।

सं ४

हि।ये।तव।अश्वासः।देव।साधवः।अरं।वहंति।मन्यवे॥ ३८॥
पृक्ष्व।हि।देवहूतमान्।इति।देवऽहूतमान्।अश्वान्।अग्ने।
रथीरिवेति।रथीःऽइव।नि।होता।पूर्व्यः।सदः॥ ३९॥
सम्यक्।स्रवंति।सरितः।न।धेनाः।अंतः।हृदा।मनसा।
पूयमानाः॥ घृतस्य।धाराः।अभि।चाकशीमि।हि
रण्ययः।वेतसः।मध्ये।अग्नेः॥ ४०॥ ऋचे।त्वा।रुचे।
भासे।ज्योतिषे।त्वा॥ अभूत्।इदं।विश्वस्य।भुवन
स्य।वाजिनं।अग्नेः।वैश्वानरस्य।च॥ ४१॥ अग्निः।
ज्योतिषा।ज्योतिष्मान्।रुक्मः।वर्चसा।वर्चस्वान्॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सहस्रदा इति सहस्रऽदाः । असि । सहस्राय । त्वा ॥ ४३ ॥ आ
दित्यं । गर्भं । पयसा । सं । अंङ्धि । सहस्रस्य । प्रतिमामिति प्र
तिऽमां । विश्वरूपमिति विश्वऽरूपं । परि । वृङ्धि । हरसा । मा ।
अभि । मंस्थाः । शतायुषमिति शतऽआयुषं । कृणुहि । ची
यमानः ॥ ४४ ॥ वातस्य । ऽहूतिं । वरुणस्य । नाभिं । अश्वं
जज्ञानं । सरिरस्य । मध्ये ॥ शिशुं । नदीनां । हरिं । अद्रिबुध्न
११८ मित्यद्रिऽबुध्नं । अग्ने । मा । हिंसीः । परमे । व्योमन्निति विऽओ ११८
मन् ॥ ४५ ॥ अजस्रं । इंदुं । अरुषं । भुरण्युं । अग्निं । ईडे ।
पूर्वचित्तिमिति पूर्वऽचित्तिं । नमोभिरिति नमःऽभिः ॥ सः । प
र्वभिरिति पर्वऽभिः । ऋतुशा इति ऋतुऽशाः । कल्पमानः । गां ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मा। हिꣳसीः। अदितिं। विराजमिति विऽराजम्॥ ४५॥ वरूत्रीम्।
त्वष्टुः। वरुणस्य। नाभिम्। अविम्। जज्ञानाम्। रजसः। परस्मा
त्। महीम्। साहस्रीम्। असुरस्य। मायाम्। अग्ने। मा। हिꣳसीः।
परमे। व्योमन्निति विऽओमन्॥ ४६॥ यः। अग्निः। अग्नेः।
अधि। अजायत। शोकात्। पृथिव्याः। उत। वा। दिवः। परि।
येन। प्रजा इति प्रऽजाः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। जजान।
तम्। अग्ने। हेडः। परि। ते। वृणक्तु॥ ४७॥ चित्रं। देवानाम्। उ
॥ ४८॥ इमं। मा। हिꣳसीः। द्विपादमिति द्विऽपादम्। पशुम्। सह
स्राक्षेति सहस्रऽअक्ष। मेधाय। चीयमानः। मयुम्। पशुम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मेधं। अग्ने। जुषस्व। तेन। चिन्वानः। तन्वः। नि। सीद। मयुम्। ते। शुक्।
ऋच्छतु। यम्। द्विष्मः। तं। ते। शुक्। ऋच्छतु ॥ ४७ ॥ एकशफ
मित्येकऽशफम्। पशुम्। कनिक्रदम्। वाजिनम्। वाजिनेषु। गौ
रं। आरण्यं। अनु। ते। दिशामि ॥ ४८ ॥ साहस्रं। शतधार
मिति शतऽधारम्। उत्सम्। व्यच्यमानमिति विऽअच्यमा
११८ नम्। सरिरस्य। मध्ये। घृतम्। दुहानां। अदितिम्। जना ११८
य। गवयम् ॥ ४९ ॥ ऊर्णायुम्। वरुणस्य। नाभिम्। त्व
चम्। पशूनाम्। द्विपदामिति द्विऽपदाम्। चतुष्पदाम्।
चतुःपदामिति चतुःऽपदाम्। त्वष्टुः। प्रजानामिति प्रऽजा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नाम। प्रथमं। जनित्रं ॥ ५२ ॥ ७ ॥ प्रैम ॥ ५३ ॥ अग्नेः। हि। अग्नेः।
अजनिष्ठा। शोकात्। सः। अपश्यत्। जनिता। रं। म। अग्नेमीति
नाद्देवाः। देवता। अग्नं। आपन्न। तेनारोह। म। आयन्नाक
पामेध्यासः ॥ २७ ॥ रक्षेम ॥ ५५ ॥ चौयाविष्ठ। दाशुषः। नृह्व।
पाहि। स्पन्द्राचा। गिरः ॥ रक्षीतो। काउ। तासनो ॥ ५५ ॥
अपामात्वा। एमन्। सादयामि। अप्। भुवा। नेस्मनोऽसो
तिष्ठ। अपने। अपीवो। समुद्रे। सरिरे। श्रये। सधिषि
सदने। सधस्थ। इति सधऽस्थे। योनौ। पुरीषा। पाथसि।
गायत्रेण। त्रैष्टुभेन। त्रैष्टुभेनेति त्रैष्टुऽभेन। जागते
नेन। आनुष्टुभेन। आनुष्टुभेनेत्यानुऽस्तुभेन। पाङ्क्ते

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ना। त्वा। छंदसा। सादयामि॥५५॥ अयं। पुरः। भुवः। तस्य। प्राणः।
भौवायन इति भौवऽआयनः। वसंतः। प्राणायन इति प्राणऽआ
यनः। गायत्री। वासंती॥५६॥ गायत्र्यै। गायत्रं। गायत्रात्। उपां
शुरित्युपऽअंशुः। उपांशोरित्युपऽअंशोः। त्रिवृदिति
त्रिऽवृत्। त्रिवृत इति त्रिऽवृतः। रथंतरमिति रथम्ऽतरं। व
११२॥ वासिष्ठः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। ११२॥
त्वया। प्राणं। गृह्णामि। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः॥५७॥
अयं। दक्षिणा। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। तस्य। मनः। वै
श्वकर्मणमिति वैश्वऽकर्मणं। ग्रीष्मः। मानसः। त्रिष्टुप्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। गैत्रष्भी॥ पर॥ त्रिष्टुभः। त्रिस्तु
भइति त्रिऽस्तुभः। स्वारं। स्वारात्। अंतर्यामरसं तः यामः।
अंतर्यामाद् इसं तःऽ यामात्। पंचदशारइति पंचऽदशाः। पंचद
शादिति पंचऽदशात्। रहतामरवाजइति मरुत्ऽवाजः।
ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया।
त्वया। मनः। गृह्णामि। प्रजाभ्यइति प्रऽजाभ्यः॥ पर॥ अयं।
पश्चात्। विश्वव्यचाइति विश्वऽव्यचाः। तस्य। चक्षुः।
वैश्वव्यचसमिति वैश्वऽव्यचसं। वर्षाः। चाक्षुषाः। जगती।
वाषी। जगत्याः। ऋक्सममिति ऋक्ऽसमम्। ऋक्समाद्दिय शुक्रऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

११८ सप्ताल्। शुक्रः। शुक्राल्। सप्तदशाऽदिति सप्तऽदशाः। सप्तदशा
शाऽदिति सप्तऽदशात्। वैरूपं। जमदग्निरिति जमत्ऽअ
ग्निः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया।
त्वया। चक्षुः। गृह्णामि। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः॥ ६४॥ इदमु
त्तरात्। स्वरिति स्वः। तस्य। श्रोत्रं। सौवं। शरत्। श्रौत्री। अ
नुष्टुप्। अनुष्टुबित्यनुऽस्तुप्। स्वारं दी। ६५॥ अनुष्टुभः। अ
नुष्टुभ इत्यनुऽस्तुभः। ऐडं। ऐकात्। मंथी। मंथिनः। एकवि
ंशादित्येकऽविंशाः। एकविंशादित्येकऽविंशात्।
वैराजं। विश्वामित्रः। ऋषिः। प्रजापतिगृहीतयेति प्रजाप १२०

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिऽगृहीतया। त्वया। श्रोत्रं। गृह्णामि। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः ॥ ६२ ॥
इयं। उपरिमतिः। तस्यै। वाक्। मा। मा। हेमंतः। वाच्यः। पंक्तिः। हैमंती।
॥ ६३ ॥ पंक्त्यै। निधनवदिति निधनऽवत्। निधनवत इति निधनऽ
वतः। आग्रयणः। आग्रयणात्। त्रिणवत्रयस्त्रिंऽशौ। त्रिनवत्र
यस्त्रिंऽशाविति त्रिनवत्रयस्त्रिंऽशौ। त्रिणवत्रयस्त्रिंऽशाभ्यां।
त्रिनवत्रयस्त्रिंऽशाभ्यामिति त्रिनवत्रयस्त्रिंऽशाभ्यां। शाक्वर
सैतेइति शाक्वररैवते। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। ऋषिः।
प्रजापतिगृहीतयेति प्रजापतिऽगृहीतया। त्वया। वाचं। गृ
ह्णामि। प्रजाभ्य इति प्रऽजाभ्यः। लोकं। तृण। ताः। अस्याः। इ
द्रम्। विश्वाः। ६४ ॥ इति चौदशोध्यायः ॥ हरिः ॥ ॐ ॥ ध्रुवक्षि
चलु

१२९ क्षितिरिति ध्रुवऽक्षितिः । ध्रुवयोनिरिति ध्रुवऽयोनिः । ध्रुवा । अ
सि । ध्रुवं । या । निं । आ । सीद । साधुयेति साधुऽया । उख्यस्य । केतुं
प्रथमं । जुषाणा । अश्विना । अध्वर्यू इत्यध्वर्यू । सादयतां । इ
ह । त्वा ॥ ७ ॥ कुलायिनी । घृतवतीति घृतऽवती । पुरंधिरिति पुरंऽ
धिः । स्योने । सीद । सदने । पृथिव्याः ॥ अभि । त्वा । रुद्राः । वसवः ।
गृणंतु । इमा । ब्रह्म । पीपिहि । सौभगाय ॥ यास्त्वेः । दक्षैः । दक्षपि
तेति दक्षऽपिता । इह । आ । सीद । देवानां । सुम्ने । बृहते । रणाय ।
पितेवेति पिताऽइव । एधि । सूनवे । आ । सुशेवेति सुऽशेवा । स्वा
वेशेति सुऽआवेशा । तन्वा । सं । विशस्व ॥ ८ ॥ पृथिव्याः । पुरीषं । अ १२९
सि । अप्सः । नाम । तां । त्वा । विश्वे । अभि । गृणंतु । देवाः ॥ स्तोम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दृष्टेति स्तोमऽदृष्टा। घृतवतीति घृतऽवती। इह। सीद। प्रजाव
इति प्रजाऽवत्। अस्मद्रस्मेऽद्रविणा। आ। यजस्व। ॥५७॥
अदित्याः। त्वा। पृष्ठे। सादयामि। अन्तरिक्षस्य। धर्त्रीम्। विष्टम्भ
नीम्। दिशाम्। अधिपत्नीमित्यधिऽपत्नीम्। भुवनानाम्। ऊर्मिः। द्रप्सः।
अपाम्। असि। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। ते। ऋषिः। ॥५८॥ शुक्रः।
शुचिः। ग्रैष्मौ। ऋतू इत्यृतू। ॥५९॥ सजूरिति सऽजूः। ऋतुभिरि
ऋतुऽभिः। विधाभिरिति विऽधाभिः। देवैः। देवैः। वयोनाधैरि
ति वयःऽनाधैः। अग्नये। त्वा। वैश्वानराय। वसुभिरिति वसुऽ
भिः। रुद्रैः। आदित्यैः। विश्वैः। देवैः। ॥६०॥ प्राणम्। मे। पाहि। अपा
नमित्यपऽआनम्। व्यानमिति विऽआनम्। चक्षुः। मे। उर्व्या। वि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

122 प्राण। चि। श्रोत्रं। प्र। श्लोकः। यां॥७॥ अपः। पिन्व। ओषधीः। जिन्व। द्वि
पादिति द्विऽपात्। अव। चतुष्पात्। चतुःपादिति चतुःऽपात्।
पाहि। दिवः। वृष्टिं। आ। ईरय॥८॥ मूर्धा। वयः। प्रजापति
रिति प्रजाऽपतिः। छंदः। क्षत्रं। मयंदं। विष्टंभः। अधिपतिरि
त्यधिऽपतिः। विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। परमेष्ठी। परमे
ष्ठीति परमेऽस्थी॥९॥ बस्तः। विवलमिति विऽवलं। वृष्णिः।
विशालमिति विऽशालं। पुरुषः। तंद्रं। आ। घ्रः। अनाधृष्टं
धृष्टं॥१०॥ सिंहः। छदिः। पष्ठवात्। इति पष्ठऽवात्। बृहती।
उक्षा। ककुप्। ऋषभः। सतोबृहती सतःऽबृहती॥११॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अनड्वान्।पङ्क्तिः।धेनुः।जगती।त्र्यविरिति त्रिऽअविः।त्रिष्टुप्।
त्रिष्टुबिति त्रिऽस्तुप्।दित्यवाडिति दित्यऽवाट्।विराडिति विऽराट्॥१२॥
पंचाविरिति पंचऽअविः।गायत्री।त्रिवत्स इति त्रिऽवत्सः।उष्णिक्।
तुर्यवाडिति तुर्यऽवाट्।अनुष्टुप्।अनुष्टुबित्यनुऽस्तुप्।छंदः॥१३॥ऐ
इंद्राग्नी इतींद्राग्नी।अव्यथमानाम्।इष्टकाम्।दृंहतं।युवं।पृष्ठेन।
द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।अंतरिक्षं।च।वि।बाधसे॥१४॥वि
श्वकर्मेति विश्वऽकर्मा।त्वा।सादयतु।अंतरिक्षस्य।अंतरिक्षं।
वायुः॥१५॥राज्ञी।असि।प्राची।दिक्।विराडिति विऽराट्।दक्षि
णा।सम्राडिति सम्ऽराट्।प्रतीची।स्वराडिति स्वऽराट्।उदीची।अधि
पत्नीत्यधिऽपत्नी।असि।बृहती।दिक्।नभः।नभस्यः।वार्षिकौ
इषः।ऊर्जः।शारदौ।ऋतू इत्यृतू॥१६॥आयुः।मे।पाहि।प्राणं।अपा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible]

[illegible]

नमित्यपज्ञानम्। व्यानमितिविऽआनम्। चक्षुः। श्रोत्रं। वाचं। पिब

मनः। त्रिष्टु। आत्मा नो पाहि। प्राणितिः। मेप्रष्ठ॥१७॥ मा। छंदः। प्र

मेति पृऽमा। प्रतिमेति प्रतिऽमा। अस्रीवयः। पंक्तिः। उष्णिक्॥१८

बृहती। अनुष्टुप्। अनु स्तुप्। विराट्। सतु। स्तुप्। विराट्। विराडिति विऽराट्।

गायत्री। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। जगती॥१९॥ पृथिवी। अं

तरिक्षं। द्यौः। समाः। नक्षत्राणि। वाक्॥२०॥ मनः। कृषिः। हिरण्यं।

गौः। अजा। अश्वः। छंदः॥२१॥ अग्निः। देवता। वातः। सूर्यः। च

न्द्रमाः। वसवः। रुद्राः। आदित्याः। मरुतः। विश्वे। देवाः। बृहस्पतिः।

इन्द्रः। वरुणः। देवता॥२२॥ मूर्धा। असि। राट्। ध्रुवा। असि। धरुणा। ध्रुवा असि

धर्त्री। आयुषे। वर्चसे। कृष्यै। क्षेमाय॥२३॥ यंत्री। राट्। यंत्री। असि। यमनी।

ध्रुवा। असि। धरित्री। इषे। ऊर्जे। रय्यै। पोषाय। लोकः॥२४॥ आशुः। त्रिवृत्। इति

[illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चतुःऽविंशः ।। त्र्यवयः ।। गर्भाः । पंचविंशऽइति पंचऽविंशः ।
ओजः । त्रिणवः । त्रिणवऽइति त्रिऽनवः । क्रतुः । एकत्रिंशऽइत्येकऽ
त्रिंशः । प्रतिष्ठा । प्रतिष्ठेति प्रतिऽस्था । त्रयस्त्रिंशऽइति त्रयः
ऽत्रिंशः । ब्रध्नस्य । विष्टपं । चतुस्त्रिंशऽइति चतुःऽत्रिं
शः । नाकः । षट्त्रिंशऽइति षट्ऽत्रिंशः । विवर्तऽइति विऽवर्तः ।
अष्टाचत्वारिंशऽइत्यष्टाऽचत्वारिंशः । धर्त्रं । चतुष्टोमः । च
तुष्टोमऽइति चतुःऽस्तोमः ।। ५ ।। अग्नेः । भागः । असि । दीक्षा
याः । आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं । ब्रह्म । स्पृतं । त्रिवृदिति त्रिऽ
वृत् । स्तोमः । इंद्रस्य । भागः । असि । विष्णोः । आधिपत्यमि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

साधिंऽपत्यं। क्षत्रं। स्पृतं। पंचदशइति पंचऽदशाः। स्तोमः॥ ५७॥
१५५ नृचक्षसामिति नृऽचक्षसां। भागः। असि। धातुः। आधिप
त्यमित्याधिंऽपत्यं। जनित्रं। स्पृतं। सप्तदशइति सप्तऽदशाः।
स्तोमः। मित्रस्य। भागः। असि। वरुणस्य। आधिपत्यमित्या
धिंऽपत्यं। दिवः। वृष्टिः। वाताः। स्पृताः। एकविंशइत्येकऽविंश
शाः। स्तोमः॥ ५८॥ वसूनां। भागः। असि। रुद्राणां। आधिपत्यमि
त्याधिंऽपत्यं। चतुष्पात्। चतुःपादिति चतुःऽपात्। स्पृतं। चतु १५८
र्विंशइति चतुःऽविंशाः। स्तोमः। आदित्यानां। भागः। असि।
मरुतां। आधिपत्यमित्याधिंऽपत्यं। गर्भाः। स्पृताः। पंचविंश

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इति पूर्वऽविष्टरा॥ स्तोमः॥ २७॥ अदितेः॥ भागः॥ असि॥ पूष्णः॥
आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं। ओजः॥ स्पृतं॥ त्रिणवः॥ त्रिनव इ
ति त्रिऽनवः॥ स्तोमः॥ देवस्य॥ सवितुः॥ भागः॥ असि॥ बृहस्पतेः॥
आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं॥ समीचीः॥ दिशः॥ स्पृताः॥ चतुष्टो
मः॥ चतुष्टोम इति चतुःऽस्तोमः॥ स्तोमः॥ २८॥ यवानां॥ भागः॥
असि॥ अयवानां॥ आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं॥ प्रजाऽइति
प्रऽजाः॥ स्पृताः॥ चतुश्चत्वारिंशऽइति चतुःऽचत्वारि
ंशः॥ स्तोमः॥ ऋभूणां॥ भागः॥ असि॥ विश्वेषां॥ देवानां॥
आधिपत्यमित्याधिऽपत्यं॥ भूतं॥ स्पृतं॥ त्रयस्त्रिंशऽइति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१२८ ति त्र यऽ त्रिऽ ज्ञराः। स्तोमः। स्व हं ः। सह स्यः। हेमंन्तिको। ऋतूं

द्रु सूत्त्री ॥ एकं या। अस्तूवंत। प्रजाऽइ ति प्रजाः। अधीयं

ता। प्रजापति रिति प्रजाऽप तिः। अधि प ति रि त्यधिऽपतिः।

आसीत्। तिस्रभि रिति तिस्रऽभिः। अस्तुवंत। ब्रह्मं। असृ

ज्यत। ब्रह्मणः। पतिः। अधिपति रित्यधिऽपतिः। आसीत्।

पंच भि रिति पंचऽभिः। अस्तुवत। भूता नि। असृज्यंत। भू

तानां। पतिः। अधि पति रि त्यधिऽपतिः। आसीत्। सप्त

भि रि ति सप्तऽभिः। अस्तुवत। सप्तऋष य इति सप्तऽऋषयः।

असृज्यंत। धाता। अधिपति रित्यधिऽपतिः। आसीत्॥ ३॥ ७ १२८

धु

धी

तिः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नवभिरितिनवऽभिः। अस्तुवत। पितरः। असृज्यन्त। अदितिः।
अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी। आसीत्। एकादशभिरितिएका
दशऽभिः। अस्तुवत। ऋतवः। असृज्यन्त। आर्तवाः। अ
धिपतय इत्यधिऽपतयः। आसन्। त्रयोदशभिरितित्र
योदशऽभिः। अस्तुवत। मासाः। असृज्यन्त। संवत्सरः। अधि
पतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्। पंचदशभिरितिपंचदशऽ
भिः। अस्तुवत। क्षत्रं। असृज्यत। इन्द्रः। अधिपतिरित्यधिऽ
पतिः। आसीत्॥३३॥ सप्तदशभिरिति सप्तदशऽभिः। अस्तु
वत। ग्राम्याः। पशवः। असृज्यन्त। बृहस्पतिः। अधिपति
रित्यधिऽपतिः। आसीत्। नवदशभिरिति नवदशऽभिः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अस्तुवत । स्रेहृयैः । असृज्येतां । अहोरात्रेइत्यहोरात्रे । अधि
पत्नीइत्यधिऽपत्नी । आस्तां । एकविंशत्येत्येकऽविंशत्या । स
अस्तुवत । एकशफाइत्येकऽशफाः । पशवः । असृज्यंत ।
वरुणः । अधिपतिरित्यधिऽपतिः । आसीत् । त्रयोविंश
त्येति त्रयःऽविंशत्या । अस्तुवत । क्षुद्राः । पशवः । अ २९
सृज्यंत । पूषा । अधिपतिरित्यधिऽपतिः । आसीत् ।। ३४ ।।
पंचविंशत्येति पंचऽविंशत्या । अस्तुवत । आरण्याः ।
पशवः । असृज्यंत । वायुः । अधिपतिरित्यधिऽपतिः । आसी
त् । सप्तविंशत्येति सप्तऽविंशत्या । अस्तुवत । द्यावा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अधिपतिरित्यधिऽपतिः। आसीत्॥ ३ ५॥ इति पदपाठे पंच
२८ दशोध्यायः॥ हरिः॥ ३ँ प्र॥ अग्ने॥ जातान्। प्र। अनुदा नः। स
पत्नानिति सऽपत्नान्। प्रति। अजातान्। जातवेद इति जा
तऽवेदः। नुदस्व॥ अधि। नः। ब्रूहि। सुमना इति सुऽमनाः। अ
हेळन्। तव। स्याम। शर्मन्। त्रिवरूथे। त्रिवरूथ इति त्रिऽवरूथे। उ
द्भौ इत्युत्ऽभौ॥ १॥ सहसा। जातान्। प्र। नुद। नः। स
पत्नानिति सऽपत्नान्। प्रति। अजातान्। नुद। २८
जातवेद इति जातऽवेदः। अधि। नः। ब्रूहि। सु
मनस्यमान इति सुऽमनस्यमानः। वयं। स्याम। प्र।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

थिवीइति। द्यावापृथिवी। विहितां। वसवः। रुद्राः। आदित्याः।
अंतरिक्षा पञ्चिस्मन्तुः स्मायन्ता। तेषां। अधिपतयः। इंद्रश्चाधिऽ
पतयः। आसन्। नवविंशरा हेति नवऽविंशरा सा। अस्तु
वृता। वनस्पतयः। असृज्यंता। सोमः। अधिपतिः। इंद्राधिऽप
तिः। आसीत्। एकत्रिंशतेति एकऽत्रिंशता। अस्तुव
ता। प्रजाइति प्रऽजाः। असृज्यंता। यवाः। च। अयवाः। च। अ
धिपतयः। हाधिऽपतयः। आसन्। त्रयस्त्रिंशतेति
त्रयःऽत्रिंशता। अस्तुवता। भूतानि। अशाम्यन्। प्रजा
पतिरिति प्रजाऽपतिः। परमेष्ठी। परमेष्ठीति परमेऽस्थी।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्र।नुद्दानः।सपत्नानितिसऽपत्नान्॥प्राष्ट्री।स्तोमः।
ओजः।द्रविणं।चतुश्चत्वारिंशऽइतिचतुःऽचत्वारिंशः।
स्तोमः।वर्च्चः।द्रविणं॥२॥अग्नेः।पुरीषं।असि।
अप्सः।नाम।तां।त्वा।विश्वे।अभि।गृणंतु।देवाः॥
स्तोमपृष्ठेतिस्तोमऽपृष्ठा।घृतवती।तिघृतऽवती।इ
ह।सीद।प्रजावदितिप्रजाऽवत्।अस्मेइत्यस्मे।द्रविणा।
आ।यजस्व॥३॥एवः।छंदः।वरिवः।शंभूरितिशंऽभूः।
परिभूरितिपरिऽभूः।आच्छत्।छंदः।मनः।व्यचः॥४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सिंधुः। समुद्रः। सरिरं। ककुप्। त्रिककुबिति त्रिऽककु
प्। काव्यं। अंकुपं। ५। अक्षरपंक्तिरित्यक्षरऽपंक्तिः। प्र
पदपंक्तिरिति प्रदऽपंक्तिः। विष्टारपंक्तिः। विस्तारपंक्ति
रिति विस्तारऽपंक्तिः। क्षुरः। व्रजः। आघ्न इत्याऽघ्न।
प्रघ्न इति प्रऽघ्न। संयदिति संऽयत्। वियदिति विऽयत्। ६
बृहत्। रथंतरमिति रथंऽतरं। निकाय इति निःऽकायः। विव
ध इति विऽवधः। गिरः। व्रजः। सधस्तु। विति संऽस्तुप्। अनुष्टुप्।
अनुष्टुबित्यनुऽस्तुप्। ...। एवैः। वारिवः। वयः। वयस्कृत्। वयः। से

दि २१

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिवयः। ८ ल्लु। विष्पर्धाः। विस्पर्धा इति विस्पर्धाः।
विशालमिति वि। शालम्। छर्दिः। दुरोहणमि
ति दुः। रोहणम्। तद्म्। अंका कमित्यंक। अंक
द्वंद्वः॥ ८॥ रश्मिना। सत्याय। सत्यं। जिन्वप्रेति
मिति प्र। इति ना। पर्मणा। पर्मम्। अन्विसेय
इ। इसा। रिवा। दिवं। संपिन्वेति सं। पिन्वा।
अंतरिक्षेण। अंतरिक्षं॥ ९॥ प्रतिपिन्वेति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रति । पिना । पृथिव्या । पृथिवीम् । विशं जनेन । पृ
ष्या । पृषिम् । प्रवयेति प्रावया । अन्हा । अहः ।
अनुयेस्यनु । या । रा त्र्या । रात्रीम् ॥ १० ॥ उशि
जा । वसुभ्य इति वसु॰भ्यः । वसून् । प्रकेतेने
१३२ ति प्रा॰केतेन । आदित्येभ्यः । आदित्यान् । तं १३२
तुना । रायः । पोषेण । रायः । पोषम् । स॰सृस
सैदोति सम् । सर्पेण । ऋताय । ऋतम् ॥ ११ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऐक्षेन। ऊषधीभिः। ऊषधीः। उत्तमेनेत्युत्त
मेन। तन्नूभिः। तन्नूः। वयोधसेतिवयः। धसा।
आधीतेनेत्या। धीतेन। आधीतमित्या। धी
तम्। अभिजितेत्यभि। जिता। तेजसा। तेजः।
प जिन्व॥१२॥ प्रतिदितिप्रति। पत्। असि। प्रति
पदइतिप्रति। पदे। त्वा। अनुपदित्यनु। पत्। अ
नुपदइत्यनु। पदे। संपदितिसम्। पत्। संपदइतिस प
म्। पदे। तेजः। तेजसे॥१३॥ त्रिवृदितित्रिवृत्। त्रिवृते। वि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हृतइतिविाहृते। प्रहृदितिप्राहृत्। प्रहृतइतिप्राहृते। वि
हृदितिवि। हृत्। विहृतइतिविाहृते। सहृदितिसाहृत्।
सहृतइतिसाहृते।।१४।। आक्रमइत्या। क्रमः। आ
क्रमायेत्या। क्रमाय। संक्रमइतिसम्। क्रमः। संक्र
१२२ मायेतिसं। क्रमायऽक्रमइस्कृत। क्रमःऽक्रमा १२२
येस्कृत्। क्रमायऽक्रांतिरिस्कृत। क्रांतिःऽक्रां
त्याइस्कृत्। क्रांत्यै। त्या। अधिपतिंनैसअधि। पति
ना ऽऽजौ ऽऽजैमृ। वेषश्रीरितिवेष। श्रीः। स्व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वा । धर्त्रं । डिन्व ॥ १५ ॥ राज्ञी । असि । प्राची । दिक् ।
वसवः । ते । देवाः । अधिपतयइत्यधि । पतयः । अ
ग्निः । हेतीनाम् । प्रतिधर्त्तेतिप्रति । धर्त्ता ॥ १६ ॥
त्रिवृदितित्रि । वृत् । त्वा । स्तोमः । पृथिव्याम् । श्रय
तु । आज्यम् । उक्थम् । अव्यथायै । स्तभ्नातु । र
थंतरमितिरथम् । तरम् । साम । प्रतिष्ठित्यै । प्रति
स्थित्याइतिप्रति । स्थित्यै । अंतरिक्षे ॥ १७ ॥ ऋष
यः । त्वा । प्रथमजाइतिप्रथम । जाः । देवेषु । दिवः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मात्रया। वरि म्णा। प्रथं तु। विध र्त्तेति विधर्त्ता। चा ओ
यम्। अधिपति रित्यधिपतिः। वा ते। त्वा। सर्वे। सं
विदानाइतिसम्। विदानाः। नाकस्य। पृष्ठे। स्वर्ग
इति स्वः ऽगे। लोके। यजमानम्। च। सादयंतु ॥ १८ ॥
विराळिति विऽराट्। असि। दक्षिणा। दिक्। रुद्राः।
१२८ ते। देवाः। अधिपतय इत्यधिपतयः। इंद्रः। हेतीनां १२८
म्। प्रतिधर्त्तेति प्रतिऽधर्त्ता ॥ १९ ॥ पंचदशाइति पं
चऽदशः। त्वा। स्तोमः। पृथिव्याम्। श्रयतु। प्र

गम्।उक्थम्।अव्यथायै।स्तभ्नातु।बृहत्।साम।
प्रतिष्ठित्यै।प्रतिस्थित्या इति प्रति।स्थित्यै।अंत
रिक्षे॥२०॥ऋषयस्त्वा॥२१॥सम्राळिति सम्।रा
ट्।असि।प्रतीचीदिक्।आदित्याः।ते।देवाः।
अधिपतय इत्यधि।पतयः।वरुणः।हेतीनाम्
प्रतिधर्त्तेति प्रति।धर्त्ता॥२२॥सप्तदश इति स
प्तदशः।स्तोमः।पृथिव्याम्।श्रयतु।मरुत्
वतीयम्।उक्थम्।अव्यथायै।स्तभ्नातु।वै

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१३५ रूपम्।साम।प्रतिष्ठित्यै।प्रतिस्थित्याइति प्रति।स्थि
त्यै।अंतरिक्षे॥२३॥ऋषयः।त्वा॥२४॥त्वरा
ळिति त्वा।राट्।असि।उदीचीं।दिक्।मरुतः।
त्।देवाः।अधिपतयइत्यधिपतयः।सोमः।
हेतीनाम्।प्रतिधर्तेतिप्रति।धर्ता॥२५॥ए
कविंशइत्येक।विंशः।त्वा।स्तोमः।पृथि १३५
व्याम्।श्रयतु।निष्केवल्यम्।निःकेवल्यमिति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिभिः। कैवल्यम्। उक्थ्यम्। अव्यथायै। स्तभ्नातु।
वैराजम्। साम। प्रतिष्ठित्यै। प्रतिस्थित्या इति प्र
ति। स्थित्यै। अंतरिक्षे ॥ २६ ॥ ऋषयः। त्वा ॥ २७ ॥
अधिपत्नीत्यधिऽपत्नी। असि। बृहती। दिक्। वि
श्वे। ते। देवाः। अधिपतय इत्यधिऽपतयः। बृहस्प
तिः। हेती नाम्। प्रतिधर्त्तेति प्रति। धर्त्ता ॥ २८ ॥ त्रि
णवत्रयस्त्रिंशौ। त्रिनवत्रयस्त्रिंशा इति त्रि
नवत्रयस्त्रिंशौ। त्वा। स्तोमौ। पृथिव्याम्। श्रय

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ताम्।वैश्वदेवाग्निमारुतेइतिवैश्वदेवाग्निमारुतेऽउक्थे
इत्युक्थ्ये।अव्यथायै।स्तभ्नीताम्।शाक्वररैवतेइति
शाक्वररैवते।सामनीइतिसामनी।प्रतिष्ठित्यै।प्रति
स्थित्याइतिप्रति।स्थित्यै।अंतरिक्षे॥५९॥ऋषयः।
च्यो।ऋ॰॥अयम्।पुरः।हरिकेशइतिहरिऽकेशः।
१३५ सूर्यरश्मिरितिसूर्यऽरश्मिः।तस्य।रथगृत्सइति ॥१३६
रथ।गृत्सः।च।रथौजाइतिरथऽओजाः।च।सेना
नीग्रामण्यौ।सेनानीग्रामण्याइतिसेनानीग्रामण्यौ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पुंडिकस्थलेतिपुंजिकास्थला । चाक्रतुस्थलेतिक्रतुस्थ
ला । चाअप्सरसौ । दंष्ट्रूणवः । पराववः । हेतिः । पौरुषेयः । व
ध्यः । प्रहेतिरितिप्रहेतिः ॥ ३१ ॥ तेभ्यः । नमः । अस्तु । ते । नः ।
मृळयंतु । ते । वः । अवंतु । ते । यं । द्विष्मः । यः । च । नः । द्वेष्टि ।
तम् । एषाम् । जंभे । दध्मः ॥ ३२ ॥ अयम् । उपरिष्टात्
विश्वकर्मेतिविश्वकर्मा । तस्य । रथस्वनइतिरथस्व
नः । रथेचित्रइतिरथेचित्रः । मेनका । सहजन्येति
सहजन्या । अप्सरसौ । यातुधानाइतियातु । धानाः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हेतिः। रक्षांसि। प्रहेतिरिति प्र॰हेतिः॥३३॥ तेभ्यः। नमः॥
॥३४॥ अयम्। पश्चात्। विश्वव्यचाइति विश्व॰व्यचाः।
तस्य। रथप्रोतइति रथ॰प्रोतः। असमरथइत्यसम
रथः। प्रम्लोचंतीति प्र॰म्लोचंती। अनुम्लोचंतीत्य
नु॰म्लोचंती। अप्सरसौ। व्याघ्राः। हेतिः। सर्पाः।
१३८ प्रहेतिरिति प्र॰हेतिः॥३५॥ तेभ्यः। नमः॥३६॥ १३८
अयम्। उत्तरात्। संयद्वसुरिति संयत्॰वसुः। तस्य
तार्क्ष्यः। अरिष्टनेमिरित्यरिष्ट॰नेमिः। विश्वाची।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

घृताची।अप्सरसौ।आपः।हेतिः।वातः।प्रहेतिरिति प्रऽहेतिः॥३७॥तेभ्योनमः॥अयमुपरि।अर्वाग्व सुरिति।अर्वाकू।वसुः।तस्यासेनजिदितिसेन॥जिता।सुषेणः। सुसेनइतिसुऽसेनः।उर्वशी।पूर्वचित्तिरितिपूर्वचि त्तिः।अप्सरसौ।अवस्फूर्जन्नित्यवऽस्फूर्जन्।हेतिः। विद्युदितिविऽद्युत्।प्रहेतिरितिप्रऽहेतिः॥३९॥ते भ्यः।नमः॥४०॥अग्निः।मूर्द्धा॥४१॥अयं मूः।अग्निः।सहस्त्रिणः।वाजस्य।शतिनः।पतिः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मूर्द्धा। कविः। रयीणाम्॥४२॥ चाम्। अग्ने॥४३॥ भु
वौ यज्ञस्य॥४४॥ अबोधि। अग्निः। समिधेति सम्ऽइ
धा। जनानाम्। प्रति। धेनुमिवेति धेनुम्ऽइव। आ
यतीमित्या। यतीम्। उषासम्। उषसमित्युषसम्। य
ह्वाःऽइवेति यह्वाः। इव। प्र। वयाम्। उज्जिहाना इत्युत्ऽ
१२८ जिहानाः। प्र। भानवः। सिस्रते। नाकम्। अच्छ॥
॥४५॥ अवोचाम। कवये। मेध्याय। वचः। वंदारु।
वृषभाय। वृष्णे। गविष्ठिरः। मनसा। स्तोमम्। अ

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ग्नौ। दिवीवेति दिविऽइव। रुक्मम्। उरुव्यंचमित्यु
रुऽव्यंचम्। अश्रेत्॥ ६६॥ अयुमिह॥ ६७॥
जनस्य। गोपाः। अजनिष्ट। जागृविः। अग्निः। सु
दक्ष इति सुऽदक्षः। सुविताय। नव्यसे। घृतप्रती
क इति घृतऽप्रतीकः। बृहता। दिविस्पृशेति दिविऽ
स्पृशा। द्युमदिति द्युऽमत्। वि। भाति। भरतेभ्यः।
शुचिः॥ ६८॥ त्वाम्। अग्ने। अंगिरसः। गुहा। हि
तम्। अनु। अविंदन्। शिश्रियाणम्। वनेवने इ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ति वने ऽवने ॥ सः । जायसे । मथ्यमानः । सहः । महत् ।
त्वाम् । आहुः । सहसः । पुत्रम् । अंगिरः ॥ ६१ ॥ स
खायः । सं । वः । सम्यंचम् । इषम् । स्तोमम् । च । अग्नये ।
वर्षिष्ठाय । क्षितीनाम् । ऊर्जः । नप्त्रे । सहस्वते ।
३९ ॥ ५ः ॥ सऽसमिति सम्ऽसम् । इत् । युवसे । वृष १३९
न् । अग्ने । विश्वानि । अर्यः । आ । इळः । पदे । सं ।
इध्यसे । सः । नः । वसूनि । आ । भर ॥ ५७ ॥ त्वा
म् । [illegible]ने । हविष्मंतः । देवम् । मर्त्तासः । ईळते ।

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मन्ये। याः। जातवेदसमिति जातऽवेदसम्। सः। हव्या। व
क्षि। आनुषक्॥ ५२॥ त्वाम्॥ चित्रश्रवस्तमेति चित्र
श्रवःऽतम। हवंते। विक्षु। जंतवः। शोचिष्केशम्। शो
चिःकेशमिति शोचिःऽकेशम्। पुरुप्रियेति पुरुऽप्रि
य। अग्ने। हव्याय। वोढवे॥ ५३॥ एना। वः। अग्निं।
नमसा। ऊर्जः। नपातम्। आ। हुवे। प्रियम्। चेतिष्ठ
म्। अरतिम्। स्वध्वरमिति सुऽअध्वरम्। विश्वस्य। दू
तम्। अमृतम्॥ ५४॥ विश्वस्य। दूतम्। अमृतम्।

सः। योजते। अरुषा। विश्वभोजसेति विश्वऽभोजसा। सः।
दुद्रवत्। स्वाहुत इति सुऽआहुतः॥ ५५॥ सः। दुद्रवत्। स्वा
हुत इति सुऽआहुतः। सुब्रह्मेति सुऽब्रह्मा। यज्ञः। सुश
मीति सुऽशमी। वसूनाम्। देवम्। राधः। जनानाम्॥
॥ ५६॥ अग्ने। वाजस्य। गोमत इति गोऽमतः। ईशा
१४० नः। सहसः। यहो इति यहो। अस्मे इत्यस्मे। धेहि। जा १४०
तवेद इति जातऽवेदः। महि। श्रवः॥ ५७॥ सः। इधा
नः। वसुः। कविः। अग्निः। ईळेन्यः। गिरा। रेवत्। अ

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्मभ्यम्। पूर्वऽनीक। पूर्वनीकेति पूर्वऽअनीक। दीदि
हि ॥ ५८ ॥ रक्षपः। राजन्। उत। त्मना। अग्ने। वस्तोः। उत।
उषसः। सः। तिग्मजंभेति तिग्मऽजंभ। रक्षसः। दह।
प्रति ॥ ५९ ॥ भद्रः। नः। अग्निः। आहुत इत्या। हुतः।
भद्रा। रातिः। सुभगेति सुऽभग। भद्रः। अध्वरः।
भद्राः। उत। प्रशस्तय इति प्रऽशस्तयः ॥ ६० ॥ भद्राः।
उत। प्रशस्तय इति प्रऽशस्तयः। भद्रम्। मनः। कृ
णुष्व। वृत्रतूर्य इति वृत्रऽतूर्ये। येन। समत्स्विति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिसमत्। सु। सासहः। ससहइतिससहः॥ ८१॥ येन। सम
स्येतिसमत्। सु। सासहः। ससहइतिससहः। अव। स्थि
रा। तनुहि। भूरि। शर्द्धताम्। वनेम। ते। अभिष्टिभि
रित्यभिष्टिऽभिः॥ ८२॥ अग्निम्। तम्। मन्ये। यः। वसुः।
अस्तम्। यम्। यंति। धेनवः। अस्तम्। अर्वंतः। आशा
१४१ वः। अस्तम्। नित्यासः। वाजिनः। इषम्। स्तोतृभ्यइति १४१
स्तोतृऽभ्यः। आ। भर॥ ८३॥ सः। अग्निः। यः। वसुः। गृ
णे। सम्। यम्। आयंतीत्याऽयंति। धेनवः। सम्। अर्वंतः। रघु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऽवः इति ऋभुऽभुवः । सं । सुऽजातासः इति सुऽजातासः । स्तूरयः ।
इषम् । स्तोतृभ्यः इति स्तोतृऽभ्यः । आ । भर ॥ ५४ ॥ उभे
इत्युभे । सुश्चन्द्र । सुचन्द्रेति सुऽचन्द्र । सर्पिषः । दर्वी इति दर्वी ।
श्रीणीषे । आसनि । उतो इत्युतो । नः । उत् । पुपूर्याः । उक्थे-
षु । शवसः । पते । इषम् । स्तोतृभ्यः इति स्तोतृऽभ्यः । आ । भ-
र ॥ ५५ ॥ अग्ने । तं । अद्य । अश्वं । न । स्तोमैः । क्रतुं ।
न । भद्रम् । हृदिऽस्पृशमिति हृदिऽस्पृशम् । ऋध्याम । ते ।
ओहैः ॥ ५६ ॥ अध । हि । अग्ने । क्रतोः । भद्रस्य । दक्षस्य । साधोः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१४२

साध्वोः। रथीः। ऋतस्य। बृहतः। बभूथ॥ ६७॥ एभिः। नः।
अर्कैः। भव। नः। अर्वाङ्। स्वः। न। ज्योतिः। अग्ने। विश्वेभिः।
सुमना इति सुऽमनाः। अनीकैः॥ ६८॥ अग्निं। होतारं।
मन्ये। दास्वंतम्। वसुम्। सूनुम्। सहसः। जातवेदसमि-
ति जातऽवेदसम्। विप्रम्। न। जातवेदसमिति जातऽवे-
दसम्। यः। ऊर्ध्वया। स्वध्वर इति सुऽअध्वरः। देवः। दे-
वाच्या। कृपा॥ घृतस्य। विभ्राष्टिमिति विऽभ्राष्टिम्।
अनु। वष्टि। शोचिषा। आजुह्वानस्येत्याऽजुह्वानस्य।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सर्पिषः ॥ ७० ॥ येन । ऋषयः । तपसा । सत्रं । आयन् । इं-
धानाः । अग्निं । स्वः । आभरंत इत्या ऽभरंतः । तस्मिन् ।
अहम् । नि । दधे । नाके । अग्निम् । यम् । आहुः । मनवः ।
स्तीर्णबर्हिषमिति स्तीर्ण ऽ बर्हिषम् ॥ ७१ ॥ तं । पत्नी-
भिः । अनु । गच्छेम । देवाः । पुत्रैः । भ्रातृभिरिति भ्रातृ ऽ
भिः । उत । वा । हिरण्यैः । नाकम् । गृभ्णानाः । सुकृ-
तस्येति सु ऽ कृतस्य । लोके । तृतीये । पृष्ठे । अधि । रो-
चने । दिवः ॥ ७२ ॥ आ । वाचः । मध्यम् । अरुहत् । भुर-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पशुः।अयम्।अग्निः।सत्पतिरितिसत्ऽपतिः।चेकिता
नः।पृष्ठे।पृथिव्याः।निहितइतिनिऽहितः।दवि
द्युतत्।अधस्पदम्।अधःपदमित्यधःऽपदम्।
कृणुताम्।ये।पृतन्यवः।।७२।।अयम्।अग्निः।
वीरतमइतिवीरऽतमः।वयोधाइतिवयःऽधाः।स
१४३ हस्रियः।द्योतताम्।अप्रयुच्छन्नित्यप्रऽयुच्छन्।वि १४३
भ्राजमानइतिविऽभ्राजमानः।सरिरस्य।मध्ये।
उप।प्र।याहि।दिव्यानि।धाम।।७३।।संप्रच्यवध्व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ना या

मितिसम्।प्रच्यवध्वम्।ऽप।संप्रयातेतिसम्।प्रयात॥
अग्नेः।पथः।देवयानानितिदेवऽयानान्।कृ।णुऽध्वम्॥
पुनरितिपुनः।कृण्वा।पितरा।युवाना।अन्वाताꣳ
सीदित्यनुऽआताꣳसीत्।त्वयि।तंतुम्।एतम्।।७ ८॥
ऽउत्।बुध्यस्व।अग्ने।प्रति।जागृहि।त्वं।इष्टापूर्त्तेइती
ष्टाऽपूर्त्ते।सं।सृजेथाम्।अयं।च।अस्मिन्।सधस्थ
स्थइतिसधऽस्थे।अधि।उत्तरस्मिन्नितिउत्ऽतर
स्मिन्।विश्वे।देवाः।यजमानः।च।सीदत॥उध्य॥

येन। वहसि। सहस्रम्। येन। अग्ने। सर्ववेदसमिति सर्वऽ
वेदसम्। तेन। इमम्। यज्ञम्। नः। नय। स्वः। देवेषु। गंत
वे॥७७॥ अयंते॥७८॥ तपः। तपस्य। सौ। त्रो। रो। प
रमेष्ठी। परमेस्थ्री इति परमे। स्थी। दिवः। सूर्यः॥७९॥
लोकम्। एत॥८०॥ ताः। अस्य॥८१॥ इंद्र। विश्वाः॥
१४४ ॥८२॥ प्रोधत्। अश्वः। न। यवसे। अविष्यन्। यदा। १४४
महः। संवरणादिति सम्ऽवरणात्। वि। अस्थात्। अ
तु। अस्य। वातः। अनु। वाति। शोचिः। अध। स्म। ते।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

व्रजनम्।ध्रुक्षम्।असि॥८३॥आयोः।त्वा।सदने।
सादयामि।अवतः।छायायाम्।समुद्रस्य।हृदये।र
श्मीवतीम्।रश्मिवतीमिति रश्मिऽवतीम्।भास्वती
म्।आ।या।द्याम्।भासि।आ।पृथिवीम्।आ।उरु।
अंतरिक्षम्।दिवं।[illegible]स्य॥८४॥सहस्रस्य।
प्रमेति प्रऽमा।प्रतिमेति प्रतिऽमा।उन्मेत्युत्ऽमा।सा
हस्रः।असि।सहस्राय।त्वा॥८५॥इति पदपाठे
षोडशोध्यायः॥१६॥छ॥छ॥छ॥छ॥[illegible]॥छ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१४९
॥ हरिः ॐ ॥ नमः । ते । रुद्र । मन्यवे । उतो इति । उतो ।
ते । इषवे । नमः । बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्याम् । उत । ते । नमः ।
॥ १ ॥ या । ते । रुद्र । शिवा । तनूः । अघोरा । अपापकाशिनी
इत्यपापऽकाशिनी । तया । नः । तन्वा । शंतमयेति शं
ऽतमया । गिरिशंतेति गिरिऽशंत । अभि । चाकशीहि ॥ २ ॥ २४९
या । इषुम् । गिरिशंतेति गिरिऽशंत । हस्ते । बिभर्षि ।
अस्तवे । शिवाम् । गिरित्रेति गिरिऽत्र । ताम् । कुरु । मा
हिंसीः । पुरुषम् । जगत् ॥ ३ ॥ शिवेन । वचसा । त्वा । गि

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रिशोतिगिरिऽशा।अद्य।वदामसि।यथा।नः।सर्वम्।इ
त्।जगत्।अयक्ष्मम्।सुमनाऽइतिसुऽमनाः।अस
त्॥४॥अपि।अवोचत्।अपिवक्तैस्यपि।वक्ता।
प्रथमः।दैव्यः।भिषक्।अहीन्।च।सर्वान्।जंभ
यन्।सर्वाः।च।यातुधान्यइतियातुऽधान्यः।अ
धराचीः।परा।सुव॥५॥असौ।यः।ताम्रः।अरुणः।
उत।बभ्रुः।सुमंगलइतिसुऽमंगलः।वि।च।एन
म्।रुद्राः।अभितः।दिक्षु।श्रिताः।सहस्रशःइ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१४६ तिसहस्रऽशः। अव। एषाम्। हेडः। ईमहे।६। असौ। यः। १४६
अवसर्पतीत्यवऽसर्पति। नीलग्रीवइतिनीलऽग्रीवः।
विलोहितइतिविऽलोहितः। उत। एनम्। गोपाः। अदृ
श्रन्। अदृश्रन्। उदहार्यइत्युदऽहार्यः। सः। दृष्टः। मृ
डयाति। नः।।७।। नमः। अस्तु। नीलग्रीवायेतिनी
लऽग्रीवाय। सहस्राक्षायेतिसहस्रऽअक्षाय। मीढु
षे। अथोइत्यथो। ये। अस्य। सत्वानः। अहम्। तेभ्यः। अ
करम्। नमः।।८।। प्र। मुंच। धन्वनः। त्वम्। उभयोः। आ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

र्त्न्योः । ज्याम् । याः । च । ते । हस्ते । इषवः । परा । ताः । भगवऽइ
ति भगऽवः । वप ॥ ९ ॥ विज्यमिति विऽज्यम् । धनुः । कप
र्दिनः । विशल्य इति विऽशल्यः । बाणवानिति बाण
ऽवान् । उत । अनेशन् । अस्य । याः । इषवः । आभुः । अस्य ।
निषंगधिरिति निषंगऽधिः ॥ १० ॥ परि । ते । धन्वनः ।
हेतिः । अस्मान् । वृणक्तु । विश्वतः । अथो इत्यथो ।
यः । इषुधिरितीषुऽधिः । तव । आरे । अस्मत् । नि । धे
हि । तम् ॥ ११ ॥ या । ते । हेतिः । मीढुष्टम । मीढुस्तमेति
ढुः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मीढ्ढुः। तम। हस्ते। बभूव। ते। धनुः। तया। अस्मान्। विश्व
तः। त्वम्। अयक्ष्मया। परि। भुज॥१२॥ अवतत्येत्यव
तत्य। धनुः। त्वम्। सहस्राक्षेति सहस्रऽअक्ष। शते
षुधेइति शतेऽइषुधे। निशीर्येति नि। शीर्य। शल्या
नाम्। मुखा। शिवः। नः। सुमनाइति सुऽमनाः। भव॥१३॥
१४८ नमः। ते। आयुधाय। अनातताय। धृष्णवे। ऽउभाभ्या १४८
म्। उत। ते। नमः। बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्याम्। तव।
धन्वने॥१४॥ मा। नः। महान्तम्। उत। मा। नः। अर्भ
कम्। मा। नः। उक्षन्तम्। उत। मा। नः। उक्षितम्। मा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नः। वधीः। पितरम्। मा। उत। मातरम्। मा। नः। प्रियाः। त
न्वः। रुद्र। रीरिषः। रिरिषइतिरिरिषः॥ १५॥ तोके। तनये।
आयुषि। गोषु। अश्वेषु। रीरिषः। रिरिषइतिरिरिषः। वी
रान्। रुद्र। भामिनः। वधीः। हविष्मंतः। सदम्। इत्। त्वा।
हवामहे॥ १६॥ हिरण्यबाहवइतिहिरण्यऽबाहवे। से
नान्यइतिसेना। न्ये। दिशांम्। च। पतये। नमः। नमः। वृ
क्षेभ्यः। हरिकेशेभ्यइतिहरिऽकेशेभ्यः। पशूनाम्।
शष्पिंजराय। त्विषीमते। त्विषिमतइतित्विषिऽमते। प

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

थीनाम्। हरिकेशायेति हरि। केशाय। उपवीतिन इत्युप। वी
तीने। पुष्टानाम्॥१७॥ बभ्लुशाय। आव्याधिन इत्या। व्या
धिने। अन्नानाम्। भवस्य। हेत्यै। जगताम्। रुद्राय। आ
ततायिन इत्याततता। अयिने। क्षेत्राणाम्। सूताय। अ
हंत्यै। वनानाम्॥१८॥ रोहिताय। स्थपतये। वृक्षाणा
१४८ म्। भुवंतये। वारिवस्कृताय। वारिवः कृतायेति वारिव १४८
स्कृताय। ओषधीनाम्। मंत्रिणे। वाणिजाय। कक्षाणा
म्। उच्चैर्घोषायेत्युच्चैः। घोषाय। आक्रंदयत इत्या। क्रं

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्यते। पत्तीनाम्॥१९॥ स्त्र्स्नायतायेति स्त्र्स्न आयुता
य। ध्यावते। सत्वेनाम्। सूहमानाय॥ नि व्याप्यिने इति नि। व्या
प्यिने। ओ। व्याप्यिनीनामित्या। व्याप्यिनीनाम्। कुकुभाय
निषंगिप्ये। स्त्तेनानाम्। निचेरव इति नि। चेरवे। परि चुरा
यितिपरि। चराय। अरंण्यानाम्॥२०॥ वंचते। परिवंचत इति प
रि। वंचते। स्त्रायूनाम्। निषंगिणे। इषुध्यिमती षुइध्यिती
षुध्यिमते। तस्कराणाम्। सृकायिभ्य इति सृकायि। भ्यः।
जिघांसभ्य इति जिघांसत्। मुष्णताम्। असिमद्भ्य

रस्यसिमत्। भ्यः। नक्तम्। चरद्भ्य इति चरत्। भ्यः। विकृंतानां
मितिवि। कृंतानाम्॥२१॥५ छीषिले। गिरिचरायेति गिरिऽच
राय। कुलुंचानाम्। इषुमद्भ्य इतीषुमत्। भ्यः। धन्वायिभ्य इ
ति धन्वायिऽभ्यः। चो। वः। आतन्वानेभ्य इत्या। तन्वानेभ्यः।
प्रतिदधानेभ्य इति प्रति। दधानेभ्यः। आयच्छद्भ्य इत्यायच्छ
१४९ त्। भ्यः। अस्यद्भ्य इत्यस्यत्। भ्यः॥२२॥ विसृजद्भ्य इति वि १४९
सृजत्। भ्यः। विध्यद्भ्य इति विध्यत्। भ्यः। स्वपद्भ्य इति स्वप
त्। भ्यः। जाग्रद्भ्य इति जाग्रत्। भ्यः। शयानेभ्यः। आसी

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नेभ्यः। तिष्ठद्भ्यइति तिष्ठत्।भ्यः। धावद्भ्यइति धावत्।भ्यः।
॥२३॥ सभाभ्यः। सभापतिभ्यइति सभापति।भ्यः। अश्वे
भ्यः। अश्वपतिभ्यइत्यश्वपति।भ्यः। आव्याधिनीभ्य
इत्या।व्याधिनीभ्यः। विविध्यंतीभ्यइति वि।विध्यंती
भ्यः। उगणाभ्यः। तृंहतीभ्यः॥२४॥ गणेभ्यः। गणप
तिभ्यइति गणपति।भ्यः। व्रातेभ्यः। व्रातपतिभ्यइति
व्रातपति।भ्यः। गृत्सेभ्यः। गृत्सपतिभ्यइति गृत्सपति।
भ्यः। विरूपेभ्यइति वि।रूपेभ्यः। विश्वरूपेभ्यइति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१५. विश्वऽरूपेभ्यः ॥२५॥ सेनाभ्यः। सेनानिभ्य इति सेनानि।
भ्यः। रथिभ्य इति रथि। भ्यः। अरथेभ्यः। क्षत्तृभ्य इति क्ष
त्तृ। भ्यः। संगृहीतृभ्य इति संगृहीतृ। भ्यः। महद्भ्य इति म
हत्। अर्भकेभ्यः ॥२६॥ तक्षभ्य इति तक्ष। भ्यः। रथ
कारेभ्य इति रथऽकारे। भ्यः। कुलालेभ्यः। कर्मारेभ्यः। १५.
निषादेभ्यः। निसादेभ्य इति निसादे। भ्यः। पुंजिष्ठेभ्यः।
श्वनिभ्य इति श्वनि। भ्यः। मृगयुभ्य इति मृगयुऽभ्यः।
॥२७॥ श्वभ्य इति श्व। भ्यः। श्वपतिभ्य इति श्वपति। भ्यः।
भवाय। रुद्राय। शर्वाय। पशुपतय इति पशुऽपतये।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नीलग्रीवायेति नीलऽ। ग्रीवाय। शितिकंठायेति शिति। कं
ठाय॥२८॥ कपर्दिने। व्युप्तकेशायेति व्युप्त। केशाय। सह
स्राक्षायेति सहस्र। अक्षाय। शतधन्वन इति शतऽ
धन्वने। गिरिशयायेति गिरि। शयाय। शिपिविष्टाये
ति शिपि। विष्टाय। मीढुष्टमाय। मीढुस्तमायेति मी
ढुः। तमाय। इषुमत इतीषुऽमते॥२९॥ ह्रस्वाय। वाम
नाय। बृहते। वर्षीयसे। वृद्धाय। सवृध इति स। वृधे। अग्र्या
य। प्रथमाय॥३०॥ आशवे। अजिराय। शीघ्र्याय। शी
भ्याय। ऊर्म्याय। अवस्वन्यायेत्यव। स्वन्याय। नादेय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्यपऽगल्भाय।

द्विप्याय॥२१॥ ज्येष्ठाय। कनिष्ठाय। पूर्वजायेति पूर्व्वऽजाय। अपर
जायेत्यपरऽजाय। मध्यमाय। अपगल्भाय। जघन्याय। बुध्न्या
य॥२२॥ सोभ्याय। प्रतिसर्यायेति प्रतिऽसर्याय। याम्याय। क्षेम्या
श्लोक्याय। अवसान्यायेत्यवऽसान्याय। उर्वर्याय। खल्याय। ॥२३॥
वन्याय। कक्ष्याय। श्रवाय। प्रतिश्रवायेति प्रतिऽश्रवाय। आशु
१५१ षेणाय। आशुसेनायेत्याशुऽसेनाय। आशुरथायेत्याशुऽर १५१
थाय। शूराय। अवभेदिनऽइत्यवऽभेदिने॥२४॥ बिल्मिने।
कवचिने। वर्मिणे। वरूथिने। श्रुताय। श्रुतसेनायेति श्रु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ता। सेनाय। दुंदुभ्याय। आहनंन्यायेत्या। हनंन्याय॥२५॥धृष्णवे। प्रमृ
शायेति प्र। मृशाय। निषंगिणे। इषुधिमत इतीषुधि। मते। तीक्ष्णे
षव इति तीक्ष्ण। इषवे। आयुधिने। स्वायुधायेति सु। आयुधाय।
सुधन्वन इति सु। धन्वने॥२६॥स्रुत्याय। पथ्याय। काट्याय। नी
प्याय। कुल्याय। सरस्याय। नादेयाय। वैशंताय॥२७॥कूप्या
य। अवट्याय। ईध्र्याय। आतप्यायेत्या। तप्याय। मेघ्याय। विद्युत्या
येति वि। द्युत्याय। वर्ष्याय। अवर्ष्याय॥२८॥वात्याय। रेष्म्याय। वा
स्तव्याय। वास्तुपायेति वास्तु। पाय। सोमाय। रुद्राय। ताम्राय।
अरुणाय॥२९॥शंगव इति शम्। गवे। पशुपतय इति पशु। पतये।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्माय। भीमाय। अग्रेवधायेत्यग्रे। वध्याय। दूरेवधायेति
दूरे। वध्याय। हंत्रे। हनीयसे॥ ७०॥ वृक्षेभ्यः। हरिकेशेभ्य
इति हरि। केशेभ्यः। ताराय। शंभव इति शम्। भवे। मयोभ
व इति मयः। भवे। शंकरायेति शम्। कराय। मयस्कराय। म
यः करायेति मयः। कराय। शिवाय। शिवतरायेति शिव
१५१ तराय॥ ७१॥ पार्याय। अवार्याय। प्रतरणायेति प्र। तरणा १५१
य। उत्तरणायेत्युत्। तरणाय। तीर्थ्याय। कूल्याय। शष्प्या
य। फेन्याय॥ ७२॥ सिकत्याय। प्रवाह्यायेति प्र। वाह्या

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

य। किं॰ शिलाय। क्षरण्याय। कपर्दिने। पुलस्तिने। इरिण्याय।
प्रपथ्यायेति प्र। पथ्याय॥ ४३॥ व्रज्याय। गोष्ठ्याय। गोस्थ्या
५३ येति गो। स्थ्याय। तल्प्याय। गेह्याय। ह्याय। निवेष्ष्यायेति
नि। वेष्ष्याय। काट्याय। गह्वरेष्ठाय। गह्वरेस्थायेति गह्व
रे। स्थाय॥ ४४॥ शुष्क्याय। हरित्याय। पांसव्याय। रजस्या
य। लोप्याय। उलप्याय। ऊर्व्याय। सूर्व्यायेति सु। ऊर्व्याय॥ ४५॥
पर्णाय। पर्णशदायेति पर्ण। शदाय। उद्गुरमाणायेत्युत्।
गुरमाणाय। अभिघ्नतइत्यभि। घ्नते। आखिदतइत्या। खि

दते। प्रखिदत इति प्रऽखिदते। इषुकृद्भ्य इतीषुकृत्ऽभ्यः।
धनुष्कृद्भ्यः। धनुःकृद्भ्य इति धनुःकृत्ऽभ्यः। च। वः। कि
रिकेभ्यः। देवानाम्। हृदयेभ्यः। विचिन्वत्केभ्य इति वि
चिन्वत्केभ्यः। विक्षिणत्केभ्य इति विऽक्षिणत्केभ्यः। आ
निर्हतेभ्य इत्यानिःऽहतेभ्यः॥ ४६॥ ५॥ द्रापे। अन्धसः।
पते। दरिद्र। नीललोहितेति नीलऽलोहित। आसाम्। प्रजा
॥१५२ नामिति प्रऽजानाम्। एषाम्। पशूनाम्। मा। भेः। मो इति मो १५२
रोक्। मो इति मो। च। नः। किम्। किम्। चन। आममत्॥ ४७॥
इमाः। रुद्राय। तवसे। कपर्दिने। क्षयद्वीरायेति क्षयत्ऽवी।

वीराय। प्र। भरामहे। मतीः। यथा। शम्। असत्। द्विपद इ।
ति द्विपदे। चतुष्पदे। चतुःपद इति। चतुःपदे। विश्वम्।
पुष्टम्। ग्रामे। अस्मिन्। अनातुरम्॥ ४८॥ या। ते। रु
द्र। शिवा। तनूः। शिवा। विश्वाहा। भेषजी। शिवा। रु
तस्य। भेषजी। तया। नः। मृळ। जीवसे॥ ४९॥ परि। नः।
हेतिः। रुद्रस्य। वृज्यात्। परि। त्वेषस्य। दुर्मतिः। निर्दुः।
मतिः। मही। गात्। अव। स्थिरा। मघवद्भ्य इति मघव
त्ऽभ्यः। तनुष्व। मीढ्वः। तोकाय। तनयाय। मृळ॥ ५०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१५४ मीढुष्टम। मीढुष्टमेति मीढुः। तम। शिवतमेति
शिव। तम। शिवः। नः। सुमना इति सु। मनाः। भ
व। परमे। वृक्षे। आयुधम्। निधायेति नि। धा
य। कृत्तिम्। वसानः। आ। चर। पिनाकम्। बि
भ्रत्। आ। गहि॥ ५१॥ विकिरिद्रेति वि। किरिद्र।
विलोहितेति वि। लोहित। नमः। ते। अस्तु। भ
गव इति भगवः। याः। ते। सहस्रम्। हेतयः। अ

न्यम्।अस्मत्।नि।वपंतु।ताः॥५२॥सहस्राणि।
सहस्रश इति सहस्र।शः।बाह्वोः।तव।हेत
यः।तासाम्।ईशानः।भगव इति भग।वः।प
राचीना।मुखा।कृधि॥५३॥असंख्याते
त्यसम्।ख्याता।सहस्राणि।ये।रुद्राः।अ
धि।भूम्याम्।तेषाम्।सहस्रयोजन इति सह
स्र॰योजने।अव।धन्वानि।तन्मसि॥५४॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अस्मिन्।महति।अर्णवे।अंतरिक्षे।भवाः।अधि॥५५॥
नीलग्रीवाइतिनीलऽग्रीवाः।विलोहिताइतिवि।
लोहिताः।दिवम्।रुद्राः।उपश्रिताइत्युपऽश्रिताः॥५६॥
ये।वा।अ।ध्यः।क्षमाचराइतिक्षमाऽचराः॥५७॥
वृक्षेषु।शष्पिंजराः।नीलग्रीवाइतिनीलऽग्रीवाः।१५५
१५५ विलोहिताइतिवि।लोहिताः॥५८॥भूतानां
म्।अधिपतयइत्यधि।पतयः।विशिखासइतिवि।
शिखासः।कपर्दिनः॥५९॥पथाम्।पथिरक्षे

या इति पृथि। रक्षिताः। ऐक्कभूदाः। आयुधैइत्यायुधः। युधः॥
॥६८॥ तीर्थानि। प्रचरंतीतिप्रऽचरंति। सृकाहस्ता इति
सृकाऽहस्ताः॥ निषंगिणः॥ ६१॥ अन्नेषु। विविध्यं
तीतिविऽविध्यंति। पात्रेषु। पिबतः। जनान्॥ ६२॥ एता
च। वंतः। इत्येताऽवंतः। च। दिशः। रुद्राः। वितस्थिरइतिविऽतस्थि
रे॥ ६३॥ नमः। अस्तु। रुद्रेभ्यः। ये। दिवि। येषाम्। वर्षम्।
इषवः। तेभ्यः। दश। प्राचीः। दक्षिणा। प्रतीचीः। उदीचीः।
ऊर्ध्वाः। ॥ अंतरिक्षे। वातः॥ ६५॥ पृथिव्याम्। अं
विन

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ज्ञेम् ॥ ६६ ॥ इति पदपाठे सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ५० ॥
ध ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ≡ ॥ ५० ॥ ५० ॥ हरिः ॐ म ॥ ५१ ॥
अश्मन् । ऊर्जम् । पर्वते । शिश्रियाणाम् । अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः ।
ओषधीभ्यः । वनस्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः । अधि । सं-
ऽभृतम् इति सम्ऽभृतम् । पयः । ताम् । नः । इषम् । ऊर्जम् । ध-
१५६ त्त । मरुतः । संरराणा इति सम्ऽरराणाः । अश्मन् । ते । क्षुत् १५६
। मयि । ते । ऊर्क् । यम् । द्विष्मः । तम् । ते । शुक् । ऋच्छतु ॥ १ ॥
इमाः । मे । अग्ने । इष्टकाः । धेनवः । सन्तु । एका । च । दश । च । शतम् ।
सहस्रम् । अयुतम् । नियुतम् इति निऽयुतम् ॥ २ ॥ अर्बुदम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न्यर्बुदमितिनि। अर्बुदम्। समुद्रः। मध्यम्। अंतः। परार्द्धइतिप
रा। अर्द्धः। एताः। मे। अग्ने। इष्टकाः। धेनवः। संतु। अमुत्र। अ
मुष्मिन्। लोके॥ ३॥ ऋतवः। स्थ। ऋतावृधः। ऋतवृधइत्यृ
त। वृधः। ऋतुस्थाः। ऋतुस्थाइत्यृतु। स्थाः। स्थ। ऋतावृधः।
ऋतवृधइत्यृ तावृधः। घृतश्च्युतइतिघृत। श्च्युतः। मधुश्च्यु
तइतिमधु। श्च्युतः। विराजइतिवि। राजः। नाम। कामदुघाइति
काम। दुघाः। अक्षीयमाणाः॥ ४॥ समुद्रस्य। त्वा। अवकया।
अग्ने। परि। व्ययामसि। पावकः। अस्मभ्यम्। शिवः। भव॥ ५॥
हिमस्य। त्वा। जरायुणा। अग्ने। परि। व्ययामसि। पावकः। अस्म

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्यम्। शिवः। भव॥१६॥ ऽप। ज्मन्। ऽप। वेतसे। अव। तरा। नदीषु। आ। अ
ग्ने। पित्तम्। अपाम्। असि। मंडूकि। ताभिः। आ। गहि। सा। इमम्। नः।
ति नि॥ अयनं यज्ञम्। पावकवर्णमिति पावक। वर्णम्। शिवम्। कृधि॥१७॥ अपां।
इदम्। न्ययनमिति समुद्रस्य। निवेशनमिति नि। वेशनम्। अन्या
न्। ते। अस्मत्। तपन्तु। हेतयः। अस्मभ्यम्। शिवः। भव॥१८॥ अ
ग्ने। पावक। रोचिषा। मंद्रया। देव। जिह्वया। आ। देवान्। वक्षि। य पावकः।
१५८ क्षि। च॥१९॥ सः। नः। पावक। दीदिव इति दीदि। वः। अग्ने। देवा १५८
न्। इह। आ। वह। ऽप। यज्ञम्। हविः। च। नः॥२०॥ पावकया। यः।
चितयंत्या। कृपा। क्षामन्। रुरुचे। उषसः। न। भानुना। तूर्व
न्। न। यामन्। एतशस्य। नु। रणे। आ। यः। घृणे। न। ततृषाणः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अजरः॥११॥नमः।ते।हरसे।शोचिषे।नमः।ते।अस्तु।अ
र्चिषे।अन्यान्।ते।अस्मत्।तपंतु।हेतयः।पावकः।अ
स्मभ्यम्।शिवः।भव॥नृषदे।नृसदइतिनृऽसदे।वे
दे।अप्सुषदे।अप्सुसदइत्यप्सुऽसदे।बर्हिषदे।बर्हिस
दइतिबर्हिऽसदे।वनसदइतिवनऽसदे।स्वर्विदइतिस्वः।
विदे।वेट्।॥१२॥ये।देवाः।देवानाम्।यज्ञियाः।यज्ञियानां
म्।संवत्सरीणं।उप।भागम्।आसते।अहुतादइत्यहु
तऽअदः।हविषः।यज्ञे।अस्मिन्।स्वयम्।पिबंतु।मधुनः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

घृतस्य॥१३॥ये। देवाः। देवेषु। अधि। देवत्वमिति देवऽत्वम्। आ
यन्। ये। ब्रह्मणः। पुरएतार इति पुरःऽएतारः। अस्य॥ येभ्यः।
न। ऋते। पवते। धाम। किं। चन। न। ते। दिवः। पृथिव्याः। न।
अधि। स्नुषु॥१४॥प्राणदा इति प्राणऽदाः। अपानदा इत्य
पानऽदाः। व्यानदा इति व्यानऽदाः। वर्चोदा इति वर्चःऽदाः।
१५८ वरिवोदा इति वरिवःऽदाः॥ अन्यान्। ते। अस्मत्। तपन्तु। हेत १५८
यः। पावकः। अस्मभ्यम्। शिवः। भव॥१५॥अग्निः। तिग्मे
न। शोचिषा। यासत्। विश्वम्। नि। अत्रिणम्। अग्निः। नः। व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नुते। रयिम्॥१६॥ यः। इमा। विश्वा। भुवनानि। जुह्वत्। ऋ
षिः। होता। नि। असीदत्। पिता। नः। सः। आशिषा। इ
षा। द्रविणम्। इच्छमानः। प्रथमच्छदिति प्रथम। छ
त्। अवरान्। आ। विवेश॥१७॥ किम्। स्वित्। आसीत्।
अधिष्ठानम्। अधिस्थानमित्यधि। स्थानम्। आ
रंभणमित्याऽरंभणम्। कतमत्। स्वित्। कथा। आ
सीत्॥ यतः। भूमिम्। जनयन्। विश्वकर्मेति विश्व
कर्मा। वि। द्यां। और्णोत्। महिना। विश्वचक्षा इति वि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्च

षऽवृक्षाः ॥ १८ ॥ विश्वतश्चक्षुरिति विश्वतःऽचक्षुः । उत ।
विश्वतोमुख इति विश्वतःऽमुखः । विश्वतोबाहुरिति वि-
श्वतःऽबाहुः । उत । विश्वतस्पात् । विश्वतःपादिति विश्व-
तःऽपात् । सं । बाहुभ्यामिति बाहुऽभ्यां । धमति । सं । प-
तत्रैः । द्यावाभूमी इति द्यावाभूमी । जनयन् । देवः ।
१५९ एकः ॥ १९ ॥ किं । स्वित् । वनं । कः । ऊं इति । सः । वृक्षः । आ- १५९
वी स । यतः । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । निःऽततक्षुः ।
त [illegible]स्तक्षुरिति निः । ततक्षुः । मनीषिणः । मनसा । पृच्छ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ता। इत्। ऊँ इति। स्वैं। तत्। यत्। अध्यतिष्ठदित्यधिऽअति
ष्ठत्। भुवनानि। धारयन्॥२०॥ या। ते। धामानि। प
रमाणि। या। अवमा। या। मध्यमा। विश्वकर्मन्निति
विश्वऽकर्मन्। उत। इमा। शिक्ष। सखिभ्य इति सखिऽभ्यः।
हविषि। स्वधाव इति स्वधाऽवः। स्वयम्। यजस्व। तन्व
म्। वृधानः॥२१॥ चक्षुषः। पिता। मनसा। हि। धी
रः। घृतम्। एने इत्येने। अजनत्। नम्नमाने इति न
म्नमाने। यदा। इत्। अन्ताः। अददृहन्त। पूर्वे। आत्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नि

इत्। द्यावापृथिवीइति द्यावापृथिवी। अप्रथेताम्॥२२॥
विश्वकर्मेति विश्वऽकर्मा। विमना इति विऽमनाः। आत्।
विहाया इति विऽहायाः। धाता। विधातेति विऽधाता। परमा।
उत। संदृगिति सम्ऽदृक्। तेषाम्। इष्टानि। सम्। इषा।
मदन्ति। यत्र। सप्तऋषीनिति सप्तऽऋषीन्। परः।
१५८ एकम्। आहुः॥२३॥ यः। नः। पिता। जनिता। यः।
विधातेति विऽधाता। धामानि। वेद। भुवनानि।
विश्वा। यः। देवानाम्। नामधा इति नामऽधाः। ए

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निसत्तइतिनि।सत्ते। जं

कः। एव। तं।संप्रश्नमितिसम्।प्रश्नम्। भुवना। यंति। अ
न्या॥२४॥ ते। आ। अयंत। द्रविणम्। सं। अस्मै। ऋषयः।
पूर्वे। जरितारः। न। भूना। असूर्ते। सूर्ते। रजसि। निष
त्ते। ये। भूतानि। समकृण्वन्नितिसम्। अकृण्वन्। इमा
नि॥२५॥ परः। दिवा। परः। एना। पृथिव्या। परः। देवेभिः। अ
सुरैः। यत्। अस्ति। कं। स्वित्। गर्भम्। प्रथमम्। दध्रे। यत्र। दे आपः।
वाः। समपश्यंतेतिसम्। अपश्यंत। पूर्वे॥२६॥ तं। इत्। गर्
भम्। प्रथमम्। दध्रे। आपः। यत्र। देवाः। समगच्छंतेतिसम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अगच्छंत। विश्वे॥ अजस्य। नाभौ। अधि। एकं। अर्पितं॥ यस्मि
न्। विश्वानि। भुवना। नि। तस्थुः॥ २७॥ न। तं। विदाथ।
यः। इमा। जजान। अन्यत्। युष्माकं। अंतरं। बभूव। नीहा
रेण। प्रावृताः। जल्प्या। च। असुतृप इत्यसु। तृपः। उक्थ
शासः। उक्थशास इत्युक्थ। शासः। चरंति॥ २८॥ वि
१५६ श्वकर्मेति विश्व। कर्मा। हि। अजनिष्ट। देवः। आत्। इत्। १६१
गंधर्वः। अभवत्। द्वितीयः॥ तृतीयः। पिता। जनिता।
ओषधीनां। अपां। गर्भं। वि। अदधात्। पुरुत्रा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिपुरु। त्रा॥ २९॥ ६८॥ आशुः। त्रिशानः। वृष १५ः। न।
भीमः। घनाघनः। क्षोभणः। चर्षणीनाम्। संक्रंदन इ ८
तिसम्। क्रंदनः। अनिमिष इत्यनि। मिषः। एकवीर इ
त्येकः। वीरः॥ शतं। सेनाः। अजेयत्। साकं। इंद्रः। ३०॥
संक्रंदनेनेति संक्रंदनेन। अनिमिषेण। त्यनि। मिषे
ण। जिष्णुना। युत्कारेणेति युत्। कारेण। धृष्णुना
तत्। इंद्रेण। जयत। तत्। सहध्वम्। युधः। नरः। इ
षुहस्तेनेतीषु हस्तेन। वृष्णा॥ ३१॥ सः। इषुहस्तैरि
३ दुश्च्यवनेनेति दुःश्च्यवनेन। ३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तीषुऽहस्तैः। सः। निषंगिभिरिति निषंगिऽभिः। वशी। सं
स्रष्टेति संऽस्रष्टा। सः। युधः। इंद्रः। गणेन॥ संसृष्ट
जिदिति संसृष्टऽजित्। सोमपा इति सोमऽपाः। बाहु
शर्द्धीति बाहुऽशर्द्धी। उग्रधन्वेत्युग्रऽधन्वा। प्रति
हिताभिरिति प्रतिऽहिताभिः। अस्ता॥ ३२॥ बृहस्प
१६२ ते। परि। दीय। रथेन। रक्षोहेति रक्षःऽहा। अमित्रान्। १६२
अपबाधमान इत्यपऽबाधमानः। प्रभंजन्निति
प्रऽभंजन्। सेनाः। प्रमृण इति प्रऽमृणः। युधा। जयन्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रः। अस्माकं। एधि। अविता। रथानाम्॥ २३॥ बलविज्ञा
यइति बल। विज्ञायः। स्थविरः। प्रवीरइति प्र। वीरः।
सहस्वान्। वाजी। सहमानः। उग्रः। अभिवीरइत्यभि।
वीरः। अभिसत्वेत्यभि। सत्वा। सहोजाइति सहः। जाः।
जैत्रम्। इंद्र। रथं। आ। तिष्ठ। गोविदिति गो। वित्॥ २४॥
गोत्रभिदमिति गोत्र। भिदम्। गोविदमिति गोऽ
विदम्। वज्रबाहुमिति वज्र। बाहुम्। जयंतम्।
अज्म। प्रमृणंतमिति प्रऽमृणंतम्। ओजसा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इमं। सऽजाताइतिसऽजाताः। अनु। वीरयध्वम्। इंद्रं। सखायः।
अनु। सं। रभध्वम्॥२५॥ अभि। गोत्राणि। सहसा। गाह
मानः। अदयः। वीरः। शतमन्युरितिशतऽमन्युः। इंद्रः॥
दुःच्यवनइतिदुःऽच्यवनः। पृतनाषाट्। अयुध्यः। अ
स्माकं। सेनाः। अवतु। प्र। युत्स्वितियुत्ऽसु॥२६॥ इंद्रः।
१६९ आसाम्। नेता। बृहस्पतिः। दक्षिणा। यज्ञः। पुरः। १६९
एतु। सोमः॥ देवसेनानामितिदेवऽसेनानाम्। अभिऽभं
जतीनामितिअभिऽभंजतीनाम्। जयंतीनाम्। मरुतः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यंतु । अग्ने ॥ २७ ॥ इंद्रस्य । वृष्णः । वरुणस्य । राज्ञः । आदित्या
नाम् । मरुताम् । शर्द्धः । उग्रं ॥ महामनसामिति महा
मनसाम् । भुवनच्यवानामिति भुवनच्यवानाम् । घो
षः । देवानाम् । जयतां । उत् । अस्थात् ॥ २८ ॥ उत् । हर्ष
य । मघवन्निति मघवन् । आयुधानि । उत् । सत्वनाम् । मा
मकानाम् । मनांसि । उत् । वृत्रहन्निति वृत्रहन् । वाजि
नाम् । वाजिनानि । उत् । रथानां । जयताम् । यंतु । घोषाः ॥ २९
अस्माकं । इंद्रः । समृतेष्विति सम्ऽऋतेषु । ध्वजेषु । अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अस्माकम्।याः।इषवः।ताः।जयंतु।अस्माकं।वीराः।
उत्तरइत्युत्ऽतरे।भवंतु।अस्मान्।ऊँइति।देवाः।अ
वत।हवेषु।।६।।अमीषाम्।चित्तम्।प्रतिलोभयं
तीतिप्रति।लोभयंती।गृहाण।अंगानि।अप्वे।परा।
इहि।~~[illegible]~~।।अभि।प्र।इहि।निः।दह।हृत्स्विति।हृत्ऽसु।
शोकैः।अंधेन।अमित्राः।तमसा।सचंताम्।।७।।
अवसृष्टेत्यवऽसृष्टा।परा।पत।शरव्ये।ब्रह्मसंशिते
नइति ब्रह्मऽसंशिते।गच्छ।अमित्रान्।प्र।आपद्यस्व।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मा।अमीषाम्।कं।चन।उत्।शिषः॥ ४२॥ प्र।इत।जयत।
नरः।इंद्रः।वः।शर्म।यच्छतु।उग्राः।वः।सन्तु।बाहवः।
अनाधृष्याः।यथा।असथ॥ ४३॥ असौ।या।
सेना।मरुतः।परेषाम्।अभि।आ।एति।नः।ओ
जसा।स्पर्द्धमाना॥ ताम्।गूहत।तमसा।अपव्रते
नेत्यप।व्रतेन।यथा।अमीइत्यमी।अन्यः।अन्य
म्।न।जानन्॥ ४४॥ यत्र।बाणाः।संपतन्ती
तिसम्।पतन्ति।कुमाराः।विशिखाइवेतिविशि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वाः। इर्वे॥ तत्। नः। इंद्रः। बृहस्पतिः। अदितिः। शर्म। यच्छ
तु। विश्वाहा। शर्म। यच्छतु॥ ४५॥ मर्माणि। ते। वर्मणा।
छादयामि। सोमः। त्वा। राजा। अमृतेन। अनु। वस्तां।
उरोः। वरीयः। वरुणः। ते। कृणोतु। जयंतं। त्वा। अनु।
देवाः। मदंतु॥ ४६॥ ४॥ उत्। एनं। उत्ऽतरामि। स्वःऽकृत्। तरा
मः। नपा। अग्नेः। घृतेन। आऽहुतसेयाऽहुतौ। रायः। पोषेण।
सं। सृज। प्रऽजयेतिप्रऽजया। च। बहुं। कृधि॥ ४७॥ इंद्र।
इमं। प्रतरामितिप्रऽतरां। नय। सऽजातानां। मितिसऽजा।

तानाम्। असत्। वशी॥ सं। एनं। वर्चसा। सृज। देवानां। भा
गदा इति भाग। दाः। असत्॥ ४८॥ यस्य। कुर्मः। गृहे।
हविः। तं। अग्ने। वर्द्धय। त्वं। तस्मै। देवाः। अधि। ब्रुवन्।
अयं। च। ब्रह्मणः। पतिः॥ ४९॥ पंच। दिशः। दैवीः। य
ज्ञं। अवंतु। देवीः। अप। अमतिं। दुर्मतिमिति दुः। मतिं। बा
धमानाः॥ रायः। पोषे। यज्ञपतिमिति यज्ञ। पतिम्। आ भं
जतीरित्या। भजंतीः। रायः। पोषे। अधि। यज्ञः। अस्था
त्॥ ५०॥ समिद्ध इति सम्। इद्धे। अग्नौ। अधि। मामहानः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ममहानइतिममहानः। ऽउक्थ्यपत्रइत्युक्थ्य। पत्रः। ईड्यः।
गृभीतः। तसं। घर्मं। परिगृह्येतिपरि। गृह्य। अयजंत। ऽऽश्री।
पतां। यज्ञं। अयजंत। देवाः॥५१॥ देव्यायाध्वर्यै। जोष्टुः।
देवश्रीरितिदेव। श्रीः। श्रीमणाः। श्रीमनाइतिश्री। मनाः।
शतपयाइतिशत। पयाः॥ परिगृह्येतिपरि। गृह्य। देवाः।
१५९ यज्ञं। आयन्। देवाः। देवेभ्यः। अध्वर्यंतः। अस्थुः॥५२॥ १५९
वीतं। हविः। शमितं। शमिता। यजध्यै। तुरीयः। यज्ञः। य
त्र। हव्यं। एति॥ ततः। वाकाः। आशिषइत्याशिषः। जुष
न्तां।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नाम्नं॥५३॥सूर्यरश्मिरितिसूर्यरश्मिः।हरिकेशइतिह
रि।केशः।पुरस्तात्।सविता।ज्योतिः।उत्।अयान्।
अजस्रं।तस्य।पूषा।प्रसवइतिप्रऽसवे।याति।विद्वान्।
संपश्यन्नितिसंऽपश्यन्।विश्वा।भुवनानि।गोपाः॥५४॥
विमानइतिवि।मानः।एषः।दिवः।मध्ये।आस्ते।आ
पप्रिवानितिपप्रि।वान्।रोदसीइतिरोदसी।अंत
रिक्षं॥सः।विश्वाचीः।अभि।चष्टे।घृताचीः।अंत
रा।पूर्वं।अपरं।च।केतुं॥५५॥उक्षा।समुद्रः।अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१५५ रूपाः।सुपर्णइतिसु।पर्णः।दूर्वस्य।योनिं।पितुः।आ।
विवेश॥मध्ये।दिवः।निहितइतिनि।हितः।पृश्निः।
अश्मा।वि।चक्रमे।रजसः।पाति।अंतौ॥५५॥दे
वहूरितिदेव।हूः।यज्ञः।आ।च।वक्षत्।सुम्नहूरितिसुम्न।
हूः।यज्ञः।आ।च।वक्षत्।यक्षत्।अग्निः।देवः।देवा
न्।आ।च।वक्षत्॥५६॥वाजस्य।मा।प्रसवइतिप्र।
सवः।ऽउद्ग्राभेणेत्युत्।ग्राभेण।उत्।अग्रभीत्॥अधा।स
पत्नानितिस।पत्नान्।इंद्रः।मे।निग्राभेणेतिनि।ग्रा १५५

उत्रा।

रू
स

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मेण।अधरान्।अकरिसम्॥५८॥उद्ग्राभमित्युत्।
ग्राभम्।च।निग्राभमितिनि।ग्राभम्।च।ब्रह्म।देवाः।
अवीवृधन्॥अध।सपत्नानितिस।पत्नान्।इंद्राग्नी
इतींद्राग्नी।मे।विषूचीनान्।वि।अस्यतां॥५९॥क्रम
ध्वं।अग्निना।नाकं।उख्यं।हस्तेषु।बिभ्रतः।दिवः।
पृष्ठं।स्वः।गत्वा।मिश्राः।देवेभिः।आध्वं॥६०॥प्रा
चीम्।अनु।प्रदिशमितिप्र।दिशम्।प्र।इहि।विद्वान्॥
अग्नेः।अग्ने।पुरोअग्निरितिपुरः।अग्निः।भव।इह॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विश्वाः।आशाः।दीद्यानः।वि।भाहि।ऊर्जं।नः।धेहि।
द्विपदइतिद्वि।पदे।चतुष्पदे।चतुःपदइतिचतुः।पदे॥ ५१॥
पृथिव्याः।अहं।उत्।अंतरिक्षं।आ।अरुहं।अंतरिक्षा
त्।दिवं।आ।अरुहं॥दिवः।नाकस्य।पृष्ठात्।स्वः।ज्यो
तिः।अगां।अहं॥ ५२॥स्वः।यंतः।न।अप।ईक्षंते।आ।
१५९ द्यां।रोहंति।रोदसीइतिरोदसी॥यज्ञं।ये।विश्वतोधा १५९
रमितिविश्वतः।धारं।सुविद्वांसइतिसु।विद्वांसः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वितेनिरइतिवि।तेनिरे॥ ६४ ॥ अग्ने। प्र। इहि। प्रथमः। दे
वयतामितिदेव।यताम्। चक्षुः। देवानाम्। उत। मर्त्याना
म्। इयक्षमाणाः। भृगुभिरितिभृगु।भिः। सजोष
इतिसजोषाः। स्वः। यन्तु। यजमानाः। स्वस्ति॥ ६५॥
अग्ने। सहस्राक्षेतिसहस्र।अक्ष। शतमूर्द्धन्निति
शतम्।मूर्द्धन्। शतम्। ते। प्राणाः। सहस्रम्। व्यानाइतिवि
आनाः। त्वम्। साहस्रस्य। रायः। ईशिषे। तस्मै। ते। वि
धेम। वाजाय। स्वाहा॥ ६६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुपर्णइतिसु।पर्णः।असि।गरुत्मान्।पृष्ठे।पृथिव्याः।
सीद।भासा।अन्तरिक्षं।आ।पृण।ज्योतिषा।दिवं।
उत्।स्तभान।तेजसा।दिशः।उत्।दृंह।॥ ७२॥
आ।जुह्वानईड्या।जुह्वानः।सुप्रतीकइतिसु।प्रती
१६८ कः।पुरस्तात्।अग्ने।स्वां।योनिं।आ।सीद।साध्य १६८
येतिसाधु।या।॥ ७३॥ तां।सवितुः।वरेण्यस्य।चि
त्राम्।आ।अहं।वृणे।सुमतिमितिसु।मतिम्।विश्व
जन्यामितिविश्व।जन्याम्।यां।अस्य।कण्वः।अदु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हन्त। प्रपीनामिति प्रपीनाम्। सहस्रधारामिति सहस्रधा
राम्। पयसा। महीं गां।।६।। विधेम। ते। परमे। जन्मन्।
अग्ने। विधेम। स्तोमैः। अवरे। सधस्थे इति सध। स्थे।।
यस्मात्। योनेः। उत्। आरिथ। यजे। तं। प्र। त्वे
इति त्वे। हवींषि। जुहुरे। समिद्धे इति सम्। इद्धे।।१०।।
प्रेद्ध इति प्र। इद्धः। अग्ने। दीदिहि। पुरः। नः। अजस्रया।
सूर्म्या। यविष्ठ।। त्वां। शश्वंतः। उप। यंति। वाजाः।।७ १।।
चित्तिं। जुहोमि। मनसा। घृतेन। यथा। देवाः। इह। आ

गमन्निह।गमन्।वीतिहोत्रा इति।वीति।होत्राः।ऋ
तावृधः।ऋतवृध इत्यृत।वृधः॥पत्यः।विश्वस्य।भू
मनः।जुहोमि।विश्वकर्मन्निति विश्व।कर्मन्।विश्वा
१६८ हा।अदाभ्यम्।हविः॥७२॥सप्त।ते।अग्ने।समिध १६८
इति सं।इधः।सप्त।जिह्वाः।सप्त।ऋषयः।सप्त।धा
म।प्रियाणि॥सप्त।होत्राः।सप्तधा।त्वा।यजन्ति।स
प्त।योनीः।आ।पृणस्व।घृतेन।स्वाहा॥७३॥शुक्र
ज्योतिरिति शुक्र।ज्योतिः।च।चित्रज्योतिरिति चित्र।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ज्योतिः। सत्यज्योतिरिति सत्य। ज्योतिः। ज्योतिष्मान्। शु
क्रः। ऋतपाऽइत्यृत। पाः। अत्यꣳहाऽइत्यति। अꣳहाः। ॥८४॥
ईदृङ्। अन्यादृङ्। सदृङ्ङिति स। दृङ्। प्रतिसदृङ्ङिति
प्रति। सदृङ्। मितः। संमितऽइति सं। मितः। सभराऽइति
स। भराः॥८५॥ ऋतजिदित्यृत। जित्। सत्यजिदिति
सत्य। जित्। सेनजिदिति सेन। जित्। सुषेणः। सुसेनइ
ति सु। सेनः। अन्तिमित्रऽइत्यन्ति। मित्रः। दूरेऽअमित्रऽइति दू
रेऽअमित्रः। गणः॥८६॥ ऋतः। सत्यः। ध्रुवः। धरु

का नुः ।

एः । धर्त्ता । विधर्त्तेतिवि।धर्त्ता । विधारयइतिवि।धारयः ।
॥७७॥ ईदृक्षासः । एतादृक्षासः । ऊ इसु । सदृक्षास
इतिस। दृक्षासः । प्रतिसदृक्षासइतिप्रति।सदृक्षा
सः । आ । इतन । मितासः । संमितासइतिसं।मितासः ।
नः । अद्य । सभरसइतिस।भरसः । मरुतः । यज्ञे । अ
१८१ स्मिन् ॥७८॥ स्वतवानितिस्व।तवान् । प्रघासीति १८
प्र।घासी । सांतपनइतिसां।तपनः । गृहमेधीतिगृह
।मेधी । क्रीडी । शाकी । उज्जेषीत्युत्।जेषी ॥७९॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इंद्रं दैवीः । विशः । मरुतः । अनुवर्त्मानः इत्यनुवर्त्मानः ।
अभवन् । यथा । इंद्रं दैवीः । विशः । मरुतः । अनुव
र्त्मानः इत्यनु । वर्त्मानः । अभवन् । एवं । इमं । यज्ञमा
नं । दैवीः । च । विशः । मानुषीः । च । अनुवर्त्मानः इ
त्यनु । वर्त्मानः । भूयासुः ॥ १९ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥
॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ इति पदपाठे अष्टादशो
ध्यायः ॥ ५ ॥ हरिः ॥ ॐ ॥ ५ ॥ इमं स्तनं ऊर्ज्जं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१६१ स्वंतं।धय।अपां।प्रपीनमिति प्रपीनम्।अग्ने।सरिरस्य।मध्ये॥
ऽउत्सं।जुषस्व।शतधारमिति शतधारम्।अर्वन्।समुद्रियं।
सदनं।आ।विशस्व॥१॥घृतं।मिमिक्षे।घृतं।अस्य।
योनिः।घृते।श्रितः।घृतं।ऽऊंऽउ।अस्य।धाम॥अ-
नुष्वधं।अनुस्वधमित्यनु।स्वधं।आ।वह।मादय
स्व।स्वाहाकृतमिति स्वाहा।कृतं।वृषभ।वक्षि।हव्यं॥ १६१
॥२॥समुद्रात्।ऊर्मिः।मधुमानिति मधुमान्।उत्।आ-
रत्।उपा।अंशुना।सं।अमृतत्वमिति अमृतत्वं।आनट्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हे।पद्म।तस्या।नाम।गुह्यं।यत्।अस्ति।जिह्वा।देवानां।अ
मृतस्य।नाभिः॥२॥वयं।नाम।प्र।ब्रवाम।घृतस्य।अस्मि
न्।यज्ञे।धारयाम।नमोभिरिति।नमः।भिः।उप।ब्र
ह्मा।शृणवत्।शस्यमानं।चतुः।शृंग इति चतुः।शृं
गः।अवमीत्।गौरः।एतत्॥७॥चत्वारि।शृंगा।त्र
यः।अस्य।पादाः।द्वे इति द्वे।शीर्षे इति शीर्षे।सप्त।हस्ता
सः।अस्य॥त्रिधा।बद्धः।वृषभः।रोरवीति।महः।दे
वः।मर्त्यान्।आ।विवेश॥८॥त्रिधा।हितं।पणिभि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१॥गविदेवासः॥छत्तां॥ऽनु॥अदिंदंत्
रितिपाणिः॥लिः॥गुह्यमानैश्चतुर्वर्णरति चक्र॥संस्था॥अ
संतत्समोरः॥रुपैः॥पर्कंडोडान॥वेनात्॥एकोस्वच्छ या॥निः
तत ध्रुकः॥६॥एताः॥अत्रऋषंति॥हृध्यात्॥सगुडात्
गातवेज्ञाइतिशात॥वडांः॥रिपुपद्म॥ना॥अवचक्षुइसव॥
वक्षो॥छ तस्याध्याराः॥अभि॥चाकरीमि॥हिरंएपयः॥
१६२ वेतसः॥मध्ये॥आसां॥७॥एते॥अत्रऋषंति॥कुर्मयः॥ १६२
धृतस्या॥मृगाइवेतिमृगाः॥इव॥क्षिपलोः॥इषमाला॥
सिंधोरिवेतिसिंधोः॥इव॥प्राध्वनइतिप्रा॥अध्वने
पघनासः॥वातप्रमीपइतिवात॥प्रमीयः॥पतयंति

टिका १

यन्हाः ॥ घृतस्य। धाराः। अरुषः। न। वाजी। काष्ठाः।
भिंदन्नूर्मिभिरित्यूर्मि। भिः। पिन्वमानः ॥ ८ ॥
अभि। प्रवंत। समनेवेति समना। इव। योषाः। कल्या
ण्यः। स्मयमानासः। अग्निं॥ घृतस्य। धाराः। समि
धइति सं। इधः। नसंत। ताः। जुषाणः। हर्यति। जातवे २५
दाइति जात। वेदाः ॥ ९॥ कन्याइवेति कन्याः। इव। वहतुं
एतवेऊँइत्यैतवै। अंजि। अंजानाः। अभि। चाकशीमि।
यत्र। सोमः। सूयते। यत्र। यज्ञः। घृतस्य। धाराः। अभि।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तत्। पवंते॥ १०॥ अभि। अर्षत। सुष्टुतिं। सुस्तुतिमिति सु।
स्तुतिं। गव्यं। आजिं। अस्मासु। भद्रा। द्रविणानि। धत्त
त्त॥ इमं। यज्ञं। नयत। देवता। नः। घृतस्य। धाराः। म
धुमदिति मधु। मत्। पवंते॥ ११॥ धाम। ते। विश्वं।
भुवनं। अधि। श्रितं। अंतः। समुद्रे। हृदि। अं
१६३ तः। आयुषि॥ अपां। अनीके। समिथ इति सम्ऽइथे। १६३
यः। आऽभृत इत्याऽभृतः। तं। अश्याम। मधुमंतं। मधुमंतमिति
मधुऽमंतं। तं। ऊर्मिम्॥ ७॥ १२॥ वाजः। च। मे। प्रस

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अ

सूतिप्रासवः। प्रयतिरितिप्रायतिः। प्रसितिरितिप्र
सितिः। धीतिः। क्रतुः। स्वरः। श्लोकः। श्रावः। श्रुतिः।
ज्योतिः। स्वरितिस्वः। चामे। यज्ञेन। कल्पंताम्।
॥१३॥ प्राणः। अपानइत्यप। आनः। व्यानइतिवि।
आनः। [redacted] सुः। चित्तं। आधीतं। मे। सा। धीतम्। वा
क्। मनः। चक्षुः। श्रोत्रं। दक्षः। बलं॥१४॥ ओजः।
सहः। आत्मा। तनूः। शर्म। वर्म। अंगानि। अस्थी
नि। परूंषि। शरीराणि। आयुः। जरा॥१५॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ज्यैष्ठ्यं। आधिपत्यमित्याधिपत्यं। मन्तुः। १७। आमः। अमः।
अंजः। जेमा। महिमा। वरिमा। प्राथिमा। वर्षिमा। द्रा
घिमा। हृद्धं। हृद्धिः॥ १६॥ सत्यं। श्रद्धा। जगत्। ध
नं। विश्वं। महः। क्रीडा। मोदः। जातं। जनिष्यमाणं।
सूक्तमिति सु। उक्तम्। सुऋतमिति सु। ऋतम्॥ १७॥
१६७ वित्तं। वेद्यं। ऋतं। भविष्यत्। सुगमिति सु। गम्।
सुपथ्यमिति सु। पथ्यम्। ऋद्धं। ऋद्धिः। कुशलं। कुशलिः। १७४
मतिः। सुमतिरिति सु। मतिः॥ १८॥ यन्ता। धर्त्ता। धी

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मः।धृतिः।विश्वं।महः।संविदितिसं।वितू।ज्ञात्रं।सीरं।ल
यः।स्तूः।प्रस्तूरितिप्रा स्तूः॥१८॥रां।मयः।प्रियं।अनुका
मः।सनु।कामः।कामः।सोमनसः।भगः।द्रविणं।भद्र
म्।श्रेयः।वसीयः।यशः॥२०॥ऋद्धं।सूनृता।पयः।र
सः।घृतं।मधु।सन्धिः।सपीतिरितिस।पीतिः।धृष्टिः।
वृष्टिः।जैत्रं।औद्भिद्यमितिसौतू।जित्यं॥२१॥ऋतं।अ
मृतं।अयक्ष्मं।अनामयत्।जीवातुः।दीर्घायुत्वमिति
दीर्घायु।त्वं।अनमित्रं।अभयं।सुगमितिसुगम्।स

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पनं। सूषा इति सुऽउषाः। सुदिनमिति सुऽदिनम्।।२२।।र
यिः। रायः। पुष्टं। पुष्टिः। विभ्विति वि। भु। प्रभ्विति प्र। भु। पू
र्णं। पूर्णतरमिति पूर्णऽतरम्। कुयवं। अक्षितं। अन्नं।
अक्षुत्।।२३।।व्रीहयः। यवाः। माषाः। तिलाः। मुद्गाः।
खल्वाः। प्रियंगवः। अणवः। श्यामाकाः। नीवाराः।
१८५ गोधूमाः। मसूराः।।२४।।अश्मा। मृत्तिका। गिरयः। १८५
पर्वताः। सिकताः। वनस्पतयः। हिरण्यं। अयः। सीसं।
त्रपु। श्यामं। लोहं।।२५।।अग्निः। आपः। वीरुधः। ओ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ॐ षष्ठयः। धूष्टपथ्याइति धूष्ट। पथ्याः। अधूष्टपथ्याइ
सधूष्ट। पथ्याः। ग्राम्याः। पशवः। आरंण्याः। वित्तं।
वित्तिः। भूतं। भूतिः॥ २६॥ वसु। वसतिः। कर्म। शक्तिः।
अर्थः। यामः। इसा। गतिः॥ २७॥ अग्निः। इंद्रः। सोमः।
सविता। सरस्वती। पूषा। बृहस्पतिः॥ २८॥ मित्रः। व
रुणः। धाता। त्वष्टा। मरुतः। विश्वे। देवाः॥ २९॥ पृथि
वी। अंतरिक्षं। द्यौः। समाः। नक्षत्राणि। दिशः। इंद्रः।
॥ ३०॥ अंशुः। रश्मिः। अदाभ्यः। अधिपतिरसि। धि।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पतिः। उपां॰शु रिस्कप ऽअं॰शुः अंतर्याम इसंतः।
यामः। ऐंद्रवायवः। मैत्रावरुणः। आश्विनः। प्र
तिप्रस्थान इति प्रति। प्रस्थानः। शुक्रः। मंथी
॥३१॥ आग्रयणः। वैश्वदेव इति वैश्वा। देवः। ध्रु
वः। वैश्वानरः। ऐंद्राग्नः। महावैश्वदेव इति महा।
१६८ वैश्वदेवः। मरुत्वतीयाः। निष्कैवल्यः। निः। कैवल्य
इति निः। कैवल्यः। सावित्रः। सारस्वतः। पात्नीव १६८
त इति पात्नी। वतः। हारियोजन इति हारि। योजनः॥३२॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्रुचः। चमसाः। वायव्यानि। द्रोणकलश इति द्रोण।
कलशः। ग्रावाणः। अधिषवणे। अधिसवने इत्यधि
सवने। पूतभृदिति पूत। भृत्। आप्यवनीय इत्या। प्य
वनीयः। वेदिः। बर्हिः। स्वगाकार इति स्वगा। कारः।
अवभृथ इत्यव। भृथः॥ २२॥ अग्निः। घर्मः। अर्कः।
सूर्यः। प्राणः। अश्वमेध इत्यश्व। मेधः। पृथिवी। अदि
तिः। द्यौः। अंगुलयः। शक्वरयः। दिशः॥ २३॥ व्रतं।
ऋतवः। संवत्सरः। तपः। अहोरात्रे इत्यहो। रात्रे। ऊर्वष्ठी
व दितिः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वि२स्त्वेष्टीवे। बृहद्रथंतरे इति बृहत्। रथंतरे॥२५॥ ए
१७७ का इति स्वः। पंच। सप्त। नव। एकादश। त्रयोदशेति त्र १७७
यः। दश। पंचदशेति पंच। दश। सप्तदशेति सप्त। दश
नवदशेति नव। दश। एकविंशतिरित्येक। विं। शत्ति
तिः। त्रयोविंशतिरिति त्रयः। विंशतिः। पंचविंश
तिरिति पंच। विंशतिः। सप्तविंशतिरिति स
प्त। विंशतिः। नवविंशतिरिति नव। विंशतिः।
एकत्रिंशदित्येक। त्रिंशत्। त्रयस्त्रिंशदिति
त्रयः। त्रिंशत्॥२६॥ चतस्रः। अष्टौ। द्वादश। षो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कृशा। विंशति:। चतुर्विंशतिरिति चतु:। विंशति:। अष्टाविंशतिरिष्टा। विंशति:॥ द्वात्रिंशत्। षड्त्रिंशदिति षट्त्रिंशत्। चत्वारिंशत्। चतुश्चत्वारिंशदिति चतु:। चत्वारिंशत्। अष्टाचत्वारिंशदिष्टा। चत्वारिंशत्।
॥ ३८ ॥ त्र्यविरिति त्रि। अवि:। त्र्यवीति त्रि। अवी। दित्यवाड्ति दित्य। वाट्। दित्यौही। पंचाविरिति पंच। अवि:। पंचावीति पंच। अवी। त्रिवत्सइति त्रि। वत्स:।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रिवत्सेति त्रि। वत्सा। तुर्यवाड्वितितुर्य। वाट्। तुर्यौ
हि॥ ३८॥ पष्ठवाड्वितिपष्ठ। वाट्। पष्ठौही। उक्षा।
वशा। ऋषभः। वेहत्। अनड्वान्। धेनुः। चाभै।
यज्ञेन। कल्पंतां॥ ३९॥ वाजाय। स्वाहा। प्रसव
१६८ यतिप्रा सवाय। अपिजायेत्यपि। जाय। ऋतवे। व १६८
सवे। अहर्पतये। अहः पतय इत्यहः। पतये। अन्हे।
मुग्धाय। मुग्धाय। वैनंशिनाय। विनंशि
न इति वि। नंशिने। आंसायनायेत्यांसा। आय

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

णाय। अंशाय। भौवनाय। भुवनस्य। पतये। अधिपत
यइत्यधि। पतये। प्रजापतयइति प्रजा। पतये॥ ८०॥
इयं। ते। राट्। मित्राय। यंता। असि। यमनः। ऊर्जे।
त्वा। दृष्ट्यै। त्वा। प्रजानामिति प्र। जानाम्। त्वा। आ
धिपत्याय। त्वाधि। पत्याय॥ ८१॥ आयुः। यज्ञे
न। कल्पतां। प्राणः। चक्षुः। श्रोत्रं। वाक्। मनः।
आत्मा। पृष्ठं। ब्रह्म। यज्ञः। ज्योतिः। स्वः। यज्ञेन।
कल्पतां॥ ८२॥ स्तोमः। यजुः। ऋक्। साम। पृ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हतुरं।रथंतरमितिरथं।तरं।चास्वः।देवाः।अगन्म।अं
मृताः।अभूम।प्रजापतेरितिप्रजा।पतेः।प्रजाइतिप्र
जाः।अभूम।वेट्।स्वाहा॥ ८२॥ ५॥ इतिपदपाठेए
कोनविंशतितमोध्यायः॥ १९॥ ॥हरिः ॐ॥
॥ ५॥ [illegible]॥ १॥ विश्वे।अद्य। मरुतः।विश्वे।
१८९ ऊती।विश्वे।भवंतु।अग्नयः।समिद्धाइतिसं। १८९
इद्धाः।विश्वे।नः।देवाः।अवसा।आ।गमंतु।
विश्वं।अस्तु।द्रविणं।वाजः।अस्मेइत्यस्मे॥ २॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वाजः। नः। सप्त। प्रदिश इति प्रऽदिशः। चतस्रः। वा।
परावत इति पराऽवतः। वाजः। नः। विश्वैः। देवैः।
धनसाताविति धनऽसातौ। इह। अवतु॥ ३॥ वाजः।
नः। अद्य। प्र। सुवाति। दानं। वाजः। देवान्। ऋतुभि
रित्यृतुऽभिः। कल्पयाति॥ वाजः। हि। मा। सर्ववीर
मिति सर्वऽवीरं। चकार। सर्वाः। आशाः। वाजपति
रिति वाजऽपतिः। भवेयं॥ ४॥ वाजः। पुरस्तात्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१८०

उत । मध्यतः । नः । वाजः । देवान् । हविषा । वर्द्धया
ति । वाजः । हि । मा । सर्ववीरमिति सर्वऽवीरं । चकार ।
विश्वाः । आशाः । वाजपतिरिति वाजऽपतिः । जये
यं ॥ ९ ॥ सं । मा । सृजामि । पयसा । पृथिव्याः । सं । मा ।
सृजामि । अद्भिरित्यत्ऽभिः । ओषधीभिः । सः ।
अहं । वाजं । सनेयं । अग्ने ॥ १० ॥ पयः । पृथिव्यां ।
पयः । ओषधीषु । पयः । दिवि । अंतरिक्षे । पयः । १८०

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection.

धा॑ः। पय॑स्वतीः। प्रदिश॒ इति॑ प्र॒ऽदिशः॑। सं॒तु। मह्यं॑।
सर॑स्वत्यै। वा॒चः। य॒न्तुः। य॒न्त्रेण॑। अ॒ग्नेः। साम्रा॑ज्येनेति
साम्॒ऽराज्ये॑न। अ॒भि। सि॒ंचा॒मि॥ ७॥ ऋ॒ता॒षाट्। ऋ॒
तधा॑मेत्यृ॒तऽधा॑मा। अ॒ग्निः। गं॒ध॒र्वः। तस्य॑। ओष॑
धयः। अ॒प्स॒रसः॑। मुदः॑। नाम॑। सः। नः। इ॒दं। ब्रह्म॑।
क्ष॒त्रं। पा॒तु। तस्मै॑। स्वाहा॑। वाट्। ताभ्यः॑। स्वाहा॑॥ ८॥
सं॑हि॒त इति॒ सम्ऽहि॒तः। वि॒श्वसा॑मेति वि॒श्वऽसा॑मा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सूर्यः । गंधर्वः । तस्य । मरीचयः । अप्सरसः । आयुवः ।
नाम ॥ ९ ॥ सुषुम्णः । सुसुम्न इति सुऽसुम्नः । सूर्यरश्मि
१८१ रिति सूर्यऽरश्मिः । चंद्रमाः । गंधर्वः । तस्य । नक्षत्रा
णि । अप्सरसः । भेकुरयः । नाम ॥ १० ॥ इषिरः । विश्व १८१
व्यचा इति विश्वऽव्यचाः । वातः । गंधर्वः । तस्य । आपः ।
अप्सरसः । ऊर्जः । नाम ॥ ११ ॥ भुज्युः । सुपर्ण इति
सुऽपर्णः । यज्ञः । गंधर्वः । तस्य । दक्षिणाः । अप्सरसः ।
॥ १२ ॥ स्तावाः । नाम । प्रजापतिरिति प्रजाऽपतिः । विश्वकर्मेति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विश्व ऽ कर्म्मा । मनः । गंधर्वः । तस्य । ऋक्सामानी ऋक् ।
सामानि । अप्सरसः । एष्टयः इत्या ऽ इष्टयः । नाम ॥ ४२ ॥
सः । नः । भुवनस्य । पते । प्रजापते इतिप्रजा ऽ पते । यस्य ।
ते । उपरि । गृहाः । यस्य । वा । इह । अस्मै । ब्रह्मणे । क्षत्रा
य । महि । शर्म्म । यच्छ । स्वाहा ॥ ४४ ॥ समुद्रः । असि ।
नभस्वान् । आर्द्र [illegible] दानुरितिसार्द्र ऽ दानुः । शंभूरि
तिशं ऽ भूः । मयोभूरितिमयः ऽ भूः । अभि । मा ।
वाहि । स्वाहा । मारुतः । मरुतां । गणः । अवस्यूः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१८२ दुवस्वान्॥ १॥ यास्ते॥ १॥ याव:॥ १५॥ तु चं। नः। धेहि।
ब्राह्मणेषु। रुचं। राजस्विति राजऽसु। नः। रुधि। तु चं।
विश्येषु। शूद्रेषु। मयि। धेहि। रु चा। रुच्चं॥ १६॥
त त्। वा। यामि। ब्रह्मणा। वंदमानः। त तू। आ। शास्ते।
यजमानः हविर्भिरिति हविःऽभिः। अहेळमानः। व
रुण। इह। बोधि। उरुशं ऽसेत्युरुऽशंऽस। मा। नः।
आयुः। प्र। मोषीः॥ १७॥ स्वः। न। घर्मः। स्वः। शुक्रः।
ज्योतिः। सूर्यः। स्वाहा॥ १८॥ अग्निं। पुनर्भिः। रावेस्प। १८२

घृतेन । दिव्यं । सुपर्णमिति सुऽपर्णं । वयसा । बृहंतं ।
तेन । गमेम । ब्रध्नस्य । विष्टपं । स्वरिति स्वः । रुहाणाः । अ
धि । नाकं । उत्तममित्युत्ऽतमं ॥ १९ ॥ इमौ । ते । पक्षौ ।
अजरौ । पतत्रिणः । याभ्यां । रक्षांऽसि । अपहऽंसी
त्यपऽहंसि । अग्ने । ताभ्यां । पतेम । सुकृतामिति सुऽ
कृतां । उं उ लोकं । यत्र । ऋषयः । जग्मुः । प्रथमजा
इति प्रथमऽजाः । पुराणाः ॥ २० ॥ इंदुः । दक्षः । श्येनः ।
ऋतावा । ऋतवेत्यृतऽवा । हिरण्यपक्ष इति हिरण्यऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१८३ पक्षः। शकुनः। भुरण्युः। महान्। सधस्थ इति सधऽस्थे।
ध्रुवः। आ। निषत्तः। निसत्त इति निऽसत्तः। नमः। ते। अ
स्तु। मा। मा। हिंसीः॥२१॥ दिवः। मूर्द्धा। असि। पृथि
व्याः। नाभिः। ऊर्क्। अपां। ओषधीनां। विश्वायुरिति वि
श्वऽआयुः। शर्म्म। सप्रथा इति सऽप्रथाः। नमः। पथे॥२२॥
विश्वस्य। मूर्द्धन्। अधि। तिष्ठसि। श्रितः। समुद्रे। ते।
हृदयं। अप्स्वित्यप्ऽसु। आयुः। अपः। दत्त। उदधिमि
त्युदऽधिं। भिंत। दिवः। पर्जन्यात्। अंतरिक्षात्। पृ
थिव्याः। ततः। नः। वृष्ट्या। अव॥२४॥ इषः। यज्ञः। १८३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्रगुभिरितिस्रगुऽभिः।आशीर्दाइत्याशीःऽदाः।वसु
भिरितिवसुऽभिः।तस्य।नः।इष्टस्य।प्रीतस्य।द्रविणाइ
ह।आ।गमेः॥२५॥इष्टः।अग्निः।आहुतइत्याऽहुतः॥
पिपर्तु।नः।इष्टं।हविः।स्वगेतिस्वऽगा।इदं।देवेभ्यः।
नमः॥२६॥यत्।आकूतादिसाऽकूतात्।समसुस्रोइ
तिसंऽअसुस्रोत्।हृदः।वा।मनसः।वा।संभृतमिति
संऽभृतं।चक्षुषः।वा।तत्।अनुप्रेतेत्यनुऽप्रेत।सुकृता
मितिसुऽकृतां।उँइतीं।लोकं।यत्र।ऋषयः।जग्मुः।प्र
थमजाइतिप्रथमऽजाः।पुराणाः॥२७॥एतं।सधस्थे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१८४ तिसध ऽस्थ । परि । ते । ददामि । यं । आवहादित्याऽवहा
त् । शेवधिमिति शेवऽधिं । जातवेदा इति जातऽवेदाः ।
अन्वागंतेत्यनुऽआगंता । यज्ञपतिरिति यज्ञऽपतिः ।
वः । अत्र । तं । स्म । जानीत । परमे । व्योमन्निति विऽओम
न् ॥ २८ ॥ एतं । जानाथ । परमे । व्योमन्निति विऽओम
न् । देवाः । सधस्था इति सधऽस्थाः । विद । रूपं । अस्य
यत् । आगच्छादित्याऽगच्छात् । पथिभिरिति पथिऽभिः ।
देवयानैरिति देवऽयानैः । इष्टापूर्ते इतीष्टाऽपूर्ते । १८४
कृणवथ । आविः । अस्मै ॥ २९ ॥ उत् । बुध्यस्व ॥ ३० ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

येन। वहसि॥ ३४॥ प्रस्तरेण। प्रऽस्तरेण। परिधिना। त
परिऽधिना। स्रुचा। वेद्या। च। बर्हिषा। ऋचा। इमं। यज्ञं।
नः। नय। स्वः। देवेषु। गंतवे॥ ३५॥ यत्। दत्तं। यत्। परा
दानमिति पराऽदानं। यत्। पूर्त्तं। याः। च। दक्षिणाः। तत्।
अग्निः। वैश्वकर्म्मण इति वैश्वऽकर्म्मणः। स्वः। देवेषु। नः।
दधत्॥ ३६॥ यत्र। धाराः। अनपेता इत्यनपऽइताः।
मधोः। घृतस्य। च। याः। तत्। अग्निः। वैश्वकर्म्मण इति
वैश्वऽकर्म्मणः। स्वः। देवेषु। नः। दधत्॥ ३७॥ ये। अग्न
यः। पांचजन्या इति पांचऽजन्याः। अस्यां। पृथिव्यां।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

९ अधि। तिष्ठं। असि। त्वं। उत्तमइत्युत्ऽतमः। प्रानः। जीवात
वे। सुव॥ ३९॥ वीर्त्वेहसायपतिवार्त्वेऽहसाय। त्रावस्व। पृत
नाषाह्याय। पृतनासह्यायेतिपृतनाऽसह्याय। च। इंद्रं।
त्वा। आ। वर्त्तयामसि॥ ४०॥ सहदानुमितिसहऽदानुं।
पुरुहूतेतिपुरुऽहूत। क्षियंतं। अहस्तं। इंद्र। सं। पिण
क्। कुणारुं। अभि। वृत्रं। वर्द्धमानं। पियारुं। अपादं।
इंद्र। तवसा। जघंथ॥ ४१॥ वि। नः॥ ३८॥ मृगः। न।
भीमः। कुचरः। गिरिष्ठाः। गिरिस्थाइतिगिरिऽस्थाः। १८४
परावतइतिपराऽवतः। आ। जगंथ। परस्याः। स्त्वं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

...स्था। पातः ... ।
... वि। मृधः। नुदस्व॥ ४०॥ वैश्वानरः। नः। ऊत्तये। आ।
पातु। परावत इति परा ऽ वतः। अग्निः। नः। सुस्तुती।
स्तुतीरिति सु ऽ स्तुती। उप॥ ४१॥ पृष्टः। दिवि। पृष्टः।
अग्निः। पृथिव्यां। पृष्टः। विश्वाः। ओषधीः। आ। विवेश।
वैश्वानरः। सहसा। पृष्टः। अग्निः। सः। नः। दिवा। सः।
रिषः। पातु। नक्तं॥ ४२॥ अश्याम। तं। कामं। अग्ने। तव।
ऊती। अश्याम। रयिं। रयिऽवः। सुवीरं। रयि ऽ वः। सुवीरं।
सु ऽ वीरं। अश्याम। वाजं। अभि। वाजयंतः। अश्याम।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

माभुम्ना। अजरः। अजरात ॥४२॥ वयं। वो। वृध। घाः। ररि
म। हि। कामं। उत्तानहस्ता इत्युत्तानऽहस्ताः। नमसा।
उपसद्येत्युपऽसद्य। यजिष्ठ। नः। मनसा। यक्षि। देवान्
अस्रेधता। मन्मना। विप्रः। अग्ने ॥४४॥ धामच्छदिति
धामऽछत्। अग्निः। इंद्रः। ब्रह्मा। देवः। बृहस्पतिः।
सचेतस इति सऽचेतसः। विश्वे। देवाः। यज्ञं। प्र। अ
(व)न्तु। नः। शुभे ॥४५॥ त्वं यविष्ठ ॥४६॥ ७॥ ७॥
॥ इति विंशति[illegible] ॥ [illegible]

Balance
On account of the ye
9
...s in Revenue cases, dastaks and talabana fees, income from encamping

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीसरस्वत्यैनमः॥ श्रीगुरुभ्योनमः॥ श्रीलक्ष्मीवेंकटेशाय न
मः॥ ॐम॥ त्वांहिमा॥ त्वा॥ स्वादुषा॥ तीव्राम॥ तीव्रेणा॥ अमृतं॥ अमृतेन॥ म
तीमिति मत्सुऽमतीम्॥ मधुमतेति मधुऽमता॥ सृजामि॥ सं॥ सोमेन॥ सो
असि॥ अश्विभ्या। मित्यश्विऽभ्याम्॥ पच्यस्व॥ सरस्वत्यै॥ इंद्राय॥ सुत्राम
णे इति सुऽत्राम्णे॥ पच्यस्व॥१॥ परिद्रुतः॥ सिंचतु॥ सुतं॥ सोमः॥ यः॥ उत्तममि
त्युत्ऽतमं॥ हविः॥ दधन्वान्॥ यः॥ नर्यः॥ अप्स्वन्तरित्यप्सुऽअंतः॥ आ॥ सुषाव॥ सु
सावेति सुऽसाव॥ सोमं॥ अद्रिभिरित्यद्रिऽभिः॥२॥ वायोः॥ पूतः॥ पवित्रेण॥ प्र
प्राङ्॥ सोमः॥ अतिद्रुत इत्यतिऽद्रुतः॥ प्रत्यङ्॥ सोमः॥ अतिद्रुत इत्यति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ ५ ॥ [illegible] तेऽइन्द्रः । इन्द्रस्य । युज्यः । सखा ॥ ३ ॥ पुनाति । ते । परिस्रुतमि
ति परिऽस्रुतम् । सोमम् । सूर्यस्य । दुहिता । वारेण । शश्वता । तना ॥ ४ ॥ ब्रह्म । क्षत्रम् । प
वते । तेजः । इन्द्रियम् । सुरया । सोमः । सुतः । आसुतऽइत्याऽसुतः । मदाय । शुक्रेण । देव । देवत
पिपृग्धि । रसेन । अन्नम् । यजमानाय । धेहि ॥ तेजसे । वीर्याय । बलाय । त्वा ॥ ५ ॥ ना
ना । हि । वाम् । देवहितमिति देवऽहितम् । सदः । कृतम् । मा । सम् । सृक्षाथाम् । परमे । व्यो
मनीति वि । ओमनि । सुरा । त्वम् । असि । शुष्मिणी । सोमः । एषः । मा । मा । हिंसीः ।
स्वाम् । योनिम् । आविशन्तीत्याऽविशन्ती ॥ ६ ॥ आश्विनम् । तेजः । सारस्वतम् । वीर
[illegible] ॥ ७ ॥ तेजः । अ

धा

तेजः । मयि । धेहि । वीर्यम् । बलम् । ओजः । मन्युः । मन्युम् । सहः । असि । सहः ।
मयि । धेहि ॥९॥ या । व्याघ्रम् । विषूचिकौ । उभौ । वृकम् । च । रक्षति । श्येन
म् । पतत्रिणम् । सिंहम् । सा । इमम् । पातु । अंहसः ॥१०॥ यत् । आपिप
षेत्यापि पिपेष । मातरम् । पुत्रः । प्रमुदितइतिप्रऽमुदितः । धयन् । एतत् ।
तत् । अग्ने । अनृणः । भवामि । अहतौ । पितरौ । मया ॥११॥ देवाः । यज्ञं
अतन्वत । भेषजम् । भिषजा । अश्विना । वाचा । सरस्वती । भिषक् । इंद्राय ।
इंद्रियाणि । दधतः ॥१२॥ दीक्षायै । रूपं । शष्पाणि । प्रायणीयस्य । प्राय
णीयस्येतिप्रऽअयनीयस्य । तोक्मानि । क्रयस्य । रूपं । सोमस्य । लाजाः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सोमांशाव इति सोमा ऽ अंशावः । मधु ॥ १२ ॥ आतिथ्यरूपमित्यातिथ्य ऽ रूपं । म
मासरम् । महावीरस्येति महा ऽ वीरस्य । नग्नहु ॥ रूपम् । उपसदामित्युप ऽ सदा
म् । एतत् । स्व । रात्री ॥ सुरा । आसुतेत्या ऽ सुता ॥ १३ ॥ सोमस्य । रूपम् । क्री
तस्य । परिस्रुदिति परि ऽ स्रुत् । परि । सिच्यते । अश्विभ्यामित्यश्वि ऽ भ्याम् ।
दुग्धम् । भेषजं । इंद्राय । ऐंद्रम् । सरस्वत्या ॥ १४ ॥ आसंदीत्या ऽ संदी । रूपम् ।
राजासंद्या इति राजा ऽ आसंद्यै । वेद्यै । कुंभी । सुराधानीति सुरा ऽ धानी ।
अंतरः । उत्तरवेद्या इत्युत्तर ऽ वेद्याः । रूपम् । कारोतरः । भिषक् ॥ १५ ॥ वे

२

द्या। वेदिः। सम्। आप्यते। बर्हिषा। बर्हिः। इंद्रियम्। यूपेन। यूपः। आप्यते। प्र
णीतः। प्रनीतइतिप्रऽनीतः। अग्निः। अग्निना॥ १६॥ हविर्द्धानमितिहविःऽधा
नम्। यत्। अश्विना। आग्नीध्रम्। यत्। सरस्वती। इंद्राय। ऐंद्रम्। सदः। हृ
तम्। पत्नीशालमितिपत्नीऽशालम्। गार्हपत्यइतिगार्हऽपत्यः॥ १७॥ प्रै
षेभिरितिप्रऽएषेभिः। प्रैषानितिप्रऽएषान्। आप्नोति। आप्रीभिरित्या
प्रीभिः। आप्रीरित्याऽप्रीः। यज्ञस्य। प्रयाजेभिरितिप्रऽयाजेभिः। अनुया
जानित्यनुऽयाजान्। वषट्कारेभिरितिवषट्ऽकारेभिः। आहुतीरित्याऽहुती

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पशुभिरिति पशुऽभिः । प भरन् । आप्नोति । पुरोळाशैः । हविर्भिः । आ
छंदोभिरिति छंदःऽभिः । सामिधेनीरिति सामिऽधेनीः । याज्याभि
वषट्कारानिति वषट्ऽकारान् ॥ १९ ॥ धानाः । करंभः । सक्तवः । परीवापः
परिवाप इति परिऽवापः । पयः । दधि । सोमस्य । रूपं । हविषः । आमिक्षा ।
वाजिनं । मधु ॥ २० ॥ धानानां । रूपं । कुवलं । परीवापस्य । परिवापस्येति प
रिऽवापस्य । गोधूमाः । सक्तूनाम् । रूपं । बदरम् । उपवाकाः इत्युपऽवाकाः ।
करंभस्य ॥ २१ ॥ पयस्या । रूपम् । युतः । यवाः । दध्नः । रूपं । कर्कंधूनि । सोमस्य
रूपम् । वाजिनं । सौम्यस्य । रूपम् । आमिक्षा ॥ २२ ॥ आ । श्रावय । इति । स्तो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रियाः। प्रस्राभ्राव इति प्रऽआस्रावः। अनुरूप इत्यनुऽरूपः। यजा। इति। धा
य्या। रूपमिति धाय्याऽरूपम्। प्रगाथा इति प्रऽगाथाः। येयजामहा इति ये
यजामहाः॥ २३॥ अर्द्धऋचैरित्यर्द्धऽऋचैः। उक्थानाम्। रूपम्। पदैः। आप्नो
ति। निविद्भिरिति निविद्ऽभिः। प्रणवैः। प्रनवैरिति प्रऽनवैः। शस्त्राणां। रूपं।
पयसा। सोमः। आप्यते॥ २४॥ अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्। प्रातःसवन
मिति प्रातःऽसवनम्। इंद्रेण। ऐंद्रम्। माध्यंदिनम्। वैश्वदेवमिति वैश्वऽदेवम्।
सरस्वत्या। तृतीयम्। आप्तम्। सवनम्॥ २५॥ वायव्यैः। वायव्यानि। आ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥७॥

भ्राति। स तेन। द्रोँकलशमिति द्रोणऽकलशं॥ कुंभीभ्याम्। अंभृणोऽसुते। स्थालीभिः स्थालीः। आ भ्राति॥ २६॥ यजुर्भिरिति यजुःऽभिः। आप्यते। ग्रहाः। ग्रहैः। स्तोमाः। च। विष्टुती। विस्तुतिभिरिति विऽस्तुतीः। छंदोभिरिति छंदःऽभिः। उक्थ्याशस्त्राणि। उक्थ्यऽशस्त्राणि। संक्थ्युऽशस्त्राणि। साम्ना। अवभृथः। अवऽभृथः। आ प्यते॥ २७॥ उखाभिः। पक्षान्। आ भ्राति। स्रुचावकेनेति स्रुचऽवाकेन। आशिष इषाऽशिषः। शंयुनेति शंऽयुना। पत्नीसंयाजानिति पत्नीऽसंयाजान्। समिष्टयजुषेति समिष्टऽयजुषा।

॥४॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सधस्थमितिसम् । स्थं ॥ २८ ॥ व्रतेन । दीक्षाम् । आप्नोति । दीक्षया ॥ आ
आप्नोति । दक्षिणाम् । दक्षिणा । श्रद्धाम् । आप्नोति । श्रद्धया । सत्यम् ।
आप्यते ॥ २९ ॥ एतावत् । रूपं । यज्ञस्य । यत् । देवैः । ब्रह्मणा । कृतम् । तत्
एतत् । सर्वम् । आप्नोति । दीक्षं यज्ञे । सौत्रामणी । सुते ॥ ३० ॥ सुरावंतमितिसुरा ऽ
वंतम् । बर्हिषदम् । बर्हिसदमितिबर्हि । सदम् । सुवीरमितिसु । वीरम् । यज्ञम् ।
हिन्वंति । महिषाः । नमोभिरितिनमः । भिः । दधानाः । सोमम् । दिवि । देवता
सु । मदेम । इंद्रम् । यजमानाः । स्वर्का इति सु ऽ अर्काः ॥ ३१ ॥ यत् । ते । रसः । संभृ
तमितिसम् । भृतः । ओषधीषु । सोमस्य । शुष्मः । सुरया । सुतस्य । तेन । जिन्व । य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥५॥

न जैमानाम्।मेदं॥सरस्वतीम्।अश्विनौ।इंद्रम्।अग्निम्॥६२॥यम्।अश्वि
ना।नमुचेः।आसुरात्।अधि।सरस्वती।असुनोत्।इंद्रियाय।इमम्।तं।शु
क्रम्।मधुमंतमितिमधुऽमंतं।इंदुम्।सोमं।राजानं।इह।भक्षयामि॥६३॥
यत्।अत्र।रिप्तम्।रसिनः।सुतस्य।यत्।इंद्रः।अपिबत्।शचीभिः।अहम्।
तत्।अस्य।मनसा।शिवेन।सोमं।राजानं।इह।भक्षयामि॥६४॥पितृभ्य
इतिपितृऽभ्यः।स्वधायिभ्यइतिस्वधायि।भ्यः।स्वधा।नमः।पितामहेभ्यः।
प्रपितामहेभ्यइतिप्र।पितामहेभ्यः।स्वधा।इभ्यइतिस्वधायिऽभ्यः।स्वधा।

१२६॥

पुनंतु ॥ म ॥

मनः । ३५ ॥ अक्षन् । पितरः । अमीमदंत । अतीतृपंत । पितरः । पितरः शुंधध्वं ॥
म । २ पुनंतु । मा । पितरः । सोम्यासः । पितामहाः । पुनंतु । प्रपितामहा इति प्रऽपितामहाः । पवित्रेण । शतायुषेति शतऽआयुषा ॥ ३७ ॥ पुनंतु । मा । पितामहाः । पुनंतु । प्रपितामहा इति प्रऽपितामहाः । पवित्रेण । शतायुषेति शतऽआयुषा । विश्वं । आयुः । वि । अश्नवै ॥ ३८ ॥ पुनंतु । मा । देवजना इति देवऽजनाः । पुनंतु । मनसा । धियः । पुनंतु । विश्वा । भूतानि । जातवेद इति जातऽवेदः । पुनीहि । मा ॥ ३९ ॥ पवित्रेण । पुनीहि । मा । शुक्रेण । देव । दीद्यत् । अग्ने । क्रत्वा । क्रतून् । अनु ॥ ४० ॥ यत् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

९ ते। पवित्रम्। अर्चिषि। अग्ने। विततम्। इति वि। ततम्। अन्तरा। ब्रह्म। तेन। पुनातु। मा
पवमानः। सः। अद्य। नः। पवित्रेण। विचर्षणिः। इति वि ऽ चर्षणिः। यः। पोता। सः। पुनातु। मा ॥ ४२॥ उभाभ्याम्। देव। सवितः। इति सवितः। पवित्रेण। सवेन। च। माम्। पुनीहि। विश्वतः ॥ ४३॥ वैश्वदेवी इति वैश्व ऽ देवी। पुनती। देवी। आ। अगात्। यस्याम्। इमाः। बह्व्यः। तन्वः। वीतपृष्ठा इति वीत ऽ पृष्ठाः। तया। मदन्तः। सधमादेष्विति सध ऽ मादेषु। वयम्। स्याम। पतयः। रयीणाम् ॥ ४४॥ ये। समानाः। समनस इति स ऽ मनसः। पितरः। यमराज्य इति यम ऽ राज्ये। तेषाम्।

॥ ९॥

लोकः। स्वधा। नमः। यज्ञः। देवेषु। कल्पताम्॥ ४५॥ जीवाः। जीवेषु। मामकाः। तेषा
म्। श्रीः। मयि। कल्पताम्। अस्मिन्। लोके। शतम्। समाः॥ ४६॥ द्वे इति द्वे। सृती इ
२ ति सृती। अशृणवम्। पितॄणां। अहं। देवानाम्। उत। मर्त्यानाम्। ताभ्याम्।
इदम्। विश्वम्। एजत्। सम्। एति। यत्। अन्तरा। पितरम्। मातरम्। च॥ ४७॥
इदम्। हविः। प्रजननमितिप्रऽजननम्। मे। अस्तु। दशवीरमिति दशऽवी
रम्। सर्वगणमितिसर्वऽगणम्। स्वस्तये। आत्मसनीत्यात्मऽसनि। प्रजासनीति
प्रजाऽसनि। पशुसनीति पशुऽसनि। लोकसनीति लोकऽसनि। अभयसनी

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

परासः

७ सुप्रजास्त्वऽसनि । अग्निः । प्रजामिति प्रऽजाम् । बहुलाम् । मे । करोतु । अन्नम् । प यः
यः । रेतः । अस्मासु । धत्त ॥ ४८ ॥ उत् । ईरताम् । अवरे । उत् । मध्यमाः । पितरः । प
सोम्यासः । असुम् । ये । ईयुः । अवृकाः । ऋतज्ञाः इति ऋतऽज्ञाः । ते । नः । अवन्तु ।
पितरः । हवेषु ॥ ४९ ॥ त्वं । सोम । प्र । चिकितः । मनीषा । त्वं । रजिष्ठम् । अनु । ने
षि । पंथाम् ॥ तव । प्रणीती । प्रनीतीति प्रऽनीती । पितरः । नः । इंदो इति । दे
वेषु । रत्नम् । अभजंत । धीराः ॥ ५० ॥ त्वया । हि । नः । पितरः । सोम । पूर्वे । कर्मा
णि । चक्रुः । पवमान । धीराः । वन्वन् । अवातः । परिधीनिति परिऽधीन् । अप ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उर्णु। वीरेभिः। अश्वैः। मघवेतिमघऽवा। भवा। नः॥५१॥ त्वम्। सोम। पितृभि
रिति पितृऽभिः। संविदान इति सम्ऽविदानः। अनु। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथि
वी। आ। ततंथ। तस्मै। ते। इंदो इतींदो। हविषा। विधेम। वयं। स्याम। पतयः। र
यीणाम्॥५२॥ बर्हिषदः। बर्हिसद इति बर्हिऽसदः। पितरः। ऊती। अर्वाक्। इमा।
वः। हव्या। चकृम। जुषध्वम्। ते। आ। गत। अवसा। शंतमेनेति शम्ऽतमेन। अ
थ। नः। शम्। योः। अरपः। दधात॥५३॥ उप हूता इत्युपऽहूताः। पितरः। सोम्या
सः। बर्हिष्येषु। निधिष्विति निऽधिषु। प्रियेषु। ते। आ। गमंतु। ते। इह। श्रुवंतु।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

८ अधि। ब्रुवंतु। ते। अवंतु। अस्मान्॥ ५४। आ। अहम्। पितॄन्। सुविदत्रानिति सु
विदत्रान्। अवित्सि। नपातं। च। विक्रमणमिति वि ऽ क्रमणम्। च। विष्णोः। बर्हि
षदः। बर्हिसद इति बर्हि ऽ सदः। ये। स्वधया। सुतस्य। भजंत। पित्वः। ते। इह। आ
गमिष्ठा इत्या। गमिष्ठाः॥ ५५॥ अग्निष्वात्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्नि ऽ स्वात्ताः।
पितरः। आ। इह। गच्छत। सदःसद इति सदः ऽ सदः। सदत। सुप्रणीतयः। सुप्र
णीतय इति सु ऽ प्रनीतयः॥ अत्त। हवींषि। प्रयतानीति प्र ऽ यतानि। बर्हिषि।
अथा। रयिम्। सर्ववीरमिति सर्व ऽ वीरम्। दधात॥ ५६॥ आ। यंतु। नः। पितरः।
८

सोमपासः। अग्निष्वात्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः। पथिभिरिति पथिऽभिः। देवया
नैरिति देवऽयानैः। अस्मिन्। यज्ञे। स्वधया। मदन्तः। अधि। ब्रुवन्तु। ते। अवन्तु। अस्मान्।
ये। अग्निष्वात्ताः। अग्निस्वात्ता इत्यग्निऽस्वात्ताः। ये। अनग्निष्वात्ताः। अनग्निस्वा
त्ता इत्यनग्निऽस्वात्ताः। मध्ये। दिवः। स्वधया। मादयन्ते। तेभ्यः। स्वराळिति स्वऽराट्।
असुनीतिमित्यसुऽनीतिम्। एताम्। यथावशमिति यथा। वशम्। तन्वम्। कल्पयाति॥५८॥
अग्निष्वात्तान्। अग्निस्वात्तानित्यग्निऽस्वात्तान्। ऋतुमत इत्यृतुऽमतः।
हवामहे। नाराशंसे। सोमपीथमिति सोमऽपीथम्। ये। आशुः। ते। नः। विप्रा
सुहवा इति सुऽहवाः। भवन्तु। वयम्। स्याम। पतयः। रयीणाम्॥५९॥ आच्येसा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१

आ। च्या। जानु। दक्षिणतः। निषद्य। निसद्येति निःसद्य। इमं। यज्ञं। अभि। गृणीत। विश्वे। मा। हिंसिष्ट। पितरः। केन। चित्। नः। यत्। वः। आगः। पुरुषता। कराम। ॥ ६॥ आसीनासः। अरुणीनां। उपस्थे इत्युपऽस्थे। रयिं। धत्त। दाशुषे। मर्त्याय। पुत्रेभ्यः। पितरः। तस्य। वस्वः। प्र। यच्छत। ते। इह। ऊर्जं। दधात। ॥ ७॥ यं। अग्ने। कव्यवाहनेति कव्यऽवाहन। त्वं। चित्। मन्यसे। रयिं। तं। नः। गीर्भिः। गीर्भिरिति गीःऽभिः। श्रवाय्यं। देवत्रेति देवऽत्रा। पनय। युजं। ॥ ८॥ यः। अग्निः। कव्यवाहन इति कव्यऽवाहनः। पितॄन्। यक्षत्। ऋतावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। प्र। इत्। ऊं इति। हव्यानि। वोचति। देवेभ्यः। च। पितृभ्यः। आ। इ।

॥ १ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ति पितृऽभ्यः। आ॥ ५३॥ त्वं। अग्ने। ईळितः। जातवेद इति जातऽवेदः। अवाट्। हव्या

नि। सुरभीणि। कृत्वी। प्र। अदाः। पितृभ्य इति पितृऽभ्यः। स्वधया। ते। अक्षन्। अ

द्धि। त्वं। देव। प्रयतेति प्रऽयता। हवींषि॥ ५४॥ इदं। पितृभ्य इति पितृऽभ्यः। नमः।

अस्तु। अद्य। ये। पूर्वासः। ये। उपरासः। ईयुः। ये। पार्थिवे। रजसि। आ। निषत्ता।

निसत्ता इति निऽसत्ताः। ये। वा। नूनं। सुवृजनास्विति सुऽवृजनासु। विक्षु॥ ५५॥

ये। च। इह। पितरः। ये। च। न। इह। यान्। च। विद्म। यान्। ऊं इति। च। न। प्रविद्मेति

प्र। विद्म। त्वं। वेत्थ। यति। ते। जातवेद इति जातऽवेदः। स्वधाभिः। यज्ञं। सुकृ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१०

उत्रां नः सौ। र। पि। पहि॥

तन्मिति सुऽदत्रं। जुषस्व॥६८॥ अध। यथा। नः। पितरः। परासः। प्रत्नासः। अग्ने
ऋतं। आशुषाणाः। शुचि। इत्। अयन्। दीधितिं। उक्थशासः। उक्थशास इत्यु-
क्थऽशासः। क्षाम। भिन्दंतः। अरुणीः। अप। व्रन्निति व्रन्॥६९॥ उशंतः। त्वा। नि। धीम-
हि। उशान्। उशतः। आ। वह। पितॄन्। हविषे। अत्तवे॥७०॥ अपां। फेनेन। न-
मुचेः। शिरः। इंद्र। उत्। अवर्त्तयः। विश्वाः। यत्। अजयः। स्पृधः॥७१॥ सोमः।
राजा। अमृतं। सुतः। ऋजीषेण। अजहात्। मृत्युं। ऋतेन। सत्यं। इंद्रियं। वि-
पानमिति विऽपानं। शुक्रं। अंधसः। इंद्रस्य। इंद्रियं। इदं। पयः। अमृतं। मधु।

१

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अद्भ्यइत्यत्ऽभ्यः । क्षीरं । वि । अपिबत् । क्रुङ् । आंगिरसः । धिया । सोमम् ।
अद्भ्यइत्यत्ऽभ्यः । वि । अपिबत् । छंदसा । हंसः । शुचिषत् । शुचिसदितिशु
चिऽसत् । अन्नात् । परिस्रुतइतिपरिऽस्रुतः । रसं । ब्रह्मणा । वि । अपिबत् ।
क्षत्रं । पयः । सोमं । प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः ॥ ७१ ॥ रेतः । मूत्रं । वि । जहा
ति । योनिं । प्रविशदितिप्रऽविशत् । इंद्रियं । गर्भः । जरायुणा । आवृतइत्या
ऽवृतः । उल्बम् । जहाति । जन्मना ॥ ७२ ॥ दृष्ट्वा । रूपेइतिरूपे । वि । आ । अ
करोत् । सत्यानृतेइतिसत्यानृते । प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः । अश्रद्धाम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अन्नैता। अद्धपात्। सुद्धो। ससा। प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः॥ ७३॥ वेदेन।
रूपेइतिरूपे। वि। अपिबत्। सुतासुतौ। प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः। दृष्ट्वा।
परिस्रुतइतिपरि। स्रुतः। रसं। शुक्रेण। शुक्रं। वि। अपिबत्। पयः। सोमम्।
प्रजापतिरितिप्रजाऽपतिः॥ ७४॥ सीसेन। तंत्रं। मनसा। मनीषिणः। ऊ
र्णासूत्रेणेत्यूर्णाऽसूत्रेण। कवयः। वयंति। अश्विना। यज्ञं। सविता। सरस्व
ती। इंद्रस्य। रूपं। वरुणः। भिषज्यन्॥ ७५॥ तत्। अस्य। रूपं। अमृतं। श
चीभिः। तिस्रः। दधुः। देवताः। संरराणाइतिसंऽरराणाः। लोमानि। शष्पैः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वहुधा॥ न। तोक्मभिरिति तोक्मऽभिः। लकु अस्य। माधूसं। अभवत्। न। ला

जाः॥७९॥ नग्न। अश्विना। भिषजा। रुद्रवर्त्तनी इति रुद्रऽवर्त्तनी। सरस्वती।

वयति। पेशः। अंतरं। अस्थ्नः। मज्जानं। मासरैः। कारोतरेण। दधतः। गवां।

त्वचि॥८०॥ सरस्वती। मनसा। पेशलं। वसु। नासत्याभ्याम्। वयति। दर्शतं।

वपुः। रसं। परिस्रुतेति परिऽस्रुता। न। रोहितं। नग्नहुः। धीराः। तसरं। न। व

म॥८१॥ पयसा। शुक्रम्। अमृतं। जनित्रं। सुरया। मूत्रात्। जनयंत। रेतः।

अप। अमतिं। दुर्मतिमिति दुःऽमतिम्। बाधमानाः। ऊवध्यम्। वातं। सब्वम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१२

नव। आरात्। ७९॥ इंद्रः। सुत्रामेतिसुऽत्रामा। हृदयेन। सखा। पुरः। छात्रो

न। सविता। जजान। यहरत्। क्रुमाने। वरुणः। भिषज्यन्। मतस्नेइति

मतस्ने। वायव्यैः। न। मिनाति। पित्तं॥ ८०॥ आत्राणि। स्थालीः। मधु।

पिन्वमानाः। गुदाः। पात्राणि। सुदुघेतिसुऽदुघा। न। धेनुः। श्येनस्य।

पत्रं। न। प्लीहा। शचीभिः। आसदी। यासदी। नाभिः। उदरं। न। माता। ॥८१॥

कुंभः। वनिष्टुः। जनिता। शचीभिः। यस्मिन्। अग्रे। योन्यां। गर्भः। अंत

रिसंतः। प्लाशिः। व्यक्तइतिविऽअक्तः। शतधारइतिशतऽधारः। उत्सः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दुहे। न। कुंभी। स्वधां। पितृभ्य इति पितृऽभ्यः॥ ८२॥ मुखं। सत्। अस्य। शि
रः। इत्। सतेन। जिह्वा। पवित्रं। अश्विना। आसन्। सरस्वती। चप्पम्। न।
पायुः। भिषक्। अस्य। वालः। वस्तिः। न। शेपः। हरसा। तरस्वी॥ ८३॥
अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। चक्षुः। अमृतं। ग्रहाभ्यां। छागेन। तेजः।
हविषा। शृतेन। पक्ष्माणि। गोधूमैः। कुवलैः। उतानि। पेशः। न। शुक्लं। अ
सितं। वसातेइति वसाते॥ ८४॥ अविः। न। मेषः। नसि। वीर्याय। प्राणस्य।
पंथाः। अमृतः। ग्रहाभ्यां। सरस्वती। उपवाकैरित्युपऽवाकैः। व्यानम्

९३

त्ति वि ऽ आनो । नस्यो निर्बर्हिः । बदरैः । ऊ जान ॥ ८५ ॥ इंद्रस्य । रूपं । ऋष
भः । बलाय । कर्णाभ्यां । श्रोत्रं । अमृतं । ग्रहाभ्यां । यवाः । न । बर्हिः । भ्रु
वि । केसराणि । कर्कंधु । ऊ इति । मधु । सारघं । मुखात् ॥ ८६ ॥ आत्मन् । उ
पस्थे ऽ इत्युप ऽ स्थे । न । वृकस्य । लोम । मुखे । श्मश्रूणि । न । व्याघ्रलोमे
ति व्याघ्र ऽ लोम । केशाः । न । शीर्षन् । यशः । श्रियै । शिखा । सिंह
स्य । लोम । त्विषिः । इंद्रियाणि ॥ ८७ ॥ अंगानि । आत्मन् । भिषजा । त
त् । अश्विना । आत्मानं । अंगैः । सं । अधात् । सरस्वती । इंद्रस्य । रूपं ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्मानमिति त्मातऽमानम्। आयुः। चेऽइण। ज्योतिः। अमृतं। दधानाः॥
सरस्वती। योन्यां। गर्भं। अंतः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। पत्नी। सुकृतमि
ति सुऽकृतं। बिभर्त्ति। अपां। रसेन। वरुणः। न। साम्ना। इंद्रं। श्रिये। जनयन्।
अप्स्वित्यप्ऽसु। राजा॥ ९४॥ तेजः। पशूनां। हविः। इंद्रियावत्। इंद्रिया
वदितींद्रियऽवत्। परिस्रुतेति परिऽस्रुता। पयसा। सारघं। मधु। अश्विभ्या
मित्यश्विऽभ्यां। दुग्धं। भिषजा। सरस्वत्या। सुतासुताभ्यां। अमृतः। सो
मः। इंदुः॥ ९५॥ क्षत्रस्य। नाभिः। असि। क्षत्रस्य। योनिः। असि। मा। मा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१२५

हिंसीत्। मा मा। हिंसीः। असो॰। पाहि। विद्योर्दिविःऽद्योत्। पाहि॥११॥ अ
श्विनोः। भैषज्येन। तेजसे। ब्रह्मवर्चसाय। ब्रह्मवर्चसायेति ब्रह्मऽवर्चसाय। अभि। सिंचा
मि। सरस्वत्यै। भैषज्येन। वीर्याय। अन्नाद्यायेत्यन्नऽअद्याय। इंद्रस्य। इंद्रि
येण। बलाय। श्रियै। यशसे। अभि। सिंचामि॥१२॥ कः। असि। कतमः।
कस्मै। काय। त्वा। सुश्लोकेति सुऽश्लोक। सुमंगलेति सुऽमंगल। सत्यरा
जन्निति सत्यऽराजन्॥१३॥ शिरः। मे। श्रीः। यशः। मुखं। त्विषिः। केशाः।
च। श्मश्रूणि। राजा। मे। प्राणः। अमृतं। सम्राडिति सम्ऽराट्। चक्षुः। विरा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ह्रितिविऽराटप्रोत्रं ॥ १४ ॥ जिह्वा मे । भद्रं । वाक् । महः । मनः । मन्युः । स्वराक्षितिस्वग
राट् । भामः । मोदाः । प्रमोदाऽइतिप्रऽमोदाः । अंगुलीः । अंगानि । मित्रं । मे । सहः ।
बाहूइतिबाहू । मे । बलम् । इंद्रियं । हस्तौ । मे । कर्म । वीर्यं । आत्मा । क्षत्रं । उरः । मम ॥ १६ ॥
पृष्ठीः । मे । राष्ट्रं । उदरं । अंसौ । ग्रीवाः । च । श्रोणी इति श्रोणी । ऊरू इति ऊरू । अरत्नीऽइ
त्यरत्नी । जानुनीइतिजानुनी । विशः । मे । अंगानि । सर्वतः ॥ ८७ ॥ नाभिः । मे । चित्तम् ।
विज्ञानमितिविऽज्ञानम् । पायुः । मे । अपचितिरित्यपऽचितिः । भसत् । आनंदनं
दौ । आंडौ । मे । भगः । सौभाग्यं । पसः ॥ १८ ॥ जंघाभ्यां । पद्भ्यामितिपत्ऽभ्यां ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

९८

धर्मः। अस्मिन्। चित्रे। राजा। प्रतिष्ठितः। प्रतिस्थितइतिप्रति ऽ स्थितः। प्रति। इह
ध्रुवा। तिष्ठामि। राष्ट्रे। अश्वेषु। गोषु॥ ११॥ अंगेषु। आत्मन्। प्राणेषु। पुष्टे
द्यावापृथिव्योः। यज्ञे॥ १२॥ त्रयाः। देवाः। एकादश। त्रयस्त्रिंशाः। इतित्रयः। त्रि
शाः। सुराधसइतिसुऽराधसः। बृहस्पतिपुरोहिताइतिबृहस्पति ऽ पुरोहिता
देवस्य। सवितुः। सवे। देवाः। देवैः। अवंतु। मा॥ १३॥ प्रथमाः। द्वितीयैः। द्वितीयाः।
तृतीयैः। तृतीयाः। सत्येन। सर्वं। यज्ञः। यज्ञेन। यज्ञः। यजुर्भिरितियजुः ऽ भिः। य
जूंषि। सामभिरितिसाम ऽ भिः॥ १४॥ सामानि। ऋग्भिरित्यृक् ऽ भिः। ऋ

९८

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चः। पुरोनुवाक्याभिरितिपुरः। अनुवाक्याभिः। पुरोनुवाक्याऽइतिपुरः। अनु
वाक्याः। याज्याभिः। याज्याः। वषट्कारैरितिवषट्ऽकारैः। वषट्काराऽइतिव
षट्ऽकाराः। आहुतीभिरित्याहुतिऽभिः। आहुतयइत्याऽहुतयः। मे। कामान्
सं। अर्द्धयंतु। भूः। स्वाहा॥ १०२॥ लोमानि। प्रयतिरितिप्रऽयतिः। मे। त्वक्
मे। आनतिरित्याऽनतिः। आगतिरित्याऽगतिः। मांसं। मे। उपनतिरित्युप
ऽनतिः। वसु। अस्थि। मज्जा। मे। आनतिरित्याऽनतिः॥ १०४॥ छ॥ इतिश्रीया
ज्ञवल्क्यपदपाठेएकविंशतितमोध्यायः॥ ॥ हरिः॥ ॐ॥ मः॥ यज्ञादेवाः। देवेहेस्न

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मित्ति देवः हेळनं । देवासः । चकृम । वयं । अग्निः । मा । तस्मात् । एनसः । विश्वात् ।
मुंचतु । अंहसः ॥ १ ॥ यदि । दिवा । यदि । नक्तं । एनांसि । चकृम । वयं । वा
युः । मा । तस्मात् । एनसः । विश्वात् । मुंचतु । अंहसः ॥ २ ॥ यदि । जाग्रत् । य
दि । स्वप्ने । एनांसि । चकृम । वयं । सूर्यः । मा । तस्मात् । एनसः । विश्वात् । मुं
चतु । अंहसः ॥ ३ ॥ शूद्रे । अर्ये । एकस्य । अधि । धर्मणि । तस्य । अवयज
नमित्यव ऽ यजनं । असि । यत् । आपः । एनः । अयष्म ॥ ४ ॥ द्रुपदात् । द्रुपदादिवेति द्रुप
दात् । इव । मुमुचानः । स्विन्नः । स्नातः । मलात् । इवेति मलात् ऽ इव । पूतं । पवित्रेण । १६

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वेति पवित्रेण ऽ इव । आज्यं । आपः । शुंधंतु । मा । एनसः ॥ ५ ॥ उत् । वयं । तमसः । परि । स्व
रिति स्वः । पश्यंतः । उत्तरमित्युत्ऽतरं । देवं । देवत्रेति देवऽत्रा । सूर्यं । अगन्म । ज्योतिः । उ
त्तममित्युत्ऽतमं ॥ ६ ॥ आपः । अद्य । अनु । अचारिषं । रसेन । सं । असृक्ष्महि । पय
स्वान् । अग्ने । आ । अगमं । तं । मा । सं । सृज । वर्चसा । प्रजयेति प्रऽजया । च । धनेन
च ॥ एधः । असि । एधिषीमहि । समिदिति सम्ऽइत् । असि । तेजः । असि । तेजः । म
यि । धेहि ॥ ७ ॥ समाववर्तीति समऽआववर्ति । पृथिवी । सं । उषाः । सं । उ इति । सू
र्यः । सं । उ इति । विश्वं । इदं । जगत् । वैश्वानरज्योतिरिति वैश्वानरऽज्योतिः । भू
यासं । विभूनिति विऽभून् । कामान् । वि । अश्नवै । भूः । स्वाहा ॥ ८ ॥ अग्निः । आ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दधामि। सुमि धामित्ति स्तु इद्धो ऽअग्ने। व्रतपत इति व्रत ऽ पते। त्वयि। व्रतं। च। श्रद्धां।
च। उप। एमि। इंधे। त्वा। दीक्षितः। अहम्॥ २॥ यत्र। ब्रह्म। च। क्षत्रं। च। सम्यंचौ। च
रतः। सह। तं। लोकं। पुण्यं। प्र। ज्ञेषं। यत्र। देवाः। सह। अग्निना॥ ५॥ यत्र। इंद्रः। च।
वायुः। च। सम्यंचौ। चरतः। सह। तम्। लोकं। पुण्यं। प्र। ज्ञेषम्। यत्र। सेदिः। न।
विद्यते॥ २२॥ अंशुना। ते। अंशुः। पृच्यतां। परुषा। परुः। गंधः। ते। सोमम्। अव
तु। मदाय। रसः। अच्युतः॥ २२॥ सिंचंति। परि। सिंचंति। उत्। सिंचंति। पुनंति। च। सु
रायै। बभ्र्वै। मदे। किंत्वः। वदति। किंत्वः॥ २८॥ धानावंतमिति धाना ऽ वंतम्। करंभि

णं। अह्रुपर्वंनमि स्वपप ऽवंनमृ। उक्षिष्यनमृ। इड। घृतः। अंशुस्त्व। नः॥१८॥ व्र
हत। इंडीप। गायत्रे। मरुतः। वृत्रहनेम मितिवृत्रंहं। नेमम्। येन। ज्योतिः। अजन
यन्। ऋतावृधः। ऋतेवृधइत्यृतेऽवृधः। देवं। देवाय। जागृवि॥१९॥ अध्वर्यो
इत्यध्वर्यो। अद्रिभिः। अद्रिऽभिः। सुतं। सोमम्। पवित्रे। आ। नय। पुनीहि। इंद्रा
य। पातवे॥२०॥ यः। भूतानां। अधिपतिरित्यधिऽपतिः। यस्मिन्। लोकाः। अधि
श्रिताः। यः। ईशे। महतः। महान्। तेन। गृह्णामि। त्वां। अहं। मयि। गृह्णामि।
त्वाम्। अहम्॥२१॥ प्राणपाइतिप्राणऽपाः। मे। अपानपाऽइत्यपानऽपाः। च

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

क्षुपाः। चक्षुष्पा इति चक्षुःऽपाः। श्रोत्रपा इति श्रोत्रऽपाः। चामे। वाचः। मे। वि
श्वक्षेषड इति विश्वऽक्षेषडः। मनसः। असि। विलायक इति विऽलाय
कः।।१८।। अश्विनस्तुतस्ये त्यश्विनऽस्तुतस्य। ते। सरस्वति हृतस्ये ति सर
स्वतिऽहृतस्य। इंद्रेण। सुत्राम्णे ति सुऽत्राम्णा। हुतस्य। उपहूत इत्युपऽहू
तः। उपहूतस्ये त्युपऽहूतस्य। भक्षयामि।।१९।। समिद्ध इति सम्ऽइद्धः।
इंद्रः। उषसां। अनीके। पुरोरुचे ति पुरःऽरुचा। पूर्वकृद् इति पूर्वऽकृत्। वावृ
धानः। ववृधान इति ववृधानः। त्रिभिरिति त्रिऽभिः। देवैः। त्रिंशता। वज्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बाहुरितिवज्रऽबाहुः। जघान। वृत्रं। विदुरः। बबार ॥२०॥ नराशंसः। प्रति। शू
रः। मिमानः। तनूनपादितितनूऽनपात्। प्रति। यज्ञस्य। धाम। गोभिः। वपावानि
तिवपाऽवान्। मधुना। समंजन्निति संऽअंजन्। हिरण्यैः। चंद्री। यजति। प्रचेता
इतिप्रऽचेताः॥२१॥ ईळितः। देवैः। हरिवानितिहरिऽवान्। अभिष्टिः। आ
जुह्वानइत्याऽजुह्वानः। हविषा। शर्धमानः। पुरंदरइतिपुरंऽदरः। गोत्रभिदि
तिगोत्रऽभित्। वज्रबाहुरितिवज्रऽबाहुः। आ। याहि। उप। नः। जुषाणः॥२२
जुषाणः। बर्हिः। हरिवानितिहरिऽवान्। नः। इंद्रः। प्राचीनं। सीदत्। प्रदिवेतिप्रऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१८

दिद्वा। पृथिव्याः। उरुप्रथा इत्युरुऽप्रथाः। प्रथमानं। स्योनं। आदित्यैः। अक्तं।
वसुभिरिति वसुऽभिः। सजोषा इति सऽजोषाः॥२॥ उद्वा। दुरः। कवष्यः। धा
वमानाः। वर्षाणि। यंतु। जनयः। सुपत्नीरिति सुऽपत्नीः। द्वारः। देवीः। अभितः।
वि। श्रयंतां। सुवीरा इति सुऽवीराः। वीरं। प्रथमानाः। महोभिरिति महःऽभिः।
उषासानक्ता। उषसानक्तेत्युषसानक्ता। बृहती इति बृहती। बृहतं। पयस्वती
इति पयस्वती। सुदुघे इति सुऽदुघे। शूरं। इदं। तंतुं। ततं। पेशसा। संवयं
ती इति संऽवयंती। देवानां। देवं। यजतः। सुरुक्मे इति सुऽरुक्मे॥२५॥ देव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रिमाना। मनुषः। पुरुऽत्रिषु। रुत्रा। होतारौ। इडेइ। प्रथमा। सुवाचेति सुऽवाचा।
मूर्द्धन्। यज्ञस्य। मधुना। दधाना। प्राचा। नः। ज्योतिः। हविषा। वृधातः॥ ७६॥
तिस्रः। देवीः। हविषा। वर्द्धमानाः। इडं। जुषाणाः। अनपः। नापत्नीः। अछिद्र
मातंतुम्। पयसा। सरस्वती। इडा। देवी। भारती। विश्वतूर्तिरिति विश्वऽत
र्त्तिः॥ ७७॥ त्वष्टा। दधत्। शुष्मम्। इडं। पावके। अपाकः। अचिष्णुः। प्रवासे।
पुरूणि। वृषा। यजन्। वृषाणम्। भूरिरेता इति भूरिऽरेताः। मूर्द्धन्। यज्ञस्य। सं
अनक्तु। देवान्॥ ७८॥ वनस्पतिः [illegible]

८

समजन्निति सम्ऽअजन् । वाशिता । नादेवः ॥ ईं । अस्य । हव्यैः । अहरम् । पृणन् । नः ।
स्वदीति । यज्ञम् । मधुना । घृतेन ॥ २० ॥ स्तोकानाम् । इंदुं । प्रति । भूरैः । इंदुः ।
वृषायमाणः । वृषऽयमाण इति वृषऽयमाणः । वृषभः । तुराषाट् ॥ घृतप्रुषे
ति घृतेऽप्रुषा । मनसा । मोदमानाः । स्वाहा । देवाः । अमृताः । मादयंताम् ॥
आ । यातु । इंद्रः । अवसे । उप । नः । इह । स्तुतः । सधमादिति सधऽमात्
अस्तु । शूरः । वावधानः । ववधान इति ववधानः । तवीषीः । यस्य । पू
र्वीः । द्यौः । न । क्षत्रम् । अभिभूतीत्यभिऽभूति । पुष्यात् ॥ २१ ॥ आ । नः । ५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इंद्रः। दूरात्। आ। नः। आसात्। अभिष्टिकृदित्यभिष्टिऽकृत्। अवसे।
यासत्। उग्रः॥ ओजिष्ठेभिः। नृपतिरिति नृऽपतिः। वज्रबाहुरिति वज्रऽबा
हुः। संग इति सम्ऽगे। समत्स्विति समत्ऽसु। तुर्वणिः। पृतन्यून्॥१॥
आ। नः। इंद्रः। हरिभिरिति हरिऽभिः। यातु। अच्छ। अर्वाचीनः। अवसे। राध
से। च॥ तिष्ठाति। वज्री। मघवेति मघऽवा। विरप्शीति विऽरप्शी। इमम्। यज्ञं।
अनु। नः। वाजसाताविति वाजऽसातौ॥२॥ त्रातारम्। इंद्रं। अवितारं। इंद्रं।
हवेहव इति हवेऽहवे। सुहवमिति सुऽहवम्। शूरं। इंद्रं। ह्वयामि। शक्रं।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पुरुऽहूतमितिपुरुऽहूतम्। इंद्रं। स्वस्ति। नः। मघवेतिमघऽवा। धातु। इंद्रः।
इंद्रः। सुत्रामेतिसुऽत्रामा। स्ववानितिस्वऽवान्। अवोभिरित्यवःऽभिः। ।।३
सुमृळीकइतिसुऽमृळीकः। भवतु। विश्ववेदाइतिविश्वऽवेदाः। बा
धतां। द्वेषः। अभयं। कृणोतु। सुवीर्यस्येतिसुऽवीर्यस्य। पतयः। स्या
म।।२५।। तस्य। वयम्। सुमताविति सुऽमतौ। यज्ञियस्य। अपि। भद्रे।
सौमनसे। स्याम। सः। सुत्रामेतिसुऽत्रामा। स्ववानितिस्वऽवान्। इंद्रः।
अस्मेइत्यस्मे। आरात्। चित्। द्वेषः। सनुतः। युयोतु।।२६।। आ। मं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्रैः। इंद्र। हरिंऽभिः। इति हरिंऽभिः। याहि। मयूररोमऽभिः। इति मयूररोमऽ
भिः। मा। त्वा। के। चित्। नि। यमन्। विं। न। पाशिनः। अति। धन्वेति
धन्वऽइव। तान्। इहि।।१७।। एव। इत्। इंद्रं। वृषणं। वज्रबाहुमिति वज्र
ऽबाहुम्। वसिष्ठासः। अभि। अर्चंति। अर्कैः। सः। नः। स्तुतः। वीरऽवदि
ति वीरऽवत्। धात। गोऽमदिति गोऽमत्। यूयम्। पात। स्वस्तिऽभिरिति
स्वस्तिऽभिः। सदा। नः।।१८।। समिद्ध इति सम्ऽइद्धः। अग्निः। अग्नि
ना। तस्यः। घर्मः। विराळिति विऽराट्। सुतः। दुहे। धेनुः। सरस्वती।। सो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२२

ममा। सुऋन्मा। इहा। इंद्रियम्॥३९॥ तन्त्रपतितनूनपा[illegible]। भिषजा। सुते। अ-
श्विनौ। उभा। सरस्वती। मध्वा। रजांसि। इंद्रियं। इंद्राय। पथिभिरितिप
थिऽभिः। वहान्॥४०॥ इंद्राय। इंदुम्। सरस्वती। नराशंसेन। नग्नहुम्।
अधातां। अश्विना। मधु। भेषजं। भिषजा। सुते॥४१॥ आजुह्वाने
त्याऽजुह्वाना। सरस्वती। इंद्राय। इंद्रियाणि। वीर्यं। इडाभिः। अश्विनौ।
इषम्। सं। ऊर्जं। सं। रयिं। दधुः॥४२॥ अश्विना। नमुचेः। सुतं। सोमं। शुक्रं।
परिस्रुतेतिपरिऽस्रुता। सरस्वती। तं। आ। अभरत्। बर्हिषा। इंद्राय। पातवे॥

२२

कवषः। न। व्यचस्वतीः। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्। न। दुरः। दिशः। इंद्रः। न। रो
दसीइतिरोदसी। दुघेइतिदुघे। गोकामान्। सरस्वती॥४४॥ उषासानक्तं। उऽष
सानक्तमित्युषसानक्तं। अश्विना। दिवा। इंद्रं। सायम्। इंद्रियैः। संजानानेइति
संऽजानाने। सुपेशसेतिसुऽपेशसा। सं। अंजातेइत्यंजाते। सरस्वत्या॥४५॥
पातं। नः। अश्विना। दिवा। पाहि। नक्तं। सरस्वति। दैव्या। होतारा। भिषजा। पा
तं। इंद्रं। सचा। सुते॥४६॥ तिस्रः। त्रेधा। सरस्वती। अश्विना। भारती। इडा।
तीव्रम्। परिस्रुतेतिपरिऽस्रुता। सोमं। इंद्राय। सुषुवुः। सुसुवुरितिसुसुवुः। इद

४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२३।

म्॥४७॥अश्विना।भेषजम्।मधु।भेषजम्।नः।सरस्वती।इन्द्रे।त्वष्टा।यशः।
श्रियम्।रूपंरूपमितिरूपम्ऽरूपम्।रूपम्।अधुः।सुते॥४८॥ऋतुथेत्यृतुऽथा।इन्द्रः।
वनस्पतिः।शशमानः।परिस्रुतेतिपरिऽस्रुता।कीलालम्।अश्विभ्यामित्यश्वि-
भ्याम्।मधु।दुहे।धेनुः।सरस्वती॥४९॥गोभिः।न।सोमम्।अश्विना।मासरेण।
परिस्रुतेतिपरिऽस्रुता।सम्।अधात्।सरस्वत्या।स्वाहा।इन्द्रे।सुतम्।मधु॥५०॥
अश्विना।हविः।इन्द्रियम्।नमुचेः।धिया।सरस्वती॥आ[illegible]शुक्रम्।आसुरात्।वसु।
मघम्।इन्द्राय।जभ्रिरे॥५१॥यम्।अश्विना।सरस्वती।हविषा।इन्द्र[illegible]अवर्धयन्॥

२३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सः। बिभेद। बलं। मघम्। नमुचौ। आसुरे। सचा॥५२॥ नम्। इंद्रं। पुत्रावः। सचा।
अश्विना। उभा। सरस्वती। दधानाः। अभि। अनूषत। हविषा। युजा। इंद्रं-
ष्टे॥५३॥ ये। इंद्रं। इंद्रियं। दधुः। सविता। वरुणः। भगः। सः। सुत्रामेति सुऽत्रा-
मा। हविष्पतिः। हविः पतिरिति हविःऽपतिः। यजमानाय। सश्चत॥५४॥ स
विता। वरुणः। दधत्। यजमानाय। दाशुषे। आ। अदत्त। नमुचेः। वसु। सुत्रा-
मेति सुऽत्रामा। बलं। इंद्रियम्॥५५॥ वरुणः। क्षत्रं। इंद्रियं। भगेन। सविता।
श्रियं। सुत्रामेति सुऽत्रामा। यशः। सा। बलम्। दधानाः। यज्ञं। आशत॥५६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वि सट स्वति

अश्विना। गोभिः। इंद्रियं। अश्वेभिः। वीर्यम्। बलं। हविषा। इंद्रम्। सरस्वती। यज
माने। अवर्द्धयन्॥ ५७॥ ता। नासत्या। सुपेशसेति सुऽपेशसा। हिरण्यवर्त
नीइति हिरण्यऽवर्तनी। नरा। सरस्वती। हविष्मती। इंद्रा। कर्मस्विति कर्मऽसु।
अवत॥ ५८॥ ता। भिषजा। सुकर्मणेति सुऽकर्मणा। सा। सुदुघेति सुऽदुघा।
त्रातन्तुरिति त्रातनऽतन्तुः। इंद्राय। दधुः। इंद्रियम्॥ ५९॥ युवम्। सुरामम्। अश्वि
ना। नमुचौ। आसुरे। सचौ। विपिपानाइति विऽपिपानाः। सरस्वति। इंद्रम्। कर्म

स्वाविता॥

स्विनितिकर्मेऽस्तु। आं वर्त॥ ६०॥ यस्मिन्। अश्वासः। ऋषभासः। उक्षणः। वशाः। मेषाः।
अवसृष्टास इत्यवऽसृष्टासः। आहुता इत्याऽहुताः। कीलालप इति कीलालऽपे। सो
मपृष्ठायेति सोमऽपृष्ठाय। वेधसे। हृदा। मतिम्। जनये। चारुम्। अग्नये॥ १४॥
अहावि। अग्ने। हविः। आस्ये। ते। स्रुचीवेति स्रुचिऽइव। घृतम्। चम्वीवेति चम्विऽ
इव। सोमः। वाजसनिमिति वाजऽसनिम्। रयिम्। अस्मे इत्यस्मे। सुवीरमिति सुऽवी
रम्। प्रशस्तमिति प्रऽशस्तम्। धेहि। यशसम्। बृहन्तम्॥ १५॥ अश्विना। तेजसा। च
क्षुः। प्राणेन। सरस्वती। वीर्यम्। वाचा। इन्द्रः। बलेन। इन्द्राय। दधुः। इन्द्रियम्॥ १६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गोमदिति गोऽमत्। उरुं इत्युक्ते। सु। नासत्या। अश्वावत्। अश्ववदित्यश्वऽवत्। यातन
म्। अश्विना। वर्त्तिः। रुद्रा। रपा। स्पार्हमिति निःपाय्यं॥६४॥ ना। यत्। परः। ना। अंत
रः। आदधर्षदिति आऽदधर्षत्। रक्षण्वसू इति रक्षण्ऽवसू। दुःशंसः इति दुःऽशं
सः। मर्त्यः। रिपुः॥६५॥ ना। नः। आ। चोष्कूयमाणम्। अश्विना। रयिं। पिशंगसंदृ
शमिति पिशंगऽसंदृशं। धिया। वरिवोविदमिति वरिवःऽविदम्॥६६॥ पा
वकाः। नः। सरस्वती। वाजेभिः। वाजिनीवतीति वाजिनीऽवती। यज्ञं। वष्टु। धिया
वसुरिति धियाऽवसुः॥६७॥ चोदयित्री। सूनृतानां। चेतंती। सुमतीनामिति सुऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मतीनां। यज्ञं। दधे। सरस्वती॥६८॥ महः। अर्णः। सरस्वती। प्र। चेतयति। केतुना।
धियः। विश्वाः। वि। राजति॥६९॥ इंद्र। आ। याहि। चित्रभानो इति चित्रऽभा-
नो। सुताः। इमे। त्वायवः इति त्वाऽयवः। अण्वीभिः। तना। पूतासः॥७०॥ धिया।
इषितः। विप्रजूतः इति विप्रऽजूतः। सुतावतः। सुतवत इति सुतऽवतः। उप। ब्रह्मा-
णि। वाघतः॥७१॥ तूतुजानः। उप। ब्रह्माणि। हरिवः इति हरिऽवः। सुते। द-
धिष्व। नः। चनः॥७२॥ अश्विना। पिबतां। मधु। सरस्वत्या। सजोषसा इति सऽजो-
षसा। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। वृत्रहेति वृत्रऽहा। जुषतां। सोम्यं। मधु॥७३॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इति पदपाठे द्वाविंशतितमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ इमम् । मे । वरुण । श्रुधि । ह
वम् । अद्य । च । मृळय । त्वाम् । अवस्युः । आ । चके ॥ १ ॥ त्वम् । नः । अग्ने । वरुणस्य
विद्वान् । देवस्य । हेळः । अव । यासिसीष्ठाः । यजिष्ठः । वह्नितम इति वह्निऽतमः । शोशु
चानः । विश्वा । द्वेषांसि । प्र । मुमुग्धि । अस्मत् ॥ २ ॥ सः । त्वम् । नः । अग्ने ।
अवमः । भव । ऊती । नेदिष्ठः । अस्याः । उषसः । व्युष्टाविति विऽउष्टौ । अव । यक्ष्व ।
नः । वरुणम् । रराणः । वीहि । मृळीकम् । सुहव इति सुऽहवः । नः । एधि ॥ ३ ॥ मही
म् । ऊँ इत्यूँ । सु । मातरम् । सुव्रतानामिति सुऽव्रतानाम् । ऋतस्य । पत्नीम् । अवसा ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हुवेम् । तुविक्षत्रामिति तुवि ऽ क्षत्राम् । अजरंतीम् । उरूचीम् । सुशर्माणमिति सुश
र्माणम् । अदितिम् । सुप्रणीतिम् । सुप्रनीतिमिति सु ऽ प्रनीतिम् ॥ ४ । सुत्राम
णमिति सु ऽ त्रामाणम् । पृथिवीं । द्यां । अनेहसं । सुशर्माणमिति सु ऽ शर्माणं । अ
दितिं । सुप्रणीतिं । सुप्रनीतिमिति सु ऽ प्रनीतिम् । दैवीम् । नावम् । स्वरित्रामि
ति सु ऽ अरित्रां । अनागसं । अस्रवंतीम् । आ । रुहेम । स्वस्तये ॥ ५ । सुनावमि
ति सु ऽ नावम् । आ । रुहेम । अस्रवंतीम् । अनागसं । शतारित्रामिति शत ऽ अ
रित्राम् । स्वस्तये । आ । नः । मित्रावरुणा । घृतैः । गव्यूतिम् । उक्षतम् । म
धे ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रजो पृथिव्या ऋतेऽनेऽइति सुकृत ॥८॥ प्राबाहवा सिसृतमृ जीवसे नः । आ न
गव्यूति उक्षत ॥ घृतेनै आ । मे । जनै ॥ श्रुव पुतं युवाना । मृतं मे मित्रावरु
णा हवा । इमा ॥९॥ प्र० ॥ समिद्ध इति सम्ऽइद्धः । अग्निः । समिधेति सम्ऽइ
धा । सुसमिद्ध इति सुऽसमिद्धः । वरेण्य ॥ गायत्री । छंदः । इंद्रियम् । त्र्याविरि
ति त्रिऽअविः । गौः । वयः । दधुः ॥१॥ तनूनपादिति तनूऽनपात् । शुचिव्रतऽइति
शुचिऽव्रतः । तनूपा इति तनूऽपाः । च । सरस्वती । उष्णिहा । छंदः । इंद्रियं । दित्यवा
डिति दित्यऽवाट् । गौः । वयः । दधुः ॥२॥ इध्मौभिः । अग्निम् । ईडेपः । सामे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवाः। अमहर्षिः। अनुष्टुप्। अनुस्तुभित्यनुस्तुप्। छंदः। इंद्रियं। पंचविंशतिप
चे ऽ अविः। गौः। वयः। दधुः॥ १९॥ सुबर्हिरिति सु ऽ बर्हिः। अग्निः। पूषण्वानि
ति पूषण् ऽ वान्। स्तीर्णबर्हिरिति स्तीर्ण ऽ बर्हिः। अमर्त्यः। बृहती। छंदः। इंद्रि
यं। त्रिवत्स इति त्रि ऽ वत्सः। गौः। वयः। दधुः॥ २०॥ दुरः। देवीः। दिशः। महीः।
ब्रह्मा। देवः। बृहस्पतिः। पंक्तिः। छंदः। इह। इंद्रियं। तुर्यवाडिति तुर्य ऽ वाट्।
गौः। वयः। दधुः॥ २१॥ उष ऽ स्तकृपा। यह्वी इति। यह्वी। सुपेशसेति सु ऽ पेशसा।
विश्वे। देवाः। अमर्त्याः। त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिः ऽ स्तुप्। छंदः। इह। इंद्रियं। प

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्वात्रितिपष्ठु। वाट्। गौः। वयः। दधुः॥१४। देव्यो। होतारा। भिषजा। इंद्रेण।
सयुजेति सऽयुजा। युजा। जगती। छंदः। इंद्रियं। अनड्वान्। गौः। वयः। दधुः॥
तिस्रः। इडा। सरस्वती। भारती। मरुतः। विशः। गिरा। क्षितिर्विराट्। छंदः। इह। इं
द्रियं। धेनुः। गौः। न। वयः। दधुः॥१६॥ त्वष्टा। तुरीपः। अद्भुतः। इंद्राग्नी इति
द्राग्नि। पुष्टिवर्धनेति पुष्टिऽवर्धना। द्विपदेति द्विऽपदा। छंदः। इंद्रियं। उक्षा।
गौः। न। वयः। दधुः॥१७॥ शमिता। नः। वनस्पतिः। सविता। प्रसुवन्निति प्र
ऽसुवन्। भगं। मृक्। ककुप्। छंदः। इह। इंद्रियं। वशा। वेहत्। वयः। दधुः॥१८॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वाहा। बृहत्। वरुणः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। भेषजम्। करत्॥ अतिछंदा इत्यति
छंदाः। इंद्रियं। बृहत्। ऋषभः। गौः। वयः। दधुः॥ २२॥ वसंतेन। ऋतुना। दे
वाः। वसवः। त्रिवृतेति त्रिऽवृता। स्तुताः। रथंतरेणेति रथंऽतरेण। तेज
सा। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥ २३॥ ग्रीष्मेण। ऋतुना। देवाः। रुद्राः। पंचद
शइति पंचऽदशे। स्तुताः। बृहता। यशसा। बलम्। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः।
वर्षाभिः। ऋतुना। आदित्याः। स्तोमे। सप्तदश इति सप्तऽदशे। स्तुताः। वैरूपे
ण। विशा। ओजसा। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥ २४॥ शारदेन। ऋतुना। देवाः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पक विधृत्वा दृहयकः विधृतो। अश्मवः। सकला। वैराजेन। त्रिष्टपा। त्रिष्टुयं। हविः। इं
द्रा वयः। दधुः॥ २३॥ हेमंतेन। ऋतुना। देवाः। त्रिणवे। त्रिनव इति त्रिऽनवे। मरु
तः। स्तुताः। बलेन। शाकरीः। सहः। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥ २४॥ शैशिरे
णा। ऋतुना। देवाः। त्रयस्त्रिंशे। त्रयस्त्रिंश इति त्रयःऽत्रिंशे। अमृताः। स्तुताः। सत्येन।
रेवतीः। क्षत्रं। हविः। इंद्रे। वयः। दधुः॥ २५॥ होता। यक्षत्। समिधेति सं। इ धा
अग्निं। इळः। पदे। अश्विना। इंद्रं। सरस्वतीं। अजः। धूम्रः। न। गोधूमैः। कुव
लैः। भेषजं। मधु। शष्पैः। न। तेजः। इंद्रियं। पयः। सोमः। परि[illegible]ते निपाऽ

CC-0. In Public Domain. Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आश्व्यस्य ।

ना । घृतं । मधु । वयंतु । हिनः । राजा ।। २६ ।। तनूनपादिति तनूऽनपात् । तस्य । नाम

आश्विः । मेषः । ना । भेषजं । पुष्या । मधुमतेति मधुऽमता । भरन्ती । अश्विना । इन्द्राय । वी

र्यं । बदरैः । उपवाकाभिरित्युपऽवाकाभिः । भेषजं । तोक्मभिरिति तोक्मऽभिः ।

पयः ।। २७ ।। नराशंसं । नग्नहुं । पतिं । सुरया । भेषजं । मेषः । सरस्वती ।

भिषक् । रथः । न । चन्द्री । अश्विनोः । वपाः । इन्द्रस्य । वीर्यं । बदरैः । उपवाका

भिरित्युपऽवाकाभिः । भेषजं । तोक्मभिरिति तोक्मऽभिः । पयः ।। २८ ।।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ईडा। ईडितः। आजुह्वानऽइत्याऽजुह्वानः। सरस्वती। इंद्रं। बलेन। वर्द्धयन्। ऋषभेण।
गवा। इंद्रियं। अश्विना। इंद्राय। भेषजं। यवैः। कर्कन्धुभिरितिकर्कन्धुऽभिः। मधु।
लाजैः। न। मासरं। पयः॥२९॥ बर्हिः। ऊर्णम्रदा इत्यूर्णऽम्रदाः। भिषक्। नास
त्या। भिषजा। अश्विना। अश्वा। शिशुमतीति शिशुऽमती। भिषक्। धेनुः।
सरस्वती। भिषक्। दुहे। इंद्राय। भेषजं। पयः॥३०॥ द्वारः। तिरश्चाः। कवष्यः। न। व्य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नै॥

वस्वतीः। अश्विभ्याम्। इन्द्रम्। अश्विऽभ्याम्। न। दुरः। दिशः। इंद्रः। न। रोदसी इति रोदसी। दु-
घे इति दुघे। दुहे। धेनुः। सरस्वती। अश्विना। इंद्राय। भेषजं। शुक्रं। न। ज्योतिः।
इंद्रियं। पयः॥ २१॥ सुपर्णासेतिसुऽपर्णाः। उषइत्युषसा। नक्तं। दिवा। अश्विना।
सं। अजं। जातेइत्यजंजाता। सरस्वत्या। त्विषिं। इंद्रे। [illegible] न। भेषजं। श्येनः। न। रजसा। हृ-
दा। श्रिया। न। मासरं। पयः॥ २२॥ दैव्या। होतारा। भिषजा। अश्विना। इंद्रं।
न। जागृवि। दिवा। नक्तं। न। भेषजैः। शूषं। सरस्वती। भिषक्। सीसेन। दुहे। इंद्रि-
यं। पयः॥ २३॥ तिस्रः। देवीः। अपा। भेषजं। त्रयः। त्रिधातवइतित्रिऽधातवः।

अपसः। रूपं। इंद्रे। हिरण्ययं। अश्विना। इळा। न। भारती। वाचा। सरस्वती। महः।
इंद्राय। दुहे। इंद्रियं। पयः॥ ८४॥ सुरेतसा। मिति। सुऽरेतसं। ऋषभं। नर्यापसमि
ति नर्यऽअपसं। त्वष्टारं। इंद्रं। अश्विना। भिषजं। न। सरस्वतीम्। ओजः। न
ऊतिः। इंद्रियं। वृकः। न। रभसः। भिषक्। यशः। सुरया। भेषजं। श्रिया। न।
मासरं। पयः॥ ८५॥ वनस्पतिं। शमितारं। शतक्रतुमिति शतऽक्रतुं। भीमं।
न। मन्युं। राजानं। व्याघ्रं। नमसा। अश्विना। भामं। सरस्वती। भिषक्।
इंद्राय। दुहे। इंद्रियं। पयः॥ ८६॥ अग्निं। स्वाहा। आज्यस्य। स्तोकानां। मेदसो

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पय्युरूऽछागं। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। मेषं। सरस्वत्यै। ऋषभं। इंद्राय। सिं
हाय। सहसे। इंद्रियं। अग्निं। न। भेषजं। सोमं। इंद्रियं। इंद्रं। सुत्रामाणमिति सु
त्रामाणं। सवितारं। वरुणं। भिषजां। पतिं। वनस्पतिं। प्रियं। पाथः। न। भेषजं।
देवाः। आज्यपा इत्याज्यऽपाः। जुषाणः। अग्निः। भेषजं। पयः। सोमः। परि
स्रुतेति परिऽस्रुता। घृतं। मधु। व्यंतु। आज्यस्य। होतः। यज॥ २७॥ अश्वि
नौ। छागस्य। वपायाः। मेदसः। जुषेतां। हविः। होतः। यज। सरस्वतीं। मेष
स्य। वपायाः। मेदसः। जुषतां। हविः। होतः। यज॥ इंद्रं। ऋषभस्य। वपायाः॥

गं:

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मेदसः। जुषेतां। हविः। होतः। यज॥ ३८॥ अश्विनौ। सरस्वती। इंद्रं। सुत्रामाण
मितिसुऽत्रामाणं। इमे। सोमाः। सुरामाणः। छागैः। न। मेषैः। ऋषभैः। सुताः
शष्पैः। न। तोक्मभिरितितोक्मऽभिः। लाजैः। महस्वंतः। मदाः। मासरेण।
परिष्कृताः। परिष्कृताइतिपरिऽकृताः। शुक्राः। पयस्वंतः। अमृताः। प्रस्थि
ताइतिप्रऽस्थिताः। वः। मधुश्चुतइतिमधुऽश्चुतः। तान्। अश्विना। सरस्वती।
इंद्रः। सुत्रामेतिसुऽत्रामा। वृत्रहेतिवृत्रऽहा। जुषंतां। सोम्यं। मधु। पिबंतु।
मदंतु। व्यंतु। होतः। यज॥ ३९॥ अश्विनौ। छागस्य। हविषः। आत्तां। अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

या। मध्यतः। मेदः। उद्धृतमित्युत्ऽभृतं। पुरा। द्वेषोभ्य इति द्वेषःऽभ्यः। पुरा। पौरु
षेय्याः। गृभः। घस्तां। नूनं। घासेऽअज्राणामिति घासेऽअज्राणां। यवसऽप्रथ
मानामिति यवसऽप्रथमानां। सुमत्क्षराणामिति सुमत्ऽक्षराणां। शतरु
द्रियाणामिति शतऽरुद्रियाणां। अग्निष्वात्तानां। अग्निष्वात्तानामि
त्यग्निऽस्वात्तानां। पीवोपवसनानामिति पीवःऽउपवसनानां। पार्श्वतः। श्रो
णितः। शितामतः। उत्सादत इत्युत्ऽसादतः। अंगादंगादित्यंगात्ऽअंगा
त्। अवत्तानां। करत्। एवं। अश्विना। जुषेतां। हविः। होतः। यज॥ सरस्वती

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मेषस्य। हविषः। आवयंत्वा। घसतां। करंतां। एवम्। सरस्वती। जुषतां। हविः। होतः।
यज॥ इंद्रं। ऋषभस्य। हविषः। आवयेव। घसेवा। करंतं। एवं। इंद्रः। जुषतां। ह
विः। होतः। यज॥४०॥ वनस्पतिं। अग्नि। हि। पिष्टतमयेति। पिष्टतमया। रभिष्ठ
या। रशनया। अधित। यत्र। अश्विनोः। छागस्य। हविषः। प्रिया। धामानि। स
रस्वत्याः। मेषस्य। इंद्रस्य। ऋषभस्य। अग्नेः। सोमस्य। इंद्रस्य। सुत्राम्ण। इति सु
त्राम्णः। सवितुः। वरुणस्य। वनस्पतेः। प्रिया। पाथांसि। देवानां। आज्यपा
नां। प्रियाऽज्यपऽपानाम्। यत्र। अग्नेः। होतुः। प्रिया। धामानि। तत्र। एतान्। प्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्कत्येवेतिप्रस्तुकर्षऽइव । उपस्तृत्येवेत्स्कप्रस्तृषऽइव । उपावर्तस्वस्त्रुक्ष्मदिस्कप्ऽअक्ष्वश्च
तारश्मीपसऽइवेतिरश्मी । यसःऽइवो । ह्विता । करते । एवं । देवः । वनस्पतिः । जुषतां । हविः ।
होतः । यज । ४१ । अग्निं । स्विष्टकृतं । मिति । स्विष्टकृऽकृतं । जया । अग्निः । यक्षत् । स्वं ।
महिमानं । आ । यजतां । एज्याऽइयाऽईज्याः । इषः । कृणोतु । सः । अध्वरा । जा
तवेदाऽइति जाता । वेदाः । जुषतां । हविः । होतः । यज । ४२ । देवं । बर्हिः । स
रस्वती । सुदेवमिति सुऽदेवं । इंद्रे । अग्निना । तेजः । नाचक्षुः । अश्वाः व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ईषा। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने। वसुधेयस्य। इति वसुऽधे
यस्य। वियंतु। यज॥४४॥ देवीः। द्वारः। अश्विना। भिषजा। इंद्रं। सरस्व
ती। प्राणं। न। वीर्यं। नसि। द्वारः। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने॥४५
देवी इति देवी। जोष्ट्री इति जोष्ट्री। सरस्वती। अश्विना। इंद्रं। अवर्धयन्।
श्रोत्रं। न। कर्णयोः। यशः। जोष्ट्रीभ्यां। दधुः। इंद्रियं। वसुवन इ[ति] वसु
ऽवने॥४६॥ देवी इति देवी। ऊर्जाहुती इति ऊर्जाऽआहुती। दुघे इति दुघे।
देवा इति देवा। उषासा। उषसा। इत्युषसा। अश्विना। सुत्रामेति सुऽत्रामा।
इंद्रे। सरस्वती। बलं। न। वाचं। आस्ये। उषाभ्यां। दधुः। इंद्रियं। वसुवने।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुघर्तिस्सुऽदुघा । इडा । सरस्वती । अश्विना । भिषजा । अवतः । शुक्रं । न । ज्यो
तिः । स्तनयाः । आहुती इत्याऽहुती । पयः । इन्द्रियं । वसुवन इति वसुऽवने ।
देवा । देवानां । भिषजा । होतारौ । इन्द्रं । अश्विना । वषट्कारैरिति वषट्ऽकारैः ।
सरस्वती । त्विषिं । न । हृदये । मतिं । होतृभ्यामिति होतृऽभ्यां । दधुः । इन्द्रियं ।
वसुवन इति वसुऽवने ॥ ४८ ॥ देवीः । तिस्रः । तिस्रः । देवीः । अश्विना । इडा । स
रस्वती । शूषं । न । मध्ये । नाभ्यां । इन्द्राय । दधुः । इन्द्रियं । वसुवन इति वसुऽवने

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवाः। इंद्रं। नराशंसः। त्रिवरूथ इति त्रिऽवरूथः। सरस्वत्या। अश्विभ्यामित्यश्वि
भ्यां। ईयते। रथः। रेतः। न। रूपं। अमृतं। जनित्रं। इंद्राय। त्वष्टा। दधत्। इंद्रियाणि।
वसुवन इति वसुऽवने॥ ५०॥ देवः। देवैः। वनस्पतिः। हिरण्यपर्ण इति हिरण्यऽपर्णः।
अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। सरस्वत्या। सुपिप्पल इति सुऽपिप्पलः। इंद्राय। पच्यते।
मधु। ओजः। न। जूतिः। ऋषभः। न। भामं। वनस्पतिः। नः। दधत्। इंद्रियाणि। वसु
वन इति वसुऽवने॥ ५१॥ देवं। बर्हिः। वारितीनां। अध्वरे। स्तीर्णं। अश्विभ्यामि
त्यश्विऽभ्यां। ऊर्णम्रदा इत्यूर्णऽम्रदाः। सरस्वत्या। स्योनं। इंद्र। ते। सदः। ईशायै। म

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

६

यम्सारां जातं। बर्हिषोऽध्रुः। इंद्रियं। वसुवन इति वसुऽवने। ५२। देवः। अग्निः। स्वि
ष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। देवान्। यक्षत्। यथायथमिति यथाऽयथम्। होतारौ।
इंद्रं। अश्विना। वाचा। वाचं। सरस्वती। अग्निम्। सोमं। स्विष्टकृदिति स्विष्टऽकृत्। इंद्रः।
स्विष्टइति सुऽइष्टः। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। सविता। वरुणः। आऽपपाइष्टा
ज्याऽपाः। स्विष्टइति सुऽइष्टः। अग्निः। अग्निना। होता। होत्रे। स्विष्टकृदिति स्विष्ट
कृत्। यज्ञः। ना। दधत्। इंद्रियं। ऊर्जम्। अपचितिमित्यपऽचितिं। स्वधां। वसु
वन इति वसुऽवने। वसुधेयस्येति वसुऽधेयस्य। व्यंतु। यजे। ५३। अग्निम्
भिघरो। इष्टः। देवः। वनस्पतिः। स्विष्ट इति सुऽइष्टः। देवाः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अद्य। होतारं। अवृणीत। अयं। यजमानः। पचन्। पक्तीः। पचन्। पुरोडाशान्।
बध्नन्। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। छागं। सरस्वत्यै। मेषं। इंद्राय। ऋषभं। सु
न्वन्। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। सरस्वत्यै। इंद्राय। सुत्राम्ण इति सुऽत्राम्णे। सु
रःसोमानिति सुराऽसोमान्॥५८। सूपस्था इति सुऽउपस्थाः। अद्य। देवः। वन
स्पतिः। अभवत्। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्यां। छागेन। सरस्वत्यै। मेषेण। इंद्रा
य। ऋषभेण। अक्षन्। तान्। मेदस्तः। प्रति। पचता। अगृभीषत। अवीवृधंत।
पुरोडाशैः। अपुः। अश्विना। सरस्वती। इंद्रः। सुत्रामेति सुऽत्रामा। सुरासोमा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रितिसुरः ऽसोमान् ॥५८॥ त्वां। अघ। ऋषे। आ अश्वैरा ऋषीणां। न पात्। अरे णी
ना। अयम्। यजमानः। बहुभ्य इति बहु ऽभ्यः। आ। संगतभ्य इति सं ऽ गतेभ्यः।
रथः। मो। देवेषु। वसु। वा। रि। आ। यक्ष्यते। इति। ता। या। देवाः। देव। दाना। नि।
अद्रुः। ता। नि। अस्मे। आ। च। चाम्ब। आ। च। गुरस्व। इषितः। च। होतः। असि।
भद्रवाच्याय प्रेतिभद्र ऽ वाच्याय। प्रेषित इति प्र ऽ इषितः। मानुषः। सूक्तवाका
यितिसूक्त ऽ वाकाय सूक्तेतिसूक्त ऽ उ [illegible]। वीह ॥५६॥ ७॥ [illegible] ॥
इति [illegible] विं। ता। ति। मे। व्यायः॥ ७॥ हरिः॥ ॐ ॥ [illegible]जः। असि। [illegible] ॐ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

म्नें। आयुष्पाः॥ आयुष्पा इत्यायुःऽपाः। आयुः। मे। पाहि। आ। ददे। ... इमाम्।
अगृभ्णान्। रशनां। ऋतस्य। पूर्वे। आ। युषि। विदथेषु। कव्या। सा। नः। अ
स्मिन्। सुते। आ। बभूव। ऋतस्य। सामन्। सरम्। आरपन्ती। आरपन्तीत्याऽरपन्ती॥ ...
अभिधा इत्यभिऽधाः। असि। भुवनं। असि। यन्ता। धर्ता। असि। सः। त्वम्। अग्निं। वैश्वा
नरं। सप्रथसमिति सऽप्रथसं। गच्छ। स्वाहाकृत इति स्वाहाऽकृतः। स्वगेति
स्वऽगा। त्वा। देवेभ्यः॥३॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। ब्रह्मन्। अश्वं। भ
न्त्स्यामि। देवेभ्यः॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। तेन। राध्यासम्। तं। बधा

॥३७॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नादेवेभ्यः।प्रजापतयइति प्रजाऽपतये।तेन।रश्मुहि।प्रजापतयइति प्रजाऽ
पतये।त्वा।जुष्टम्।प्र।उक्षामि।इदं द्राग्निभ्यामिति इन्द्राग्निऽभ्याम्।वायवे।
विश्वेभ्यः।सर्वेभ्यः।त्वा।देवेभ्यः।जुष्टम्।प्र।उक्षामि॥६॥यः।अर्वन्तम्।जि
घांसति।तम्।अभि।अमीति।वरुणः।परः।मर्तः।परः।श्वा।
अग्नये।स्वाहा।सोमाय।अपाम्।मोदाय।सवित्रे।वायवे।विष्णवे।इं
द्राय।बृहस्पतये।मित्राय।वरुणाय॥हिंकारायेति हिम्ऽकाराय।
हिंकृतायेति हिम्ऽकृताय।क्रन्दते।अवक्रन्दायेत्यवऽक्रन्दाय।प्रोथते।प्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्ठाप्येति प्रऽस्थोप्यायाः गंधयाघ्राताय ॥ ७ ॥ निविष्टायेति निऽविष्टाय। उपविष्टायेत्यु
पऽविष्टाय। संहितायेति समऽहिताय। वल्गते। आसीनाय। शयानाय। स्वपते।
जाग्रते ॥ ८ ॥ कूजते। प्रबुद्धायेति प्रऽबुद्धाय। विजृंभमाणायेति विऽजृंभ
माणाय। विवृत्तायेति विऽवृत्ताय। संहानायेति समऽहानाय। उपस्थि
तायेत्युपऽस्थिताय। आयनायेत्याऽअयनाय। प्रायणायेति प्रऽ
अयनाय ॥ ९ ॥ यते। धावते। उद्द्रावायेत्युत्ऽद्रावाय। उद्रुतायेत्युत्ऽद्रुताय। उ
त्काराय। अभ्रूद्दताय। निषण्णाय। निसंन्नायेति निऽसन्नाय। उत्थिताय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जवाय। वल्गाय। विवर्त्तमानायेति किं वर्त्तमानाय। विवृत्तायेति विऽवृत्ताय॥ वि
ध्वन्वानायेति विऽध्वन्वानाय। विध्वनायेति विऽध्वनाय। भृशं घूषमाणाय। भ्र
ष्वते॥ ११॥ ईक्षमाणाय। ईक्षिताय। वीक्षितायेति विऽईक्षिताय। निमेषायेति
ति निःमेषाय॥ यत्। जज्ञि। तस्मै। पिबति। मन्त्रं। करोति। कुर्वते। हृताय॥
हिरण्यपाणिमिति हिरण्यऽपाणिं। ऊतये। सवितारं। उप। ह्वये॥ सः। चेत्ता। दे
वता। पदं॥ १२॥ देवस्य। चेततः। महीं। प्र। सवितुः। हवामहे। सुमतिमिति सु
मतिं। सत्यराधसमिति सत्यऽराधसं॥ १४॥ सुष्टुतिमित्सुष्टुतिमिति सुऽस्तुतिं। सु

५।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मोतीवृधः। सुमतिवृध इति सुमतिऽवृधः। रातिं। सवितुः। ईमहे॥ प्र। देवाय। म
दे। मतिविद इति मतिऽविदे॥ ५॥ रातिम्। सत्पतिमिति सत्ऽपतिम्। महे। सवि
तारं। उप। ह्वये॥ आसवमिसा। ऽसवं। देववीतय इति देवऽवीतये॥ ६॥ दे
वस्य। सवितुः। मतिं॥ आसवं। विश्वदेव्यमिति विश्वऽदेव्यम्॥ धि
या। भगं। मनामहे॥ ७॥ अग्निं। स्तोमेन। बोधय। समिधान इति सम्ऽई
धानः। अमर्त्यं॥ हव्या। देवेषु। नः। दधत्॥ ८॥ सः। हव्यवाडिति हव्यऽवा
ट्। अमर्त्यः। उशिक्। दूतः। चनोहित इति चनःऽहितः॥ अग्निः। धिया। सं। ऋ

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्वति॥ १९॥ तम् । त्वा । घृतस्नो इति घृतऽस्नो । ईमहे । चित्रभानो इति चित्रऽभा
नो । स्वर्विदमिति स्वःऽविदं ॥ देवान् । आ । वीतये । वह ॥ २० ॥ अग्निं । दूतं । पु
रः । दधे । हव्यवाहमिति हव्यऽवाहं । उप । ब्रुवे ॥ देवान् । आ । सादयात् । इह ॥
अजीजनः । हि । पवमान । सूर्यं । विधार इति विऽधारे । शक्मना । पयः ।
गोजीरयेति गोऽजीरया । रंहमाणः । पुरंध्येति पुरंऽध्या ॥ २२ ॥ विभ्वरिति
विऽभ्वः । मात्रा । प्रभ्वरिति प्रऽभ्वः । पिता । अश्वः । असि । हयः । अत्यः । मयः
अर्वा । सप्तिः । वाजी । वृषा । नृमणाः । नृमना इति नृऽमनाः । ययुः । शि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धृतिः । इडा ।

भुः । नाम । असि । अदित्या नाम्न्या पत्न्या । अनु । इहि । देवाः । आशापाला इ
त्याशाऽपालाः । एतं । देवेभ्यः । अश्वं । मेधाय । प्रोक्षितं निर्मितं प्रऽउक्षितं । रक्ष
त । इह । रंतिः । इह । रमतां । इह । स्वधृतिरिति स्वऽधृतिः । स्वाहा ॥ १४ ॥ का
य । कस्मै । कं नमः स्मै । आधिमित्याऽधिं । आधीतायेत्याऽधीताय । मनः । प्रजा
पतये इति प्रजाऽपतये । चित्तं । विज्ञातायेति विऽज्ञाताय ॥ १५ ॥ अदित्यै ।
मह्यै । सुमृडीकाया इति सुऽमृडीकायै । सरस्वत्यै । पावकायै । बृहत्यै । पूष्णे
स्वाहा । प्रपथ्यायेति प्रऽपथ्याय । नरंधिषाय । त्वष्ट्रे । तुरीपाय । पुरुरूप

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यवित्रुरुऽरूपाय। विहृतेव। निभृत्यपायेति निभृत्यःपाय। त्रिशि॰ध्यविष्टायेति त्रिपिऽविष्टा
य।।२७।। आ। ब्रह्मन्। ब्राह्मणः। ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्मऽवर्चसी। जायतां। आ। राष्ट्रे। राज
न्यः। शूरः। इषव्यः। अतिव्याधीत्यतिऽव्याधी। महारथ इति महाऽरथः। जायतां।। २८
दोग्ध्री। धेनुः। वोढा। अनड्वान्। आशुः। सप्तिः। पुरंधिरिति पुरम्ऽधिः। योषा।
जिष्णुः। रथेष्ठाः। रथेष्ठा इति रथेऽस्थाः। सभेयः। युवा। आ। अस्य। यजमा
नस्य। वीरः। जायतां।।२९।। निकामे निकाम इति निकामेऽनिकामे। नः। प
र्जन्यः। वर्षतु। फलवत्य इति फलऽवत्यः। नः। ओषधयः। पच्यंतां। योगक्षेमः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

।४७।।

इति संगा । क्षेमः । नः । कल्पतां ॥ ३ ॥ प्राणाय । अपानाय । व्यपऽआनाय ।
व्यानायेति वि ऽआनाय । चक्षुषे । श्रोत्राय । वाचे । मनसे ॥ ३ ॥ प्राच्यै । दिशे ।
अर्वाच्यै । दक्षिणायै । प्रतीच्यै । उदीच्यै । ऊर्ध्वायै । अवाच्यै । अर्वाच्यै । दिशे ।
अद्भ्यः । अप्ऽसु । नाभ्यः । वार्भ्य इति वाःऽभ्यः । उदकाय । तिष्ठंतीभ्यः । स्रवंतीभ्यः ।
स्यंदमानाभ्यः । कूप्याभ्यः । सूद्याभ्यः । धार्याभ्यः । अर्णवाय । समुद्राय ।
सरिराय ॥ ३ ॥ वाताय । धूमाय । अभ्राय । मेघाय । विद्योतमानायेति विऽ
द्योतमानाय । स्तनयते । अवस्फूर्जत इत्यवऽस्फूर्जते । वर्षते । अववर्षत इत्यवऽव
र्षते ।

।।४८।।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्वि

र्षते । उग्रं । वीघ्रं । उद्गृहतं इत्युत्ऽगृह्णते । उद्गृहीताय स्वाहा । उत्ऽगृहीताय । पदस्मृतं

ऽहीकायते । घृतपाभ्यः । हादुनीभ्यः । नीहाराय ॥ २४ ॥ अग्नये । सोमाय । इंद्राय ।

पृथिव्यै । अंतरिक्षाय । दिवे । दिग्भ्य इति दिक्ऽभ्यः । आशाभ्यः । उर्व्यै । अर्वाच्यै ।

दिशे ॥ २५ ॥ नक्षत्रेभ्यः । नक्षत्रियेभ्यः । अहोरात्रेभ्यः । अर्धमासेभ्य इत्य

र्धऽमासेभ्यः । मासेभ्यः । ऋतुभ्य इत्यृतुऽभ्यः । आर्तवेभ्यः । संवत्सराय । द्यावा

पृथिवीभ्यां ॥ २६ ॥ चंद्राय । सूर्याय । रश्मिभ्य इति रश्मिऽभ्यः । वसुभ्य इति

वसुऽभ्यः । रुद्रेभ्यः । आदित्येभ्यः । मरुद्भ्य इति मरुत्ऽभ्यः । विश्वेभ्यः । देवे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्यः॥ ७६॥ मूलेभ्यः। शाखाभ्यः। वनस्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः। पुष्पेभ्यः। फलेभ्यः
ओषधीभ्यः॥ ७७॥ पृथिव्यै। अंतरिक्षाय। दिवा। सूर्याय। चंद्राय। नक्षत्रेभ्यः।
अद्भ्य इत्यत्ऽभ्यः। ओषधीभ्यः। वनस्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः। परिप्लवेभ्य
इति परिऽप्लवेभ्यः। चराचरेभ्यः। सरीसृपेभ्यः॥ ७८॥ असवे। वसवे। विभुवे इ
ति विऽभुवे। विवस्वते। गणश्रिय इति गणऽश्रिये। गणपतय इति गणऽपतये।
अभिभुव इति अभिऽभुवे। अधिपतय इत्यधिऽपतये॥ ७९॥ शूषाय। संस
र्पायेति सं। सर्पाय। चंद्राय। ज्योतिषे। मलिम्लुचाय। दिवा। पतयते॥ ८०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मधवे। माधवाय। शुक्राय। शुचये। नभसे। नभस्याय। इषायोर्जाय। सह
से। सहस्याय। तपसे। तपस्याय। अंहसस्पतये। अंहसः पतय इत्यंह
सःऽपतये॥४२॥ वाजाय। प्रसवायेति प्रसवाय। अपिजायेत्यपिऽजाय।
क्रतवे। स्वः। मूर्ध्ने। व्यश्नुविन इति विऽअश्नुविने॥ अंत्याय। आंत्यायनाय
त्यांत्यऽआयनाय। भौवनाय। भुवनस्य। पतये। अधिपतय इत्यधिऽपतये
प्रजापतय इति प्रजाऽपतये॥४३॥ आयुः। यज्ञेन। कल्पताम्। प्राणः। अपा
नः इत्यपऽआनः। व्यान इति विऽआनः। उदान इत्युत्ऽआनः। समान इति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ ४२॥

सं। आनः। चक्षुः। श्रोत्रं। वाक्। मनः। आत्मा। प्र्वं। ब्रह्म। प्रज्ञः। ज्योतिः। स्वः।
यज्ञेन। कल्पनाम्। ४४। एकस्मै। द्वाभ्यां। त्रानाय। एकेन्नानुयस्वरका न।
य। व्यक्स्याइति विऽकुम्य। स्वर्गायेति स्वःऽगाय। स्वाहा। ४५। ६॥ ॥
इति पदपाठे चतुर्विंशोऽध्यायः॥ ॥ ॥ हरिः॥ ॐ॥ प्र
जापतयइति प्रजाऽपतये। त्वा। जुष्टं। गृह्णा मि। एषः। ते। योनिः। सूर्यः
ते। महिमा। यः। ते। अहन्। संवत्सरे। महिमा। संबभूव। यः। ते। वा
यो। अंतरिक्षे। दिवि। सूर्ये। तस्मै। ते। महिम्ने। प्रजापतयइति प्रजाऽपतये।
तं।

॥ ४३॥

स्वाहा। देवेभ्यः॥१॥ यः। प्राणतः। निमिषत इति नि ऽ मिषतः। महित्वेति महि ऽ
त्वा। एकः। इत्। राजा। जगतः। बभूव। यः। ईशे। अस्य। द्विपद इति द्वि ऽ पदः।
चतुष्पदः। चतुःपद इति चतुः ऽ पदः। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥ २॥ वं
इमाः। ते। महिमा। यः। ते। रात्रौ। संवत्सरे। महिमा। संबभूवेति सं। बभूव।
पृथिव्यां। अग्नौ। नक्षत्रेषु। चंद्रमसि। तस्मै। ते। महिम्ने। प्रजापतय इति प्र
जा ऽ पतये। देवेभ्यः। स्वाहा॥ ३॥ युंजंति। ब्रध्नं। अरुषं। चरंतं। परि। तस्थु
षः। रोचंते। रोचना। दिवि॥ युंजंति। अस्य। काम्या। हरी इति हरी। विप

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥श्री॥

सुसेतिविऽपक्षसा। स्थे। रायाण॥ ५॥ युञ्जन्ति। ब्रध्नम्। न्वाहसेतिनऽवाहसा॥ ६॥ यत्।
वातः। आपः। अगनीगन्। प्रियाम्। इन्द्रस्य। तन्वं। एतं। स्तोनः। अनेन। पथा। पुनः।
अश्वं। आ। वर्तयासि। नः॥ ६॥ वसवः। त्वा। अंजंतु। गायत्रेण। छंदसा। रुद्राः।
त्रैष्टुभेन। त्रैस्तुभेनेति त्रैऽस्तुभेन। आदित्याः। जागतेन॥ ७॥ भूः। भुवः। स्वः।
लाजीन्। शाचीन्। यव्ये। गव्ये। एतत्। अन्नम्। अत्त। देवाः। एतत्। अन्नम्।
अद्धि। प्रजापत इति प्रजाऽपते॥ ८॥ कः। स्वित्। एकाकी। चरति। कः। ऊं
स्वं। स्वित्। जायते। पुनरिति पुनः। किं। स्वित्। हिमस्य। भेषजं। किं। ऊं इत्यूं। आ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वपनमित्याऽवपनं। महत्॥९॥ सूर्यः। एकाकी। चरति। चंद्रमाः। जायते। पुनरि
ति पुनः। अग्निः। हिमस्य। भेषजं। भूमिः। आवपनमित्याऽवपनं। महत्॥१०
का। स्वित्। आसीत्। पूर्वचित्तिरिति पूर्वऽचित्तिः। किं। स्वित्। आसीत्। बृहत्। व
यः। का। स्वित्। आसीत्। पिलिप्पिला। का। स्वित्। आसीत्। पिशंगिला॥
॥११॥ द्यौः। आसीत्। पूर्वचित्तिरिति पूर्वऽचित्तिः। अश्वः। आसीत्। बृहत्।
वयः। अविः। आसीत्। पिलिप्पिला। रात्रिः। आसीत्। पिशंगिला॥१२॥
॥प्र०॥ वायुः। त्वा। पचतैः। अवतु। असितग्रीव इत्यसितऽग्रीवः। छागैः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न्यग्रोधः। चमसैः। शाल्मलिः। ६ ध्या॥ १२॥ वृषः। स्थः। त्राश्वः। वृषा। षाङ्क्तिरिति
पङ्क्तिः। चतुर्भिरिति चतुर्भिः। आड्व। जगन्नु ब्रह्मा। जाहृतः। चावः।
अव्यन्तु नमः। अस्मयं॥ १४॥ सप्रश्चितन इति संश्चितः। रस्मिना। रथः। सप्र
श्चितइति संश्चितः। रस्मिना। हयः। सप्रश्चितइति संश्चितः। अपिसयप्रस्तु
अप्सु आड्व प्सु अज्याः। ब्रह्मा। सोमपुरोगवइति सोमपुरोगवः॥ १५॥ स्वयं
भूवाजिनः। नभः। कल्पयः स्व। स्वयं। पजःस्व। स्वयं। जुष स्व। महिमा। ते। अ
अन्यनना। न। सम्भवौ इति संन्नः॥ १६॥ न। वै। उ सं। रतनं। स्त्रियः सा। नारिष्यः

३० ३०

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सि। देवान्। इत्। एषि। पथि। पथिऽभिरिति पथिऽभिः। सुगेभिरिति सुऽगेभिः। य
त्र। आसते। सुकृत इति सुऽकृतः। यत्र। ते। ययुः। तत्र। त्वा। देवः। सविता। दधातु
॥१६॥ अग्निः। पशुः। आसीत्। तेन। अयजन्त। सः। एतं। लोकं। अजयत्। य
स्मिन्। अग्निः। सः। ते। लोकः। भविष्यति। तम्। जेष्यसि। पिब। एताः। अपः।
वायुः। सूर्यः॥१७॥ अंबे। अंबिके। अंबालिके। न। मा। नयति। कः। चन। सस
स्ति। अश्वकः। सुभद्रिकामिति सुऽभद्रिकाम्। कांपीलवासिनीमिति कां
पीलाऽवासिऽनीम्॥१८॥ गणानां। त्वा। गणपतिमिति गणऽपतिं। हवामहे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रियाणाम्।प्रियपतिमितिप्रियऽपतिम्।निधीनामितिनिऽधीनाम्।
निधिपतिमितिनिधिऽपतिम्।हवामहे।वसोइतिवसो।मम।।२०।।
आ।अहम्।अजानि।[illegible]।गर्भधमितिगर्भऽधम्।आ।त्वम्।अजासि।
गर्भधमितिगर्भऽधम्।तौ।उभौ।चतुरः।पदः।संप्रसारयावेतिसम्
प्रसारयाव।स्वर्गइतिस्वःऽगे।लोके।प्र।ऊर्णुवाथाम्।वृषा।वाजी।रेतो
धाइतिरेतःऽधाः।रेतः।दधातु।।२१।।उत्सक्थ्याइत्युत्ऽसक्थ्याः।अव।गुदम्।
धेहि।समञ्जिम्।चारय।वृषन्।यः।स्त्रीणाम्।जीवभोजनइतिजी

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वऽ मोऽजमः॥२३॥ यका। असकौ। त्राकुंतिका। आहलकू। इति। वंचति। आ
हन्ति। गर्भे। पसः। नि। गल्हा। लिति। धारका॥२४॥ यकः। असकौ। त्राकुंत
कः। आहलकू। इति। वंचति। विवक्षतऽइवेति विवक्षतःऽइव। ते। मुखं।
अध्वर्यो दिस्य धे पी। मा। नः। समू। अभि। माषस्थाः॥२५॥ माता। च। ते। पि
ता। च। ते। अग्रं। वृक्षस्य। रोहतः। प्र। तिलामि। इति। ते। पिता। गर्भे। मुष्टिम्
अतंसयत्॥२६॥ माता। च। ते। अग्रं। वृक्षस्य। क्रीडन्तः। विवक्षतऽइवेति विवक्षतः
इव। ते। मुखं। ब्रह्मन्। मा। त्वं। वदः। बहु॥२७॥ ऊर्ध्वां। एनां। उत्। श्रापय। गिरौ।

पिता। चा। ते।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यत्रा

॥२७॥ दुर्ध्यानेनोऽनू। [illegible]। त्रिरो। भावे। हरंन्निवेति हरन्नूःइव॥ २

भारमा। हरंन्निवेति हरन्नू। इव। अथ॥ अस्य। मध्यांर घलाम्ना। त्री ने। वा ते। पुनं
निवेति पुनःइव। अथ। अस्य। मध्यं। एजन्तु। त्री ते। वा ते। पुनन्निवेति पुन
नूःइव॥ २८॥ यत्र। अस्याः। अघृहुमेघायइस घृहु। मे [illegible]। कृधु। स्थूलं।
उपातसदिस्कप ऽअतसत। मुष्को। इव। अस्याः। एजतः। गोत्रा। फ इति [illegible] गो
त्रा। फ। त्राकु लाइवेति त्राकुलो। इव॥ २९॥ यत्र। देवासः। ललामगु मितिल
लामऽगुम। प्र। विष्ठीमिते। आ। विपुः। सक्थना। देदिस्यते। नारी। सत्यस्य। अ
क्षिभुवइत्यक्षिऽभुवः। यथा॥ ३०॥ यत्र। हरिणः। यवं। अत्ति। न। पुष्टं। पशु। म

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१४ याः। त्रिपदा इति त्रिऽपदाः। याः। च। षडपदा इति षट्ऽपद

न्यत। ऋद्धा। यत्। अर्यजारेत्यर्यऽजारा। न। पोषाय। धनायति॥ ३०॥ यत्। हरिणः।
यवं। अत्ति। न। पुष्टं। बहु। मन्यते। शूद्रः। यत्। अर्यायै। जारः। न। पोषं। अनु।
मन्यते॥ ३१॥ दधिक्राव्ण इति दधिऽक्राव्णः। अकारिषं। जिष्णोः। अश्वस्य।
वाजिनः। सुरभि। नः। मुखा। करत्। प्र। नः। आयूंषि। तारिषत्॥ ३२॥ गायत्री।
त्रिष्टुप्। त्रिस्तुबिति त्रिऽस्तुप्। जगती। अनुष्टुप्। अनुस्तुबित्यनुऽस्तुप्। पंक्त्या।
सह। बृहती। उष्णिहा। ककुप्। सूचीभिः। शम्यन्तु। त्वा॥ ३४॥ द्विपदा इति द्विऽप
दाः। याः। चतुष्पदाः। चतुष्पदा इति चतुःऽपदाः। विछंदा इति विऽछंदाः। याः। च।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सछंदा इति सऽछंदाः। सूचीभिः। शम्यंतु। त्वा॥ ३५॥ महानाम्न्य इति महाऽना
म्न्यः। रेवत्यः। विश्वाः। आशाः। प्रभूवरीरिति प्रऽभूवरीः। मैघीः। विद्युत इति विऽद्यु
तः। वाचः। सूचीभिः। शम्यंतु। त्वा॥ ३६॥ नार्यः। ते। पत्न्यः। लोम। वि। चिन्वंतु। मनी
षया। देवानां। पत्न्यः। दिशः। सूचीभिः। शम्यंतु। त्वा॥ ३७॥ रजताः। हरिणीः। सीसाः।
युजः। युज्यंते। कर्मभिरिति कर्मऽभिः। अश्वस्य। वाजिनः। त्वचि। सिमाः। शम्यंतु।
शम्यंति॥ ३८॥ कः। त्वा। आ। छ्यति। कः। त्वा। वि। शास्ति। कः। ते। गात्राणि। शम्यति।
कः। उ इत्यूं। ते। शमिता। कविः॥ ३९॥ ऋतवः। ते। ऋतुथेति ऋतुऽथा। पर्व। शमितारः। वि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वा सन्तु । संवत्सरस्य । तेजसा । त्वाग्निभिः । त्वास्यन्तु । त्वा ॥ ४० ॥ अर्द्धमासास्त्वा ऽ ई
मासाः । परूऽषि । ते । मासाः । आछ्यन्तु । त्वास्यन्तः । अहोरात्राणि । मरुतः । विलिष्ट
मिति विऽलिष्टम् । सुदयन्तु । ते ॥ ४१ ॥ दैव्याः । अध्वर्यवः । त्वा । आ । छ्यन्तु । वि । च
त्वा सन्तु । गात्राणि । पर्वशा इति पर्वऽशः । ते । सिमाः । कृण्वन्तु । त्वास्यन्तीः ॥ ४२ ॥ द्यौः
ते । पृथिवी । अन्तरिक्षं । वायुः । छिद्रं । पृणातु । ते । सूर्यः । ते । नक्षत्रैः । सह । लोकं । कृ
णोतु । साधुयेति साधुऽया ॥ ४३ ॥ शं । ते । परेभ्यः । गात्रेभ्यः । शम् । अस्तु । अ
वरेभ्यः । शम् । अस्थभ्य इत्यस्थिऽभ्यः । मज्जभ्य इति मज्जऽभ्यः । शम् । ऊं इति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अस्मात् । न । वै । न । वरा ॥४७॥ किम् । स्वित् । सूर्यसममिति सूर्यऽसमम् । ज्योतिः । किम् । समुद्र
सममिति समुद्रऽसमम् । सरः । किम् । स्वित् । पृथिव्यै । वर्षीयः । कस्य । मा । त्रा । न ।
विद्यते ॥४८॥ ब्रह्म । सूर्यसममिति सूर्यऽसमम् । ज्योतिः । द्यौः । समुद्रसममिति समुद्रऽ
समम् । सरः । इन्द्रः । पृथिव्यै । वर्षीयान् । गोः । तु । मात्रा । न । विद्यते ॥४९॥ पृच्छामि ।
चितये । देवसखेति देवऽसखा । यदि । त्वम् । अत्र । मनसा । जगन्थ । येषु । विष्णुः । त्रि
षु । पदेषु । एष्ट इत्याऽइष्टः । तेषु । विश्वम् । भुवनम् । आ । विवेश ॥५०॥ अपि । तेषु ।
त्रिषु । पदेषु । अस्मि । येषु । विश्वम् । भुवनम् । आ । विवेश । विवेशेति विऽवेश । सद्यः । परि ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इमाम् । पृथिवीम् । उत । द्याम् । एकेन । अंगेन । दिवः । अस्य । पृष्ठं ॥ ४८ ॥ केषु । अं
तरित्यंतः । पुरुषः । आ । विवेश । कानि । अंतरित्यंतः । पुरुषे । अर्पितानि । एतत् ।
ब्रह्मन् । उप । वल्हामसि । त्वा । किम् । स्वित् । नः । प्रति । वोचासि । अत्र ॥ ४९ ॥
पंचस्विति पंचऽसु । अंतरित्यंतः । पुरुषः । आ । विवेश । तानि । अंतरित्यंतः ।
पुरुषे । अर्पितानि । एतत् । त्वा । अत्र । प्रतिमन्वान इति प्रतिऽमन्वानः । अस्मि ।
न । मायया । भवसि । उत्तर इत्युत्ऽतरः । मत् ॥ ५० ॥ का । ईम् । अरे । पिशंगि
ला । का । ईम् । कुरुपिशंगिलेति कुरुऽपिशंगिला । कः । ईम् । आस्कंदमित्याऽस्कंदं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दम्‌। अर्षति। कः। ईम्‌। पंथाम्‌। वि। सर्पति॥५१॥ अजा। अरेः। पिशंगिला। श्वा
वित्‌। श्वविदिति श्व ऽ वित्‌। कुरुपिशंगिलेति कुरु ऽ पिशंगिला। शल्या। आस्कंद
मित्या ऽ स्कंदम्‌। अर्षति। अहिः। पंथाम्‌। वि। सर्पति॥५२॥ कति। अस्य। विष्ठाः।
विस्था इति वि ऽ स्थाः। कति। अक्षराणि। कति। होमासः। कतिधा। समिद्ध
इति सम्‌ ऽ इद्धः। यज्ञस्य। त्वा। विदथा। पृच्छम्‌। अत्र। कति। होतारः। ऋतुशः। ऋतु
ऽ शः। यजंति॥५३॥ षट्‌। अस्य। विष्ठाः। विस्था इति वि ऽ स्थाः। शतम्‌। अ
क्षराणि। अशीतिः। होमाः। समिध इति सम्‌ ऽ इधः। ह। तिस्रः। यज्ञस्य। ते। वि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वेदा।

स्या। आ। ब्रवीमि। सत्य। होतारः। ऋतुशः। ऋतुशः। यजंति॥ ९४॥ कः॥
अस्य। वेद। भुवनस्य। नाभिं। कः। द्यावापृथिवीइति। द्यावापृथिवी।
अंतरिक्षं। कः। सूर्यस्य। बृहतः। जनित्रं। कः। वेद। चंद्रमसम्। यतःऽजा
इतिपतः। जाः॥ ९५॥ विद। अहमं। अस्य। भुवनस्य। नाभिम्। वेद। द्यावाप
र्थिवीइति। द्यावापृथिवी। अंतरिक्षं। वेद। सूर्यस्य। बृहतः। जनित्रं। अथो
इति। वेद। चंद्रमसम्। यतःऽजाइतियतःऽजाः॥ ९६॥ पृच्छामि। त्वा। परम्।
अंतम्। पृथिव्याः। पृच्छामि। यत्र। भुवनस्य। नाभिः। पृच्छामि। त्वा। २

॥५१॥

ष्णः । अश्वस्य । रेतः । पृच्छामि । वाचः । परमं । व्योमेतिविऽओम ॥ ६७ ॥ इ
यं । वेदिः । परः । अंतः । पृथिव्याः । अयं । यज्ञः । भुवनस्य । नाभिः । अयं । सो
मः । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः । ब्रह्म । अयं । वाचः । परमम् । व्योमेतिविऽओ
म ॥ ६८ ॥ सुभूरितिसुऽभूः । स्वयंभूरितिस्वयम्ऽभूः । प्रथमः । अंतः । म
हति । अर्णवे । दधे । ह । गर्भम् । ऋत्वियं । यतः । जातः । प्रजापतिरितिप्र
जाऽपतिः ॥ ६९ ॥ होता । यक्षत् । प्रजापतिमितिप्रजाऽपतिम् । सोमस्य
। महिम्नः । जुषताम् । पिबतु । सोमम् । होतः । यज ॥ ६० ॥ ७ ॥ इतिपदपाठे

॥५१॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पंचविंशतितमोऽध्यायः॥२५॥ ॥२५॥ हरिः ॐ॥ अश्वः। तूपरः।
गोमृग इति गोऽमृगः। ते। प्राजापत्या इति प्राजाऽपत्याः। कृष्णग्रीव इति कृ
ष्णऽग्रीवः। आग्नेयः। रराटे। पुरस्तात्। सारस्वती। मेषी। अधस्तात्।
हन्वोः॥१॥ आश्विनौ। अधोरामाविति अधःऽरामौ। बाह्वोः। सौमापौ
ष्णः। श्यामः। नाभ्यां। सौर्ययामौ। श्वेतः। च। कृष्णः। च। पार्श्वयोः।
॥२॥ त्वाष्ट्रौ। लोमशसक्थाविति लोमशऽसक्थौ। सक्थ्योः। वा
यव्यः। श्वेतः। पुच्छे। इंद्राय। स्वपस्यायेति सुऽअपस्याय। वेहत्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वैष्णवः। वामनः। रोहितः। धूम्ररोहित इति धूम्रऽरोहितः। कर्कन्धुरोहित
इति कर्कन्धुऽरोहितः। ते। सौम्याः। बभ्रुः। अरुणबभ्रुरित्यरुणऽब
भ्रुः। शुकबभ्रुरिति शुकऽबभ्रुः। ते। वारुणाः॥२॥ शितिरन्ध्र इति
शितिऽरन्ध्रः। अन्यतःशितिरन्ध्र इत्यन्यतःऽशितिरन्ध्रः। समन्तशि
तिरन्ध्र इति समन्तऽशितिरन्ध्रः। ते। सावित्राः। शितिबाहुरिति शि
तिबाहुः। अन्यतःशितिबाहुरित्यन्यतःऽशितिबाहुः। समन्तशि
तिबाहुरिति समन्तऽशितिबाहुः। ते। बार्हस्पत्याः॥ पृषती। क्षुद्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पृषतीतिक्षुद्रऽपृषती।स्थूलपृषतीतिस्थूलऽपृषती।ताः।मैत्रावरु
ण्याः॥४॥भुग्नवालइतिभुग्नऽवालः।सर्वभुग्नवालइतिसर्वऽभुग्न
वालः।मणिवालइतिमणिऽवालः।ते।आश्विनाः।श्येतः।श्येता
क्षइतिश्येतऽअक्षः।अरुणः।ते।रुद्राय।पशुपतयऽइतिपशुऽपतये
कूर्णायामाः॥५॥अवलिप्ताऽइत्यवऽलिप्ताः।रौद्राः।नभोरूपाइति
नभःऽरूपाः।पार्जन्याः॥पृश्निः।तिरश्चीनपृश्निरितितिरश्चीन
पृश्निः।ऊर्ध्वपृश्निरित्यूर्ध्वऽपृश्निः।ते।मारुताः॥६॥फल्गूः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

लोहितोणीं इति लोहितनऽतुणरि । पलक्षी । नाः । सारस्वतः । पुष्टाकर्ण इति पुष्टा
ऽकर्णः । भुंठाकर्ण इति भुंठाऽकर्णः । अध्यालोहकर्ण इत्यध्यालोहऽक
र्णः । तेखाष्ठाः ॥ ७ ॥ कुंजग्रीव इति कुंजग्रीवः । त्रीतिकण्ठ इति त्रीति
कण्ठः । अंजिसक्थ इत्यंजिऽसक्थः । ते । रजाप्ताः । कृष्णांजि इति कृष्ण
अंजिः । बल्यांजि इति बल्यऽअंजिः । महांजि इति महाऽअंजि । ते ।
उषस्याः ॥ ८ ॥ त्रिंशास्याः । वैश्वदेव्य इति वैश्वऽदेव्यः । रोहिण्यः । अवय
इति त्रि । अवयः । वाचे । अविज्ञाता इत्यविऽज्ञाताः । अदित्यै । सरूपा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इतिसऽरूपाः। धात्रे। वसन्तर्यै। देवानाम्। पत्नीभ्यः॥ १॥ लुलुग्रीवा
इति लुलऽग्रीवाः। आग्नेयाः। शितिभ्रव इति शितिऽभ्रवः। वसूना
म्। रोहिताः। रुद्राणाम्। श्वेताः। अवरोकिण इत्यवऽरोकिणः। आदित्या
नाम्। नभोरूपा इति नभःऽरूपाः। पार्जन्याः॥ १०॥ उन्नत इत्युत्ऽनतः।
ऋषभः। वामनः। ते। ऐन्द्रावैष्णवाः। उन्नत इत्युत्ऽनतः। शितिबाहु
रिति शितिऽबाहुः। शितिपृष्ठ इति शितिऽपृष्ठः। ते। ऐन्द्राबार्हस्पत्या ः
शुकरूपा इति शुकऽरूपाः। वाजिनाः। कल्माषाः। आग्निमारुताः। श्या

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हः।

माः । पौष्णाः ॥ ११ ॥ पृताः । रेजाम्याः । द्विरूपा इति द्वि ऽ रूपाः । अग्निषोमीयाः ः।
वामनाः । अनड्वाहः । आग्नावैष्णवाः । वशाः । मैत्रावरुण्यः । अन्यतरे
नइस्पंन्यतः । एन्यः । मैत्र्यः ॥ १२ ॥ दुष्टग्रीवा इति दुष्ट ऽ ग्रीवाः । आ
ग्नेयाः । बभ्रवः । सौम्याः । श्वेताः । वायव्याः । अविज्ञाता इत्यवि ऽ ज्ञा
ताः । अदित्यै । सरूपा इति स ऽ रूपाः । धात्रे । वत्सतर्यः । देवानां प
त्नीभ्यः ॥ १३ ॥ कृष्णाः । भौमाः । धूम्राः । आंतरिक्षाः । बृहंतः । दि
व्याः । शबलाः । वैद्युताः । सिध्माः । तारकाः ॥ १४ ॥ धूम्रान् । वसंताय ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आलभते। श्वेतान्। ग्रीष्माय। तूपरान्। वर्षाभ्यः। अरुणान्। शरदे। पृष
तः। हेमन्ताय। पिशंगान्। शिशिराय॥ १५॥ त्र्यवय इति त्रिऽअवयः। गा
यत्र्यै। पंचावय इति पंचऽअवयः। त्रिष्टुभे। त्रिवत्सा इति त्रिऽवत्साः। दि
त्यवाह इति दित्यऽवाहः। जगत्यै। त्रिवत्सा इति त्रिऽवत्साः। अनुष्टुभे।
अनुष्टुभ इत्यनुऽस्तुभे। तुर्यवाह इति तुर्यऽवाहः। उष्णिहे॥ १६॥
पष्ठवाह इति पष्ठऽवाहः। विराजे इति विऽराजे। उक्षाणः। बृहत्यै।
ऋषभाः। ककुभे। अनड्वाहः। पंक्त्यै। धेनवः। अतिछंदस इत्यतिऽछंदसे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुस्वग्रीवा इति स्वस्वऽग्रीवाः। आग्नेयाः। बभ्रवः। सौम्याः। उपध्वस्ता इत्युपऽध्वस्ताः।
सावित्राः। वत्सतर्यः। सारस्वत्यः। स्यामाः। पौष्णाः। पृश्नयः। मारुताः। बहुरूपा इ
ति बहुऽरूपाः। वैश्वदेवा इति वैश्वऽदेवाः। वशाः। द्यावापृथिवीयाः। ध्या इति
।१८। उक्ताः। संचरा इति सम्ऽचराः। एताः। ऐन्द्राग्नाः। वारुणाः। पृश्नयः। मारु
ताः। कायाः। तूपराः॥१९॥ अग्नये। अनीकवत इत्यनीकऽवते। प्रथमजानिति
प्रथमऽजान्। आ। लभते। मरुद्भ्य इति मरुत्ऽभ्यः। सांतपनेभ्य इति सांतऽ
तपनेभ्यः। सवात्यानिति सऽवात्यान्। गृहमेधिभ्य इति गृहमेधिऽभ्यः। वष्कि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हान्॥ क्रौञ्चिभ्य इति क्रौञ्चिऽभ्यः॥ सघुंस्थानिति सम्ऽस्थान्॥ स्वतवद्भ्य इति
स्वतवत्ऽभ्यः॥ जतुस्थेनि सम्ऽस्थान्॥ २०॥ उत्क्रोः॥ संचरा इति सम्ऽचरा
एताः॥ ऐन्द्राग्नाः॥ प्राशृंगाः॥ प्रशृंगा इति प्रऽशृंगाः॥ माहेन्द्रा इति महाऽइं
द्राः॥ बहुरूपा इति बहुऽरूपाः॥ वैश्वकर्मणा इति वैश्वऽकर्मणाः॥ २१॥
धूम्राः॥ बभ्रुनीकाशाः॥ बभ्रुनीकाशा इति बभ्रुऽनिकाशाः॥ पितृणाम्॥
सोमवतामिति सोमऽवताम्॥ बभ्रवः॥ धूम्रनीकाशाः॥ धूम्रनिकाशा इ
ति धूम्रऽनिकाशाः॥ पितृणाम्॥ बर्हिषदाम्॥ बर्हिसदामिति बर्हिऽसदाम्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥५६॥ री।

रुद्राः। बभ्रुनीकाशाः। बभ्रुनिकाशा इति बभ्रुऽनिकाशाः। पितॄणाम्। अग्नि
ष्वात्तानाम्। अग्निस्वात्तानामित्यग्निऽस्वात्तानाम्। कृष्णाः। पृषन्तः। त्र्यंब
काः॥ २२॥ उक्ताः। सैरा इति सम्। चराः। एताः। शुनासीरीयाः। श्वेताः। वायव्याः।
श्वेताः। सौर्याः॥ २३॥ वसन्ताय। कपिञ्जलान्। आ। लभते। ग्रीष्माय। कलविं
कान्। वर्षाभ्यः। तित्तिरीन्। शरदे। वर्त्तिकाः। हेमन्ताय। ककरान्। शिशि
राय। विककरान्। विककरानिति विऽककरान्॥ २४॥ समुद्राय। शिशुमारान्। शिशुमारानिति शिशुऽ
मारान्। आ। लभते। पर्जन्याय। मण्डूकान्। अद्भ्य इत्यप्ऽभ्यः। मत्स्यान्। मि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्राय। कुलीपयान्। वरुणाय। नाक्रान्॥२६॥ सोमाय। हंसान्। आ। लभ
ते। वायवे। बलाकाः। इंद्राग्निभ्यामितींद्राग्निऽभ्याम्। क्रुंचान्। मित्राय।
मद्गून्। वरुणाय। चक्रवाकानिति चक्रऽवाकान्॥२६॥ अग्नये। कुट
रून्। आ। लभते। वनस्पतिभ्य इति वनस्पतिऽभ्यः। उलूकान्। अग्नीषो
माभ्याम्। चाषान्। अश्विभ्यामित्यश्विऽभ्याम्। मयूरान्। मित्रावरुणा
भ्याम्। कपोतान्॥२७॥ सोमाय। लबान्। आ। लभते। त्वष्ट्रे। कौलीका
न्। गोषादीः। गोसादिरिति गोऽसादीः। देवानांपत्नीभ्यः। कुलीकाः। देव

CC-0. In Public Domain. Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आप्निभ्य इति देव आप्निऽभ्यः। अग्नये। गृहपतय इति गृहऽपतये। पारुष्णा
न्॥२८॥ अन्हे। पारावतान्। आ। लभते। रात्र्यै। सीचापूः। अहोरात्र
योः। संधिभ्य इति संधिऽभ्यः। जतूः। मासेभ्यः। दात्योहान्। संवत्सराय।
महतः। सुपर्णानिति सुऽपर्णान्॥२९॥ भूम्यै। आखून्। आ। लभते। अं
तरिक्षाय। पांक्त्रान्। दिवे। कशान्। दिग्भ्य इति दिक्ऽभ्यः। नकुलान्। ब
भ्रुकान्। अवान्तरदिशाभ्य इत्यवान्तरऽदिशाभ्यः। ऋभ्वौ। वसुभ्य इति
वसुऽभ्यः। ऋश्यान्। आ। लभते। रुद्रेभ्यः। रुरून्। आदित्येभ्यः। न्यङ्कून्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। पृषतान्। साध्येभ्यः। कुलुंगान्॥ ३१॥ इन्द्राणाय। पर
स्वनः। आलभते। मित्राय। गौरान्। वरुणाय। माहिषान्। बृहस्पतये।
गवयान्। त्वष्ट्रे। उष्ट्रान्॥ ३२॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। पुरुषान्। हु
स्तिनः। आ। लभते। वाचे। प्लुषीन्। चक्षुषे। मशकान्। श्रोत्राय। भृंगाः॥
॥ ३३॥ प्रजापतय इति प्रजाऽपतये। च। वायवे। च। गोमृग इति गोऽमृगः। व
रुणाय। आरण्यो मेषो यमाय। कृष्णः। मनुष्यराजाय इति मनुष्यऽराजाय।
मर्कटः। शार्दूलाय। रोहित्। ऋषभाय। गवयी। क्षिप्रश्येनाय इति क्षिप्रऽश्येनाय।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वर्त्तिका। वीलंगो॥ त्रिभिः। समनुज्ञाय। त्रिमकुमारइति त्रिभकुऽमारः। हिमवतेइ
ति हिमऽवतो हस्ती॥ २४॥ मत्त्युः। प्राजापत्यइति प्राजाऽपत्यः। उलः। हेलिक्ष्ण
वृषदंशूराइति वृषऽदंशूनाः। तो। पात्रे। द्वित्राम्। केकूः। पुंक्षा। आपूयी। कल
विंकः। लोहिताहिरिति लोहिऽअहिः। पुष्करसादइति पुष्करऽसादः। ते। वाह्वाः।
वाचे। कुंचः॥ २५॥ सोमाय। कुलुंगः। आरण्यः। अजः। नकुलः। शाका। ते। पो
ष्णाः। क्रोष्टा। मायोः। इन्द्रस्य। गोरमृगइति गौरऽमृगः। पिद्वः। न्यंकुः। कुक्कटः।
ते। अनुमत्या। इत्यनुऽमत्यै। प्रतिश्रुत्कायाइति प्रतिऽश्रुत्कायै। चक्रवाकइति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चक्रवाकैः॥ सौहृदी। बलाका। न्नाग्नेः। स्थलयः। न्नायांडकृ इति न्नायः ऽ भ्रांडकः। ते।
मैत्राः। सरस्वत्यै। न्नागिरिः। पुरुषवागिति पुरुषऽवाक्। भ्वाविता। भ्वविदिति भ्व ऽ
विता। मौमी। न्नाद्वैलः। स्वकः। पदाकुः। ते। मन्यैवे। सरस्वते। भुकः। पुरुषवागिति पु
रुषऽवाक्॥२७॥ सुपर्णी इति सु ऽ पर्णीः। पार्जन्यः। ज्यातिः। बार्हसः। दर्विंदीति द
र्विंऽदा। ते। वायवे। बृहस्पतये। वाचः। पतये। पैंगरा इति पैंगऽराजः। जलेजः। ज
नरिक्षः। प्लवः। महुः। स्तेस्यः। ते। नदीपतय इति नदीऽपतये। द्यावापृथिवीयः। भू
मेः॥२८॥ पुरुषमृग इति पुरुषऽमृगः। चंद्रमसः। गोधा। कालका। दार्वाघा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

टः। दार्वाघातइतिदारु। आघातः। ते। वनस्पतीनाम्। कृकवाकुइति कृकवा
कुः। सावित्रः। हंसः। वातस्य। नाक्रः। मकरः। कुलीपयः। ते। अकूपारस्य
द्वीपे। वाल्यकः। ॥२९॥ एणी। अकः। मंडूकः। मूषिका। निचिरिः। ते। सर्पाणा
म्। लोपाश। आश्विनः। घटकः। राजै। ऋक्षः। जन्तुः। सुषीलीकेति सुषि
लीका। ते। इतरजनानामिति। इतरजनानाम्। अलका। वैकुवी। ॥४०॥ अ
न्यवापइत्यन्यवापः। अर्द्धमासानामिति। अर्द्धमासानाम्। ऋस्यः। म्रुप
ः। सुपर्णइति सुपर्णः। ते। गंधर्वाणाम्। अपाम्। उद्रः। मासाम्। कच्छपः।

॥५१॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रोहितः। कुंकुणाची। गोलन्तिका। ते। अप्सरसाम्। मद्रवे। असितः॥४१॥ व
र्षाहृरितिवर्षैऽ आहुः। अरलनाम्। आखुः। कद्राः। मांशालः। ते। पितॄणां।
बलाय। अजगरः। वस्तूनाम्। कपिंजलः। कपोतः। उलूकः। क्रान्त्राः। ते। नि
ऋत्या इति निःऋत्यै। वरुणाय। आरण्यः मेषः॥४५॥ श्वित्रः। आदि
त्यानाम्। उष्ट्रः। घृणीवान्। घृणीवानिति घृणिऽवान्। वार्ध्रीनसः। ते। मत्यै। अ
रण्याय। सृमरः। रुरुः। रौद्रः। क्वयिः। कुटरुः। दात्यौहः। ते। वाजिनाम्। का
माय। पिकः॥४६॥ खड्गः। वैश्वदेव इति वैश्वऽदेवः। श्वा। कृष्णः। कर्णः। गर्दभः। त

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऋक्षः । ते । रक्षसाम् । इंद्राय । स्वकरः । शि [illegible] ॥ मारुतः । कृकलासः । पिप्पका । शकु
निः । ते । शरव्यायै । विश्वेषाम् । देवानाम् । पृषतः ॥ ४० ॥ ७ ॥ इति एकोनषष्टि
तितमोध्यायः ॥ ७ ॥ ७ ॥ [illegible] ॥ ७ ॥ हरिः ॐ नमः ॥ ७ ॥ शादम् । दद्भिरि
ति दत्ऽभिः । अवकाम् । दंतमूलैरिति दंतऽमूलैः । मृदम् । बर्स्वैः । तेगान् । दंष्
ट्राभ्याम् । सरस्वत्यै । अग्रजिह्वमित्यग्रऽजिह्वम् । जिह्वायाः । उत्सादमित्युत्ऽ
सादम् ॥ अवक्रंदेनेत्यवऽक्रंदेन । तालु । वाजम् । हनुभ्यामिति हनुऽभ्याम् ।
अपः । आस्येन । वृषणम् । आण्डाभ्याम् ॥ १ ॥ आदित्यान् । श्मश्रुभिरिति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्रभ्रऽभिः। पंथानम्। भ्रूभ्याम्। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। वर्त्तोभ्यामि
ति वर्त्तःऽभ्याम्। विधृतमिति विऽधृतम्। कनीनकाभ्याम्। भुवनाय। स्वाहा। स्व
र्णाय। स्वाहा। पार्याणि। पक्ष्माणि। अवार्याः। इक्षवः। अवार्याणि। पक्ष्मा
णि। पार्याः। इक्षवः॥ २॥ वातम्। प्राणेन। अपानेन। नसा ऽ पानेन। नासि
के इति नासिके। उपयामम्। उपऽयामं। अधरेण। ओष्ठेन। सत्। उत्तरेण
सन्तरेण। प्रकाशेनेति प्रऽकाशेन। अन्तरं। अनुकाशेन। अनुकाशेन
अनुऽकाशेन। बाह्यम्॥ निवेष्यमिति निऽवेष्यम्। मूर्ध्ना। स्तनयित्नुम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निर्बाधेनेति निःऽबाधेन। अशनिम्। मस्तिष्केण। विद्युतमिति विऽद्युतम्। कनीन
काभ्याम्॥ २॥ कर्णाभ्याम्। श्रोत्रम्। श्रोत्राभ्याम्। कर्णौ। तेदनीम्। अधरकंठे
नेत्यधरऽकंठेन। अपः। शुष्ककंठेनेति शुष्कऽकंठेन। चित्तम्। मन्याभिः। अदि
तिम्। शीर्ष्णा। निर्ऋतिमिति निःऽऋतिम्। निर्जर्जल्पेनेति निःऽजर्जल्पेन। शीर्ष्
ष्णा। संक्रोशैरिति सम्ऽक्रोशैः। प्राणान्। रेष्माणम्। स्तुपेन॥ ४॥ मशका
न्। केशैः। इंद्रम्। स्वपसेति सुऽअपसा। वहेन। बृहस्पतिम्। शकुनिसाद
नेति शकुनिऽसादेन। कूर्मान्। शफैः। आक्रमणमित्याऽक्रमणम्। स्थूरा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्याम्। ऋक्षलोभिः। कपिंजलानु। ८। जवम्। जंघाभ्याम्। अध्वानम्। बाहु
भ्यामिति बाहुऽभ्याम्। जांबीलेन। अरंण्यम्। अग्निम्। अति रुग्भ्यामिय
ति रुक्ऽभ्याम्। पूषणम्। दोर्भ्यामिति दोःऽभ्याम्। अश्विनौ। अंसाभ्या
म्। रुद्रम्। रोराभ्याम्। ९। अग्नेः। पक्षतिः। वायोः। निपक्षतिरिति निऽपक्ष
तिः। इंद्रस्य। तृतीया। अपाम्। चतुर्थी। अदित्यै। पंचमी। इंद्राण्यै। षष्ठी। मरु
ताम्। सप्तमी। बृहस्पतेः। अष्टमी। अर्यम्णः। नवमी। धातुः। दशमी। इंद्र
स्य। एकादशी। वरुणस्य। द्वादशी। यमस्य। त्रयोदशी। तित्रयःऽदशी। १०।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इंद्राग्न्योः। पक्षतिः। सरस्वत्यै। निपक्षतिरिति निऽपक्षतिः। मित्रस्य। तृतीया।
सोमस्य। चतुर्थी। निर्ऋत्या इति निःऽऋत्यै। पंचमी। अग्नीषोमयोः। षष्ठी
सर्पाणाम्। सप्तमी। विष्णोः। अष्टमी। पूष्णः। नवमी। त्वष्टुः। दशमी। इंद्र
स्य। एकादशी। वरुणस्य। द्वादशी। यमस्य। त्रयोदशीति त्रयःऽदशी। द्यावा
पृथिव्योः। दक्षिणम्। पार्श्वम्। विश्वेषाम्। देवानाम्। उत्तरम्। ॥५॥ मरुताम्।
स्कंधाः। विश्वेषाम्। देवानाम्। प्रथमा। कीकसाः। रुद्राणाम्। द्वितीया। आ
दित्यानाम्। तृतीया। वायोः। पुच्छं। अग्नीषोमयोः। भासदौ। क्रुंचौ। श्रोणि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्यामिति त्रिष्वाणिंऽभ्याम् । इंद्राबृहस्पती । इंद्री द्राबृहस्पती । उभ्यामिस्फ
रुऽभ्याम् । मित्रावरुणौ । त्वत्तोभ्याम् । आक्रमणमियाऽक्रमणम् । स्थू
राभ्याम् । बलम् । कुक्षाभ्याम् ॥ ९ ॥ वृषणम् । वनिष्ठुना । त्वं पाहीभिः सं
धऽजहिनः । स्थूलगुदेति स्थूलेऽगुदयो । सर्पान् । गुदाभिः । विद्भुतइति विद्भु
तः । अंत्रैः । अपः । वस्तिना । वृषणम् । आंडाभ्याम् । वाजिनम् । शेपेन । प्रजा
मिति प्रऽजाम् । रेतसा । चाषान् । पित्तेन । प्रदरानिति प्रऽदरान् । पायुना । कूश्मा
न् । चाकीपिंडैरिति चाकपिंडैः ॥ १० ॥ इंद्रस्य । क्रोडः । अदित्यै । पाजस्य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्विशाम्।जत्रवः।अर्द्दिसै।भसत्।जीमूतनान्।हृदयोपश्लेशान।अंतरिक्ष
म्।पुरीतनता।पुरितनतीतिपुरिऽ ततां।।५५।।नभः।उदर्येण।चक्रवाकाद्
ति चक्रऽवाकौ।मतस्नाभ्याम्।दिवम्।वृक्काभ्याम्।गिरीन्।प्लाशिभि
रितिप्लाशिऽभिः।लोकिभिः।गुल्मान्।प्लीह्ना।वल्मीकान्।क्लोमभिरि
तिक्लोमऽभिः।ग्लोभिः।गुल्मान्।हिराभिः।स्रवंतीः।हृदान्।कुक्षिभ्या
मिति कुक्षिऽभ्याम्।समुद्रम्।उदरेण।वैश्वानरं।भस्मना।।५२।।विधृति
मितिविऽधृतिम्।नाभ्या।घृतं।रसेन।अपः।यूष्णा।मरीचीः।विप्रु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ज्मिरिति विष्ण्वा ऽद्भिः। नीहारम्नाडुष्मणा। उरीनं। वसत्या। ऋष्वाः। अस्म
भिरिद्यस्य ऽद्भिः। हादुनीः। दूषीकाभिः। अस्ना। रक्षा। पुंसि। चित्राणि।
अंगैः। नक्षत्राणि। रूपेण। पृथिवीम्। त्वचा। जुंबकाय। स्वाहा॥१३॥ य
स्य। इमो हिमवंत इति हिमऽवंतः। महित्वेति महिऽत्वा। यस्य। समुद्रं।
रसया। सह। आहुः। यस्य। इमाः। प्रदिश इति प्रऽदिशः। यस्य। बा
हू इति बाहू। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥१४॥ यः। आत्मदा इत्यात्मऽ
दाः। बलदा इति बलऽदाः। यस्य। विश्वे। उपासत इत्युपऽआसते। प्रशि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

षमितिप्रऽशिषम्। यस्य। देवाः। यस्य। छाया। अमृतम्। यस्य। मृत्युः। कस्मै।
देवाय। हविषा। विधेम॥१८॥ आ। नः। भद्राः। क्रतवः। यन्तु। विश्वतः। अद-
ब्धासः। अपरीतासऽइत्यपरिऽइतासः। उद्भिदऽइत्युत्ऽभिदः। देवाः। नः। य-
था। सदम्। इत्। वृधे। असन्। अप्रायुवऽइत्यप्रऽआयुवः। रक्षितारः।
दिवेदिवऽइतिदिवेऽदिवे॥१९॥ देवानां। भद्रा। सुमतिरितिसुऽमतिः। ऋ-
जूयताम्। ऋजुयतामित्यृजुऽयताम्। देवानाम्। रातिः। अभि। नः।
नि। वर्तताम्। देवानाम्। सख्यम्। उप। सेदिम। वयम्। देवाः। नः। आयुः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रतिरंतुः । जीवसे ॥ १७ ॥ तान् । पूर्वया । निविदेति निऽविदा । हूमहे । वयं ।
भगम् । मित्रम् । अदितिम् । दक्षम् । अस्रिधम् । अर्यमणम् । वरुणम् । सो
मम् । अश्विना । सरस्वती । नः । सुभगेति सुऽभगा । मयः । करत् ॥ १८ ॥
तत् । नः । वातः । मयोभूरिति मयःऽभु । वातु । भेषजं । तत् । माता । पृथिवी । त
त् । पिता । द्यौः । तत् । ग्रावाणः । सोमसुत इति सोमऽसुतः । मयोभुव इति म
यःऽभुवः । तत् । अश्विना । शृणुतम् । धिष्ण्या । युवम् ॥ १९ ॥ तम् । ईशानम् ।
जगतः । तस्थुषः । पतिम् । धियंजिन्वमिति धियम्ऽजिन्वम् । अवसे । हूमहे ।

CC-0, In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वयम्। पूषा। नः। यथा। वेदसाम्। असत्। वृधे। रक्षिता। पायुः। अदब्धः। स्व
स्तये॥२०॥ स्वस्ति। नः। इंद्रः। वृद्धश्रवा इति वृद्धऽश्रवाः। स्वस्ति। नः। पूषा। विश्व
वेदा इति विश्वऽवेदाः। स्वस्ति। नः। तार्क्ष्यः। अरिष्टनेमिरित्यरिष्टऽनेमिः। स्वस्ति।
नः। बृहस्पतिः। दधातु॥२१॥ पृषदश्वा इति पृषत्ऽअश्वाः। मरुतः। पृश्नि
मातर इति पृश्निऽमातरः। शुभंयावान इति शुभंऽयावानः। विदथेषु। जग्म
यः। अग्निजिह्वा इत्यग्निऽजिह्वाः। मनवः। सूरचक्षस इति सूरऽचक्षसः।
विश्वे। नः। देवाः। अवसा। आ। गमन्। इह॥२२॥ भद्रम्। कर्णेभिः। शृणु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

याम।देवाः।भद्रम्।पश्येम।अक्षभिरित्यक्षऽभिः।यजत्राः।स्थिरैः।अंगैः।तु
ष्टुवांसः।तुस्तुवांऽसइति तुस्तुऽवांसः।तनूभिः।वि।अशेम।देवहितमि
ति देवऽहितम्।यत्।आयुः।।शतम्।इत्।नु।शरदः।अंति।देवाः।यत्र।
नः।चक्र।जरसम्।तनूनाम्।पुत्रासः।यत्र।पितरः।भवंति।मा।नः।म
ध्या।रीरिषत।रिरिषतेति रिरिषत।आयुः।गंतोः।।२९।।अदितिः।द्यौ
अदितिः।अंतरिक्षम्।अदितिः।माता।सः।पिता।सः।पुत्रः।विश्वे।दे
वाः।अदितिः।पंच।जनाः।अदितिः।जातम्।अदितिः।जनित्वमितिजन

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निऽत्वम्॥२४॥ मा। नः। मित्रः। वरुणः। अर्यमा। आयुः। इंद्रः। ऋभुक्षाः। मरु-
तः। परि। ख्यन्॥ यत्। वाजिनः। देवजातस्येति देवऽजातस्य। सप्तेः। प्रवक्ष्या-
मः इति प्रऽवक्ष्यामः। विदथे। वीर्याणि॥२५॥ यत्। निर्णिजा। निर्णिजेति निःऽ-
निजा। रेक्णसा। प्रावृतस्य। रातिम्। गृभीताम्। मुखतः। नयंति॥ सु-
प्राङिति सुऽप्राङ्। अजः। मेम्यत्। विश्वरूप इति विश्वऽरूपः। इंद्रापू-
ष्णोः। प्रियम्। अपि। एति। पाथः॥२६॥ एषः। छागः। पुरः। अश्वेन। वाजिना।
पूष्णः। भागः। नीयते। विश्वदेव्य इति विश्वऽदेव्यः॥ अभिप्रियमित्यभिऽप्रियम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यत्। पुरोळाशम्। अर्वता। त्वष्टा। इत्। एनम्। सौश्रवसाय। जिन्वति॥ २८॥ य
त्। हविष्यम्। ऋतुश इत्यृतुऽशः। देवयानमिति देवऽयानम्। त्रिः। मानुषाः।
परि। अश्वम्। नयन्ति॥ अत्र। पूष्णः। प्रथमः। भागः। एति। यज्ञम्। देवेभ्यः।
प्रतिवेदयन्निति प्रतिऽवेदयन्। अजः॥ २९॥ होता। अध्वर्युः। आवया इ
त्याऽवयाः। अग्निमिन्ध इत्यग्निम्ऽइन्धः। ग्रावग्राभ इति ग्रावऽग्राभः। उ
त। शंस्ता। सुविप्र इति सुऽविप्रः। तेन। यज्ञेन। स्वरंकृतेनेति स्वरम्ऽक
ृतेन। स्विष्टेनेति सुऽइष्टेन। वक्षणाः। आ। पृणध्वम्॥ ३०॥ यूपव्रस्का इ

CC-0, In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ति यूपऽव्रस्काः। उत। ये। यूपवाहाः इति यूपऽवाहाः। चषालम्। ये। अश्वयू
पायेत्यश्वऽयूपाय। तक्षति॥ ये। च। अर्वते। पचनम्। संभरंतीति सम्ऽभरं
ति। उतो इत्युतो। तेषाम्। अभिगूर्तिरित्यभिऽगूर्तिः। नः। इन्वतु॥ ६॥ उ
प। प्र। अगात्। सुमदिति सुऽमत्। मे। अधायि। मन्म। देवानाम्। आशाः।
उप। वीतपृष्ठ इति वीतऽपृष्ठः॥ अनु। एनम्। विप्राः। ऋषयः। मदंति। देवा
नाम्। पुष्टे। चकृम। सुबंधुमिति सुऽबंधुम्॥ ७॥ यत्। वाजिनः। दाम। सं
दानमिति सम्ऽदानम्। अर्वतः। या। शीर्षण्या। रशना। रज्जुः। अस्य।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त

यत्। वा। घ। अस्य। प्रभृतमिति प्रऽभृतम्। आस्ये। तृणम्। सर्वा। ता। ते। अ
पि। देवेषु। अस्तु॥ २३॥ यत्। अश्वस्य। क्रविषः। मक्षिका। आश। यत्। वा।
स्वरौ। स्वधिताविति स्वऽधितौ। रिप्तं। अस्ति॥ यत्। हस्तयोः। शमितुः। यत्।
नखेषु। सर्वा। ता। ते। अपि। देवेषु। अस्तु॥ २४॥ यत्। ऊवध्यम्। उदरस्य। अ
पवातीत्यपऽवाति। यः। आमस्य। क्रविषः। गंधः। अस्ति॥ सुकृतेति सु
कृता। तत्। शमितारः। कृण्वंतु। उत। मेधम्। शृतपाकमिति शृतऽपाकम्।
पचंतु॥ २५॥ यत्। ते। गात्रात्। अग्निना। पच्यमानात्। अभि। शूलम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निःऽकृतस्येति निःऽकृतस्य । अव । पावन्ति । अवऽपावन्ति । मा । तत् । भूम्याम् । त
स्या । आ । श्रिषत् । मा । तृणेषु । देवेभ्यः । तत् । उशत्ऽभ्यः इत्युशत्ऽभ्यः । रातम् । अ
स्तु ॥ ११ ॥ ये । वाजिनम् । परिऽपश्यन्तीति परिऽपश्यन्ति । पक्वम् । ये । ईम् । आहुः ।
सुरभिः । निः । हर । इति ॥ ये । च । अर्वतः । मांसभिक्षामिति मांसऽभि
क्षाम् । उपासत इत्युपऽआसते । उतो इत्युतो । तेषाम् । अभिगूर्तिरित्यभि
ऽगूर्तिः । नः । इन्वतु ॥ १२ ॥ यत् । नीक्षणमिति निऽईक्षणम् । मांऽस्पच
न्याः । उखायाः । या । पात्राणि । यूष्णः । आसेचनानीत्याऽसेचनानि । ऊष्मण्या ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अपिधानेत्यपिऽधाना। चरूणाम्। अंकाः। सूनाः। परि। भूषंति। अश्वम्॥३६॥
मा। त्वा। अग्निः। ध्वनयीत्। धूमगंधिरिति धूमऽगंधिः। मा। उखा। भ्राजं
ति। अभि। विक्त। जघ्रिः। इष्टम्। वीतम्। अभिगूर्त्तमित्यभिऽगूर्त्तम्। व
षट्कृतमिति वषट्ऽकृतम्। तम्। देवासः। प्रति। गृभ्णंति। अश्वम्॥३७॥
निक्रमणमिति निऽक्रमणम्॥ निषदनम्। निसदनमिति निऽसदनम्।
विवर्त्तनमिति विऽवर्त्तनम्। यत्। च। पड्बीशम्। अर्वतः। यत्। च। पपौ। यत्।
च। घासिम्। जघास। सर्वा। ता। ते। अपि। देवेषु। अस्तु॥३८॥ यत्। अश्वाय।
वासः। उपस्तृणंतीत्युपऽस्तृणंति। अधीवासम्। या। हिरण्यानि। अस्मै।
संदानमिति सम्ऽदानम्। अर्वंतम्। पड्बीशम्। प्रिया। देवेषु। आ। यामयंति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

च
॥६९॥

सुमयंतीतियमयंति॥ ४१॥ दूमा॥नु॥कम्॥भुवना॥सीष॥घाम॥सीसधामिति
सीषधाम॥इंद्रः॥च॥विश्वे॥च॥देवाः॥आदिसे॥इंद्रः॥सगणइतिसः गणः॥
मरुद्भिरितिमरुतः॥भिः॥अस्मभ्यम्॥भेषजा॥करत्॥यज्ञम्॥च॥नः॥तन्वम्॥
च॥प्रजामितिप्रजाम्॥च॥आदिसेः॥इंद्रः॥सह॥सीषधाति॥सीसधातीति॥सी
सधाति॥ ४२॥ इतिपदपाठेसप्तविंशतिमोध्यायः॥ ७॥ ६॥ ॥ ६॥
॥हरिः॥ॐ॥अग्निः॥च॥पृथिवी॥च॥संनते इतिसम्ऽनते॥ते॥इतिते॥
मे॥सम्॥नमताम्॥अदः॥वायुः॥अंतरिक्षम्॥आदित्यः॥द्यौः॥आपः॥वरुणः॥
सप्त॥संसदइतिसम्ऽसदः॥अष्टमी॥भूतसाधनीति भूतऽसाधनी॥

॥६९॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

।।१।। स्वकामानिति स्वऽकामान् । अध्वनः । कुरु । संवर्त्तानमिति सं[illegible]।
नम् । अस्तु । मे । अमुना । यथा । इमाम् । वाचम् । कल्याणीम् । आवदानीत्याऽ
वदानि । जनेभ्यः ।।२।। ब्रह्मराजन्याभ्याम् । शूद्राय । च । अर्याय । स्वाय ।
अरणाय । प्रियः । देवानाम् । दक्षिणायै । दातुः । इह । भूयासम् । अयम् ।
मे । कामः । सम् । ऋध्यताम् । उप । मा । अदः । नमतु ।।३।। बृहस्पते । अति ।
यत् । अर्यः । अर्हात् । द्युमदिति द्युऽमत् । विभातीति विऽभाति । क्रतुमदि
ति क्रतुऽमत् । जनेषु । यत् । दीदयत् । शवसा । ऋतप्रजातेत्यृतऽप्रजात ।
तत् । अस्मासु । द्रविणम् । धेहि । चित्रम् । बृहस्पतये । त्वा । एषः । ते । योनिः ।
बृहस्पतये । त्वा ।।४।। इन्द्र । गोमन्निति गोऽमन् । इह । आ । याहि । पिब । सोमम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऋतकृतोऽइति ऋतऽकृतः। विघद्भिरिति विघनुऽभिः। ग्रावभिरिति ग्रावऽ
भिः। सुतम्। इंद्राय। त्वा। गोमतऽइति गोऽमते। एषः। ते। योनिः। इंद्राय। त्वा।
गोमतऽइति गोऽमते। ॥५॥ ऋतावानम्। ऋतवानमिति ऋतऽवानम्। वैश्वानरम्। र
ऋतस्य। ज्योतिषः। पतिम्। अजस्रम्। घर्मम्। ईमहे। वैश्वानराय। त्वा।
एषः। ते। योनिः। वैश्वानराय। त्वा। ॥६॥ वैश्वानरम्। हवामहे। ऋतस्य।
ज्योतिषः। पतिम्। अजस्रम्। घर्मम्। ईमहे। ॥७॥ अग्निः। उक्थेन। वाह
सा। ॥८॥ वैश्वानरस्य। सुमताऽइति सुऽमतौ। स्याम। राजा। हि। कम्।
भुवनानाम्। अभिश्रीरित्यभिऽश्रीः। इतः। जातः। विश्वम्। इदम्। वि। चष्टे। वैश्वा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नरः। पतवे। स्वर्षण॥ ९॥ मत्स्यान्। इंदु। वृषभः। रणाय। पिब। सोमम्। अनुं। धि
मं। अनु। स्वधमित्यनु ऽ स्वधां। मदाय। आ। सिंचस्व। जठरे। मध्वः। ऊर्मीम्। त्वं
मा। राजा। असि। प्रतिपदिति प्रति ऽ पत्। सुतानाम्॥ १०॥ मत्सि। नः। इंदुः। वस्रेह
स्त इति वस्र ऽ हस्तः। वोळ्हा। ऊर्मीं। पच्छु। हंतु। पाप्मानं। यः। अस्मान्।
द्वेष्टि॥ ११॥ अग्निः। ऋषिः। पवमानः। पांचजन्य इति पांच ऽ जन्यः। पुरः ऽ हि
तः इति पुरः ऽ हितः। तम्। ईमहे। महागयमिति महा ऽ गयं॥ १२॥ अनु। वे
दैः। अनु। पुष्यास्म। गोभिः। अश्वैः। सर्वैर्णा। पुष्टैः। द्विपदेति द्वि ऽ पदा। च। च
तुष्पदा। चतुःपदेति चतुः ऽ पदा। वयं। देवाः। नः। यज्ञम्। ऋतुथेत्यृतु ऽ था। नय

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तु॥७६॥ आनः। गोत्रा। ददृहि। गोपन इति गोऽपने। गाः। सं। अस्मभ्यं। सनयः
यं तु वाजाः॥ द्विवक्षा। असि। वृषभ। सत्यशुष्मा इति सत्यऽशुष्मः। अस्मभ्यं
सु मघवन्। तिति मघऽवन्। बोधि। गोदा इति गोऽदाः॥१४॥ इति षष्ठपाठे अ
ष्टाविंशतिमोध्यायः॥ ७१॥ ॥ ७॥ समाः। त्वा। अग्ने। ऋतवः। व
र्द्धयंतु। संवत्सराः। ऋषयः। यानि। सत्या॥ सं। दिव्येन। दीदिहि। रोचनेन।
विश्वाः। आ। भाहि। प्रदिशः। इति प्रऽदिशः। चतस्रः॥१॥ सं। च। इध्यस्व। अ
ग्ने। प्र। च। बोधय। एनं। उत्। च। तिष्ठ। महते। सौभगाय॥ मा। च। रिषत्। उप
सत्ता इत्युपऽसत्ता। ते। अग्ने। ब्रह्माणः। ते। यशसः। संतु। मा। अन्ये॥२॥ त्वां। अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

म्ने। वृणाते। ब्राह्मणाः। इमे। त्रिऽवः। अग्ने। संऽवरण इति संऽवरणे। भवानः। सपत्न
हेति सपत्नऽहा। नः। अभिमातिजिदित्यभिमातिऽजित्। च। अस्वा। गये। जागृ
हि। अप्रयुच्छन्नित्यप्रऽयुच्छन्। इह। एव। अग्ने। अधि। धारय। रयिं।
मा। त्वा। नि। क्रन्। पूर्वचित इति पूर्वऽचितः। निकारिण इति निऽकारिणः। क्षि
त्रं। अग्ने। सुयममिति सुऽयमम्। अस्तु। तुभ्यं। उपसत्तेत्युपऽसत्ता। व
र्द्धतां। ते। अनिष्टृतः। अनिस्तृत इत्यनिःऽस्तृतः। ४। क्षत्रेण। अग्ने।
स्वायुरिति सुऽआयुः। सं। रभस्व। मित्रेण। अग्ने। मित्रधेय इति मित्रऽ
धेये। यतस्व। सजातानामिति सऽजातानाम्। मध्यमस्था इति मध्यमऽस्थाः।

स्थाः। एधि। राज्ञाम्। अग्ने। विहव्य इति विऽहव्यः। दीदिहि। इह॥ ४॥ अति।
निहः। अति। स्रिधः। अति। अचित्तिम्। अति। अरातिम्। अग्ने। विश्वा। हि।
अग्ने। दुरिता। इति दुःऽइता। सहस्व। अथ। अस्मभ्यम्। सहवीरमिति सहऽवीरम्।
रयिम्। दाः॥ ५॥ अनाधृष्यः। जातवेदा इति जातऽवेदाः। अनिस्तृतः। अ
निस्तृत इत्यनिऽस्तृतः। विराडिति विऽराट्। अग्ने। क्षत्रभृदिति क्षत्रऽभृ
त्। दीदिहि। इह॥ ६॥ विश्वाः। आशाः। प्रमुञ्चन्निति प्रऽमुञ्चन्। मानुषीः।
भियः। शिवाभिः। अद्य। परि। पाहि। नः। वृधे॥ ७॥ बृहस्पते। सवितः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुहस्त इति सुऽहस्तः। देवः। सविता। विश्वऽवार इति विश्वऽवारः ॥१२॥ अ॰ ७। अयम्। उ इति।
त्रावसा। घृतेन। ईळानः। वह्निः। नमसा ॥ अग्निम्। स्रुचः। अध्वरेषु। प्रयत्स्विति प्रऽ
यत्ऽसु ॥३॥ सः। यक्षत्। अस्य। महिमानम्। अग्नेः। सः। ईम्। मंद्रा। सुप्रयस इति सुऽ
प्रयसः ॥ वसुः। चेतिष्ठः। वसुधातम इति वसुधाऽतमः ॥४॥ द्वारः। देवीः। अनु।
अस्य। विश्वे। व्रता। ददंते। अग्नेः। उरुव्यचस इत्युरुऽव्यचसः। धाम्ना। पत्यमानाः।
॥५॥ ते इति ते। अस्य। योषणे इति योषणे। दिव्ये इति दिव्ये। न। योनौ। उषासानक्ता
उषसानक्तेत्युषसाऽनक्ता। इमा। इमम्। अवताम्। अध्वरम्। नः ॥६॥ दैव्या।
होतारा। ऊर्ध्वम्। अध्वरम्। नः। अग्नेः। जिह्वाम्। अभि। गृणीतम्। कृणु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बाधयाऽऽहन्नमूः। सपूत्रितिनमितित्रिसंऽश्रितमूः। विनमूः। सेनराः। मितिसमूः। नरामूः। समूः। त्रिशा
षिः॥ वृद्धैयाऽऽहन्नमूः। मरुतेः। सोमगायः। विश्वैऽऽहन्नमूः। अनुमद्दन्तुः। देवाः॥ अग्नु
त्रामस्पदिसमुत्राः। भ्रयोतेः। अधायन्नायमस्याः। बृहस्पते। अभिन्नोस्तोरितऽभिः। त्रोस्तेः।
अमुंचाः। प्रति। औदुनाम्नः। अध्विनामसस्मः। अस्मान्। देवानाम्। अग्नेः। विषजो
त्राः। चीभिः॥ १॥ दुष्वोः। अस्यैमिध ऽइतिसमऽधः। भवंति। दुष्वोः। भुजाः। नाचीपू
षिः। अग्नेः॥ धूमत्तमेतिधूमऽतमा। सुप्रती। कस्येति सुऽप्रतीकस्य। सूनोः॥ २॥ त
नूनपादितितनूऽनपात्। असुरः। विश्ववेदा इति विश्वऽवेदाः। देवः। देवेषु। देवः। पथ
अनक्तु। मध्वा। घृतेन॥ ३॥ मध्वा। यज्ञम्। नक्षसे। प्रीणानः। नराशंसः। अग्ने।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तम्। नः। स्विष्टिमिति सुऽइष्टिम्॥१७॥ तिस्रः। देवीः। बर्हिः। आ। इदम्। सदन्तु। इडा।
सरस्वती। भारती। मही। गृणाना॥१८॥ तत्। नः। तुरीपम्। अद्भुतम्। पुरु
क्षु। त्वष्टा। सुवीरमिति सुऽवीरम्। रायः। पोषम्। वि। स्यतु। नाभिम्। अस्मे इ
त्यस्मे॥१९॥ वनस्पते। अव। सृज। रराणः। त्मना। देवेषु। अग्निः। हव्यम्। शमि
ता। सूदयाति॥२०॥ अग्ने। स्वाहा। कृणुहि। जातवेद इति जातऽवेदः। इन्द्राय।
हव्यम्। विश्वे। देवाः। हविः। इदम्। जुषन्ताम्॥२१॥ पीवोअन्नानीति पीवःऽअन्नानि।
रयिवृध इति रयिऽवृधः। सुमेधा इति सुऽमेधाः। श्वेतः। सिषक्ति। सिसक्तीति
सिसक्ति। नियुतामिति निऽयुताम्। अभिश्रीरित्यभिऽश्रीः। ते। वायवे। सम

नसइतिसऽमनसः । वि । तस्थुः । विश्वा । इति । नरः । स्वपत्यानीतिसुऽअपत्यानि । चक्रुः
॥२२॥ राये । नु । यम् । जज्ञतुः । रोदसीइति । रोदसी । इमेइतीमे । राये । देवी । धिषणा ।
धाति । देवम् । अध । वायुम् । नियुतइतिनिऽयुतः । सश्चत । स्वाः । उत । श्वेतम् । वसुधि
तिमितिवसुऽधितिम् । निरेके ॥२३॥ वायुः । अग्रेगाइत्यग्रेऽगाः । यज्ञप्रीरिति
यज्ञऽप्रीः । साकम् । गन् । मनसा । यज्ञम् ॥ शिवः । नियुद्भिरितिनियुत्ऽभिः । शि
वाभिः ॥२४॥ प्र । याभिः । यासि । दाश्वांसम् । अच्छ । नियुद्भिरितिनियु
त्ऽभिः । वायोइतिवायो । इष्टये । दुरोणे ॥ नि । नः । रयिम् । सुभोजसमितिसुऽभो
जसम् । युवस्व । नि । वीरम् । गव्यम् । अश्व्यम् । च । राधः ॥२५॥ वायोइतिवायो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ये। ते। सहस्रिणः। रथासः। तेभिः। आ। गहि। नियुत्वान्। सोमपीतय इति सोम

ऽपीतये॥ २६॥ एकया। च। दशभिरिति दशऽभिः। च। सुहुते इति सुऽहुते

द्वाभ्याम्। इष्टये। विंशत्या। च। तिसृभिरिति तिसृऽभिः। च। वहसे। त्रिंशता

ता। च। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। वायो इति। वायो। इह। ता। वि। मुञ्च। २७॥

नियुत्वान्। वायो इति वायो। आ। गहि। अयम्। शुक्रः। अयामि। ते। गन्ता। असि

सुन्वतः। गृहम्॥ २८॥ वायो इति वायो। शुक्रः। अयामि। ते। मध्वः। अग्रम्। दिविष्टि

षु। आ। याहि। सोमपीतय इति सोमऽपीतये। स्पार्हः। देव। नियुत्वता॥ २९॥

आ। नः। नियुद्भिरिति नियुत्ऽभिः। शतिनीभिः। अध्वरम्। सहस्रिणीभिः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उपायाहि। यज्ञम्॥ वायो इति वायो॥ अस्मिन्। सवने। मादयस्व। यूयम्। पात। स्वस्ति
भिरिति स्वस्तिऽभिः। सदा। नः॥ २०॥ तव। वायो इति वायो। ऋतस्पते। ऋतस्पत
इति ऋतऽपते। त्वष्टुः। जामातः। अद्भुत॥ अवांसि। आ। वृणीमहे॥ २१॥ येन। द्यौः।
उग्रा। पृथिवी। च। दृळ्हा। येन। स्वरिति स्वः। स्तभितम्। येन। नाकः। यः। अन्तरिक्षे।
रजसः। विमान इति विऽमानः। कस्मै। देवाय। हविषा। विधेम॥ २२॥ यम्। क्रन्द
सी इति क्रन्दसी। अवसा। तस्तभाने इति तस्तभाने। अभि। ऐक्षेताम्। मनसा।
रेजमाने इति रेजमाने। यत्र। अधि। सूरः। उदित इत्युत्ऽइतः। विभातीति वि
भाति॥ २३॥ आपः। ह। यत्। बृहतीः। विश्वम्। आयन्। गर्भम्। दधानाः। जन

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बृहतीः। जनान्

नयंतीः। अग्निम्। ततः। देवानाम्। सम्। अवर्त्तत। असुः। एकः॥ कू॥ यः। चित्। आपः।
महिना। परि। पश्यत्। इति परिऽअपश्यत्। दक्षम्। दधानाः। जनयंतीः। यज्ञम्। यः।
देवेषु। अधि। देवः। एकः। आसीत्। नेनिः। जजान। विश्वा। जातानि॥ २९॥ अभि। त्वा।
शूर। नोनुमः। अदुग्धाःऽइव। अदुग्धाःऽइव। धेनवः। ईशानम्। अस्य। जगतः। स्व
र्दृशम्। इति स्वःऽदृशम्। ईशानम्। इंद्र। तस्थुषः॥ ३०॥ न। त्वावान्। इति त्वाऽवान्।
अन्यः। दिव्यः। न। पार्थिवः। न। जातः। न। जनिष्यते। अश्वायंतः। अश्वऽयंत इत्यश्वऽ
यंतः। मघवन्। इति मघऽवन्। इंद्र। वाजिनः। गव्यंतः। त्वा। हवामहे॥ ३१॥ त्वाम्। इ
त्। हि। हवामहे। सातौ। वाजस्य। कारवः। त्वाम्। वृत्रेषु। इंद्र। सत्पतिम्। इति सत्ऽप
द्विन्यः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्तिं। नरः। स्याम्। काष्ठासु। अवैतः॥ भेत्ता। सः। लमानः। चित्रा। वज्रहस्ते। तिवक्त्रऽहस्ताधृतम्
येत्रिधष्णुऽस्या। मद्धः। स्ववानः। अद्रिवइस्पेद्रिऽवः॥ गाम्। अश्वेनम्। रथ्याम्। इन्द्र। सम्
किर। सत्रा। वाजम्। न। जिग्युषे॥ ७९॥ कया। नः। चित्रः। आ। भुवत्। ऊती। सदाऽ
वृधः। सखा॥ कया। शचिष्ठया। वृता॥ ८०॥ कः। त्वा। सत्यः। मदानां। मंहिष्ठः। मत्सत्। अंधसः। दृळ्हा। चित्। आ
रुजे। वसु॥ ८१॥ अभि। सु। नः। सखीनां। अविता। जरितॄणां। शतं
भवासि। ऊतये॥ ८२॥ य। इन्द्राय। इति। यज्ञाऽयज्ञा। वः। अग्नये। गिराऽगिरा। च। दक्षसे। प्रऽप्र। वयम्। अ[redacted]
[redacted]ताम्
अमृत[redacted]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

५२

तवे दसुमिति ऽआन । वेदसम् । विश्वम् । जित्रमाना । त्राधुत्रिषम् ॥ ८३
उऽज्जोः । नपातम् । सः । हिन । अस्मभ्यम् । अस्मयुरिति स्मऽयुः । दाते
मा । हव्यदातय इति हव्य । दातये । भुवत । वाजेषु । अविता । भुवत ।
वृधः । उत । त्राता । तनूनाम् ॥ ८४ ॥ संवत्सरः । असि । परिवत्सरः इति
परि । वत्सरः । इदावत्सरः इद्वत्सर इतीद्वत्सरः । वत्सरः । उषसः । ते
कल्पेतां । अहोरात्राः । अर्धमासाः इत्यर्धऽमासाः । मासाः । ऋतवः । संवत्सरः ।
ते । कल्पताम् ॥ ८५ ॥ प्रेयाऽइतिप्रऽइ सै । वध्या दूसाऽइते । संाच ।
मासी । ८६

चा। प्र। चा। मारया। सुपर्णंचिदिति सुपर्णी। चित्। अग्नाः। तया। देवतया।
अंगिरस्वत्। ध्रुवः। सीद॥ ४६॥ ७॥ ॥ इति पदपाठे पंचमोध्यायः॥ ७॥ हरिः ॐ ऋ॥ समित्। ध्येति सं। इध्या। इंद्रं। इळः। पद्।
नाभा। पृथिव्याः। अधि। दिवः। वर्ष्मन्। सम्। इध्यते। ॐजि॥ष्ठः। चर्ष
णीसहां। चर्षणिसहामिति चर्षणि। सहाम्। वेतु॥ २॥ तनूनपातमिति
तनू। नपातं। उप्ति। मिरिसृतिभिः। जेतारम्। अपराजितमित्यपरा। जितं।
इंद्रं। देवं। स्वर्विदमिति स्वः। विदम्। पथिभिरिति पथि। भिः। मधुमत्तमैः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रित्तिमधुमन्तानमैः। नरा। नृचक्षसेन। तेजसा॥ २॥ इन्द्रोभिः। इन्द्रं। इक्तिम।
आजुह्वानमिल्या। जुह्वानम्। अमर्त्यम्। देवः। देवैः। सवीर्य इति स। वी।
र्यैः। वज्रहस्त इति वज्रऽहस्तः। पुरंदर इति पुरंऽदरः॥ ३॥ बर्हिषि। इन्द्र।
निषद्वरम्। निसद्वरमिति निसद्ऽवरम्। बष्पसम्। नय्यीपसमिति नय्यी
अपसम्। वसुभिरिति वसुऽभिः। रुद्रैः। आदित्यैः। सयुग्भिरिति सयु
कऽभिः। बर्हिः। आ। असदेत्॥ ४॥ ॐ डोः। ना। वीर्य्यम्। सहः। दारः।
इन्द्रम्। अवर्द्धयन्। सुप्रायणाः। सुप्रायन इति सुऽप्रायनः। अस्मिन्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यज्ञो। विश्रयंतां। ऋतावृधं। ऋतवृधपइस्ततावृधं। द्वारः। इन्द्राय।
मीढुषे। व्यंतु। पि। तुषेइत्यतुषे। इन्दुंसत्या। घेनइतिघेन्वा। सुदुघेइतिसुदुघे। म
तरा। मुहीइतिमही। सवातराइतिस। वातरौ। ना। नेजैसा। वृत्सोड इंद्रं। ज
वद्धितामा। बीतामा। होता। त्रिष्टुजौ। सखाया। हविषी। इन्द्रमा। त्रिष्टुप्युतः। क
वीइतिकवी। देवो। प्रचेतसाइतिप्रचेतसौ। इन्द्राय। धुचः। इन्द्रियम्।।८।।
इडा। सरस्वती। भारती। मही। इन्द्रपत्नी। क्षिती। इन्द्रापत्नीः। हविष्मतीः।।९
त्वष्टारं। इंद्रमा। देवम्। त्रिष्टुजम्। सुयजे। अमितिस्तु। यजेमा। घृतप्रियमिति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

छन्दः ऽत्रियम् ॥ पुरुरूपमिति पुरुऽरूपम् । सुरेतसमिति सुऽरेतसम् ॥ म
घोनम् ॥ ऽ॥ धियः । जोष्टारं । इंद्रियम् । मघवा । समंजिंन्निति समऽअंजन् । प्र
थिमिरातिपाथिऽभिः । सुगेभिरिति सुऽगेभिः । स्वदाति । यज्ञम् । मधुना । घृ
तेन ॥ ८ ॥ इंद्रम् । स्वाहा । आज्यस्य । मदेसः । स्तोकानाम् । स्वाहाकृतीनामिति
स्वाहाऽकृतीनां । हव्यसूक्तीनामिति हव्यऽसूक्तीनाम् । देवाः । आज्यपाः ऽइत्या
ज्यऽपाः । जुषाणाः । इंद्रः । आज्यस्य ॥ ९ ॥ देवम् । बर्हिः । इंद्रम् । सुदेवमिति सुऽ
देवम् । देवैः । वीरवदिति वीरऽवत् । स्तीर्णम् । वेद्याम् । अवर्धयत् । वस्तोः । वृतम् ।
प्राक्तोः । भृतम् । राया । बर्हिष्मतः । अति । अगात् ॥ १२ ॥ इंद्रम् । वेपात इति वेऽ
घाते वीऽईः । याम् इंद्रम् । अवर्द्धयन् । आ । कुत्सेन । नरपौना । कुमारेण । च । अमीवृता ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अप...वोताम। रेणुककाटमिति रेणुऽककाटं। तुदंताम्॥१३॥ उषासानक्ता।
उषसानक्ते उषसानक्ता। इदं द्रुम। पत्ने प्रपत्नीति प्रऽपत्नी। अह्वेताम्। देवीः।
विराः। श्रा। अयासिष्टां। सुप्रीते इति सुऽप्रीते। सुधिते इति सुऽधिते॥१४॥ वसु
धिती इति वसुऽधिती। द्रुवम्। इंद्रम्। अवर्द्धताम्। अयावि। अन्या। अघा। दुघा
रसि। आ। अन्या। वृक्षतः। वसु वार्याणि। यजमानाय। शिशिते इति शिशिते॥१५॥
सुदुघे इति सुऽदुघे। पयसा। इषम्। ऊर्जम्। अन्या। वक्षतः। सग्धिम्। सपीति
मिति सऽपीतिम्। अन्या। नवेन। पूर्वम्। दयमाने इति दयमाने। पुराणेन।
नवम्। अधाताम्। ऊर्जम्। ऊर्जाहुती इत्यूर्जाऽआहुती। ऊर्जयमानौ। ऊर्जयु
मानौ॥१६॥ हुतौ। घृत्रा। ए। सा। इति हुत। घृत्राः। सो। आ। अ। मा। धीम्। शिशितो॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पतिम्। इंद्रम्। अवर्द्धयन्। अस्यक्षत्। भारती। दिवम्। रुद्रैः। युतम्। सरस्व
ती। इळा। वसुमतीति वसुऽमती। गृणाना॥१८॥ त्रिवरूथ इति त्रिऽवरूथः।
त्रिवंधुर इति त्रिऽवंधुरः। यातेन॥ त्रितिपृष्ठानामिति त्रितिऽपृष्ठानाम्।
आहितु इत्याऽहितः। सहस्रेण। प्रावर्त्तते। मित्रावरुणा। ऋतुना। अस्य। हो
त्रम्। अर्हतः। बृहस्पतिः। स्तोत्रम्। अश्विना। आध्वर्यम्॥१६॥ मधुश्चा
ख इति मधुऽश्चाखः। सुपिप्पल इति सुऽपिप्पलः। दिवम्। अग्रेणा। असद्
क्षत्। आ। अंतरिक्षम्। पृथिवीम्। अदृंहत॥२०॥ स्वासस्थमिति सुऽ
आसस्थम्। इंद्रेण। आसंनमित्याऽसंनम्। अन्यावरेणं षि। अमि।
अमृता॥२१॥ स्थिरश्मिति सुऽश्मा। कुर्वन्। त्रिपृष्ठदिति त्रिऽपृष्ठदृ

स्विष्टमिति सु ऽ इष्टम् । अद्य । करोतु । नः ॥ २२ ॥ इन्द्राय । छागम् । इन्द्राय । छा
गेन । अघत्ताम् । मेदस्तः । प्रति । पचता । अगृभीत् । अवीवृधत । पुरोडा
शेन ॥ २३ ॥ ४ ॥ समिध्यानमिति सम् ऽ इध्यानम् । महद्वायश्रः । सुसमिद्ध
मिति सु ऽ समिद्धम् । वरेण्यं । अग्निम् । इन्द्रम् । वयोधसमिति वयः ऽ धो
सम् । गायत्रीम् । छन्दः । इन्द्रियम् । त्र्यविमिति त्रि ऽ अविम् । गाम् । वयः । दधत् ॥ २४ ॥
तनूनपातमिति तनू ऽ नपातम् । उद्भिदमित्युत् ऽ भिदम् । यमम् । गर्भमा
अदितिः । दधे । शुचिम् । उष्णिहम् । दित्यवाहमिति दित्य ऽ वाहम् ॥ २५ ॥
ईडेन्यम् । ईडितम् । वृत्रहन्तममिति वृत्रहन् ऽ तमम् । इडाभिः । ईड्यम् ।
सहः । सोमम् । अनुष्टुभम् । अनुष्टुभामित्यनु ऽ स्तुभम् । पञ्चाविमिति पञ्च ऽ अवि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२८॥ सुबर्हिषमिति सु ऽबर्हिषम् । पूषण्वंतमिति पूषण् ऽवंतम् । अमर्त्यम् । सी
दंतम् । बर्हिषि । प्रिये । अमृता । बृहंतीम् । त्रिवत्समिति त्रि ऽवत्सम् ॥२९॥
व्यचस्वतीः । सुप्रायणाः । सुप्रायणा इति सु ऽप्रायणाः । ऋतावृधः । ऋताव
ध इत्यृत ऽवृधः । द्वारः । देवीः । हिरण्ययीः । ब्रह्माणम् । इंद्रम् । तुर्य
वाहमिति तुर्य ऽवाहम् ॥३०॥ सुपेशसा । सुपेशसेति सु ऽपेशसा । सुशिल्पे इति
सु ऽशिल्पे । बृहती इति बृहती । उभे इत्युभे । नक्तोषासा । नक्तोषसेति
नक्तोषसा । न । दर्शते इति दर्शते । विश्वम् । इंद्रम् । त्रिष्टुभम् । त्रिष्टुभमिति त्रि
ऽस्तुभम् । पष्ठवाहमिति पष्ठ ऽवाहम् ॥३१॥ प्रचेतसेति प्र ऽचेतसा ।
देवानाम् । उत्तममित्युत् ऽतमम् । यशः । होतारा । दैव्या । कवी इति कवी ।
सयुजेति स ऽयुजा । जगतीम् । अनड्वाहम् ॥३२॥ पेशस्वतीः । तिस्रः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥८१॥

देवीः। हिरण्ययीः। भारतीः। बृहतीः। महीः। पतिम्। द्विजमिति द्विऽराजम्।
धेनुम्। अन्॥३१॥ सुरेतसमिति सुऽरेतसम्। त्वष्टारम्। पुष्टिवर्द्धनमिति
पुष्टिऽवर्द्धनम्। रूपाणि। बिभ्रतम्। पृथक्। पुष्टिम्। द्विपदमिति द्विऽप
दम्। इन्द्रम्। उक्षाणम्॥३२॥ हिरण्यपर्णमिति हिरण्यऽपर्णम्। उक्थिनम्।
रशनाम्। बिभ्रतम्। वशाम्। भगाम्। कुकुभम्। वशाम्। वेतम्॥३३॥
स्वाहाकृतीरिति स्वाहाऽकृतीः। अग्निम्। गृहपतिमिति गृहऽपतिम्।
पृथक्। वरेपाम्। भेषजम्। कविम्। क्षत्रम्। अतिछंदसमित्यतिऽछंद
सम्। बृहत्। ऋषभम्॥३४॥ देवम्। बर्हिः। वयोधसमिति वयः
ऽधसम्। देवम्। इन्द्रम्। अवर्द्धयत्। गायत्र्या। छंदसा। इन्द्रियम्। चक्षुः। इन्द्रे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वयः ऽदधत्॥ ३५॥ सुचिमन् ऽरा ऽदिमि ह॥ प्रापाम्। अनु स्तुभा। अनुस्तु
मेत्यनु ऽस्तुभा। बलम्। वृहत्या। ओ ऽजम्। पङ्क्त्या। शुक्रम्। दूवो। त्रिष्टु
भा। त्रिस्तुभेति त्रि ऽस्तुभा। सिचिषिमे। जगत्या। वृषभम्। विराजेति
वि ऽराजा। रूपम्। द्विपदेति द्वि ऽपदा। मगीम्। कुमा। यज्ञः। अति
छंदसेत्यति ऽछंदसा। ब्रह्मम्। द्वीद्वेया। वृपापस्त ... तिवयः ऽध
सौ ... गम्। द्वी यप यो धस्स ... तिवयः ऽधसौ। ... गेनौ। ३६॥
॥ ... ॥ ... ॥ इति पदपाठे त्रं ... ति माध्यायः॥ ... ॥ ... ॥ ... ॥
॥ ... ॥ ... ॥ ... ॥ हरिः ॐ ॥

६

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥८२॥

समिद्ध इति सम्ऽइद्धः। अंजन्। उदरम्। मतीनाम्। घृतेन। अग्ने। मधुमत्। पिन्वमानः। वाजी। वहन्। वाजिनम्। जातवेद इति जातऽवेदः। देवानाम्।
५ वक्षि। प्रियम्। आ। सधस्थमिति सधऽस्थम् ॥१॥ घृतेन। अंजन्। सम्। पथः। देवयानानिति देवऽयानान्। प्रजानन्निति प्रऽजानन्। वाजी। अपि। ए
२ तु। देवान्। अनु। त्वा। सप्ते। प्रदिश इति प्रऽदिशः। स्वधाभिः। अ
स्मै। यजमानाय। धेहि। ईड्यः। च। असि। वंद्यः। च। वाजिन्। आशुः। च। ८
असि। मेध्यः। च। सप्ते। अग्निः। त्वा। देवैः। वसुभिरिति वसुऽभिः। सजोषा इ
ति सऽजोषाः। प्रीतम्। वह्निम्। वहतु। जातवेदा इति जातऽवेदाः ॥२॥
स्तीर्णम्। बर्हिः। सुष्टरीम। सुस्तरीमेति सुऽस्तरीम। जुषाणा। उरु। पृथु।
प्रथमानम्। पृथिव्याम्। देवेभिः। युक्तम्। अदितिः। सजोषा इति सऽजोषाः। ॥८१॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्योनम्। कृण्वाना। सुविते। दधातु॥ ५॥ एताः। उ। इत्यूं। वः। सुभगा इति सुऽभगाः। विश्व
रूपा इति विश्वऽरूपाः। वि। पक्षोभिरिति पक्षःऽभिः। श्रयमाणाः। उत्। आतैः। ऋष्वाः। सतीः। कव
षः। शुंभमानाः। द्वारः। देवीः। सुप्रायणाः। सुप्रायणा इति सुऽप्रायणाः। भवंतु॥ ६॥ अंत
रा। मित्रावरुणा। चरंती इति चरंती। मुखं। यज्ञानाम्। अभि। संविदाने इति सम्ऽविदाने। उ
षासा। उषसानक्ता। वाम्। सुहिरण्ये इति सुऽहिरण्ये। सुशिल्पे इति सुऽशिल्पे।
ऋतस्य। योनौ। इह। सादयामि॥ ७॥ प्रथमा। वाम्। सरथिनेति सऽरथिना। सुवर्णेति
सुऽवर्णा। देवौ। पश्यंतौ। भुवनानि। विश्वा। अपिप्रयम्। चोदना। वाम्। मिमाना। हो
तारा। ज्योतिः। प्रदिशेति प्रऽदिशा। दिशंता॥ ८॥ आदित्यैः। नः। भारती। वष्टु। यज्ञम्। स
रस्वती। सह। रुद्रैः। नः। आवीत्। इडा। उपहूतेत्युपऽहूता। वसुभिरिति वसुऽभिः। सजो
षा इति सऽजोषाः। यज्ञम्। नः। देवीः। अमृतेषु। धत्त॥ ९॥ त्वष्टा। वीरम्। देवकाममिति दे
वऽकामम्। जजान। त्वष्टुः। अर्वा। जायते। आशुः। अश्वः। त्वष्टा। इदम्। विश्वम्। भुवनम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥८३॥

जज्ञाना। वृद्धः। कर्त्तीरं। इहा। यक्षि। होतारिति होतः॥९॥ अश्वः। घृतेना। त्मन्या। समक्त इ
ति सम्ऽअक्तः। उप। देवान्। ऋतुश इति ऋतुऽशः। पाथः। एतु। वनस्पतिः। देवलोकमिति देवऽ
लोकम्। प्रजानन्निति प्रऽजानन्। अग्निना। हव्या। स्वदितानि। वक्षत्॥१०॥ प्रजापतेरिति प्र
जाऽपतेः। तपसा। वावृधानः। ववृधान इति ववृधानः। सद्यः। जातः। दधिषे। यज्ञम्। अग्ने।
स्वाहाकृतेनेति स्वाहाऽकृतेन। हविषा। पुरोगा इति पुरःऽगाः। याहि। साध्याः। हविः। अदं
तु। देवाः॥११॥ केतुम्। कृण्वन्। अकेतवे। पेशः। मर्याः। अपेशसे। सम्। उषद्भिरित्युषत्ऽ
भिः। अजायथाः॥१२॥ जीमूतस्येवेति जीमूतस्यऽइव। भवति। प्रतीकम्। यत्। वर्मी।
याति। समदामिति सऽमदाम्। उपस्थ इत्युपऽस्थे। अनाविद्धया। तन्वा। जय। त्वम्।
सः। त्वा। वर्म्मणः। महिमा। पिपर्तु॥१३॥ धन्वना। गाः। धन्वना। आजिम्। जयेम।
धन्वना। तीव्राः। समद इति सऽमदः। जयेम। धनुः। शत्रोः। अपकाममित्यपऽका
मम्। कृणोति। धन्वना। सर्वाः। प्रदिश इति प्रऽदिशः। जयेम॥१४॥ [illegible] इति ते। आन्व

॥८३॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रंती। इस्याऽ चरंती। समनेवेतिसमनाऽइव। योषा। मातेवेतिमाताऽइव। पुत्रम्। बिभृताम्।
उपस्थे इत्युपऽस्थे। अप। शत्रून्। विध्यताम्। संविदाने इतिसम्ऽविदाने। आर्त्नी इत्यार्त्नी इ।
इमे इतीमे। विष्फुरंती। विस्फुरंती इतिविऽस्फुरंती। अमित्रान्॥२५॥ वक्ष्यंतीवेतिवक्ष्यंतीऽ
इव। इत्। आ। गनीगंति। कर्णम्। प्रियम्। सखायम्। परिषस्वजाना। परिस्वजानेति
परिऽसस्वजाना। योषेवेतियोषाऽइव। शिंक्ते। विततेतिविऽतता। अधि। धन्वन्। ज्या।
इयम्। समने। पारयंती॥२६॥ अहिरिवेत्यहिःऽइव। भोगैः। परि। एति। बाहुम्। ज्या
याः। हेतिम्। परिबाधमान इतिपरिऽबाधमानः। हस्तघ्न इतिहस्तऽघ्नः। विश्वा। वयुना
नि। विद्वान्। पुमान्। पुमांसम्। परि। पातु। विश्वतः॥२७॥ बह्वीनाम्। पिता। बहुः।
अस्य। पुत्रः। चिश्चा। कृणोति। समना। अवगत्येत्यवऽगत्य। इषुधिरितीषुऽधिः।
संकाः। पृतनाः। च। सर्वाः। पृष्ठे। निनद्ध इतिनिऽनद्धः। जयति। प्रसूत इतिप्रऽसूतः॥२८॥
सुपर्णमितिसुऽपर्णम्। वस्ते। मृगः। अस्याः। दंतः। गोभिः। सन्नद्धेतिसम्ऽनद्धा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पतति। प्रसूतेति प्रऽसूता। यत्र। नरः। सम्। च। वि। च। द्रवंति। तत्र। अस्मभ्यम्। इषवः।
शर्म। यंसन्॥१९॥ वनस्पते। वीड्वंग इति वीडुऽअंगः। हि। भूयाः। अस्मत्सखेत्यस्मत्ऽ
सखा। प्रतरण इति प्रऽतरणः। सुवीर इति सुऽवीरः। गोभिः। संनद्ध इति सम्ऽनद्धः।
असि। वीळयस्व। आस्थातेत्याऽस्थाता। ते। जयतु। जेत्वानि॥ रथे। तिष्ठन्। नयति।
वाजिनः। पुरः। यत्रयत्रेति यत्रऽयत्र। कामयते। सुषारथिः। सुसारथिरिति सुऽसारथिः।
अभीशूनाम्। महिमानम्। पनायत। मनः। पश्चात्। अनु। यच्छंति। रश्मयः॥२१॥ आ।
जंघंति। सानु। एषाम्। जघनान्। उप। जिघ्नते। अश्वाजनीत्यश्वऽअजनी। प्रचेतस इति
प्रऽचेतसः। अश्वान्। समत्स्विति समत्ऽसु। चोदय॥२२॥ उप। श्वासय। पृथिवीम्। उत।
द्याम्। पुरुत्रेति पुरुऽत्रा। ते। मनुताम्। विष्ठितम्। वि। स्थितमिति विऽस्थितम्। जगत्। सः।
दुंदुभे। सजूरिति सऽजूः। इंद्रेण। देवैः। दूरात्। दवीयः। अप। सेध। शत्रून्॥२३॥ आ। क्रंद।
प्रथमम्। जायमानः। उद्यन्नित्युत्ऽयन्। समुद्रात्। उत। वा। पुरीषात्। श्येनस्य। पक्षा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हरिणस्य।बाहू इति बाहू।उपस्तुत्यमित्युपऽस्तुत्यम्।महि।जातम्।ते।अर्वन्॥२४॥
यमेन।दत्तम्।त्रितः।एनम्।आयुनक्।आऽयुनगित्याऽयुनक्।इंद्रः।एणम्।प्रथमः।अधि।अ
तिष्ठत्।गंधर्वः।अस्य।रशनाम्।अगृभ्णात्।सूरात्।अश्वम्।वसवः।निः।अतष्ट॥२५॥
असि।यमः।असि।आदित्यः।अर्वन्।असि।त्रितः।गुह्येन।व्रतेन।असि।सोमेन।समया।
विपृक्त इति विऽपृक्तः।आहुः।ते।त्रीणि।दिवि।बंधनानि॥२६॥त्रीणि।ते।आहुः।दिवि।बं
धनानि।त्रीणि।अप्स्वित्यप्ऽसु।त्रीणि।अंतरित्यंतः।समुद्रे।उतेवेत्युतऽइव।मे।वरुणः।
छंत्सि।अर्वन्।यत्र।ते।आहुः।परमम्।जनित्रम्॥२७॥इमा।ते।वाजिन्।अवमार्जना
नीत्यवऽमार्जनानि।इमा।शफानाम्।सनितुः।निधानेति निऽधाना।अत्र।ते।भद्राः।
रशनाः।अपश्यम्।ऋतस्य।याः।अभिरक्षंतीत्यभिऽरक्षंति।गोपाः॥२८॥आ
त्मानम्।ते।मनसा।आरात्।अजानाम्।अवः।दिवा।पतयंतम्।पतंगम्।शि
रः।अपश्यम्।पथिभिरिति पथिऽभिः।सुगेभिरिति सुऽगेभिः।अरेणुभिरित्यरेणुऽभिः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जेहमानम्। पतत्रि॥ २१॥ अत्र। ते। रूपम्। उत्तममित्युत्ऽतमम्। अपश्यम्। जिगीष
माणम्। इषः। आ। पदे। गोः॥ यदा। ते। मर्तः। अनु। भोगम्। आनट्। आत्। इत्। ग्रसिष्ठः।
ओषधीः। अजीगरित्यजीगः॥ २२॥ अनु। त्वा। रथः। अनु। मर्यः। अर्वन्। अनु। गावः।
अनु। भगः। कनीनाम्। अनु। व्रातासः। तव। सख्यम्। ईयुः। अनु। देवाः। ममिरे। वीर्यम्।
ते॥ २३॥ हिरण्यशृङ्ग इति हिरण्यऽशृङ्गः। अयः। अस्य। पादाः। मनोजवा इति म
नःऽजवाः। अवरः। इन्द्रः। आसीत्। देवाः। इत्। अस्य। हविरद्यमिति हविःऽअद्यम्।
आयन्। यः। अर्वन्तम्। प्रथमः। अध्यतिष्ठदित्यधिऽअतिष्ठत्॥ २४॥ ईर्मान्तास
इतीर्मऽअन्तासः। सिलिकमध्यमास इति सिलिकऽमध्यमासः। सम्। शूर
णासः। दिव्यासः। अत्याः। हंसाऽइवेति हंसाःऽइव। श्रेणिशा इति श्रेणिऽशः।
यतन्ते। यत्। आक्षिषुः। दिव्यम्। अज्मम्। अश्वाः॥ २५॥ तव। शरीरम्। पतयिष्णु।
अर्वन्। तव। चित्तम्। वातःइवेति वातःऽइव। ध्रजीमान्। तव। शृङ्गाणि। विष्ठिता।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

। विऽस्थितेति विऽस्थिता । पुरुत्रेति पुरुऽत्रा । अरण्येषु । जर्भुराणा । चरन्ति ॥ २४ ॥ उ
पऽप्र । अगात् । शासनम् । वाजी । अर्वा । देवद्रीचा । मनसा । दीध्यानः । अजः । पुरः । नी
यते । नाभिः । अस्य । अनु । पश्चात् । कवयः । यन्ति । रेभाः ॥ २५ ॥ परमम् । यत् । स
धस्थमिति सधऽस्थम् । अर्वान् । अच्छ । पितरम् । मातरम् । च । अद्य । देवान् । जुष्ट
तम इति जुष्टऽतमः । हि । गम्याः । अथ । आ । शास्ते । दाशुषे । वार्याणि ॥ २६ ॥ स
मिद्ध इति सम्ऽइद्धः । अद्य । मनुषः । दुरोणे । देवः । देवान् । यजसि । जातवेद इ
ति जातऽवेदः । आ । च । वह । मित्रमह इति मित्रऽमहः । चिकित्वान् । त्वम् । दूतः ।
कविः । असि । प्रचेता इति प्रऽचेताः ॥ १ ॥ तनूनपादिति तनूऽनपात् । पथः ।
ऋतस्य । यानान् । मध्वा । समञ्जन्निति सम्ऽअञ्जन् । स्वदय । सुजिह्वेति सुऽ
जिह्व । मन्मानि । धीभिः । उत । यज्ञम् । ऋन्धन् । देवत्रेति देवऽत्रा । च । कृणुहि ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥८६॥
अध्वरम्।नः॥२६॥नराशꣳसस्य।महिमानम्।एषाम्।उप।स्तोषाम।यजतस्य।
यज्ञैः॥ये।सुक्रतव इति सुऽक्रतवः।शुचयः।धियंधा इति धियम्ऽधाः।स्वदंति।
देवाः।उभयानि।हव्या॥२७॥आजुह्वान इत्याऽजुह्वानः।ईड्यः।वंद्यः।च।आ।याहि।
अग्ने।वसुभिरिति वसुऽभिः।सजोषा इति सऽजोषाः।त्वम्।देवानाम्।असि।य
ह्व।होता।सः।एनान्।यक्षि।इषितः।यजीयान्॥२८॥प्राचीनम्।बर्हिः।प्रदि ॥८
शेति प्रऽदिशा।पृथिव्याः।वस्तोः।अस्याः।वृज्यते।अग्रे।अह्नाम्।वि।ऊं इत्यूं।
प्रथते।वितरमिति विऽतरम्।वरीयः।देवेभ्यः।अदितये।स्योनम्॥२९॥व्य
चस्वतीः।उर्विया।वि।श्रयन्ताम्।पतिभ्य इति पतिऽभ्यः।न।जनयः।शुम्भमानाः।
देवीः।द्वारः।बृहतीः।विश्वमिन्वा इति विश्वम्ऽइन्वाः।देवेभ्यः।भवत।सुप्रायणाः।
सुप्रायणा इति सुऽप्रायनाः॥३०॥आ।सुष्वयन्ती।सुस्वयन्ती इति सुऽस्वयन्ती।

॥८६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यजते इति यजते । उपाके इत्युपाके । उषासानक्ता । उषसानक्तेत्युषसानक्ता ।
सदताम् । नि । योनौ ॥ दिव्ये इति दिव्ये । योषणे इति योषणे । बृहती इति बृहती ।
सुरुक्मे इति सुऽरुक्मे । अधि । श्रियम् । शुक्रपिशमिति शुक्रऽपिशम् । दधाने इ
ति दधाने ॥ ६ ॥ दैव्या । होतारा । प्रथमा । सुवाचेति सुऽवाचा । मिमाना । यज्ञम् ।
मनुषः । यजध्यै ॥ प्रचोदयन्तेति प्रऽचोदयन्ता । विदथेषु । कारू इति कारू । प्रा
चीनम् । ज्योतिः । प्रदिशेति प्रऽदिशा । दिशन्ता ॥ ७ ॥ आ । नः । यज्ञम् । भार
ती । तूयम् । एतु । इळा । मनुष्वत् । इह । चेतयन्ती । तिस्रः । देवीः । बर्हिः । आ ।
इदम् । स्योनम् । सरस्वती । स्वपस इति सुऽअपसः । सदन्तु ॥ ८ ॥ यः ।
इमे इति । इमे । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । जनित्री इति जनित्री । रूपैः ।
अपिंशत् । भुवनानि । विश्वा । तम् । अद्य । होतः । इषितः । यजीयान् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवम्। त्वष्टारम्। इह। यक्षि। विद्वान्॥ ४६॥ उपावसृजेत्युप॒ऽअवसृज। त्मन्या।
समञ्जन्निति सम्ऽअञ्जन्। देवानाम्। पाथः। ऋतुथेत्यृतुऽथा। हवींषि। वन
स्पतिः। शमिता। देवः। अग्निः। स्वदन्तु। हव्यम्। मधुना। घृतेन॥ ४७॥ सद्यः।
जातः। वि। अमिमीत। यज्ञम्। अग्निः। देवानाम्। अभवत्। पुरोगा इति पु
रःऽगाः। अस्य। होतुः। प्रदिशीति प्रऽदिशि। ऋतस्य। वाचि। स्वाहाकृतमि
ति स्वाहाऽकृतम्। हविः। अदन्तु। देवाः॥ ४८॥ अग्नये। गायत्राय। त्रिवृत इ
ति त्रिऽवृते। राथन्तरायेति राथम्ऽतराय। अष्टाकपाल इत्यष्टाऽकपालः।
इन्द्राय। त्रैष्टुभाय। त्रैस्तुभायेति त्रैस्तुऽभाय। पंचदशायेति पंचऽदशा
य। बार्हताय। एकादशकपाल इत्येकादशऽकपालः। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः।
जागतेभ्यः। सप्तदशेभ्य इति सप्तऽदशेभ्यः। वैरूपेभ्यः। द्वादशकपाल इति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्वादशाऽकपालः॥ मित्रावरुणाभ्यामनुष्टुब्भ्याम्। आनुष्टुभाभ्यामित्यानुः
ष्टुभाभ्याम्। एकविंशाभ्यामित्येकऽविंशाभ्याम्। वैराजाभ्याम्। पयस्या।
बृहस्पतये। पाङ्क्ताय। त्रिणवाय। त्रिनवायेति त्रिऽनवाय। शाक्कराय। चरुः।
सवित्रे। औष्णिहाय। त्रयस्त्रिंशाय। इति त्रयःऽत्रिंशाय। रैवताय। द्वादश।
कपाल इति द्वादशऽकपालः। प्राजापत्य इति प्राजाऽपत्यः। चरुः। अदित्यै।
विष्णुपत्न्या इति विष्णुऽपत्न्यै। चरुः। अग्नये। वैश्वानराय। द्वादशाकपाल
इति द्वादशाऽकपालः। अनुमत्यै इत्यनुऽमत्यै। अष्टाकपाल इत्यष्टाऽ
कपालः॥ ४१॥ आग्नेयः। कृष्णग्रीव इति कृष्णऽग्रीवः। सारस्वती। मे
षी। बभ्रुः। सौम्यः। पौष्णः। श्यामः। शितिपृष्ठ इति शितिऽपृष्ठः। बार्हस्पत्यः।
शिल्पः। वैश्वदेव इति वैश्वऽदेवः। ऐन्द्रः। अरुणः। मारुतः। कल्माषः। ऐन्द्राग्नः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सद्दहितइतिसमद्दहितः। अघोरामद्दत्यघः दामः। सावित्रः। वारुणः। कुद्द।
एकत्रिंशतिपादिस्येकत्रिंशतिपात्। पेत्वः॥५०॥ अग्नये। अनीकवत इत्यनीक
वतो रोहिताञ्जिरितिरोहितञ्जिः। अनड्वान्। अघोरामारुत्यघः रामो।
सावित्रौ। पोष्णौ। रजतनाभीरितिरजत नाभी। वैश्वदेवा इति वैश्वादेवौ।
पिशंगौ। तूपरौ। मारुतः। कल्माषः। आग्नेयः। कुष्मः। अजः। सारस्व
ती। मेषी। वारुणः। पेत्वः॥५१॥४॥ इति शुक्लयजुःकाण्वशाखायां एक
विंशतिमोध्यायः॥ हरिः॥ ॐ॥ अस्य अजरासः दमामरित्राम चंद्रमास
स्यचंद्रः धूमासः अग्नयः। पावकाः। श्वीतीचयः। श्वात्रासः। भुरण्यवः। वने
र्षदः। वनसद इति वन सदः। वायवः। न। सोमाः॥१॥ हरयः। धूमकेतव इति
धूमकेतवः। वातजूता इति वातजूताः। उप। द्यविं। यतन्ते। वृथक्। अग्नयः॥२॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यज्ञ। नः। मित्रावरुणा।। यज। देवान्। ऋतं। बृहत्। अग्ने। यक्षि। स्वं। दमं।। ३।। युक्ष्वा हि।। १।। द्वे इति
द्वे। विरूपे इति वि ऽ रूपे। चरतः। स्वर्थे इति सु ऽ अर्थे। अन्यान्ये अन्या ऽ अन्या। वत्सं। उप। धापये
ते इति धापयेते। हरिः। अन्यस्यां। भवति। स्वधावानिति स्वधा ऽ वान्। शुक्रः। अन्यस्याम्। द
ददृशे। सुवर्चा इति सु ऽ वर्चाः।। ४।। अयमिह।। २।। त्रीणि। शता। त्री। सहस्राणि। अग्निं। त्रिंशत्।
च। देवाः। नव। च। असपर्यन्। औक्षन्। घृतैः। अस्तृणन्। बर्हिः। अस्मै। आत्। इत्। होतारं।
नि। असादयन्त।। ५।। मूर्धानं दिवः।। ३।। अग्निः। वृत्राणि। जंघनत्। द्रविणस्युः। विपन्यया। [redacted]
या। समिद्ध इति सं ऽ इद्धः। शुक्रः। आहुत इत्या ऽ हुतः।। ६।। विश्वेभिः। सोम्यं।
मधु। अग्ने। इंद्रेण। वायुना। पिब। मित्रस्य। धामभिरिति धाम ऽ भिः।। ७।। आ। यत्। इषे। नृप
तिमिति नृ ऽ पतिं। तेजः। आनट्। शुचि। रेतः। निषिक्तं। निसिक्तमिति नि ऽ सिक्तं। द्यौः। अभीके।
अग्निः। शर्धम्। अनवद्यं। युवानं। स्वाध्यमिति सु ऽ आध्यं। जनयत्। सूदयत्। च।। ८।। अग्ने।
शर्ध। महते। सौभगाय। तव। द्युम्नानि। उत्तमानीत्युत् ऽ तमानि। सन्तु। सं। जास्पत्यं। जाःपत्

मितिजाः ऽपसं । सुयममिति सु ऽयमं । आ । स्तृणुष्व । शत्रूयतां । शत्रुयतामिति शत्रु ऽयतान् ।
अभि । तिष्ठ । महाः ऽसि ॥ ९ ॥ त्वां । हि । मंद्रतममिति मंद्र ऽतमं । अर्कशोकैरित्यर्क ऽशो
कैः । ववृमहे । महि । नः । श्रोषि । अग्ने । इंद्रं । न । त्वा । शवसा । देवता । वायुं । पृणंति । रा
धसा । नृतमा इति नृ ऽतमाः ॥ १० ॥ त्वे इति त्वे । अग्ने । स्वाहुतेति सु ऽआहुत । प्रियासः ।
संतु । सूरयः । यंतारः । ये । मघवान इति मघ ऽवानः । जनानां । ऊर्वं । दयंत । गोनां ॥ ११ ॥
श्रुधि । श्रुत्कर्णेति श्रुत् ऽकर्ण । वन्हिभिरिति वन्हि ऽभिः । देवैः । अग्ने । सयावभिरिति
सयाव ऽभिः । आ । सीदंतु । बर्हिषि । मित्रः । अर्यमा । प्रातर्यावाणः । प्रातर्यावाण इति
प्रातः ऽयावानः । अध्वरं ॥ १२ ॥ विश्वेषां । अदितिः । यज्ञियानां । विश्वेषां । अतिथिः ।
मानुषाणां । अग्निः । देवानां । अवः । आवृणान इत्या ऽवृणानः । सुमृळीक इति सु ऽमृ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दीर्घः । भवतु । जातवेदा इति जातऽवेदाः ॥ १३ ॥ महः । अग्नेः । समिधानस्येति संऽइधा
नस्य । शर्मणि । अनागाः । मित्रे । वरुणे । स्वस्तये । श्रेष्ठे । स्याम । सवितुः । सवीमनि । त
त्वा । देवानां । अवः । अद्य । वृणीमहे ॥ १४ ॥ आपः । चित् । पिप्युः । स्तर्यः । न । गावः । नक्षन् ।
ऋतं । जरितारः । ते । इंद्र । याहि । वायुः । न । नियुत इति निऽयुतः । नः । अच्छ । त्वं । हि ।
धीभिः । दयसे । वि । वाजान् ॥ १५ ॥ गावः । उप । अवत । अवतं । मही इति मही । यज्ञस्य । र
प्सुदा । उभा । कर्णा । हिरण्यया ॥ १६ ॥ यत् । अद्य । सूरे । उदित इत्युत्ऽइते । अनागाः ।
मित्रः । अर्यमा । सुवाति । सविता । भगः ॥ १७ ॥ आ । सुते । सिंचत । श्रियं । रोदस्योः ।
अभिश्रियमित्यभिऽश्रियं । रसा । दधीत । वृषभं ॥ १८ ॥ आ । तिष्ठंतमित्याऽतिष्ठंतं । प
रि । विश्वे । अभूषन् । श्रियः । वसानः । चरति । स्वरोचिरिति स्वऽरोचिः । महत् । तत् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वष्टुः। असुरस्य। नाम। आ। विश्वरूप इति विश्व ऽ रूपः। अमृतानि। तस्थौ॥१९॥ प्र। वः।
महे। मंदमानाय। अंधसः। अर्च। विश्वानराय। विश्वाभुवे। विश्वभुव इति विश्व ऽ भुवे।
इंद्रस्य। यस्य। सुमखमिति सुमखं। सहः। महि। श्रवः। नृम्णं। च। रोदसी इति रोद
सी। सपर्यतः॥२०॥ बृहन्। इत्। इध्मः। एषां। भूरि। शस्तं। पृथुः। स्वरुः॥२१॥ इंद्र।
आ। इहि। मत्सि। अंधसः। विश्वेभिः। सोमपर्वभिरिति सोमपर्व ऽ भिः। महान्। अभि
ष्टिः। ओजसा॥२२॥ इंद्रः। वृत्रं। अवृणोत्। शर्धनीतिरिति शर्ध ऽ नीतिः। प्र। मायिनां।
अमिनात्। वर्पणीतिः। वर्पनीतिरिति वर्पनीतिः। अहन्। व्यंसमिति वि ऽ अंसं। उश
धक्। वनेषु। आविः। धेनाः। अकृणोत्। राम्याणां॥२३॥ कुलः। त्वं। इंद्र। माहिनः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सम्राट्। एकः। यासि। सत्पत इति सत्ऽपते। किम्। ते। इष्णा। सम्। पृच्छे। सः। समनाह
इति सम्। अराणः। शुभानैः। वोचेः। तत्। नः। हरिव इति हरिऽवः। यत्। ते। अस्मे
इत्यस्मे॥ २४॥ आ। नः। ते। इन्द्र। आ। अर्वा। पनन्ता। अभि। ये। ऊर्वम्। गोमन्त
मिति गोऽमन्तम्। तितृत्सान्। सकृत्स्वमिति सकृत्ऽस्वम्। ये। पुरुपुत्रामि
ति पुरुऽपुत्राम्। महीम्। सहस्रधारामिति सहस्रऽधाराम्। बृहतीम्। दुदु
क्षन्। इति दुधुक्षन्॥ २५॥ इमाम्। ते। धियम्। प्र। भरे। महः। महीम्। अ
स्य। स्तोत्रे। धिषणा। यत्। ते। आनजे। तम्। उत्सव इत्युत्ऽसवे। च। प्रसव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इति प्र। सेवे। च। सासुह्निम्। स्वसक्षिमिति सस्व सह्निमू। इंद्र मू। देवासं। त्रा वं सा।
श्रन्दनू। अनु। २६। द्विनी॥ विप्रत्रा क्षिति द्वि। त्रा दू। वर्द्धनू प्पि ग्नु। सा। म्यमू।
मधु। आयुः। दधन्। यज्ञपना इति यज्ञपता। अविहृते मियु विहृतम्। वा
नजूतड इतिवान। ऊतः। यः। अभिरक्षती हृषि। रक्षति। स्मनौ प्रजा इति प्र।
जाः। पुपोष। पुरुधा। वि। राजनि॥ २७॥ चेन। पावक। चक्षसा। भुरण्यंतम्। ज
नान्। अनु। त्वम्। वरुण। पश्यसि॥ २८॥ दैव्यौ। अध्वर्यू इत्यध्वर्यू। आ। गंमू। रथे
न। सूर्यत्वचे ति सूर्यत्वचा। मध्वा। यज्ञम्। सम्। अंजाथे इति अंजाथे॥ २९॥ आ
नः। इत्याक्षिः। विदथे।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुवास्तीति सु। वास्ति। विश्वानरः। सविता। देवः। एतु। अपि। चक्षा। युवानः। मर्त्य
शानः। विश्वम्। जगत्। अभिपित्वइत्यभि। पित्वे। मनीषा॥ १॥ प्रत्। अद्य। कृतो
चा। वृत्रहन्निति वृत्र। हन्। उदगादित्युत्। अगात्। अभि। सूर्य॥ सर्वम्। तत्। इ
न्द्र। ते। वशे॥ २॥ तरणिः। विश्वदर्शतइति विश्व। दर्शतः। ज्योतिष्कृत्। ज्योतिः
इति ज्योतिः। कृत्। असि। सूर्य। विश्वम्। आ। भासि। रोचनम्॥ ३॥ तत्।
सूर्यस्य। देवत्वमिति देव। त्वम्। तत्। महि। त्वमिति महि। त्वम्। मध्या। कर्तोः।
विततमिति वि। ततम्। सम्। जभार॥ यदा। इत्। अयुक्त। हरितः। सध
स्थादिति सध। स्थात्। आत्। रात्री। वासः। तनुते। सिमस्मै॥ ४॥ तत्। मित्रस्य। वरु

CC-0, In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

णस्य। अभिचक्ष इत्यभि। चक्षे। सूर्यः। रूपम्। कृणुते। द्योः। उपस्थ इत्युप। स्थे॥ अनंतम्। अ
अन्यत्। रुशत्। अस्य। पाजः। कृष्णम्। अन्यत्। हरितः। सम्। भरंति॥ २४॥ बट्। म
हान्। असि। सूर्य। बट्। आदित्य। महान्। असि। महः। ते। सतः। महिमा। पन
स्यते। अद्धा। देव। महान्। असि॥ २५॥ बट्। सूर्य। श्रवसा। महान्। असि। सत्रा।
देव। महान्। असि॥ मह्ना। देवानाम्। असुर्यः। पुरोहित इति पुरः। हितः। विभ्वि
ति वि। भु। ज्योतिः। अदाभ्यम्॥ २६॥ आयंत इवेत्यायंतःऽइव। सूर्यम्। विश्वा।
इत्। इंद्रस्य। भक्षत॥ वसूनि। जाते। जनमाने। ओजसा। प्रति। भागम्। न। दीधि
म॥ २७॥ अद्या। देवाः। उदितेत्युत्। इता। सूर्यस्य। निः। अंहसः। पिपृत। निः। अव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यान्॥ तत्। नः। मित्रः। वरुणः। मामहंतां। ममहंतामिति ममहंतां॥ अदितिः। सिंधुः
पृथिवी। उत। द्यौः॥ ४॥ आ। कृष्णेन। रजसा। वर्तमानः। निवेशयंनिति निवेश
यन्। अमृतम्। मर्त्यं। च॥ हिरण्ययेन। सविता। रथेन। आ। देवः। याति। भुवनानि
पश्यन्॥ १॥ आ। वावृजे। ववृजे इति ववृजे। सुप्रयाः इति सुप्रयाः। बर्हिः। एषां।
आ। विश्पती। वा। विश्पतीइवेति विश्पतीइव। बीरिटे। इयाते। इयाते इति। विश्पती।
अक्तोः। उषसः। पूर्वहूतौ। पूर्वहूताविति पूर्वऽहूतौ॥ वायुः। पूषा। स्वस्तये। नियुत्वान्॥ ४०। ६
इन्द्रवायू इति इन्द्रवायू। बृहस्पतिम्। मित्रा। अग्निम्। पूषणम्। भगम्। आदित्यान्। मारु
तम्। गणम्॥ ४॥ वरुणः। प्राविता। प्राविते इति प्र। अविता। भुवत्। मित्रः। विश्वाभिः। ऊ

तिभिः । रिविक्कतिभिः । करत् । नः । सुराधसः । स्वइति सुराधसः ॥ ४७ ॥ अग्निः । नः । इंद्र । पू-
षन् । विष्णो इति विष्णो । सजाय्यो नामिति सजाय्योनाम् । हुन्ता । मरुतः । अश्विना ।
॥ ४८ ॥ अग्ने । इंद्र । वरुण । मित्र । देवाः । शर्द्धः । प्र । यंत । मारुत । उत । विष्णो इ-
ति विष्णो । उभा । नासत्या । रुद्रः । अध । ग्नाः । पूषा । भगः । सरस्वती । जुषंत । ॥ ४८ ॥
इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी । मित्रावरुणा । अदितिम् । स्वरिति स्वः । पृथिवीम् । द्याम् । मरुत
पर्वतान् । अपः । हुवे । विष्णुम् । पूषणम् । ब्रह्मणः । पतिम् । भगम् । नु । शंसम् । सवि-
तारम् । ऊतये ॥ ५० ॥ अस्मद्ध्यस्मे । रुद्रः । मेहना । पर्वतासः । वृत्रहत्य इति वृत्र । ह-
त्ये । भरहूता इति भरऽहूतौ । सजोषा इति सजोषाः । यः । शंसते । स्तुवते । धायि । पज्रः । इं-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्रुऽएष्ठाऽइति द्रुऽएष्ठाः। अस्मान्। अजवं। नु। देवाः॥४६॥ अर्वाचः। अद्य। भव
त। यजत्राः। आ। वः। हार्दि। भयमानः। व्ययेयं। त्राध्वम्। नः। देवाः। निऽजुर इ
ति निऽजुरः। वृकस्य। त्राध्वम्। कर्तात्। अवपदऽइत्यवऽपदः। यजत्राः॥४७॥
विश्वे। देवाः। शृणुत। इमम्। हवम्। मे। ये। अंतरिक्षे। ये। उप। द्यवि। स्थ। ये। अ
ग्निजिह्वाऽइत्यग्निऽजिह्वाः। उत। वा। यजत्राः। आऽसद्य। अस्मिन्। ब
र्हिषि। मादयध्वम्॥४८॥ देवेभ्यः। हि। प्रथमम्। यज्ञियेभ्यः। अमृतत्वमित्यमृतऽ
त्वम्। सुवसि। भागम्। उत्तममित्युत्ऽतमम्। आत्। इत्। दामानम्। सवितरिति। वि। ऊ
र्णुषे। अनूचीना। जीविता। मानुषेभ्यः॥४९॥ चतुर्भिः। प्र। यायुम्। अद्य। रथ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

षा। मनीषा। बृहदुक्थमिति बृहत्। रयिम्। विश्ववारमिति विश्व। वारं। रथस्प्रा
मिति रथ। प्राम्। पृतनाय्युम्। मेति पृतना। युम्। नियुत्वतऽइति नि। युतः। पत्यमा
नः। कविः। कविम्। दक्षस्य। सि। प्रय। ज्याऽइति प्र। यज्यो॥५०॥ मित्रम्। हवे
तदक्षमिति त। दक्षम्। वरुणम्। च। रिशादसम्। रिशऽदसम्। धियम्। घृताचीम्। साधन्ता॥५१॥
स्त्वा। युवाकवः। सुताः। नासत्या। वृक्तबर्हिषऽइति वृक्त। बर्हिषः। आ। यातम्। रुद्रव
र्त्तनी। इति रुद्र। वर्त्तनी॥५२॥ विदत्। पदि। सरमा। रुग्णम्। ओजः। मखि। सायैः।
पूर्व्यम्। आसध्यैव। कुविरिति कुविः। अयम्। इन्द्रः। सुपदीति सु। पदी। अक्षराणाम्। अ
स्तारवम्। प्रथमा। जानती। गात्॥५३॥ वहिं। स्पंद्रमा। अविदत्। जनयन्। अस्मात्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वैश्वानरस्य। पुरुस्तारमितिपुरः। रुनारेम्। अग्नेः। आ। इमूरुनम्। अयपनुज
मतीः। अमसेमू। वैश्वानरम्। क्षेत्रजिताय। पात्रिक्षेत्र। जितायादेवाः। ५४। उग्रा
विघनिनैतिवि। घनिनो। मृधः। इन्द्राग्नी। नीन्द्राग्नी। हवामहे। तानोनः। मृळी
तः। इद्दिद्वोः। ५५। उप। प्रस्मै। गायता नरः। पवमानाय। इन्द्वे॥ अभिदेवान्।
इयक्षते॥ ५६॥ योत्वा। अभिहि हव्यदश्वाहि। हर्योमपवन्निति मघावन्। अयं दे
वाय। यो। त्वां वे। हर्श्चु इति हरिश्चः। यो। गव्येषो इतिगोः। इहोयो। त्वा। न्ववम्।
अनुमंदनीय सन्त्रामदन्ति। विप्रः। पिब। इन्द्र। सोमम्। सगणैमितिसा। गणः। मरु
द्भिरिति मरुत्वोभिः। ५७। जनिष्ठाः। उग्रः। सहसा। तुराय। मंद्रः। ओजिष्ठः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बहुत्वाभिमान इति बहुत्व। अभिमानः। अवर्द्धनं। इंदैर्मू। मरुतैः खिन्नं। अब्रंभ्यमान
रत्नावीरस्य। दधर्मेनं। धनिष्ठा। पना। ओ। नुनः। दून्नु। गुर्व प निर्मित्र। द
नूं। अस्माकमे। अर्द्धनं। आ। गर्हि। मतानां। मनीषिभिः। उनी। मिरिखि। मा। ...
तमाइंद्रा। घनेऽतिष्टिर्वि। प्रार्त्ते। जिष्णु। अभि। विश्वाः। अभिस्स्य चं। अग्रास्तिदध्ये
रामा। ता। अजनिता। विभ्वतस्पारि। तिविश्वा। तांसि। ह्यम्। त्वयीतस्य पतः। ९०। स्त्र
नुता। भुवनं। नुरस्य ननरा। इपतुः। क्षोणी इति क्षोणी। त्रिभुवना। मातेरा। विश्वोः। तोस्य
चः। मत्वैषं। मनावी। ब्रम्हा। यत्र। इंद्रा। त्वैर्वमि। ९१। अदब्धेभिः। सवितरिहतीस

तु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऽपायुर्भिरिति पायु । भिः । त्वम् । त्रिवेपिनः । अद्या । परि । पाहि । नः । गयम् ॥ ॥ हिरण्यवाशिरिति हिर
ण्य । वाशिः । सुविता । नव्यसे । रक्षा । माकिः । नः । अघशंस । पूतऽस्यदा । त्राप्रैस
क्षो नो । धिया । आ । वीरसे । विचेरा । या । भुवया । दिद्रिरा । वाम् । अध्वर्युभिरिति अध्वर्युऽभिः । मि
मधुमंतम् इति मधु । मंतम् ॥ सुनासः । वदा । वायो इति वायो । नियुत इति निऽयुतः । पा
हि । अग्रे । पिब । सुतस्य । अंधसः । मदाय ॥ ५ ॥ काव्येभिः । आजानेष्विया । आ
वेधु । केता । दक्षस्य । क्रत्वोणा । मित्रा । दक्षस्या । सधस्थइति सधऽस्थ । आ । ६ ॥ वि
रक्षी । नः । वितन्तऽसिविति । ततः । मूर्मिः । स्वषामा । अधः । ख्विना । आसीत । उप
॥ स्विन्न । आसीता । रीरोनोपाद इति रे । नः । प्या । आसतन् । बर्हिः । मादनः । आसतम्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ग्रs

धा।अवस्तात्।अयातिरितियायातिः।परस्तात्॥९५॥आरोदसीइतिरो
दसी।अपणात्।आस्वः।मध्वल्।आनमृ।यद्वे।हनमू।अपसेः।अधार
यन्।स्वः।अधुरा।पापरि।निरयते।कुचिः।अयः।नृ।।वाजसातयइतिव
ज्ञः सातये।चनोहितइतिचनः।हितः॥९६॥उक्थे।किं।वत्रहंत्तमे
वृत्रहन्।तमा।या।मंदाना।चित्।आ।गिरा।आंगूषैः।आविवासतइ
त्या।विवासतेः॥९७॥उपानः।सूनवः।गिरः।शृण्वं...।अमृतस्य।यास्सु
म।डीकाइतिसुमृडीकाः।भवंतुनः॥९८॥अस्माणि।मो।मनयः।ग्राम

६३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection.

सुतासः। भुषेः। दुयत्ति। प्रभृ॑तं नद्य इति प्राप्ते॑तः। मो। जड्डिः। आ। ऋासतो। प्रति। हर्यै
ति। उक्थ्या। दूमा। हरी इति हरी। वहतः। ता। नः। अच्छा। ॥६९॥ अनुत्तम्। आ। ते।
मघवन्निति मघवन्। नकिः। नु। नो। त्वावानिति त्वा वान्। अस्ति। देवता। विदानः।
जायमानः। नशते। ना। जातः। यानि। करिष्या। कृणुहि। प्रवृद्धेति प्रवृद्ध।
॥७०॥ तत्। ऊं इति। आ। सा। भुवनेषु। ज्येष्ठम्। यतः। जज्ञे। उग्रः। त्वेषनृम्णाइ
ति त्वेषनृम्णः। सद्यः। जज्ञानः। नि। रिणाति। शत्रून्। अनु। यम्। विश्वे। मदंति
ऊमाः। ॥७१॥ इमाः। ऊं इति। पाकाः। पुरुवसो इति पुरु वसो। गिरः। वर्द्धन्तु। याः।
समाः। पावकवर्णा इति पावक वर्णाः। शुचयः। विपश्चित इति विपः चितः। अभि। स्तोमैः।

पुरुवसो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥[illegible]॥

अग्निः। स्तोमैः। अनुष्टुता॥ ७६॥ यस्या ऽप्रयमा। विश्वान्। आर्यैः। सः। त्रैवषि

पा ऽग्निर्मो वर्धिपापाः। अरिः॥ निरः। चित्रः। अचौ कृत्वो मे। पवी रविः। ननुम्या ऽग्न्य

सः। लोज्यतो। रश्मिः॥ ७७॥ अयम्। सहस्रं। ऋषिभिः। इति। ऋषिऽभिः। सह

स्कृतः। सहः। कृत इति सहःऽकृतः। समुद्रइवेति समुद्रःऽइव। पप्रथे॥ स

त्यः। सः। अस्य। महिमा। गृणे। शवः। यज्ञेषु। विप्रराज्य इति विप्रऽराज्ये॥

॥ ७८॥ ॥छ॥ इति द्वात्रिंशतितमोऽध्यायः॥ ॥छ॥ [illegible] ॥छ॥ हरिः ॐ॥ य

त्। जाग्रतः। दूरम्। उत्। ऐति। दैवम्। तत्। उं इति। सुप्तस्य। तथा।

एव। एति। दूरंगममिति दूरम्ऽगमम्। ज्योतिषाम्। ज्योतिः। एकम्। तत्। मे। म

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नः। शिवः। सं। कल्पम्। इति। शिवा। सं। कल्पं। अस्तु॥ १॥ पितुम्। नु। स्तोषम्। महः।
धर्माणं। तविषीम्। यस्य। त्रितः। वि। ओजसा। वृत्रम्। विपर्वम्। इति। विप
र्वम्। अर्दयत्॥ ३॥ अनु। इत्। अनुमत इत्यनु। मते। त्वम्। मन्यासै। शं
च। नः। कृधि। क्रत्वे। दक्षाय। नः। हिनु। प्र। नः। आयूंषि। तारिषः॥ ३॥
सिनीवालि। पृथुष्टुके। पृथुस्तुक इति पृथुस्तुके। या। देवानाम्। असि।
स्वसा। जुषस्व। हव्यम्। आहुतम्। इत्याहुतम्। प्रजाम्। इति प्रजाम्। देवि। दिदि
ड्ढि। नः॥ ४॥ पंच। नद्यः। सरस्वतीम्। अपि। यंति। सस्रोतस इति सस्रोतसः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नमः॥ सरस्वती पंच पा॥ सो ऽ ति सो। देवो। अभवत्। सरित्॥द। त्वम्। अग्ने। प्रथमः।
अंगिराः। ऋषिः। देवः। देवानाम्। अभवः। शिवः। सखा। तव। व्रते। कवयः। वि
द्मनापस इति विद्मनाऽअपसः। अजायंत। मरुतः। भ्राजदृष्टय इति भ्राजत्ऽऋ
ष्टयः॥१॥ त्वम्। अग्ने। तव। देव। पायुभिरिति पायुऽभिः। मघोनः। रक्ष
तन्वः। च। वंद्य॥ त्राता। तोकस्य। तनये। गवाम्। असि। अनिमेषमित्यनिऽमे
षम्। रक्षमाणः। तव। व्रते॥७॥ उत्तानायाम्। अव। भर। चिकित्वान्। सद्यः। प्रवी
तेति प्रऽवीता। वृषणम्। जजान॥ अरुषस्तूप इत्यरुषऽस्तूपः। रुशत्। अस्य। पा
जः। इळायाः। पुत्रः। वयुने। अजनिष्ट॥३॥ इळायाः। त्वा। पदे। वयम्। नाभा। पृथि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

य्याः।अघि।जातवेद इति जा तावेदः।नि।धीमहि।अग्ने।हव्या यावोळ्हवे।।१०
प्रामन्महे।ग्रावसानाय।अरुषम्।अंगिरस्वम्।शिवं यासे।अंगिरस्वत्।सुवृक्ति
भिरिति सुवृक्ति।भिः।स्तवते।अग्निपाय।अर्चीमा।अर्कम्।नरे।विश्रुताय
ति वि।श्रुताय।।१०।।प्रावः।महे।महि।नमः।भरध्वम्।अंगिरस्वम्।ग्रावसान
यासाम।।येन।नः।पूर्वे।पितरः।पदज्ञा इति पद।ज्ञाः।अर्चन्तः।अंगिरसः।गाः।
अविंदन्।।११।।इच्छंति।त्वा।सोम्यासः।सखायः।सुन्वंति।सोमं।दधंति।प्रया
सि।।तितिक्षंते।अभिशस्तिमित्यभि।शस्तिम्।जनानां।इन्द्र।त्वद्।आ।कः।च
नाहि।प्रकेत इति प्रा केतः।।१२।।नाते।दूरे।परमा।चित्।रजांसि।आ।तु।प्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पा॥ हा। हरिव इति हरि। वः। हरि स्थायमिति हरि। स्थाम्। स्थिरारा। दृढो। सवना। इना।
इमा। युक्ताः ग्रावाणः। समिधा न। इति सं। इधाना। अ नौ॥ ~ ॥ अषाळ्हम्। युत्सु। इति
युत्सु। पृतनासु। पप्रिम्। स्वर्षाम्। स्वः स्यामिति स्वः। साम्। अप्साम्। वृजनस्य
गोपाम्॥ भरेषुजामिति भरेषुजाम्। सुक्षितिमिति सु। क्षितिम्। सुश्रवसमिति सु।
श्रवसम्। जयंतं। त्वाम्। अनु। मदेम। सोम॥ ~ ४॥ सोमः। धेनुम्। सोमः। अर्वंतम्।
आशुम्। सोमः। वीरम्। कर्मण्याम्। ददाति॥ सादन्यम्। सदन्यमिति सद न्यम्। विदथ्यम्।
सभेयम्। पितृश्रवणमिति पितृ। श्रवणम्। यः। ददाशत्। अस्मै॥ ~ ॥ त्वम्। इमाः। ओ
षधीः। सोम। विश्वाः। त्वम्। अपः। अजनयः। त्वम्। गाः। त्वम्। आ। ततंथ। उरु। आ। अंत

न

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रिक्षम्। त्वम्। ज्योतिषा। वि। तमः। ववर्थ॥ ६॥ देवता। नः। मनसा। देव। सोम। रायः।
भागम्। सहसा। वन्निति सहसा। वन्। अभि। युध्य। मा। त्वा। आ। तनत्। ईशिषे। वि
र्यस्य। उभयेभ्यः। प्र। चिकित्स। गविष्टौ। गविष्टाविति गोऽइष्टौ॥ ७॥ अष्टौ। वि। अख्यत्। क
कुभः। पृथिव्याः। त्री। धन्व। योजना। सप्त। सिंधून्॥ हिरण्याक्ष इति हिरण्या
अक्षः। सविता। देवः। आ। अगात्। दधत्। रत्ना। दाशुषे। वार्याणि॥ ८॥ हि
रण्यपाणिरिति हिरण्यपाणिः। सविता। विचर्षणिरिति विचर्षणिः। उभे
इत्युभे। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। अंतः। ईयते। अप। अमीवाम्। बाधते
वेति। सूर्यम्। अभि। कृष्णेन। रजसा। द्याम्। ऋणोति॥ ९॥ हिरण्यहस्त इति हि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रंण्यऽहस्तः। असुरः। सुनीथऽइतिसुऽनीथः। सुमृळीकऽइतिसुऽमृळीकः। स्ववा
निति स्वऽवान्। यातु। अर्वाङ्॥ अपऽसेधन्निति अपऽसेधन्। रक्षसः। यातुऽधा
निति यातुऽधानान्। अस्थात्। देवः। प्रतिदोषमिति प्रतिऽदोषम्। गृणानः॥ ये।
ते। पंथाः। सवितरिति सवितः। पूर्व्यासः। अरेणवः। सुकृता इति सुऽकृताः।
अंतरिक्षे॥ तेभिः। नः। अद्य। पथिभिरिति पथिऽभिः। सुगेभिरिति सुऽगेभिः।
रक्ष। च। नः। अधि। च। ब्रूहि। देव॥ ॥ उभा। पिबतम्। अश्विना। उभा। न
शर्म। यच्छतम्॥ अविद्रियाभिः। ऊतिभिरित्यूतिऽभिः॥ ॥ अभस्वती मूज
श्विना। वाचम्। अस्मे इति। इयस्व। हतम्। नः। दस्त्रा। वृषणा। मनीषाम्॥ अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यो। अवसे। अग्नि। कृपो। वाम्। वधे। चा। नः। अवतम्। वाजसाता। इति वाजऽसाता। स्थातौ॥ ५५॥ या।
भिः। ति। घ्नु। भिः। अलकृभिः। रीक्षि कुभिः। सखिभिः। पातम्। अस्मान्। अरि। द्वेषिभिः। अभिव
न्नासो। मगोभिः॥ २४॥ अनुवाकः ६०॥ १॥ आ। रात्रि। पार्थिवं। रजः। पितुः। अप्रायि।
धामभिः। इति धामऽभिः। दिवः। सदांसि। बृहती। वि। तिष्ठसे। आ। त्वेषम्। वर्तते। त
मः॥ २५॥ उषः। तत्। चित्रं। आ। भर। अस्मभ्यम्। वाजिनीवति। इति वाजिनीऽवति।
येन। तोकम्। च। तनयम्। च। धामहे॥ २६॥ प्रातःऽजितम्। इति प्रातःऽजितम्। भगम्। उ
ग्रम्। हुवेम। वयम्। पुत्रम्। अदितेः। यः। विधर्तेति विऽधर्ता॥ आध्रः। चित्। यम्। मन्य
मानः। तुरः। चित्। राजा। चित्। यम्। भगम्। भक्षि। इति। आह॥ २७॥ अनु नः॥ २९

व्रते। वयम्। न। रिषेम। कदा। चन॥ स्तोतारः। ते। इह। स्मसि॥ २९॥ पथःस्पथः। प
थः। पथ्य इति पथः। पथः। परिपतिमिति परि। पतिम्। वचस्या। कामेन। कृतः। अभि
आनट्। अर्कम्॥ सः। नः। रासत्। शुरुधः। चंद्राग्रा इति चंद्र। अग्राः। धियंधि
यमिति धियम्। धियम्। सीषधाति। सीसधातीति सीसधाति। आ। पृथा॥ ३०॥ त्रीणि
पदा। वि। चक्रमे। विष्णुः। गोपाः। अदाभ्यः। अतः। धर्माणि। धारयन्॥ ३१॥ तत्।
विप्रासः। विपन्यवः। जागृवांस इति जागृवांसः। सम्। इंधते॥ विष्णोः। यत्। प
रमम्। पदम्॥ ३२॥ घृतवती इति घृत। वती। भुवनानाम्। अभिश्रियेत्यभि। श्रि
या। उर्वी इत्युर्वी। पृथ्वी इति पृथ्वी। मधुदुघे इति मधु। दुघे। सुपेशसेति सु। पेशसा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तै

सा।। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। वरुणस्य। धर्मणा।। विष्कभिते। विस्कभिते इति
विस्कभिते। अजजरे। ... रिरेत सेति भूरिरेतसा।। ४।। येनः। सपत्न्या इ
तिसापत्नाः। अपाभवंतु। इंद्राग्निभ्यामितीन्द्राग्निभ्याम्। अवबाधामहे। तान्।
वसवः। रुद्राः। आदित्याः। उपरिस्पृशमित्युपरिस्पृशम्। माउग्रम्। चेत्तारं। अ
धिराजमित्यधिराजम्। अक्रन्।। ५।। ओनासः सा। त्रिंशित्तिरिति त्रिंशत्। त्रयः। एकाद
शाः। इह। देवेभिः। यातन। मधुपेयमिति मधु। पेयम्। अश्विना।। ग्रा। आयुः। नासिह
सातिः। रपांसि। मृक्षतम्। सेधतम्। द्वेषः। भवतम्। सचाभुवेति सचाभुवा।। ७।। एषः।
वः। स्तोमः। मरुतः। इयम्। गीः। मांदार्यस्य। मान्यस्य। कारोः।। आ। इषा। यासीष्ट। तन्वे।

त्रि २

वचाम्। विद्याम्। इषम्। ऊर्जनम्। जीरदानुम् इति जीरऽदानुम्॥ ४५॥ सहस्तोमा इति सहऽ।
स्तोमाः। सहछंदस इति सहऽछंदसः। आवृत इत्याऽवृतः। सहप्रमा इति सहऽप्रमाः।
ऋषयः। सप्त। दैव्याः॥ पूर्वेषाम्। पंथाम्। अनुदृश्येत्यनुऽदृश्य। धीराः। अन्वालेभिर
इत्यनु। आलेभिरे। रथ्यः। न। रश्मीन्॥ ४६॥ आयुष्यम्। वर्चस्यम्। रायः। पोषम्। औ
द्भिदम्। इदम्। हिरण्यम्। वर्चस्वत्। जैत्राय। आ। विशतात्। उ इति। माम्॥ ४७॥ न
तत्। रक्षांसि। न। पिशाचाः। तरंति। देवानाम्। ओजः। प्रथमजमिति प्रथमऽजम्। हि
एतत्। यः। बिभर्ति। दाक्षायणम्। हिरण्यम्। सः। देवेषु। कृणुते। दीर्घम्। आयुः। सः।
मनुष्येषु। कृणुते। दीर्घम्। आयुः॥ ४८॥ यत्। आ। अबध्नन्। दाक्षायणाः। हिरण्यम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विश्वानि । देव । सवितः । दुरितानीति दुः ऽ इतानि । परा । सुव । यत् । भ
द्रम् । तत् । नः । आ । सुव ॥१॥ विभक्तारमिति वि ऽ भक्तारम् । हवामहे ।
वसोः । चित्रस्य । राधसः ॥ सवितारम् । नृचक्षसमिति नृ ऽ चक्षसम् ।
॥२॥ ब्रह्मणे । ब्राह्मणम् । क्षत्राय । राजन्यम् । मरुद्भ्य इति मरुत् ऽ भ्यः ।
वैश्यम् । तपसे । शूद्रम् । तमसे । तस्करम् । नारकाय । वीरहणम् । वी
रहनमिति वीर ऽ हनम् ॥ पाप्मने । क्लीबम् । आक्रयाया इत्या ऽ क्रयायै ।
अयोगूम् । कामाय । पुंश्चलूम् । अतिक्रुष्टायेत्यति ऽ क्रुष्टाय । मा
गधम् ॥ ५ ॥ नृत्ताय । सूतम् । गीताय । शैलूषम् । धर्माय । सभाचरमि
ति सभा ऽ चरम् । नरिष्ठायै । भीमलम् ॥ नर्माय । रेभम् । हसाय । कारिम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्री १०८ ।।

आनंदाये त्वाः नंदाय। स्त्रीषरवम्। स्त्रीसरवमिति स्त्रीःसरवम्। प्र
हलिप्रःमदे। कुमारीपुत्रमिति कुमारीःपुत्रम्। मेधायै। रथकारमिति रथः
कारम्। धैर्याय। तमक्षाणाम्।। ८।। तपसे। कौलालम्। मायायै। कर्मारम्।
रूपाय। मणिकारमिति मणिःकारम्। शुभे। वपम्। वारख्यायै। इषुका
रमिति इषुःकारम्। हेत्यै। धनुष्कारम्। धनुःकारमिति धनुःकारम्। कर्मा
के। ज्याकारमिति ज्याःकारम्। दिष्टाय। रज्जुसर्जमिति रज्जुःसर्जम्। म
त्यवे। मृगयुमिति मृगःयुम्। अंतकाय। श्वानिनम्।। ९।। नदीभ्यः। पौंजि
ष्टम्। ऋक्षीकाभ्यः। नैषादम्। नैसादमिति नैसादनम्। पुरुषव्याघ्राय तिष
ष्टके याघ्राय। दुर्मदमिति दुःमदम्। गंधर्वाप्सरोभ्यः इति गंधर्वाप्सरःभ्यः।

१२५

मात्यम्।।प्रयुद्भ्य इति प्रयुत्ऽभ्यः।उन्मत्तमित्युत्ऽमत्तम्।सर्पदेवजनेभ्य इ
ति सर्पऽदेवजनेभ्यः।अप्रतिपदमित्यप्रतिऽपदम्।अयेभ्यः।कितवम्।
ईर्यतायै।अकितवम्।पिशाचेभ्यः।बिदलकारीमिति बिदलऽकारीम्।यातु
धानेभ्य इति यातुऽधानेभ्यः।कण्टकीकारीमिति कण्टकीऽकारीम्।८।।सन्धय
इति सम्ऽधये।जारम्।गेहाय।उपपतिमित्युपऽपतिम्।आर्त्या इत्याऽऋत्यै।
परिवित्तमिति परिऽवित्तम्।निर्ऋत्या इति निःऽऋत्यै।परिविविदानमिति
परिऽविविदानम्।अराध्यै।एदिधिषुःपतिमित्येदिधिषुःऽपतिम्।निष्कृत्यै।
निःकृत्या इति निःऽकृत्यै।पेशस्कारीम्।पेशःकारीमिति पेशःऽकारीम्।
संज्ञानायेति सम्ऽज्ञानाय।स्मरकारीमिति स्मरऽकारीम्।प्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वलोय । अनुतप्यमित्यनुऽतप्य । वलाय । ६ उपद्रामिमृ उपऽदां ।

०६ ॥ कामोद्यायेति प्रकामऽउद्याय । उपसदमित्युपऽसमर्यै । उत्का
देभ्य इत्युत्ऽसादेभ्यः । कुब्जम् । प्रमुद इति प्रऽमुदे । वामनं । द्वार्भ्य इ
ति द्वाःऽभ्यः । स्त्रामम् । स्वप्नायानाय । अचयम् । अधर्म्माय । बधिरम् ।
पवित्राय । भिषजम् । प्रज्ञानायेति प्रऽज्ञानाय । नक्षत्रदर्शमिति
नक्षत्रऽदर्शम् । आशिक्षायाऽइत्याऽशिक्षायै । प्रश्निनम् । उपशिक्षा
याऽइत्युपऽशिक्षायै । अभिप्रश्निनमित्यभिऽप्रश्निनम् । मर्य्यादायै ।
प्रश्नविवाकमिति प्रश्नऽविवाकम् ॥ ८ ॥ अर्मेभ्यः । हस्तिपमिति हस्ति[illegible] ।
पम् । जवाय । अश्वपमित्यश्वऽपम् । पुष्ट्यै । गोपालमिति गोऽपालम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वीर्य्याय । अविपाल मित्यविऽपालम् । तेजसे । अजपाल मित्यजऽपा
लम् । इरायै । कीनाशम् । कीलालाय । सुराकार मिति सुराऽकारम् ।
भद्राय । गृहप मिति गृहऽपम् । श्रेयसे । वित्तध मिति वित्तऽधम् ।
आध्यक्षायेत्याधिऽअक्षाय । अनुक्षत्तार मित्यनुऽक्षत्तारम् ॥ ११ ॥
भायै । दार्वाहार मिति दारुऽआहारम् । प्रभायाइति प्रऽभायै । अग्न्ये
धमित्यग्निऽएधम् । ब्रध्नस्य । विष्टपाय । अभिषेक्तारम् । अभिसे
क्तार मित्यभिसेक्तारम् । वर्षिष्ठाय । नाकाय । परिवेष्टार मिति परिऽवेष्टारं ।
देवलोकायेति देवऽलोकाय । पेशितारम् । मनुष्यलोकायेति मनुष्यऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१०६।।

लोकाय। प्रकरितारमिति प्रऽकरितारम्। सर्वेभ्यः। लोकेभ्यः। उ
पसेक्तारमित्युपऽसेक्तारम्। अवर्ऋत्या इत्यवऽऋत्यै। वधाय। उप
मन्थितारमित्युपऽमन्थितारम्। मेधाय। वासःपल्पूलीमिति वासःऽ
पल्पूलीम्। प्रकामायेति प्रऽकामाय। रजयित्रीम्।। १०।। ऋतये। स्ते
नहृदयमिति स्तेनऽहृदयम्। वैरहत्यायेति वैरऽहत्याय। पिशुनम्।
विविक्त्या इति विऽविक्त्यै। क्षत्तारम्। औपद्रष्ट्र्यायेत्यौपऽद्र
ष्ट्र्याय। अनुक्षत्तारमित्यनुऽक्षत्तारम्। बलाय। अनुचरमित्यनुऽ
चरम्। भूम्ने। परिष्कन्दम्। परिस्कन्दमिति परिऽस्कन्दम्। प्रियाय। मा

।।१०६।।
२०

प्रियवादिनमिति प्रियंवादिनम्। अरिष्ट्ये। अम्कसादमिति सम्भवंस्या-
दम्। स्वर्गायेति स्वःगाय। लोकाय। भागदुघमिति भागदुघम्।
वर्षिष्ठाय। नाकाय। परिवेष्टारमिति परिवेष्टारम्॥ १॥ मन्ये-
वे। अयस्तापमित्ययः तापम्। क्रोधाय। निसरमिति निःसरम्। २
योगाय। योक्तारम्। शोकाय। अभिसर्तारमित्यभिःसर्तारम्।
क्षेमाय। विमोक्तारमिति विमोक्तारम्। उत्कूलनिकूलेभ्य इत्युत्कू-
लः निकूलेभ्यः। त्रिष्ठिनम्। त्रिस्थिनमिति त्रिःस्थिनम्। वपुषे।
मानस्कृतम् मानःकृतमिति मानःकृतम्। व्रीडायाः। आर्तवीम-
रीमित्या। अनीकाधीम्॥ निर्ऋत्यासा इति निः। रैसे। कोचाकारीमिति कोचाकारम्

॥१०९॥

यमाय। यमसूम्॥ १९॥ यमाय। यमसूमिति यमऽसूम्। अथर्वभ्य
स्यथर्वभ्य इत्यथर्वऽभ्यः। अवतोकामित्यवऽतोकाम्। संवत्सराय।
पर्यायिणीम्। पर्यायिणीमिति परिऽआयिनीं। परिवत्सरायेति परिऽ
वत्सराय। अविजातामित्यविऽजाताम्। इदावत्सराय। अतीत्वरीमि
त्यतिऽइत्वरीम्। इद्वत्सरायेतीत्ऽवत्सराय। अतिष्कद्वरीम्। अतिस्क
द्वरीमित्यतिऽस्कद्वरीम्। वत्सराय। विजर्जराम्। इति विऽजर्जराम्।
संवत्सराय। पलिक्नीम्। ऋभुभ्य इत्यृभुऽभ्यः। अजिनसन्धमित्यजि
नऽसन्धम्। साध्येभ्यः। चर्मम्नमिति चर्मऽम्नम्॥ १०॥ सरोभ्य इति

३०
॥१०९॥

तिस्ररः॰भ्यः। धैवरम्। उपस्थावराभ्य इत्युपस्थावराभ्यः। दाशम्।
वैखंताभ्यः। बेदम्। नडकलाभ्यः। नैगकूलम्। पारय। मार्गारम्। अवाराय।
केवर्त्तं। तीर्थाय। अदः। विषमेभ्यः। विसमेभ्य इति विसमेभ्यः। मैनालम्।
स्वनेभ्यः। पर्णकम्। गुहाभ्यः। किरातम्। सानुभ्य इति सानुभ्यः। जम्भकम्।
पर्वतेभ्यः। किंपूरुषम्। किंपुरुषमिति किंम्पूरुषम्। ॥ २४॥ बीभत्सायै।
पौल्कसम्। वर्णाय। हिरण्यकारमिति हिरण्यकारम्। तुलायै। वाणि
जं। पश्चाद्दोषायेति पश्चाद्दोषाय। ग्लाविनं। [illegible]भ्यः। भूतेभ्यः। सिध्म
पा लम्। भासे जागरम्। अभूत्यै स्वपनम्। आसद्ध्यै। [illegible]से जनवादिन
मिति जनवादिनम्। व्युध्या इति विवृध्यै अपगल्भमिति सपगल्भम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१०८॥

सम्ग्राणायेतिसम्ऽग्राणाय। प्रच्छिदमितिप्रऽछिदम्॥२५॥ अक्षराजा
ये त्यक्षऽराजाय। कितवम्। कृताय। आदिनवदर्शमित्यादिनवऽदर्श
म्। त्रेतायै। कल्पिनम्। द्वापराय। अधिकल्पिनमित्यधिऽकल्पिनम्।
आस्कन्दायेत्याऽस्कन्दाय। सभास्थाणुमिति सभाऽस्थाणुम्। मृत्यवे।
गोव्यच्छमिति गोऽव्यच्छम्। अन्तकाय। गोघातमिति गोऽघातम्। क्षु
धे। यः। गाम्। विकृन्तन्तमिति विऽकृन्तन्तम्। भिक्षमाणः। उपतिष्ठती
त्युपऽतिष्ठति। दुष्कृताय। दुःकृतायेति दुःऽकृताय। चरकाचार्यमिति चर
कऽआचार्यम्। पाप्मने। सैलगम्॥२६॥ प्रतिश्रुत्काया इति प्रति। अर्तना
ये। अर्तनम्। घोषाय। भषम्। अन्ताय। बहुवादिनमिति बहुऽवादिनम्।

१०८

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अनन्ताय स्मृ । कोन्त्राह्वाय । आलम्बराघातभिस्यालम्बर । घातम् । महसे । वी
णावादमिति वीणाऽवादम् । क्रोशाय तूणवध्ममिति तूणऽवध्मम् ।
अवरस्पराय अवरस्परायेत्यवरः ऽपराय । शङ्खध्ममिति शङ्खऽध्मं । व
नाय । वनपमिति वनऽपम् । अन्यतोरण्याय इत्यन्यतः ऽअरण्याय ।
दावपमिति दवऽपम् ॥ २० ॥ नर्माय । पुंश्चलूम् । हसाय । कारीम् ।
यादसे । शाबल्याम् । ग्रामण्यम् । ग्रामन्यमिति ग्रामऽन्यम् । गणकम् ।
अभिक्रोशकमित्यभिऽक्रोशकम् । तान् । महसे । वीणावादमिति वी
णाऽवादम् । पाणिघ्नमिति पाणिऽघ्नम् । तूणवध्ममिति तूणऽवध्मम् ।
तान् । नृत्ताय । आनन्दायेत्याऽनन्दाय । तलवम् ॥ २१ ॥ अग्नये । पीवा
नम् । पृथिव्यै । पीठसर्पिणमिति पीठऽसर्पिणम् । वायवे । चाण्डालम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रात्र्यै। कृष्णम्। पिङ्गाक्षम्। प्रति। पं० ३ अ० ५।

॥१०९॥

अन्तरिक्षाय। वंशनर्तिनमिति वंश ऽनर्तिनम्। दिवे। खलतिम्। सूर्या

य। हर्यक्षमिति हरि ऽअक्षम्। नक्षत्रेभ्यः। किर्मिरम्। चन्द्रमसे। कि

लासम्। अह्ने। शुक्लम्। पिङ्गाक्षमिति पिङ्ग ऽअक्षम्॥१९॥ अथ। एतान्।

अष्टौ। विरूपानिति वि ऽरूपान्। आ। लभते। अतिशुक्लमित्यति ऽशुक्लम्।

च। अतिकृष्णमित्यति ऽकृष्णम्। अतिदीर्घमित्यति ऽदीर्घम्। अतिह्रस्व

मित्यति ऽह्रस्वम्। अतिस्थूलमित्यति ऽस्थूलम्। अतिकृशामित्य

ति ऽकृशाम्। अतिकुल्वमित्यति ऽकुल्वम्। अतिलोमशामित्यति ऽलो

मशाम्। अशूद्राः। अब्राह्मणाः। ते। प्राजापत्या इति प्राजा ऽपत्याः। मागधः।

पुंश्चली। क्लीबः। कितवः। अशूद्राः। अब्राह्मणाः। ते। प्राजापत्या इति प्राजा ऽप

॥१००

११०

त्रिपुनः॥ ततः। विष्वङ्। वि। अक्रामत्। साशनानशने
इति साशनानशने। अभि॥४॥ ततः। विराळिति विऽ
राट्। अजायत॥ विराज इति विऽराजः। अधि। पुरुषः।
पुरुष इति पुरुषः॥ सः। जातः। अति। अरिच्यत। पश्चा
त्। भूमिम्। अथो इत्यथो। पुरुः॥५॥ तस्मात्।
यज्ञात्। सर्वहुत इति सर्वऽहुतः। संभृतमिति संऽ
पृषदाज्यमिति पृषत्ऽआज्यं॥ पशून्। तान्। चक्रे। वायव्यान्।

३३ ३३

॥११०॥

स्याः ॥ २ ॥ हरिः ॐ ॥ सहस्रशीर्षेति सहस्र शीर्षा । पुरुषः ।
सहस्राक्ष इति सहस्र अक्षः । सहस्रपादिति सहस्र पात् । सः ।
भूमिम् । सर्वतः । स्पृत्वा । अति । अतिष्ठत् । दशांगुलमिति दश
अंगुलम् ॥ १ ॥ पुरुषः । एव । इदम् । सर्वम् । यत् । भूतम् । यत् । च
भाव्यम् । उत । अमृतत्वस्येत्यमृत त्वस्य । ईशानः । यत् । अन्नेन ।
अतिरोहतीत्यति रोहति ॥ २ ॥ एतावान् । अस्य । महिमा । अतः । ज्या
यान् । च । पूरुषः । पुंस इति पुरुषः । पादः । अस्य । विश्वा । भूतानि । त्रि
पादिति त्रि पात् । अस्य । अमृतम् । दिवि ॥ ३ ॥ त्रिपादिति त्रि पात् ।
ऊर्ध्वः । उत् । ऐत् । पुरुषः । पादः । अस्य । इह । अभवत् । पुनरि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ तत्। ते। पश्यामि। यः। असौ। असौ। पुरुषः। सः। अ
हं। अस्मि॥१६॥ वायुः। अनिलम्। अमृतम्। अथ। इदम्।
भस्मांतमिति भस्मऽअंतम्। शरीरम्। ॐ। क्रतो इति
क्रतो। स्मर। कृतम्। स्मर। क्रतो इति क्रतो। स्मर। कृतम्।
स्मर॥१७॥ अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि दे
व वयुनानि विद्वान्॥ युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयि
ष्ठां ते नमउक्तिं विधेम॥१८॥१७॥ इति शुक्लयजुष्य पदपाठे
चत्वारिंशत्तमोध्यायः॥ श्रीवेदव्यासार्पणमस्तु॥ ॥ ॥७॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तत्। विऽचचक्षिरे इति विऽचचक्षिरे॥१३॥ संभूतिमिति सम्ऽ
भूतिम्। च। विनाशमिति विऽनाशम्। च। यः। तत्। वेद।
उभयम्। सह। विनाशेनेति विऽनाशेन। मृत्युम्। तीर्त्वा। संभू
त्येति संऽभूत्या। अमृतम्। अश्नुते॥१४॥ हिरण्मयेन। पा
त्रेण। सत्यस्य। अपिहितमित्यपिऽहितम्। मुखम्। तत्।
त्वम्। पूषन्। अप। आ। वृणु। सत्यधर्मायेति सत्यऽधर्मा
य। दृष्टये॥१५॥ पूषन्। एकर्षे इत्येकऽऋषे। यम। सूर्य।
प्राजापत्येति प्राजाऽपत्य। वि। ऊह। रश्मीन्। सम्। ऊह। ते
जः। यत्। ते। रूपम्। कल्याणतममिति कल्याणऽतमम्। ॥१६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ये।न। तत्। वि।चचक्षिरऽइति विऽचचक्षिरे॥१०॥ विद्यां।
च। अविद्यां। च। यः। तत्। वेद। उभयं। सह। अवि-
द्यया। मृत्युं। तीर्त्वा। विद्यया। अमृतं। अश्नुते॥११॥ अंधं।
तमः। प्र। विशंति। ये। असंभूतिं इत्यसंऽभूतिं। उपा-
सते। इत्युपऽआसते। ततः। भूयःऽइव। ते। तमः।
यः। ऊं इति। संभूत्यां इति संऽभूत्यां। रताः॥१२॥ अन्यत्।
एव। आहुः। संभवात् इति संऽभवात्। अन्यत्। आहुः। अ-
संभवात् इति असंऽभवात्। इति। शुश्रुम। धीराणां। ये। नः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पिंगा । अक्ष । मूः । र । मैं । ऽ द्रक्षम् । पिंगाक्षमिति पिंगा । अक्षम् ॥ १९ ॥
अथ । एतान् । अष्टौ । विरूपानिति वि ऽ रूपान् । आ । लभते । अ
तिशुक्लमित्यति ऽ शुक्लम् । च । अतिकृष्णमित्यति ऽ कृष्णम् ।
अतिदीर्घमित्यति । दीर्घम् । अतिह्रस्वमित्यति ऽ ह्रस्वम् । अ
तिस्थूलमित्यति ऽ स्थूलम् । अतिकृशमित्यति ऽ कृशम् । अति
कुल्वमित्यति ऽ कुल्वम् । अतिलोमशमित्यति ऽ लोमशम् । अ
शूद्राः । अब्राह्मणाः । ते । प्राजापत्या इति प्राजा ऽ पत्याः । मागधः ।
पुंश्चली । क्लीबः । कितवः । अशूद्राः । अब्राह्मणाः । ते । प्राजा
पत्या इति प्राजा ऽ पत्याः ॥ २० ॥ इति पदपाठे चतुस्त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ६७ ॥
॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तत्। ते। पश्यामि। यः। असौ। असौ। पुरुषः। सः। अ-
हं। अस्मि॥१६॥ वायुः। अनिलम्। अमृतम्। अथ। इदम्।
भस्मांतमिति भस्म ऽअंतम्। शरीरम्। ॐ। क्रतो इति
क्रतो। स्मर। कृतम्। स्मर। क्रतो इति क्रतो। स्मर। कृतम्।
स्मर॥१७॥ अग्ने। नय। सुपथा। राये। अस्मान्। विश्वानि। दे-
व। वयुनानि। विद्वान्॥ युयोधि। अस्मत्। जुहुराणम्। एनः। भूयि-
ष्ठां। ते। नमऽउक्तिम्। विधेम॥१८॥१८॥ इति वाजसनेय पदपाठे
चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः॥ श्रीवेदव्यासार्पणमस्तु॥ ॥४०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सः । भुरण्यवः । वनर्षदः । वनसद इति वन ऽसदः । वायवः । न । सोमाः ॥१॥
हरयः । धूमकेतव इति धूम ऽकेतवः । वातजूता इति वात ऽजूताः ।
उप । द्यवि । यतंते । वृथक् । अग्नयः ॥२॥ यज । नः । मित्रावरुणा ।
यज । देवान् । ऋतम् । बृहत् । अग्ने । यक्षि । स्वम् । दमम् ॥३॥
द्वे इति द्वे । विरूपे इति वि ऽरूपे । चरतः । स्वर्थे इति सु ऽअर्थे । अ
न्यान्येसन्या ऽअन्या । वत्सम् । उप । धापयेते इति धापयेते । हरिः ।
अन्यस्याम् । भवति । स्वधावानिति स्वधा ऽवान् । शुक्रः । अन्य
स्याम् । ददृशे । सुवर्चा इति सु ऽवर्चाः ॥१॥ त्रीणि । शता । त्री । स
हस्राणि । अग्निम् । त्रिंशत् । च । देवाः । नव । च । असपर्यन् ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

औक्षन्। घृतैः। अस्तृणन्। बर्हिः। अस्मै। आत्। इत्। होतारम्। नि।
असादयंत॥५॥ अग्निः। वृत्राणि। जंघनत्। द्रविणस्युः। विपन्यया॥
समिद्ध इति सम्ऽइद्धः। शुक्रः। आऽहुत इत्याऽहुतः॥६॥ विश्वेभिः।
सोम्यम्। मधु। अग्ने। इन्द्रेण। वायुना। पिब। मित्रस्य। धामभिरि
ति धामऽभिः॥७॥ आ। यत्। इषे। नृपतिमिति नृऽपतिम्। तेजः।
आनट्। शुचि। रेतः। निषिक्तम्। निसिक्तमिति निऽसिक्तम्। द्यौः।
अभीके॥ अग्निः। शर्द्धम्। अनवद्यम्। युवानम्। स्वाध्यमिति
सुऽआध्यम्। जनयत्। सूदयत्। च॥८॥ अग्ने। शर्द्ध। महते।
सौभगाय। तव। द्युम्नानि। उत्तमानीत्युत्ऽतमानि। सन्तु॥ सम्।
[illegible]वसत्। जाःपत्यमिति जाःऽपत्यम्। सुयममिति सुऽयमम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्व्या वीरम् । देवकामामिति देवकामम् । जजान । स्तुः । अवीरा जायति । आतु । अश्वः ॥ तृष्टा । इदम् । विश्वम् । भुवनम् । जजान । बर्हिषा [illegible]रम् । इह । पृक्षि । होतरिति होतः ॥ ९ ॥ अश्वः । घोरेण त्वमन्या समञ्ज इति सम्ऽअञ्जः । उपादेवान् । ऋतुशः इति ऋतुऽशः । पाथः । [illegible]तु ॥ वनस्पतिः । देवलोकमिति देवऽलोकम् । प्रजानन्निति प्रऽजानन् । [illegible] नाः । हव्या । स्वदितानि । वक्षतु ॥ १० ॥ प्रजापतेरिति प्रजाऽप[illegible] तपसा । वावृधानः इति वावृधानः । सद्यः । जातः । दधिषे । [illegible] । आग्ने ॥ स्वाहाकृतेनेति स्वाहाऽकृतेन । हविषा । पुरोगाः इति पु[illegible] । साध्याः । हविः । अदन्तु । देवाः ॥ ११ ॥ केतुम् । कृण्वन् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अनेलते । पेशः । मर्त्याः । अपेशसे ॥ सम् । उषद्भिरित्युषत्ऽभिः । अ
जायथाः ॥ १२ ॥ जीमूतस्येवेति जीमूतस्यऽइव । भवति । प्रतीकम् ।
यत् । वर्मी । याति । समदामिति सऽमदाम् । उपस्थ इत्युपऽस्थे ॥ अ
नाविद्धया । तन्वा । जय । त्वम् । सः । त्वा । वर्मणः । महिमा । पिपर्तु ॥ ध
न्वना । गाः । धन्वना । आजिम् । जयेम । धन्वना । तीव्राः । समद
इति सऽमदः । जयेम ॥ धनुः । शत्रोः । अपकाममित्यपऽकामम् ।
कृणोति । धन्वना । सर्वाः । प्रदिश इति प्रऽदिशः । जयेम ॥ १४ ॥ ते इ
ति ते । आचरंती इत्याऽचरंती । समनेवेति समनाऽइव । योषा । मा
तेवेति माताऽइव । पुत्रम् । बिभृताम् । उपस्थ इत्युपऽस्थे ॥ अप ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रान्हन्न्। विभ्यतांम्। सं। विदानेइतिसम्ऽविदाने। आत्नीइ सात्नी।
इमेइतीमे। विष्फुरंती। विस्फुरंताइतिवि ऽस्फुरंती। अमित्रान्।। १५।।
वक्ष्यंतीवेतिवक्ष्यंतीइव। इत्न्। आगानीगंति। कर्णम्। प्रियम्। सखा
यम्। परिषस्वजाना। परिसस्वजानेतिपरिऽसस्वजाना।। योषे
वेतियोषाऽइव। शिंक्ते। वितते तिविऽतता। अधि। धन्वन्। ज्या।
ऽपन्। समने। पारयंती।। १६।। अहिरिवेत्यहिःऽइव। भोगैः। परि।
एति। बाहुम्। ज्यायाः। हेतिम्। परिबाधमानइतिपरिऽबाधमा
नः। हस्तघ्नइतिहस्तऽघ्नः। विश्वा। वयुनानि। विद्वान्। पुमान्। पु
मांसम्। परि। पातु। विश्वतः।। १७।। बह्वीनाम्। पिता। बहुः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

७०

[illegible] नुकः। त्रिम्भो। [illegible] तिः। समता। अवगासेसवऽ गतः। [illegible]
[illegible] तिः। संकं। [illegible] तना। [illegible] वा। सदीः। दृश्वा। निनु हुरु तिनिऽन
[illegible] यति। वसू [illegible] तिवऽ [illegible] सुदतो। मितिसुः पत्र [illegible]
[illegible] अस्याः। दंतेः। गोः [illegible] लब्धेति समऽ नुड्डा। पततिः
[illegible] तिवऽ [illegible] ता। पत्रा। भर [illegible] पञ्चा। चा। विचा। उद्वा। तत्रा। अ
[illegible] स्पैमुः रुषवः। शर्मा। प्रधुंस [illegible] दधे स्मृते। वीडुं [illegible] तिः [illegible]
[illegible] तः। हिा [illegible] अस्मात्स्व [illegible] पस्ततुऽ स [illegible] प्रतरणा इतिवऽ
[illegible] रणाः। सुवीर इतिसुऽ वीरः। गोभिः। प [illegible] इति समऽ नह्यः। ॥२४॥
[illegible] सिः। त्वं यस्य। आ [illegible] ते सर्दिशा। तां जेय [illegible] वाजिः। २०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible]तिष्ठ[illegible] न पाति। वाजिनः। पुरः। अग्रे यन्तीति यन्तीऽयन्त्री। कामयन्ते।
[illegible] पुरःसारथिरिति पुरःऽसारथिः॥ अभीशूनाम्। महिमा
नम्। [illegible] पश्चात्। अनु। यच्छन्ति। रश्मयः॥२१॥ आ
जंघन्ति। सानु। एषाम्। जघनान्। उप। जिघ्नते॥ अश्वाऽजनीति
अश्वऽअजनी। प्रचेतसः इति प्रऽचेतसः। अश्वान्। समत्ऽस्विति
समत्ऽसु। चोदय॥२२॥ उप। श्वासय। पृथिवीम्। उत। द्या
म्। पुरुत्रेति पुरुऽत्रा। ते। मनुताम्। विष्ठितम्। विस्थितमिति
विऽस्थितम्। जगत्॥ सः। दुंदुभे। सजूरिति सऽजूः। इंद्रेण।
देवैः। दूरात्। दवीयः। अप। सेध। शत्रून्॥२३॥ एते। अ[illegible]।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रथमम्। जायमानः। उद्यन्नित्युत्ऽयन्। समुद्रात्। उत। वा। पुरी
षात्। श्येनस्य। पक्षा। हरिणस्य। बाहू इति बाहू। उपस्तुत्यमित्यु
पऽस्तुत्यम्। महि। जातम्। ते। अर्वन्॥२४॥ यमेन। दत्तम्। त्रितः।
एनम्। आयुनक्। अयुनगित्ययुनक्। इन्द्रः। एनम्। प्रथमः। अधि।
अतिष्ठत्॥ गंधर्वः। अस्य। रशनाम्। अगृभ्णात्। सूरात्। अश्व
म्। वसवः॥ निः। अतष्ट॥२५॥ असि। यमः। असि। आदि
त्यः। अर्वन्। असि। त्रितः। गुह्येन। व्रतेन। असि। सोमेन। सम
या। विपृक्त इति विऽपृक्तः। आहुः। ते। त्रीणि। दिवि। बंधना
नि॥२६॥ त्रीणि। त्रीणि। ते। आहुः। दिवि। बंधनानि। त्रीणि।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अप्स्वित्यप्ऽसु। त्रीणि। अंतरित्यंतः। समुद्रे। उतेवेत्युतऽइव। मे।
वरुणः। छंत्सि। अर्वन्। यत्र। ते। आहुः। परमम्। जनित्रम्॥२७॥
इमा। ते। वाजिन्। अवमार्जनानीत्यवऽमार्जनानि। इमा।
शफानाम्। सनितुः। निधानेति निऽधाना। अत्र। ते। भद्राः।
रशनाः। अपश्यम्। ऋतस्य। याः। अभिरक्षंतीत्यभिऽरक्षंति।
गोपाः॥२८॥ आत्मानम्। ते। मनसा। आरात्। अजाना-
म्। अवः। दिवा। पतयंतम्। पतंगम्॥ शिरः। अपश्यम्।
पथिभिरिति पथिऽभिः। सुगेभिरिति सुऽगेभिः। अरेणुभि-
रित्यरेणुऽभिः। जेहमानम्। पतत्रि॥२९॥ अत्र। ते। रूपम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उत्तममित्युत्ऽतमम् । अपश्यम् । जिगीषमाणम् । इषः । आ । पदे । गोः ।
यदा । ते । मर्तः । अनु । भोगम् । आनट् । आत् । इत् । ग्रसिष्ठः । ओ
षधीः । अजीगरित्यजीगः ॥ ७॥ अनु । त्वा । रथः । अनु । मर्यः ।
अर्वन् । अनु । गावः । अनु । भगः । कनीनाम् । अनु । व्रातासः ।
तव । सख्यम् । ईयुः । अनु । देवाः । ममिरे । वीर्यम् । ते ॥ ८॥ हिर
ण्यशृंग इति हिरण्यऽशृंगः । अयः । अस्य । पादाः । मनोजवा
इति मनःऽजवाः । अवरः । इन्द्रः । आसीत् । देवाः । इत् । अस्य ।
हविरद्यमिति हविः । अद्यम् । आयन् । यः । अर्वन्तम् । प्रथमः ।
अध्यतिष्ठदित्यधिऽअतिष्ठत् ॥ ९॥ ईर्मान्तास इतीर्मऽअंतासः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सिलिकमध्यमास इति सिलिकऽमध्यमासः । सम् । शूरणासः ।
दिव्यासः । अत्याः । हंसाइवेति हंसाःऽइव । श्रेणिशइति श्रेणिऽ
शः । यतंते । यत् । आक्षिषुः । दिव्यम् । अज्मम् । अश्वाः ॥ १० ॥ तव ।
शरीरम् । पतयिष्णु । अर्वन् । तव । चित्तम् । वातइवेति वातःऽइव ।
ध्रजीमान् ॥ तव । शृंगाणि । विष्ठिता । विष्ठितेति विऽस्थिता ।
पुरुत्रेति पुरुऽत्रा । अरंण्येषु । जर्भुराणा । चरंति ॥ ११ ॥ उप ।
प्र । अगात् । शसनम् । वाजी । अर्वा । देवद्रीचा । मनसा । दीध्या
नः ॥ अजः । पुरः । नीयते । नाभिः । अस्य । अनु । पश्चात् । कव
यः । यंति । रेभाः ॥ १२ ॥ उप । प्र । अगात् । परमम् । यत् । सधस्थमिति सधऽस्थम् ।

अर्वाञ्। अच्छ। पितरम्। मातरम्। च॥ अथ। देवान्। जुष्टतमइतिजु
ष्टऽतमः। हि। गम्याः। अथ। आ। शास्ते। दाशुषे। वार्याणि॥२६॥
समिद्धइतिसम्ऽइद्धः। अद्य। मनुषः। दुरोणे। देवः। देवान्। यज
सि। जातवेदइतिजातऽवेदः। आ। च। वह। मित्रमहइतिमित्रऽ
महः। चिकित्वान्। त्वम्। दूतः। कविः। असि। प्रचेताइतिप्रऽचेताः॥२७॥
तनूनपादितितनू। नपात्। पथः। ऋतस्य। यानान्। मध्वा। समं
जन्नितिसम्। अंजन्। स्वदय। सुजिह्वेतिसुऽजिह्व॥ मन्मानि। धी
भिः। उत। यज्ञम्। ऋधन्। देवत्रेतिदेवऽत्रा। च। कृणुहि। अध्वरम्।
नः॥२८॥ नराशंसस्य। महिमानम्। एषाम्। उप। स्तोषाम। य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जतस्य। यज्ञैः।। ये। सुक्रतवइतिसुऽक्रतवः। शुचयः। धियंधाइ
तिधियम्ऽधाः। स्वदंति। देवाः। उभयानि। हव्या।। २।। आजुव्हा
नइत्याऽजुव्हानः। ईड्यः। वंद्यः। च। आ। याहि। अग्ने। वसुभिरि
तिवसुऽभिः। सजोषाइतिसऽजोषाः।। त्वम्। देवानाम्। असि। य
व्हः। होता। सः। एनान्। यक्षि। इषितः। यजीयान्।। ३।। प्रा
चीनम्। बर्हिः। प्रदिशेतिप्रऽदिशा। पृथिव्याः। वस्तोः। अस्याः।
वृज्यते। अग्रे। अन्हाम्।। वि। उं इति। प्रथते। वितरमितिविऽत
रम्। वरीयः। देवेभ्यः। अदितये। स्योनम्।। ४।। व्यचस्वतीः।
उर्विया। वि। श्रयंताम्। पतिभ्यइतिपतिऽभ्यः। न। जनयः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

शुंभमानाः। देवीः। द्वारः। बृहतीः। विश्वमिन्वा इति विश्वम्ऽइन्वाः।
देवेभ्यः। भवत। सुप्रायणाः। सुप्रायणा इति सुऽप्रायणाः॥ ५ ॥ आ।
सुस्वयंती। सुस्वयंतीति सुऽस्वयंती। यजते इति यजते। उपाके इति
उपाके। उषासानक्ता। उषसानक्तेत्युषसाऽनक्ता। सदताम्। नि।
योनौ॥ दिव्ये इति दिव्ये। योषणे इति योषणे। बृहती इति बृहती।
सुरुक्मे इति सुऽरुक्मे। अधि। श्रियम्। शुक्रपिशमिति शुक्रऽ
पिशम्। दधाने इति दधाने॥ ४३ ॥ दैव्या। होतारा। प्रथमा।
सुवाचेति सुऽवाचा॥ मिमाना। यज्ञम्। मनुषः। यजध्यै॥ प्रचो
दयंतेति प्रऽचोदयंता। विदथेषु। कारू इति कारू। प्राचीनम्।

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ज्योतिः । अदिद्युतत् । इत्यदिद्युता । दिशं ता ॥ ४४ ॥ आ । नः । यज्ञम् । भार
ती । तूयम् । एतु । इळा । मनुष्वत् । इह । चेतयंती । तिस्रः । देवीः । ब
र्हिः । आ । इदम् । स्योनम् । सरस्वती । स्वपस इति सुऽअपसः । सदंतु ॥ ४५ ॥
यः । इमे इतीमे । द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी । जनित्री इति
जनित्री । रूपैः । अपिंशत् । भुवनानि । विश्वा ॥ तम् । अद्य
होतः । इषितः । यजीयान् । देवम् । त्वष्टारम् । इह । यक्षि । विद्वान् ॥ ४६ ॥
उपावसृजेत्युपऽअवसृज । त्मन्या । समंजन्निति संऽअंजन् । दे
वानाम् । पाथः । ऋतुथेत्यृतुऽथा । हवींषि ॥ वनस्पतिः । शमि
ता । देवः । अग्निः । स्वदंतु । हव्यम् । मधुना । घृतेन ॥ ४७ ॥ सद्यः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जातः। वि। अमिमीत। यज्ञम्। अग्निः। देवानाम्। अभवत्। पुरोगा इ
ति पुरः। गाः। अस्य। होतुः। प्रदिशीति प्रऽदिशि। ऋतस्य। वाचि।
स्वाहाकृतमिति स्वाहाऽकृतम्। हविः। अदंतु। देवाः॥ ४८॥ अग्न
ये। गायत्राय। त्रिवृत इति त्रिऽवृते। राथंतरायेति राथम्। तराय॥
अष्टाकपाल इत्यष्टाऽकपालः। इन्द्राय। त्रैष्टुभाय। त्रैस्तुभायेति त्रै
स्तुभाय। पंचदशायेति पंचऽदशाय। बार्हताय। एकादशक
पाल इत्येकादशऽकपालः। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः। जागतेभ्यः।
सप्तदशेभ्य इति सप्तऽदशेभ्यः। वैरूपेभ्यः। द्वादशकपाल इति
द्वादशऽकपालः। मित्रावरुणाभ्याम्। आनुष्टुभाभ्याम्। आनु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्तुभाभ्यामित्यानुऽस्तुभाभ्याम्। ऐन्द्रापौष्णाभ्यामित्यैन्द्राऽपौष्णाभ्याम्।
वैराजाभ्याम्। पयस्या। बृहस्पतये। पाङ्क्ताय। त्रिणवाय। त्रिनवा
येति त्रिऽनवाय। शाक्वराय। चरुः। सवित्रे। औष्णिहाय। त्रयस्त्रि
ंशायेति त्रयःऽत्रिंशाय। रैवताय। द्वादशकपाल इति द्वादशऽ
कपालः। प्राजापत्य इति प्राजाऽपत्यः। चरुः। अदित्यै। विष्णुपत्न्या
इति विष्णुऽपत्न्यै। चरुः। अग्नये। वैश्वानराय। द्वादशकपाले
इति द्वादशऽकपालः। अनुमत्या इत्यनुऽमत्यै। अष्टाकपाल इत्य
ष्टाऽकपालः॥ ४१॥ आग्नेयः। कृष्णग्रीव इति कृष्णऽग्रीवः। सा
रस्वती। मेषी। बभ्रुः। सौम्यः। पौष्णः। श्यामः। शितिपृष्ठ इति शि
तिऽपृष्ठः। बार्हस्पत्यः। शिल्पः। वैश्वदेव इति वैश्वऽदेवः। ऐन्द्रः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१०॥

[illegible]मः [illegible]नः। कृल्माषः। ऐंद्राग्नः। सपृहित इति सम्ऽहितः। अधो
रामः इत्यधःऽरामः। सावित्रः। वारुणः। कृष्णः। एकशितिपादित्येकऽ
शितिपात्। पेत्वः ॥१०॥ अग्नये। अनीकवत इत्यनीकऽवते। रोहि
तांजिरिति रोहितऽअंजिः। अनड्वान्। अधोरामाविति अधःऽरामौ।
सावित्रौ। पौष्णौ। रजतनाभी इति रजतऽनाभी। वैश्वदेवाविति वै
श्वऽदेवौ। पिशंगौ। तूपरौ। मारुतः। कल्माषः। आग्नेयः। कृष्णः।
अजः। सारस्वती। मेषी। वारुणः। पेत्वः ॥५९॥ ॥छ॥ ॥छ॥
॥ ॥इति पदपाठे एकत्रिंशतिमोध्यायः॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥
॥ ॥ हरिः ॐम् ॥ ॥ अस्य। अजरासः। दमाम्। अरित्राः। अर्चद्धू
मास इत्यर्चत्ऽधूमासः। अग्नयः। पावकाः। श्वितीचयः। श्वात्रा ॥१०॥

त्या। देवैः। वसुभिरितिवसुऽभिः। सजोषाइतिसऽजोषाः। प्रीतम्।
वन्हिम्। वहतु। जातवेदाइतिजातऽवेदाः॥३॥ स्तीर्णं। बर्हिः।
सुष्टरीम। सुस्तरीमेतिसुऽस्तरीम। जुषाणा। उरु। पृथु। प्रथमा
नम्। पृथिव्याम्॥ देवेभिः। युक्तम्। अदितिः। सजोषाइति
सऽजोषाः। स्योनम्। कृण्वाना। सुविते। दधातु॥४॥ एताः।
उंइस्कं। वः। सुभगाइतिसुऽभगाः। विश्वरूपाइतिविश्वऽरूपाः।
वि। पक्षोभिरितिपक्षःऽभिः। श्रयमाणाः। उत्। आतैः॥ ऋष
्वाः। सतीः। कवषः। शुंभमानाः। द्वारः। देवीः। सुप्रायणाः। सु
प्रायणाइतिसुऽप्रायनाः। भवंतु॥५॥ अंतरा। मित्रावरुणा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चरं नो इति चरंती । पुरः । मृधः । पृतनाः । आ... अग्नेः । संऽइद्धाने इति सम्ऽ
इद्धाने । उषासा । उषसा । इरस्या । वाम् । सुहिरण्ये इति सुऽहिर
ण्ये । सुशिल्पे इति सुऽशिल्पे । ऋतस्य । योनौ । इह । सादयामि
॥ ६ ॥ प्रथमा । वाम् । सरथिनेति सऽरथिना । सुवर्णेति सुऽवर्णा ।
देवौ । पश्यंतौ । भुवनानि । विश्वा ॥ अपिप्रयं । चोदना । वाम् ।
मिमाना । होतारा । ज्योतिः । प्रदिशेति प्रऽदिशा । दिशंता ॥ ७ ॥
आ । दिवे । नः । भारती । वक्षु । यज्ञम् । सरस्वती । सह । रुद्रैः । न ।
आवीत् । इळा । उपहूतेत्युपऽहूता । वसुभिरिति वसुऽभिः । स
जोषा इति सऽजोषाः । यज्ञम् । नः । देवीः । अमृतेषु । धत्त ॥ ८ ॥

१२१

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आ। दरणुष। शत्रूयताम्। शत्रुयतामिति शत्रुऽयताम्। अजा। तिष्ठ।
महान्। असि॥ ९॥ त्वाम्। हि। मंद्रतमम्। मंद्रतममिति मंद्रऽतमम्। अर्कऽशोकैरि
त्यर्कऽशोकैः। ववृमहे। महि। नः। श्रोषि। अग्ने। इंद्रम्। न। त्वा।
शवसा। देवता। वायुम्। पृणंति। राधसा। नृतमाः इति नृऽतमाः॥ १०॥
त्वे इति त्वे। अग्ने। स्वाहुत। स्वाहुतेति सुऽआहुत। प्रियासः। संतु। सूरयः।
यंतारः। ये। मघवानः इति मघऽवानः। जनानाम्। ऊर्वम्। दयंत।
ता। गोनाम्॥ ११॥ श्रुधि। श्रुत्कर्णेति श्रुत्ऽकर्ण। वह्निभिरिति व
ह्निऽभिः। देवैः। अग्ने। सयावभिरिति सयावऽभिः॥ आ। सीदंतु।
बर्हिषि। मित्रः। अर्यमा। प्रातःयावानः। प्रातर्यावान इति प्रातः
ऽयावानः। अध्वरम्॥ १२॥ विश्वेषाम्। अदितिः। यज्ञियानाम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विश्वेषाम्। अतिथिः। मानुषाणाम्॥ अग्निः। देवानाम्। अवः। आ
वृणानइत्या। वृणानः। सुमृळीकइतिसुऽमृळीकः। भवतु। जातवे
दाइतिजातऽवेदाः॥१३॥ महः। अग्नेः। समिधानस्येतिसम्ऽइधा
नस्य। शर्मणि। अनागाः। मित्रे। वरुणे। स्वस्तये॥ श्रेष्ठे। स्याम। स
वितुः। सवीमनि। तत्। देवानाम्। अवः। अद्य। वृणीमहे॥१४॥
आपः। चित्। पिप्युः। स्तर्यः। न। गावः। नक्षन्। ऋतम्। जरितारः।
ते। इंद्र॥ याहि। वायुः। न। नियुतइतिनिऽयुतः। नः। अच्छ। त्वम्। हि।
धीभिः। दयसे। वि। वाजान्॥१५॥ गावः। उप। अवत। अवतम्। म
हीइतिमही। यज्ञस्य। रप्सुदा॥ उभा। कर्णा। हिरण्यया॥१६॥ यत्।
अद्य। सूरे। उदितइत्युत्ऽइते। अनागाः। मित्रः। अर्यमा॥ सुवाति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible]कृता। म गः॥१०॥ आ। सुते। सिंचत। श्रियम्। रोदस्योः। अभि॰श्रि
यम्। अभिश्रियमित्यभि॰श्रियम्॥ रसा। दधीत। वृषभम्॥१८॥ आ। तिष्ठंतमित्या॰
तिष्ठंतम्। परि। विश्वे। अभूषन्। श्रियः। वसानः। चरति। स्वरोचि
रिति स्व॰रोचिः॥ महत्। तत्। वृष्णः। असुरस्य। नाम। आ। विश्व
रूप इति विश्व॰रूपः। अमृतानि। तस्थौ॥१९॥ प्र। वः। महे। मंदमा
नाय। अंधसः। अर्च। विश्वानराय। विश्व॰भुवे। विश्वभुव इति
विश्व॰भुवे॥ इन्द्रस्य। यस्य। सुमखमिति सु॰मखम्। सहः। महि।
श्रवः। नृम्णम्। च। रोदसी इति रोदसी। सपर्यतः॥२०॥ [illegible]
[illegible]। इध्मः। [illegible]। [illegible]। [illegible]। पृथुः। [illegible]॥२१॥ [illegible] आ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इहि। मत्सि। अंधसः। विश्वेभिः। सोमपर्वऽभिः। इति सोमपर्वऽभिः। म
हान्। अभिष्टिः। ओजसा॥२२॥ इन्द्रः। वृत्रम्। अव [illegible] तातुः। [illegible]
तिरिति तिराईऽनीतिः। प्र। माइनाम्। अभिनात्। व पंणीतिः। [illegible]
तिरिति विपऽनीतिः। अहन्। व्यंसम्। इति विऽअंसम्। [illegible]
नेषु। आविः। धेनाः। अकृणोत्। [illegible]ाम्॥ [illegible] [illegible] चे
म्। इंद्र। मादिनः। स [illegible] [illegible] सुतः। इति सत्। पत्। किम्
ते। [illegible] सम्। [illegible] सभराण इति सऽभराणः। [illegible]
[illegible] वेः। [illegible] हरिवः इति हरिऽवः। यत्। ते। अस्मे इत्यस्मे॥२४॥
[illegible] इंद्र। आयवः। पनंत। अभि। ये। उर्वम्। गोमंतम्। ति

॥५२॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रिकोऽमंतम् । तिरःसानुं । सहस्वमिति सहस्रऽस्वम् । ये । द्रुस्तु
न ॥ मिति पुरुऽधुनाम् । महीम् । सहस्रधारामिति सहस्रऽधाराम् । बृ
हतीम् । दुदुक्षन् । दुधुक्षन्निति दुधुऽक्षन् ॥ २५ ॥ इमाम् । ते । धियम् ।
प्र । भरे । महः । महीम् । अस्य । स्तोत्रे । धिषणा । यत् । ते । आनजे ॥
म् । उत्सवइत्युत्ऽसवे । च । प्रसवइतिप्रऽसवे । च । सासहिम्
ससहिमितिससहिम् । इंद्रम् । देवासः । शवसा । अमदन् । अनु ॥ २६ ॥
विभ्राळितिविऽभ्राट् । बृहत् । पिबतु । सोम्यम् । मधु । आयुः ।
दधत् । यज्ञपताइतियज्ञऽपतौ । अविह्रुतमित्यविऽह्रुतम् ॥ वा
तऽजूतइतिवातऽजूतः । यः । अभिरक्षतीत्यभिऽरक्षति । त्मना ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रजा इति प्रऽजाः। पुपोषा। पुरुस्पृहा। वि। राजति॥२७॥ येन। पावक।
चक्षसा। भुरण्यन्तम्। जनान्। अनु॥ त्वम्। वरुण। पश्यसि॥२८॥
देवौ। अध्वर्यू इत्यध्वर्यू। आ। गतम्। रथेन। सूर्यत्वचेति सूर्यऽ
त्वचा॥ मध्वा। यज्ञम्। सम्। अंजाथे इति सम्ऽअंजाथे॥२९॥ आ। नः। र
श्मिभिः। विदथे। सुशस्तीति सुऽशस्ति। विश्वानरः। सविता। देवः।
एतु॥ अपि। यथा। युवानः। मत्सथ। नः। विश्वम्। जगत्। अभि
पित्वे इत्यभिऽपित्वे। मनीषा॥३०॥ यत्। अद्य। कत्। च। वृत्रहन्नि
ति वृत्रऽहन्। उदगा इत्युत्ऽअगाः। अभि। सूर्य॥ सर्वम्। तत्। इ
द्र। ते। वशे॥३१॥ तरणिः। विश्वदर्शत इति विश्वऽदर्शतः। ज्योति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऋतम् । ज्योतिः । आदित्यज्योतिः । ऋतम् । असि । सूर्य । विश्वम् । आ
भासि । रोचनम् ॥ २२ ॥ तत् । सूर्यस्य । देवत्वमिति देवऽत्वम् । तत् ।
महित्वमिति महिऽत्वम् । मध्या । कर्तोः । विततमिति विऽततम् । स
म् । जभार । यदा । इत् । अयुक्त । हरितः । सधस्थादिति सधऽस्था
त् । आत् । रात्री । वासः । तनुते । सिमस्मै ॥ २३ ॥ तत् । मित्रस्य । वरु
णस्य । अभिचक्षइत्यभिऽचक्षे । सूर्यः । रूपम् । कृणुते । द्योः । उप
स्थइत्युपऽस्थे ॥ अनंतम् । अन्यत् । रुशत् । अस्य । पाजः । कृ
ष्णम् । अन्यत् । हरितः । सम् । भरंति ॥ २४ ॥ बट् । महान् । असि । सू
र्य । बट् । आदित्य । महान् । असि ॥ महः । ते । सतः । महिमा । पन
स्यते । अद्धा । देव । महान् । असि ॥ २५ ॥ बट् । सूर्य । श्रवसा । महान् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

असा । सत्रा । देव । महान् । असि । मह्ना । देवानाम् । असुर्यः । पुरोहि
तः इति पुरःऽहितः । विभ्विति विऽभु । ज्योतिः । अदाभ्यम् ॥१२॥ अ
न्तरस्वेति आयंतः । इव । सूर्यम् । विश्वा । इत् । इंद्रस्य । भक्षत ।
वसूनि । जाते । जनमाने । ओजसा । प्रति । भागम् । न । दीधिम ॥३॥
अद्या । देवाः । उदितेत्युत्ऽइता । सूर्यस्य । निः । अंहसः । पिपृत ।
निः । अवद्यात् ॥ तत् । नः । मित्रः । वरुणः । मामहंताम् । ममहं
तामिति ममहंताम् । अदितिः । सिंधुः । पृथिवी । उत । द्यौः ॥३८॥
आ । कृष्णेन । रजसा । वर्तमानः । नि वेशयन्निति निऽवेश
यन् । अमृतम् । मर्त्यम् । च । हिरण्ययेन । सविता । रथेन । आ ।

॥१६५॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवैः । याहि । भुवनानि । पश्यन् ॥ ३ ॥ १ ॥ ७ ॥ प्र । वावृजे । वावृजऽइति व
वृजे । सुप्रयाऽइति सुऽप्रयाः । वर्हिः । एषाम् । आ । विश्पतीऽइव । वि
श्पतीऽइवेति विश्पतीऽइव । बीरिटे । इयातेऽइतीयाते । विशाम् ।
अक्तोः । उषसः । पूर्वहूताविति पूर्वऽहूतौ । वायुः । पूषा । स्वस्तये ।
नियुत्वान् ॥ ४ ॥ इन्द्रवायू इतीन्द्रऽवायू । बृहस्पतिम् । मित्रा । अग्निम् ।
पूषणम् । भगम् । आदित्यान् । मारुतम् । गणम् ॥ ४१ ॥ वरुणः । प्रा
वितेति प्रऽअविता । भुवत् । मित्रः । विश्वाभिः । ऊतिभिरित्यूतिऽ
भिः । करताम् । नः । सुराधसऽइति सुऽराधसः ॥ ४२ ॥ अधि । नः । इं
द्र । एषाम् । विष्णो इति विष्णो । सजात्यानामिति सऽजात्यानाम् ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इता । मरुतः । अश्विना ॥ ४३ ॥ अग्ने । इंद्र । वरुण । मित्र । देवाः । शर्द्ध
प्र । यंत । मारुत । उत । विष्णो इति विष्णो ॥ उभा । नासत्या । रुद्रः । अध
ग्नाः । पूषा । भगः । सरस्वती । जुषंत ॥ ४४ ॥ इंद्राग्नी इतींद्राग्नी ।
मित्रावरुणा । अदितिम् । स्वरिति स्वः । पृथिवीम् । द्याम् । मरुतः ।
पर्वतान् । अपः । हुवे । विष्णुम् । पूषणम् । ब्रह्मणः । पतिम् । भग
म् । नु । शंसम् । सवितारम् । ऊतये ॥ ४५ ॥ अस्मे इत्यस्मे । रुद्राः ।
मेहना । पर्वतासः । वृत्रहत्य इति वृत्रऽहत्ये । भरहूताविति भरऽहू
तौ । सजोषा इति सऽजोषाः । यः । शंसते । स्तुवते । धायि । प
ज्रः । इंद्रज्येष्ठा इतींद्रऽज्येष्ठाः । अस्मान् । अवंतु । देवाः ॥ ४६ ॥ ॥ १६ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible] हते । यजत्राः । उ । आवः । हवि [illegible]
षेय [illegible] ध्वम् । नः । देवाः । नि । गुर इति निःऽगुरः । २६ । स्वाश्री
[illegible] कृत्तिना । अप । पदर सवा पदः । यजत्राः ॥ २ ॥ ये । [illegible]
[illegible] गुता । इनम् । हवम् । मे । ये । अंतरिक्षे । ये । उप । दिवि
[illegible] ये । अग्नि जिह्वाः । अग्निऽजिह्वाः । उत । वा । यजत्राः ।
[illegible] सदत । अस्मिन् । बर्हिषि । मादयध्वम् ॥ ८ ॥ देवेभ्यः ।
[illegible] प्रत्ति येभ्यः । अमृतत्वम् इत्यमृतऽत्वम् । [illegible]
[illegible] अभिस्तृत । तमम् । आ । दा । रता । तमानम् । स [illegible]
वि [illegible] ना । त्रि । विताम । मानुषेभ्यः ॥ ४९ ॥ [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सछा। बहु। री। मनीषा। बृहद्दिमिति बृहन्ता। रयिम्। विश्ववा
रमिति विश्वऽवारम्। रथप्रामिति रथऽप्राम्। घृतधामेति घृतऽधा
मा। नियुतइति निऽयुतः। पत्यमानः। कविः। कविम्। इयक्षसि।
प्रयज्योइति प्रऽयज्यो॥५०॥ मित्रम्। हुवे। पूतदक्षमिति पूतऽदक्ष
म्। वरुणम्। च। रिशादसम्। धियम्। घृताचीम्। साधन्ता॥५१॥
आ। युवाकवः। सुताः। नासत्या। वृक्तबर्हिषइति वृक्तऽबर्हि
षः। आ। यातम्। रुद्रवर्तनीइति रुद्रऽवर्तनी॥५२॥ विदत्। य
दि। सरमा। रुग्णम्। अद्रेः। महि। पाथः। पूर्व्यम्। सध्र्यक्। कः।
इति कः। अग्रम्। नयत्। सुपदीति सुऽपदी। अक्षराणाम्। अच्छ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रथं । यः । मना । मानवी । गात् ॥ ५२ ॥ नहि । स्पशम् । अविदन् । अ
न्यम् । अस्मात् । वैश्वानरात् । पुरएतारमिति पुरः । एतारम् ।
अग्नेः । आ । ईम् । एनम् । अवृधन् । अमृताः । अमर्त्यम् । वैश्वान
रम् । क्षैत्रजित्यायेति क्षैत्रऽजित्याय । देवाः ॥ ५३ ॥ उग्रा । विघनि
नेति विऽघनिना । मृधः । इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी । हवामहे । ता
नः । मृळातः । ईदृशे ॥ ५५ ॥ उप । अस्मै । गायत । नरः । पवमा
नाय । इन्दवे । अभि । देवान् । इयक्षते ॥ ५६ ॥ यः । त्वा । अहिंस
इत्यहिंऽहसः । मघवन्निति मघऽवन् । अवर्द्धन् । ये । शांबरे ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रव[illegible] [illegible]।योः। [illegible]स्तुइति [illegible]ऽइष्टौ। [illegible] [illegible]।म
ते [illegible]ऽउक्थे[illegible]भिः। विप्राः। [illegible]वा। इन्द्रं। सोमस्य। स्तोणइति
[illegible] [illegible]दिरितिमरुत्ऽभिः॥५७॥ जनिष्ठाः। उग्रः।
[illegible] तुराय। [illegible]ः। ओजिष्ठः। बहुलाभिमानइतिबहुल्ऽ
अभिमानः। [illegible] ईं। इंद्रम्। मरुतः। चित्। अत्र। माता।
यत्। वीरं। दधनत्। धनिष्ठा॥५८॥ आ। तु। [illegible]। इन्द्र। व[illegible]
[illegible] [illegible]न्। अस्माकम्। अर्द्धम्। आ। गहि। [illegible]
[illegible] [illegible]भिः। [illegible]रित्सुतिऽभिः॥५९॥ [illegible] इंद्रो। [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्विति प्रऽतूर्तिषु । अभि । विश्वाः । असि । स्पृधः । अशस्तिहेत्यश
स्तिऽहा । जनिता । विश्वतूरिति विश्वऽतूः । असि । त्वम् । तूर्य । तरु
ष्यतः ॥ ६० ॥ अनु । ते । शुष्मम् । तुरयंतम् । ईयतुः । क्षोणीइतिक्षो
णी । शिशुम् । न । मातरा । विश्वाः । ते । स्पृधः । श्नथयंत । मन्यवे ।
वृत्रम् । यत् । इन्द्र । तूर्वसि ॥ ६१ ॥ अदब्धेभिः । सवितरिति सवितः ।
पायुभिरिति पायुऽभिः । त्वम् । शिवेभिः । अद्य । परि । पाहि । नः । गयम् ।
हिरण्यजिह्व इति हिरण्यऽजिह्वः । सुविताय । नव्यसे । रक्ष । माकिः ।
नः । अघशंस इत्यघऽशंसः । ईशत ॥ ६२ ॥ प्र । वीरयेति वी
[illegible] । [illegible] । दद्रिरे । वाम् । अध्वर्युभिरित्यध्वर्युऽभिः । मधु

म ... संत ... सु ... वहा । कायो इति वायो ॥ न । मृत्युः । आसीत् ।
... अ ... । पिब । सुतस्य । अंधसः । मदाय ॥ ६ ॥ २ ॥ काव्य
सेनः ... न ... इति ... अ ... नेषु । कृत्वा । दक्षस्य । दुरोणे । रिशाद
सा । सधस्थ ... इति सधऽस्थे । आ ॥ ६ ॥ ४ ॥ तिरश्ची । नः । विततः
ति विऽततः । रश्मिः । एषाम् । अधः । स्वित् । आसीत् । उपरि । स्वि
त् । आसीत् । रेतोधा इति रेतःऽधाः । आसन् । महिमानः । आ
सन् । स्वधा । अवस्तात् । प्रयतिः इति प्रऽयतिः । परस्तात् ॥ ५ ॥
आः । रोदसी इति रोदसी । अपजात् । आ । स्वरिति स्वाहः । म
हद्रा ... णम् । य ... एनम् । अपसः । अधारयन् । सः । अश्वे

१०

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रथ्यः। पर्शानं। पर्तेः। कृष्टिः। अश्वः। न। वाजसातय इति वाजऽसा
तये। चर्नोहित इति चर्नःऽहितः। ६। ६। उक्थेभिः। वृत्रहंतमेति
वृत्रहन्ऽतमा। या। मंदाना। चित्। आ। गिरा। आऽहूषैः। आवि
वासत इत्याऽविवासतः। ६। ७। उप। नः। सूनवः। गिरः। शृण्वंतु
अमृतस्य। ये। सुमृळीका इति सुऽमृळीकाः। भवंतु। नः। ६। ८।
अस्मादि। मे। मतयः। राम्। सुतासः। शुष्मः। इयर्ति। प्रभृत इ
ति प्रऽभृतः। मे। अद्रिः। आ। आसते। प्रति। हर्यंति। उक्था। इ
मा। हरी इति हरी। वहतः। ता। नः। अच्छ। ६। ९। अनु। तम्।
आ। ते। मघवन्निति मघऽवन्। नकिः। नु। न। त्वावानिति त्वाऽ
वान्। [illegible] दैवता। विदानः। न। जायमानः। नशते। न। जा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तैः । यानि । कृणिष्वा । धृष्णुहि । प्ररूढेति प्रऽरूढ ॥ ७० ॥ तत् । इत् । आ
सः । भुवनेषु । ज्येष्ठम् । यतः । जज्ञे । उग्रः । त्वेषनृम्ण इति त्वेषऽनृ
म्णः । सद्यः । जज्ञानः । नि । रिणाति । शत्रून् । अनु । यम् । विश्वे ।
मदंति । ऊमाः ॥ ७१ ॥ इमाः । उं इति । त्वा । पुरुवसो इति पुरुऽवसो ।
गिरः । वर्धंतु । याः । मम ॥ पावकवर्णा इति पावकऽवर्णाः । शु
चयः । विपश्चित इति विपः । चितः । अभि । स्तोमैः । अनूषत ॥ ७२ ॥
यस्य । अयम् । विश्वः । आर्यः । दासः । शेवधिपा इति शेवधिऽ
पाः । अरिः । तिरः । चित् । अर्ये । रुशमे । पवीरवि । तुभ्य । इ
त् । सः । अज्यते । रयिः ॥ ७३ ॥ अयम् । सहस्रम् । ऋषिभिः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्विष्टऽभिः। स्वऽस्वतः। सहः॑ऽस्वत इति सहः॑ऽस्वतः। समुद्रऽइवे
ति समुद्रःऽइव। पप्रथे। सत्यः। सः। अस्य। महिमा। गृणे।
शवः। यज्ञेषु। विप्रराज्यऽइति विप्रऽराज्ये॥७४॥ ॥इतिप
द पाठे द्वात्रिंशतितमोध्यायः॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥
॥हरिः॥ ॐ॥ ॥ यत्। जाग्रतः। दूरम्। उदैतीत्युत्। ऐति। दैवम्।
तत्। ऊं इति। सुप्तस्य। तथा। एव। एति। दूरंगममिति दूरम्ऽगम
म्। ज्योतिषाम्। ज्योतिः। एकम्। तत्। मे। मनः। शिवसंकल्पमिति शि
वऽसंकल्पम्। अस्तु॥१॥ पितुम्। नु। स्तोषम्। महः। धर्माणाम्।
तविषीम्। यस्य। त्रितः। वि। ओजसा। वृत्रम्। विपर्वमिति वि।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

…अ इ॒दत् । अनु । इत् । नु । अनुमत इत्यनुऽमते । त्वम् । मन्यासै ।
शम् । च । नः । कृधि । क्रत्वे । दक्षाय । नः । हिनु । प्र । नः । आयूंषि ।
तारिषः ॥ ३ ॥ सिनीवालि । पृथुष्टुके । पृथुस्तुक इति पृथुऽस्तुके । या ।
देवानाम् । असि । स्वसा । जुषस्व । हव्यम् । आहुतमित्याऽहुतम् ।
प्रजामिति प्रऽजाम् । देवि । दिदिड्ढि । नः ॥ ४ ॥ पंच । नद्यः । स
रस्वतीम् । अपि । यन्ति । सस्रोतस इति सऽस्रोतसः । सरस्व
ती । तु । पंचधा । सो इति सो । देशे । अभवत् । सरित् ॥ ५ ॥ त्वम् ।
अग्ने । प्रथमः । अंगिराः । ऋषिः । देवः । देवानाम् । अभवः । शि
वः । सखा ॥ तव । व्रते । कवयः । विद्मनापस इति विद्मनाऽअपसः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible]ये । ता । मरुतः । भ्राजहृष्टय इति भ्राजत्ऽऋष्टयः ॥ ६ ॥
[illegible]म् । नः । अग्ने । तव । देव । पायुभिरिति पायुऽभिः । मघोनः ।
रक्ष । तन्वः । च । वंद्य । त्राता । तोकस्य । तनये । गवाम् । असि ।
अनिमेषमित्यनिऽमेषम् । रक्षमाणः । तव । व्रते ॥ ७ ॥ उत्ता
नायाम् । अव । भर । चिकित्वान् । सद्यः । प्रवीतेति प्रऽवी
ता । वृषणम् । जजान । अरुषस्तूप इत्यरुषऽस्तूपः । रुशत् ।
अस्य । पाजः । इळायाः । पुत्रः । वयुने । अजनिष्ट ॥ ८ ॥ इळा
याः । त्वा । पदे । वयम् । नाभा । पृथिव्याः । अधि । जातवेद इ
ति जातऽवेदः । नि । धीमहि । अग्ने । हव्याय । वोळ्हवे ॥ ९ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्र। मन्महे। शवसानाय। शूषम्। आंगूषम्। गिर्वणसे। अंगि
रस्वत्। सुवृक्तिभिरिति सुवृक्तिऽभिः। स्तुवते। ऋग्मियाय। अ
र्चाम। अर्कम्। नरे। विश्रुतायेति विऽश्रुताय॥१०॥ प्र। वः।
महे। महि। नमः। भरध्वम्। आंगूष्यम्। शवसानाय। साम।
येन। नः। पूर्वे। पितरः। पदज्ञा इति पदऽज्ञाः। अर्चंतः। अं
गिरसः। गाः। अविदन्॥११॥ इच्छंति। त्वा। सोम्यासः। सखायः।
सुन्वंति। सोमम्। दधति। प्रयांसि। तितिक्षंते। अभिशस्ति
मित्यभिऽशस्तिम्। जनानाम्। इन्द्र। त्वत्। आ। कः। चन। हि।
प्रकेत इति प्रऽकेतः॥१२॥ न। ते। दूरे। परमा। चित्। रजांसि।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आ। तु। प्र। प्र। हरिवरति हरिऽवः। हरिश्मामिति हरिऽश्मा।
स्थिरा। या। वृक्षे। सवना। ए। ता। रमा। युक्तोः। ग्रावा। वाणः। समि
धानइति सम्ऽइधाने। अग्नौ ॥१३॥ अषाळ्हम्। युत्स्विति
युत्ऽसु। पृतनासु। पप्रिम्। स्वर्षाम्। स्वःसामिति स्वःऽसाम्।
अप्साम्। वृजनस्य। गोपाम्। भरेषुजामिति भरेषुऽजाम्।
सुक्षितिमिति सुऽक्षितिम्। सुश्रवसमिति सुऽश्रवसम्। जयं
तम्। त्वाम्। अनु। मदेम। सोम ॥१४॥ सोमः। धेनुम्। सोमः। अ
र्वन्तम्। आशुम्। सोमः। वीरम्। कर्मण्यम्। ददाति। सादन्यम्।
सदन्यमिति सदन्यम्। विदथ्यम्। सभेयम्। पितृश्रवणमिति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

...ऽवता ... अस्मै ॥ १४ ॥ त्वम् । इमाः । ओषधीः ।
सोम । विश्वाः । त्वम् । अपः । अजनयः । त्वम् । गाः । त्वम् । आ । त
तंथ । उरु । अंतरिक्षम् । त्वम् । ज्योतिषा । वि । तमः । ववर्थ ॥ १ दे
देवेन । नः । मनसा । देव । सोम । रायः । भागम् । सहसावन्निति
सहसाऽवन् । अभि । युध्य । मा । त्वा । आ । तनत् । ईशिषे । वी
र्यस्य । उभयेभ्यः । प्र । चिकित्सा । गविष्टाविति गोऽइष्टौ ॥ २० ॥ अ
ष्टौ । वि । अख्यत् । ककुभः । पृथिव्याः । त्री । धन्व । योजना ।
सप्त । सिंधून् । हिरण्याक्ष इति हिरण्यऽअक्षः । सविता । दे
वः । आ । अगात् । दधत् । रत्ना । दाशुषे । वार्याणि ॥ १९ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हिरण्यपाणिरिति हिरण्यऽपाणिः। सविता। विचर्षणिरिति
विऽचर्षणिः। उभे इत्युभे। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी।
अंतः। ईयते। अप। अमीवाम्। बाधते। वेति। सूर्यम्। अभि।
कृष्णेन। रजसा। द्याम्। ऋणोति॥ ९॥ हिरण्यहस्त इति हिरण्यऽ
हस्तः। असुरः। सुनीथ इति सुऽनीथः। सुमृळीक इति सुऽ
मृळीकः। स्ववानिति स्वऽवान्। यातु। अर्वाङ्। अपसेधन्निति
अपऽसेधन्। रक्षसः। यातुधानानिति यातुऽधानान्। अ
स्थात्। देवः। प्रतिदोषमिति प्रतिऽदोषम्। गृणानः॥ १०॥
ये। ते। पंथाः। सवितरिति सवितः। पूर्व्यासः। अरेणवः। सुकृ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible] सुऽकृता। अंतरिक्षे। तेभिः। नः। अद्य। पथिभिरिति प
थिऽभिः। सुगेभिरिति सुऽगेभिः। रक्ष। च। नः। अधि। च। ब्रूहि।
देव॥२१॥ उभा। पिबतम्। अश्विना। उभा। नः। शर्म। यच्छतम्।
अविद्रियाभिः। ऊतिभिरित्यूतिऽभिः॥२२॥ अप्रस्वतीम्। अ
श्विना। वाचम्। अस्मे इत्यस्मे। कृतम्। नः। दस्रा। वृषणा। म
नीषाम्। अद्यूते। अवसे। नि। ह्वये। वाम्। वृधे। च। नः। भव
तम्। वाजसातौ इति वाजऽसातौ॥२३॥ द्युभिरिति द्युऽभिः।
अक्तुभिरित्यक्तुऽभिः। परि। पातम्। अस्मान्। अरिष्टेभिः।
अश्विना। सौभगेभिः॥२४॥ आ। रात्रि। पार्थिवम्। रजः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तुः। अप्राः। धामऽभि इति धामऽभिः। दिवः। सराधेसि। वह
नी। वि। तिष्ठसे। आ। त्वेषम्। वर्तते। तमः॥२५॥ उषः। तत्।
चित्रम्। आ। भर। अस्मभ्यम्। वाजिनीऽवतीति वाजिनीऽ
वति। येन। तोकम्। च। तनयम्। च। धामहे॥२६॥ प्रातःऽजित
मिति प्रातःऽजितम्। भगम्। उग्रम्। हुवेम। वयम्। पुत्रम्। अ
दितेः। यः। विधर्तेति विऽधर्ता। आध्रः। चित्। यम्। मन्यमा
नः। तुरः। चित्। राजा। चित्। यम्। भगम्। भक्षि। इति। आ
ह॥२७॥ ऊवन्। तव। व्रते। वयम्। न। रिष्येम। कदा। चन।
स्तोतारः। ते। इह। स्मसि॥२८॥ पथःऽपथः। पथः पथ इति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पथः। पथः। परिपतिमिति परिऽपतिम्। वचस्या। कामेन। कृतः।
अभि। आनट्। अर्कम्। सः। नः। रासत्। शुरुधः। चंद्राग्रा इ
ति चंद्रऽअग्राः। धियंधियमिति धियम्। धियम्। सीषधाति।
सीसधातीति सीसधाति। प्र। पूषा॥२१॥ त्रीणि। पदा। वि। चक्रमे।
विष्णुः। गोपाः। अदाभ्यः। अतः। धर्माणि। धारयन्॥३०॥
तत्। विप्रासः। विपन्यवः। जागृवांस इति जागृऽवांसः।
सम्। इंधते॥ विष्णोः। यत्। परमम्। पदम्॥३१॥ घृतवती इति
घृतऽवती॥ भुवनानाम्। अभिश्रियेत्यभिऽश्रिया। उर्वी इ
त्युर्वी। पृथ्वी इति पृथ्वी। मधुदुघे इति मधुऽदुघे। सुपेशसेति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सुऽपेशसा। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। वरुणस्य। ध
र्मणा। विष्कभिते। विस्कभिते इति विऽस्कभिते। अजरे इत्यज
रे। भूरिरेतसेति भूरिऽरेतसा॥ २॥ ये। नः। सपत्ना इति सऽ
पत्नाः। अप। ते। भवंतु। इन्द्राग्निभ्यामितीन्द्राग्निऽभ्याम्। अ
व। बाधामहे। तान्। वसवः। रुद्राः। आदित्याः। उपरिस्पृश
मित्युपरिऽस्पृशम्। मा। उग्रम्। चेत्तारम्। अधिराजमि
त्यधिऽराजम्। अक्रन्॥ ३॥ आ। नासत्या। त्रिभिरिति त्रिऽ
भिः। एकादशैः। इह। देवेभिः। यातम्। मधुपेयमिति मधुऽ
पेयम्। अश्विना॥ प्र। आयुः। तारिष्टम्। निः। रपांसि। मृ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ध्वलम्। सधलम्। द्वेषः। भवतम्। सं-वां भुवेति स-चाऽभुवा॥२४
षः। वः। स्तोमः। मरुतः। इयम्। गीः। मान्दार्यस्य। मान्यस्य। का
रोः। आ। इषा। यासीष्ट। तन्वे। वयाम्। विद्याम। इषम्। वृजनं
म्। जीरदानुमिति जीरऽदानुम्॥२५॥ सहस्तोमा इति सहऽ
स्तोमाः। सहछंदस इति सहऽछंदसः। आवृत इत्याऽवृतः। सह
प्रमा इति सहऽप्रमाः। ऋषयः। सप्त। दैव्याः। पूर्वेषाम्। पंथा
म्। अनुदृश्येत्यनुऽदृश्य। धीराः। अन्वालेभिर इत्यनुऽआ
लेभिरे। रथ्यः। न। रश्मीन्॥२६॥ आयुष्यम्। वर्चस्यम्।
रायः। पोषम्। औद्भिदम्। इदम्। हिरण्यम्। वर्चस्वत्। जै

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection.

नीय । आ । विश्वतात् । उं इस्त्र । माम् ॥ ५० ॥ न । तत् । रक्षांसि ।
न । पिशाचाः । तरंति । देवानाम् । ओजः । प्रथमजमिति प्रथ
मऽजम् । हि । एतत् । यः । बिभर्ति । दाक्षायणम् । हिरण्यम् । सः ।
देवेषु । कृणुते । दीर्घम् । आयुः । सः । मनुष्येषु । कृणुते । दीर्घम् ।
आयुः ॥ ५१ ॥ यत् । आ । अबध्नन् । दाक्षायणाः । हिरण्यम् ।
शतानीकायेति शतऽअनीकाय । सुमनस्यमाना इति सुऽमन
स्यमानाः । तत् । मे । आ । बध्नामि । शतशारदायेति शतऽशा
रदाय । आयुष्मान् । जरदष्टिरिति जरत्ऽअष्टिः । यथा ।
असम् ॥ ५२ ॥ उत । नः । अहिः । बुध्न्यः । शृणोतु । अजः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रन्तपा दिसेऽन्तऽपाल्हा। पृथिवी। समुद्रः। विश्वे। देवाः। ऋतावृधः
ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। हुवानाः। स्तुताः। मंत्राः। कविशस्ता इ
ति कविऽशस्ताः। अवंतु। ५०। इमाः। गिरः। आदित्येभ्यः।
घृतस्नूरिति घृतऽस्नूः। सनात्। राजभ्य इति राजऽभ्यः।
जुह्वा। जुहोमि। शृणोतु। मित्रः। अर्यमा। भगः। नः। तुवि
जात इति तुविऽजातः। वरुणः। दक्षः। अंशः। ५१। सप्त।
ऋषयः। प्रतिहिता इति प्रतिऽहिताः। शरीरे। सप्त। रक्षंति।
सदम्। अप्रमादमित्यप्रऽमादम्। सप्त। आपः। स्वपतः। लो
कम्। ईयुः। तत्र। जागृतः। अस्वप्नजाइत्यस्वप्नऽजौ। सत्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥हरिः॥ॐ॥ ॥विश्वानि।देव।सवितः।दुरितानीति दुःऽइतानि।
परा।सुव।यत्।भद्रम्।तत्।नः।आ।सुव॥१॥विभक्तारमि
ति विऽभक्तारम्।हवामहे।वसोः।चित्रस्य।राधसः।सवि
तारम्।नृचक्षसमिति नृऽचक्षसम्॥२॥ब्रह्मणे।ब्राह्मणम्।
क्षत्राय।राजन्यम्।मरुद्भ्य इति मरुत्ऽभ्यः।वैश्यम्।तप
से।शूद्रम्।तमसे।तस्करम्।नारकाय।वीरहणम्।वीरह
णमिति वीरऽहनम्।पाप्मने।क्लीबम्।आक्रयायाइत्याऽ
क्रयायै।अयोगूम्।कामाय।पुंश्चलूम्।अतिक्रुष्टायेत्य
तेऽक्रुष्टाय।मागधम्।नृत्ताय।सूतम्।गीताय।शैलूषम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सदाइति सत्रऽसदौ । च । देवौ ॥ ४२ ॥ उत् । तिष्ठ । ब्रह्मणः । प
ते । देवयन्तइति देवऽयन्तः । त्वा । ईमहे । उप । प्र । यन्तु । मरुतः ।
सुदानवइति सुऽदानवः । इन्द्र । प्राशूः । भव । सचा ॥ ४३ ॥ प्र ।
नूनम् । ब्रह्मणः । पतिः । मंत्रम् । वदति । उक्थ्यम् । यस्मिन् ।
इन्द्रः । वरुणः । मित्रः । अर्यमा । देवाः । ओकांसि । चक्रिरे ॥ ४४ ॥
ब्रह्मणः । पते । त्वम् । अस्य । यन्ता । सूक्तस्येति सुऽउक्तस्य ।
बोधि । तनयम् । च । जिन्व । विश्वम् । तत् । भद्रम् । यत् ।
अवन्ति । देवाः । बृहत् । वदेम । विदथे । सुवीराइति सुऽवीराः ।
॥ ४५ ॥ यरमाति ॥ इति श्रीपदपाठे प्रथमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ९ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धर्माय। सभाचरमिति सभाऽचरम्। नरिष्ठायै। भीमलम्। नर्म
पारेभम्। हसाय। कारिम्। आनंदाये साऽनंदाय। स्त्रीषखम्।
स्त्रीसखमिति स्त्रीऽसखम्। प्रमद इति प्रऽमदे। कुमारीपुत्रमि
ति कुमारीऽपुत्रम्। मेधायै। रथकारमिति रथऽकारं। धैर्याय।
तक्षाणम्॥४॥ तपसे। कौलालम्। मायायै। कर्मारम्। रूपा
य। मणिकारमिति मणिऽकारम्। शुभे। वपम्। शरव्यायै।
इषुकारमिति इषुऽकारम्। हेत्यै। धनुष्कारम्। धनुःकारमि
ति धनुःऽकारम्। कर्मणे। ज्याकारमिति ज्याऽकारं। दिष्टा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

या। रज्जुसर्जमिति रज्जुऽसर्जम्। मृगयवे। मृगयुमिति मृगऽयुम्।
अंतकाय। श्वनिनमिति श्वऽनिनम्॥५॥ नदीभ्यः। पौंजि
ष्टम्। ऋक्षीकाभ्यः। नैषादम्। नैसादमिति नैसादम्। पुरु
षव्याघ्रायेति पुरुषऽव्याघ्राय। दुर्मदमिति दुःऽमदम्।
गंधर्वाप्सरोभ्य इति गंधर्वाप्सरःऽभ्यः। व्रात्यम्। प्रयु
ग्भ्य इति प्रयुक्ऽभ्यः। उन्मत्तमित्युत्ऽमत्तम्। सर्पदेव
जनेभ्य इति सर्पऽदेवजनेभ्यः। अप्रतिपदमित्यप्रतिऽप
दम्। अयेभ्यः। कितवम्। ईर्यतायै। अकितवम्। पिशा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चेभ्यः। विदलकारीमिति विदलऽकारीम्। पालुपानेभ्य इति
पालुऽपानेभ्यः। कूटकीकारीमिति कूटकीकारीम्॥ ६१
स्वयथश इति सम्। धये। जाश्म्। गेह्यय। उपपत्तिमि स्हूपऽपत्ति
म्। आसर्हस्ता। क्रंसे। परिवित्तमिति परिऽवित्ताम्। निर्ऋस्ता
र इति निः। क्रंसे। परिविविदानमिति परिऽविविदानम्। अभ
गधै। रदिधिषुः पतिमिसे दिधिषुःपतिम्। निष्ट्रसे। निः
रस्ता र इति निः। धसे। पेशस्कारीम्। पेशःकारीमिति पेशः
कारीम्। संतानायेति संऽतानाय। स्मरकारिणि स्मरऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

...रीम्। प्रक्रामोद्घायेति प्रक्रामऽउद्घाय। उपसदमित्युपऽस
दम्। वर्णाय। अनुरूपमित्यनुऽरूपम्। वल्शाय। उपदामित्यु
पऽदाम्। ७। उत्सादेभ्य इत्युत्ऽसादेभ्यः। कुब्जम्। प्रमुद इ
ति प्रऽमुदे। वामनम्। द्वार्भ्य इति द्वाःऽभ्यः। स्नामम्। स्वप्ना
य। अंधम्। अधर्माय। बधिरम्। पवित्राय। भिषजम्।
प्रज्ञानायेति प्रऽज्ञानाय। नक्षत्रदर्शमिति नक्षत्रऽदर्शम्।
आशिक्षाया इत्याऽशिक्षायै। प्रश्निनम्। उपशिक्षा
या इत्युपऽशिक्षायै। अभिप्रश्निनमित्यभिऽप्रश्निनम्।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मर्य्यादायै। प्रश्नविवाकमिति प्रश्नऽविवाकम्॥ ८॥ अर्मेभ्यः।
हस्तिपमिति हस्तिऽपम्। जवाय। अश्वपमित्यश्वऽपम्। पु
ष्ट्यै। गोपालमिति गोऽपालम्। वीर्य्याय। अविपालमित्यविऽ
पालम्। तेजसे। अजपालमित्यजऽपालम्। इरायै। कीनाशम्।
कीलालाय। सुराकारमिति सुराऽकारम्। भद्राय। गृहपमि
ति गृहऽपम्। श्रेयसे। वित्तधमिति वित्ताधम्। आध्यक्ष्याये
त्याधिऽअक्ष्यायै। अनुक्षत्तारमित्यनुऽक्षत्तारम्॥ ११॥ भा
यै। दार्व्वाहारमिति दारुऽआहारम्। प्रभायाऽइति प्रऽ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥६१॥

भाये। आग्नेयधामेत्यग्निऽएधम्। भूस्थायाइति स्थायाअ...

तारम्। अभि जेत्कारमित्यभिऽसंज्कारम्। वायुधायानी

कोश। पृथिवेत्तारमिति पृथिऽवेत्तारम्। देवलोकायेति देवऽ

लोकाय। पेशितारम्। मनुष्यलोकायेति मनुष्यऽलोकाय।

प्रकरितारमिति प्रऽकरितारम्। सर्वेभ्यः। लोकेभ्यः। उप

सेक्तारमित्युपऽसेक्तारम्। अवर्त्या इत्यवऽर्त्यै। व

धाय। उपमंथितारमित्युपऽमंथितारम्। मेधाय। वा

सःपल्पूलीमिति वासःऽपल्पूलीम्। प्रकामायेति प्रऽकामाय।

॥२९॥

[illegible] हस्तीघ्नम्। [illegible]। [illegible]न हस्त[illegible]मिति स्तेनऽहृदयम्। वैर

[illegible]हसायाः पिशुनम्। विविक्त्याः इति विऽविक्त्यै। भ्र

[illegible]रम्। [illegible] दकुलायेत्येषोपऽदकुलाय। अनुक्षत्तारमित्यनु

[illegible]न्। [illegible]लाय। अनुचरमित्यनुऽचरम्। भूम्ने। परिस्कं

दम्। परिस्कंदमिति परिऽस्कंदम्। प्रियाय। प्रियवादिनं

[illegible] प्रियऽवादिनम्। अरिष्ट्यै। अश्वसादमित्यश्वऽ

सादम्। स्वर्गायेति स्वः। गाय। लोकाय। भागदुघमिति

भागऽदुघम्। [illegible]र्षिष्ठाय। नाकाय। परिवेष्टारमिति परि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विधारम्। [illegible] नवै। अयस्ताद्भिस्सयः। त[illegible]क्रोधाय।
निसरमितिनिऽसरम्। योगाय। योत्कारम्। रो[illegible]कोय। अभि
सर्तारमित्यभिऽसर्तारम्। क्षेमाय। विमोचकमारमिति विऽमो
[illegible]रम्। उत्कूलनिकूलेभ्यः। उत्कूले। निकूलेभ्यः। त्रिष्ठिनम्।
त्रिस्थिनमिति त्रिऽस्थिनम्। वपुषे। मानस्कृतम्। मानः[illegible]
[illegible]मिति मान[illegible]स्कृतम्। शीलाय। आंज्जनीकारीमित्यांज्जनी ऽ
[illegible]रीम्। [illegible]कृत्याइतिनिः। [illegible]सै। कोशकारीमिति कोशऽ
[illegible]रीम्। [illegible]माय। [illegible]सूम्। १२। यमाय। यमसूमिति यमऽ
सूम्। [illegible] सर्वऽभ्यः। अ[illegible]कोशामित्यवऽ[illegible]

संवत्सराय । पर्य्यायिणीम् । पर्य्यायिणीमिति परि ऽ आयिनी
म् । परिवत्सरायेति परि ऽ वत्सराय । अविजातामिति वि ऽ जाता
म् । इदावत्सराय । अतीत्वरीमिति अति ऽ इत्वरीम् । इद्वत्सराये
तीत्वाः वत्सराय । अतिष्कद्वरीम् । अतिस्कद्वरीमिति अति ऽ स्क
द्वरीम् । वत्सराय । विजर्जरामिति वि ऽ जर्जराम् । संवत्सरा
य । पलिक्नीम् । ऋभुभ्य इत्यृभु ऽ भ्यः । अजिनसंधेभ्य इ
ति अजिन ऽ संधम् । साध्येभ्यः । चर्मम्नामिति चर्म । म्नम् ॥ ८७ ॥
सरोभ्य इति सरः ऽ भ्यः । धैवरम् । उपस्थावराभ्य इत्युप ऽ स्था

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

११॥

॰शाभ्यः । दाशम् । वैशंताभ्यः । बैंदम् । नड्वलाभ्यः । शौष्कलम् ।
पाराय । मार्गारम् । अवाराय । कैवर्तम् । तीर्थेभ्यः । आंदम् ।
वैषमेभ्यः । विषमेभ्य इति विऽसमेभ्यः । मैनालम् । स्वनेभ्यः ।
पर्णकम् । गुहाभ्यः । किरातम् । सानुभ्य इति सानुऽभ्यः । जं
भकम् । पर्वतेभ्यः । किंपूरुषम् । किंपुरुषमिति किंऽपुरु
षम् ॥१७॥ बीभत्सायै । पौल्कसम् । वर्णाय । हिरण्यकार
मिति हिरण्यऽकारम् । तुलायै । वाणिजम् । पश्चादोषायेति
पश्चाऽदोषाय । ग्लाविनम् । विश्वेभ्यः । भूतेभ्यः । सिध्मलं ॥

॥३३॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भूरे। जागरणम्। अभूये। स्वपनम्। आसदितसाऽऽसेसे। जनवा
मिनमितिजनऽवादिनम्। वध्याइतिविऽ ध्ये। अप्रगल्भमिति
सप्ऽगल्भम्। सधूंगरायेतिसम्। रारा। प्रछिद्रमितिप्रऽछि
द्रम्॥१५॥ अक्षराजायेसंक्षऽराजाय। कितवम्। हस्ताय। आ
दिनवदर्शमितिआदिनवऽदर्शम्। त्रेतायै। कल्पिनम्। द्वाप
राय। अधिकल्पिनमित्यधिऽकल्पिनम्। आस्कंदायेत्याऽ
स्कंदाय। सभास्थाणुमितिसभाऽस्थाणुम्। मसवे। गोव्य
च्छमितिगोऽव्यच्छम्। अंतकाय। गोघातमितिगोऽघातम्।
क्षुधे। यः। गाम्। विकृंतंतमितिविऽकृंतंतम्। भिक्ष[illegible]णाः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उपतिष्ठतीत्युपऽतिष्ठति। दुष्कृताय। दुःस्तायेति दुःऽस्ताय।
चरकाचार्यमिति चरकऽआचार्यम्। पाप्मने। सैलगम्॥१६॥
प्रतिश्रुत्काया इति प्रतिऽश्रुत्कायै। अर्तनम्। घोषाय। भषम्।
अन्ताय। बहुवादिनमिति बहुऽवादिनम्। अनन्ताय। मूकम्।
शब्दाय। आलंबराघातमित्यालंबरऽआघातम्। महसे।
वीणावादमिति वीणाऽवादम्। क्रोशाय। तूणवध्ममिति तू-
णऽवध्मम्। अवरस्पराय। अवरस्परायेत्यवरऽपराय।
शंखध्ममिति शंखऽध्मम्। वनाय। वनपमिति वनऽपम्।
अन्यतोरण्यायेत्यन्यतःऽअरण्याय। दावपमिति दावऽपम्॥१७॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नर्माय । पुंश्चलूम् । हसाय । कारिम् । यादसे । शाबल्याम् । ग्रामण्य
म् । ग्रामन्यमिति ग्रामऽन्यम् । गणकम् । अभिक्रोशकम् । अभिक्रोशकमिति अभिऽ
क्रोशकम् । तान् । महसे । वीणावादमिति वीणाऽवादम् । पाणि
घ्नमिति पाणिऽघ्नम् । तूणवध्ममिति तूणवऽध्मम् । तान् । नर्त्ता
य । आनंदाय । तलवम् ॥ २० ॥ अग्नये । पीवानम् ।
पृथिव्यै । पीठसर्पिणमिति पीठ।सर्पिणम् । वायवे । चांडालम् ।
अंतरिक्षाय । वंशनर्तिनमिति वंशऽनर्तिनम् । दिवे ।
खलतिम् । सूर्याय । हर्यक्षमिति हरिऽअक्षम् । नक्षत्रेभ्यः
किर्मिरम् । चंद्रमसे । किलासम् । अह्ने । शुक्लम् । पिंगाक्षमिति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पिंगाऽअक्षमूर ... [illegible] ... क्षम् । पिंगाक्षमिति पिंग । अक्षम् ॥१९॥
अथ । एतान् । अष्टौ । विरूपानिति विऽरूपान् । आ । लभते । अ
तिशुक्लमित्यतिऽशुक्लम् । च । अतिकृष्णमित्यतिऽकृष्णम् ।
अतीदीर्घमित्यति । दीर्घम् । अतिह्रस्वमित्यतिऽह्रस्वम् । अ
तिस्थूलमित्यतिऽस्थूलम् । अतिकृशमित्यतिऽकृशम् । अति
कुल्वमित्यतिऽकुल्वम् । अतिलोमशमित्यतिऽलोमशम् । अ
शूद्राः । अब्राह्मणाः । ते । प्राजापत्याऽइति प्राजाऽपत्याः । मागधः ।
पुंश्चली । कितवः । क्लीबः । अशूद्राः । अब्राह्मणाः । ते । प्राजा
पत्याऽइति प्राजाऽपत्याः ॥२०॥ इति पदपाठे चतुःस्त्रिंशत्तिमोऽध्यायः ॥६७॥
॥ ॥६७॥ ॥६७॥ ॥६७॥ ॥६७॥ ॥६७॥ ॥६७॥ ॥६७॥ ॥६७॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वोन १८ ते । विपश्चिक्षिरइति बिऽच वांछा रे ॥ ९० ॥ विनां
चा अविद्यां च । यः । तत् । वेद । उभयम् । सह । अविद्
या । मृत्युं । तीर्त्वा । विद्यया । अमृतम् । अश्नुते ॥ ११ ॥ अंधं
तमः । प्र । विशंति । ये । असंभूतिमित्यसम्ऽभूतिम् । उपा
सते ई सत् । ऽ आ हते । ततः । भूयऽइवेति भूयः । इव । ते । तमः
ये । उं इदं । संभूत्यामिति संऽभूत्याम् । रताः ॥ १२ ॥ अन्यत् ।
एव । आहुः । संभवादिति संऽभवात् । अन्यत् । आहुः । अ
संभवादिति असंऽभवात् । इति । शुश्रुम । धीराणाम् । ये । नः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तत् । विचचक्षिरऽइति विऽचचक्षिरे ॥१३॥ संभूतिमिति सम्ऽ
भूतिम् । च । विनाशमिति विऽनाशम् । च । यः । तत् । वेद ।
उभयम् । सह । विनाशेनेति विऽनाशेन । मृत्युम् । तीर्त्वा । संभू
त्येति सं । भूत्या । अमृतम् । अश्नुते ॥१४॥ हिरण्मयेन । पा
त्रेण । सत्यस्य । अपिहितमित्यपिऽहितम् । मुखम् । तत् ।
त्वम् । पूषन् । अप । आ । वृणु । सत्यधर्मायेति सत्यऽधर्मा
य । दृष्टये ॥१५॥ पूषन् । एकर्षे इत्येकऽऋषे । यम । सूर्य ।
प्राजापत्येति प्राजाऽपत्य । वि । ऊह । रश्मीन् । सम् । ऊह । ते
जः । यत् । ते । रूपम् । कल्याणतममिति कल्याणऽतमम् । ॥१६॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

शालानीकायेति शालऽअनीकाय। सुमनस्यमाना इति सुऽमनस्य
मानाः॥ तत्। मे। आ। वभामि। शतशारदायेति शतऽशारदाय। आयुष्मा
न्। जरदष्टिरिति जरत्ऽअष्टिः। यथा ऽ असम्॥ ३९॥ उत। नः। अहिः। बुध्न्यः।
शृणोतु। अजः। एकपादित्येकऽपात्। पृथिवी। समुद्रः॥ विश्वे। देवाः। ऋ
तावृधः। ऋतवृध इत्यृतऽवृधः। हुवानाः। स्तुताः। मंत्राः। कविशस्ताः। अ
वंतु॥ ४०॥ इमाः। गिरः। आदित्येभ्यः। घृतस्नूरिति घृतऽस्नूः। सनात्।
राजभ्य इति राजऽभ्यः। जुह्वा। जुहोमि॥ शृणोतु। मित्रः। अर्य्यमा। भगः।
नः। तुविजात इति तुविऽजातः। वरुणः। दक्षः। अंशः॥ ४१॥ सप्त। ऋ
षयः। प्रतिहिता इति प्रतिऽहिताः। शरीरे। सप्त। रक्षंति। सदम्। अप्रमाद

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

६॥१०३॥

मित्यस्य। प्रऽमादम्॥ सस्न। आपः। स्वपतः। लोकम्। ईयुः। तत्र। जागृतः।
अस्वप्नऽजाः। सत्रऽसदौ॥ सत्रसदाविति सत्रऽसदौ। च। देवौ॥ ४३॥ उत्।
तिष्ठ। ब्रह्मणः। पते। देवयन्त इति देवऽयन्तः। त्वा। ईमहे। उप। प्र। यन्तु।
मरुतः। सुदानव इति सुऽदानवः। इन्द्र। प्राशूः। भव। सचा॥ ४४॥ प्र। नू
नम्। ब्रह्मणः। पतिः। मंत्रम्। वदति। उक्थ्यम्। यस्मिन्। इंद्रः। वरुणः।
मित्रः। अर्य्यमा। देवाः। ओकांसि। चक्रिरे॥ ४५॥ ब्रह्मणः। पते। त्वम्।
अस्य। यन्ता। सूक्तस्येति सुऽउक्तस्य। बोधि। तनयम्। च। जिन्व॥ वि
श्वम्। तत्। भद्रम्। यत्। अवंति। देवाः। बृहत्। वदेम। विदथे। सुवीरा इ
ति सुऽवीराः॥ ४६॥ इति पदपाठे त्रयस्त्रिंशत्तमोऽध्यायः॥ हरिः॥

६६ ॥१०३॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

र्त॑। तम्। पृषदाज्यमिति पृषत्। आज्यम्। पशून्। तान्। चक्रे। वायव्यान्। आरण्याः।
ग्राम्याः। च। ये॥ ८॥ तस्मात्। यज्ञात्। सर्वहुत इति सर्वऽहुतः। ऋचः। सामानि। जज्ञिरे। छन्दा
ंसि। जज्ञिरे। तस्मात्। यजुः। तस्मात्। अजायत॥ ९॥ तस्मात्। अश्वाः। अजायन्त। ये। के
च। उभयादतः। उभयऽदत इत्युभयऽदतः। गावः। ह। जज्ञिरे। तस्मात्। तस्मात्। जाताः।
अजावयः॥ १०॥ तम्। यज्ञम्। बर्हिषि। प्र। औक्षन्। पुरुषम्। जातम्। अग्रतः। तेन।
देवाः। अयजन्त। साध्याः। ऋषयः। च। ये॥ ११॥ यत्। पुरुषम्। वि। अदधुः। कतिधा।
वि। अकल्पयन्। मुखम्। किम्। अस्य। आसीत्। बाहू इति बाहू। ऊरू इति। ऊरू। पादौ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

११९॥

उच्येते इति संऽच्येते ॥ १० ॥ ब्राह्मणः । अस्य । मुखम् । आसीत् । बाहू इति बाहू । राजन्यः । कृतः । ऊ

रू इत्यूरू । तत् । अस्य । यत् । वैश्यः । पद्भ्यामिति पत्ऽभ्याम् । शूद्रः । अजायत ॥ ११ ॥ चंद्र

माः । मनसः । जातः । चक्षोः । सूर्यः । अजायत । श्रोत्रात् । वायुः । च । प्राणः । च । मुखात् ।

अग्निः । अजायत ॥ १२ ॥ नाभ्याः । आसीत् । अन्तरिक्षम् । शीर्ष्णः । द्यौः । सम् । अव

र्तत । पद्भ्यामिति पत्ऽभ्याम् । भूमिः । दिशः । श्रोत्रात् । तथा । लोकान् । अकल्पयन् ।

॥ १३ ॥ यत् । पुरुषेण । हविषा । देवाः । यज्ञम् । अतन्वत । वसंतः । अस्य । आसीत् । आ

ज्यम् । ग्रीष्मः । इध्मः । शरत् । हविः ॥ १४ ॥ सप्त । अस्य । आसन् । परिधय इति परिऽधयः ।

त्रिः । सप्त । समिध इति सम्ऽइधः । कृताः । देवाः । यत् । यज्ञम् । तन्वानाः । अबध्नन् । पुरुषम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पशुम्॥ १५॥ यज्ञेन। यज्ञम्। अयजंत। देवाः। तानि। धर्माणि। प्रथमानि। आसन्। ते।
ह। नाकम्। महिमानः। सचंत। यत्र। पूर्वे। साध्याः। संति। देवाः॥ १६॥ अद्भ्यः। संभृतः। सं
भृत इति सम्ऽभृतम्। पृथिव्यै। रसात्। च। विश्वकर्मण इति विश्व। कर्मणः। सम्।
अवर्तत। अग्रे। तस्य। त्वष्टा। विदधदिति विदधत्। रूपम्। एति। तत्। मर्त्यस्य। देव
त्वमिति देव। त्वम्। आ। जानमिति आ। जानम्। अग्रे॥ १७॥ वेद। अहम्। एतम्। पुरुषम्। म
हांतम्। आदित्यवर्णमित्यादित्य। वर्णम्। तमसः। परस्तात्। तम्। एव। विदित्वा। अति।
मृत्युम्। एति। न। अन्यः। पंथाः। विद्यते। अयनाय॥ १८॥ प्रजापतिरिति प्रजा। पतिः।
चरति। गर्भे। अंतः। अजायमानः। बहुधा। वि। जायते। तस्य। योनिम्। परि। पश्यंति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥११२॥

धीरा:। तस्मिन्नाहातस्थुः भुवनानि विश्वा॥ १९॥ यः देवेभ्यः। आतपती। यो। न पूर्वः

पः। देवानाम्। पुरोहितः इति पुरःऽहितः। पूर्वः। यः देवेभ्यः। जातः। नमः। रुचाय। ब्रा

ह्मये॥ २०॥ रुचम्। ब्राह्मम्। जनयंतः। देवाः। अग्रे। तत्। ऊचुः। ब्रुवन्। यः। त्वा। एवम्। ब्रा

ह्मणः। विद्यात्। तस्य। देवाः। असन्। वशे॥ २१॥ श्रीः। च। ते। लक्ष्मीः। च। पत्न्यौ। अ

होरात्रे इत्यहोरात्रे। पार्श्वे इति पार्श्वे। नक्षत्राणि। रूपं। अश्विनौ। व्यात्तमिति वि

आत्तम्। इष्णन्। इषाण। अमुम्। मे। इषाण। सर्वलोकमिति सर्वलोकम्। मे। इषा

ण॥ २२॥ प्रथमअष्टक्। तत्। एव। अग्निः। आदित्यः। वायुः। तु। उ। चंद्रमाः। भुक्रमा। अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सो । आपः । प्रजापतिरिति प्रजा । पतिः ॥१॥ सर्वे । निमेषा इति निमेषाः । जज्ञिरे ।
विद्युत इति वि । द्युतः । पुरुषात् । अधि । न । एनम् । ऊर्ध्वम् । न । तिर्यंचम् । न । मध्ये । परि । ज-
ग्रभत् ॥२॥ न । तस्य । प्रतिमेति प्रति । मा । अस्ति । यस्य । नाम । महत् । यशः ॥३॥
एषः । ह । देवः । प्रदिश इति प्र । दिशः । अनु । सर्वाः । पूर्वः । ह । जातः । सः । उ इति । गर्भे ।
अन्तः । सः । एव । जातः । सः । जनिष्यमाणः । प्रत्यङ् । जनाः । तिष्ठति । स-
र्वतोमुख इति सर्वतः । मुखः ॥४॥ वेनः । तत् । पश्यत् । निहितमिति नि । हितम् । गु-
हा । सत् । यत्र । विश्वम् । भवति । एकनीडमित्येकनीडम् । तस्मिन् । इदम् । सम् ।
च । वि । च । एति । सर्वम् । सः । ओतः । उ इति । प्रोत इति प्र । उतः । च । विभुरिति वि

नः। प्रजास्विति प्रऽजासु॥ ८॥ प्र। तत्। वोचेत्। अमृतम्। नु। विद्वान्। गंधर्वः। धाम। विभृ-
तमिति विऽभृतम्। गुहा। सत्। त्रीणि। पदानि। निहितेति निऽहिता। गुहा। अस्य। यः।
तानि। वेद। सः। पितुः। पिता। असत्॥ ९॥ सः। नः। बंधुः। जनिता। सः। विधातेति विऽधा-
ता। धामानि। वेद। भुवनानि। विश्वा। यत्र। देवाः। अमृतम्। आनशानाः। तृतीये। धा-
मन्। अध्यैरयंतेत्यधिऽऐरयंत॥ १०॥ परीत्येति परिऽइत्य। भूतानि। परीत्येति परि-
ऽइत्य। लोकान्। परीत्येति परिऽइत्य। सर्वाः। प्रदिश इति प्रऽदिशः। दिशः। च। उपस्थाये-
त्युपऽस्थाय। प्रथमजामिति प्रथमऽजाम्। ऋतस्य। आत्मना। आत्मानम्। अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

क्षि। सम्। विविश्॥ ११॥ परि। द्यावापृथिवी इति द्यावापृथिवी। सद्यः। इत्वा। परि। लोका
न्। परि। दिशः। परि। स्वरिति स्वः॥ ऋतस्य। तंतुम्। विततमिति वि। ततम्। विचृ
त्येति वि। चृत्य। तत्। अपश्यत्। तत्। अभवत्। तत्। आसीत्॥ १२॥ सदसस्पति
म्। अद्भुतम्। प्रियम्। इन्द्रस्य। काम्यम्॥ सनिम्। मेधाम्। अयासिषम्। स्वाहा
॥ १३॥ याम्। मेधाम्। देवगणा इति देवऽगणाः। पितरः। च। उपासत [illegible] उपऽआ
सते। तया। माम्। अद्य। मेधया। अग्ने। मेधाविनम्। कुरु। स्वाहा॥ १४॥ इदम्। मे
ब्रह्म। च। क्षत्रम्। च। उभे इत्युभे। श्रियम्। अ[illegible]ताम्। मयि। देवाः। दधतु। श्रि

१०७॥

धू

यस्माउत्तमामित्सकुहृ। तमाहृ। तस्यै। तेस्वाहा॥ ३४॥ अपाद्वतः। यंतुपणयः ष्व
सुम्नाः। देवपीयव इति देवापीयवः। अस्या लोकः। सुतावन्तः। सुत वंत इति सु
तावंतः। पक्षिमिरिति त्रियु। फिः। अहोफिरित्य हः। फिः। अ कुंभिरि सक्तुभि
द्युः। कमितिति वि। अक्तम्। यम्। ददातु। अवसानमित्यव। सानम्। अस्मै॥ २
सविता। ते। शरीरेभ्यः। पृथिव्याम्। लोकम्। इच्छतु। तस्मै। युज्यं। ताम्। उस्त्रि
याः॥ ३५॥ वायुः। पुनातु। सविता। पुनातु। अग्नेः। भ्राजसा। सूर्यस्य। वर्चसा।
विमुच्यताम्। उस्त्रियाः॥ ३७॥ सविता। ते। शरीराणि। मातुः। उपस्थे इस

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पास्थौ । आ । वपतु । तस्मै । पृथिवी । ग्म । भू । भव । प्रजापती इति प्रजा । पतौ । ख्या । देवतायाम् ।
उपोदकः इत्युप । उदके । लोके । नि । दधामि । असौ ॥ ~ ॥ परम् । मृत्यो इति मृत्यो ।
अनु । परा । इहि । पंथाम् । यः । ते । अन्यः । इतरः । देवयानात् इति देव । यानात् ।
चक्षुष्मते । शृण्वते । ते । ब्रवीमि । मा । नः । प्रजाम् इति प्र । जाम् । रीरिषः । रीरिषः इति
रीरिषः । मा । उत । वीरान् ॥ ~ ॥ यां । यातः । यां । हि । तौ । घट्टिनः ॥ यं । तौ । भवंतु ।
अयम् । यः । पार्थिवासः । मा । त्वा । अग्निः । भस्तु । चनू ॥ ८० ॥ कल्पंतां । ते । दिशः । तु
भ्यम् । आपः । शिवतमाः । इति शिवतमाः । शिवाः । नमः । तुभ्यम् । भवंतु । सिंधवः । अन्तरिक्षम् ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥११६॥

त्रिदिवम्। तुभ्यम्। कल्पंताम्। ते। दिव्याः। सर्वाः॥ ४७॥ अन्नम न्वनीय्य नमनू। व
ती। री। यैता। समू। रभ ध्वम्। उ न्नू। तिष्ठत। प्रा। नरठं। सखायः॥ अश्व। जहिमः। ज
न्निवाः। या। ज सन्। त्रिवान्। वयम्। नरम। अभि। वा। जानम्॥ ४८॥ अप। अघं।
अप। किल्बिषम्। अप। कृत्याम्। अपो इत्यपो। रपः। अपामार्गः। अपमा
र्गस्य। मार्ष्टि। त्वम्। अस्मत्। अप। दुष्वन्यम्। दुःस्वप्न्यं इति दुःस्वप्न्यम्। सुव॥ ४९॥
अनेडाहम्। अ न्वारभामहे इत्यनु। आरभामहे। स्वस्तासः। नः। इंद्र इवेती द्वा॥ इ
वादेवेभ्यः। वह्निः। संतारण इति सम्। तारणः। भव॥ ५०॥ आयुष्मान्। अग्ने। द

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विषा। वऽधानः। घृतऽप्रतिकः इति घृतऽप्रतिकः। घृतऽयोनिरिति घृतऽयोनिः। एधि। घृ
तम्। पीत्वा। मधु। चारु। गव्यम्। पिताऽइवेति पिताऽइव। पुत्रम्। अभि। रक्षतात्। इमा
न्। स्वाहा॥४५॥ इमम्। जीवेभ्यः। परिऽधिमिति परिऽधिम्। दधामि। मा। एषाम्।
नु। गात्। अपरः। अर्थम्। एतम्। शतम्। जीवन्तु। शरदः। पुरुचीः। अंतः। मृत्यु
म्। दधताम्। पर्वतेन॥४६॥ परि। इमे। गाम्। अनेषत। परि। अग्निम्। अहृष
त। देवेषु। अक्रत। श्रवः। कः। इमान्। आ। दधर्षति॥४७॥ क्रव्यादमिति क्र
व्यऽअदम्। अग्निम्। प्रऽहिणोमि। दूरम्। यमऽराज्यमिति यमऽराज्यम्। वेहाः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देवेभ्यः। हव्यम्। वहतु। प्रजानंनिति प्र। जानन्॥४८॥ वह। वपाम्। जातवेद
इति जात। वेदः। पितृभ्य इति पितृ। भ्यः। यत्र। एनान्। वेत्थ। निहितानिति नि।
हितम्। पराके। मेदसः। कुल्याः। उप। तान्। स्रवन्तु। सत्याः। एषाम्। आशिष
इत्याशिषः। सन्तु। कामाः। स्वाहा॥४९॥ गच्छन्तु। प्रवाह इति प्र। वाह। अं
इहा। स्व। वा। अयं। इ। तसः। जातवेदा इति जात। वेदाः। स्योना। पृथिवि। भव। अनृक्ष
रा। निवेशनीति नि। वेशनी। यच्छ। नः। शर्म। सप्रथा इति स। प्रथाः। अप।
नः। शोशुचत्। अघम्॥५०॥ अस्मात्। त्वम्। अधि। जातः। असि। त्वत्। अय

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मू । जापता । भूः । पुनरितिपुनः । असौ । स्वर्गीयेतिस्वः । गाय । लोकाय । स्वाहा ॥ ५० ॥
इति पदपाठे पंचत्रिंशत्तमोध्यायः ॥ ३५ ॥ [illegible] ॥ ३६ ॥ हरिः ॐ ॥ ऋचं । वाच
म् । प्र । पद्ये । मनः । यजुः । साम । प्राणम् । चक्षुः । श्रोत्रम् । प्र । पद्ये । वाक् । ओजः । सह ।
ओजः । मयि । प्राणापानौ ॥ १ ॥ यत् । मे । छिद्रम् । चक्षुषः । हृदयस्य । मनसः । वा ।
अतितृण्णमित्यतितृण्णम् । बृहस्पतिः । मे । तत् । दधातु । शम् । नः । भवतु । भुव
नस्य । यः । पतिः ॥ [illegible] ॥ २ ॥ कया । नः । [illegible] । अभि ।
प्र । मंदः । [illegible] । कया । [illegible] । इति । [illegible] । आ । भर । [illegible] । इन्द्र । चित्र

११

स्योनाजगतिंशम्। नः। अस्माकम्। द्विपदइतिद्वि। पदे। चतुष्पदे। चतुष्पदइतिचतुः। पदे॥८॥
मित्रः। वरुणेन। भवतु। अर्यमा। इन्द्रः। बृहस्पतिः। विष्णुः। उरुक्रमइत्युरु। क्रमः॥९॥ वा
तः। पवताम्। तपतु। सूर्यः। कनिक्रदत्। देवः। पर्जन्यः। अभि। वर्षतु॥१०॥ अहानि। श
म्। भवन्तु। नः। रात्रीः। प्रति। धीयताम्। इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी। भवताम्। अवोभिरित्यवः
भिः। इन्द्रावरुणा। रातहव्येतिरातहव्या। इन्द्रापूषणा। वाजसाताविति वाज। सा
तौ। इन्द्रासोमा। सुविताय। शम्। योः॥११॥ देवीः। अभिष्टये। आपः। भवन्तु। पीतये।
शम्। योः। अभि। स्रवन्तु। नः॥१२॥ द्यौः। शान्तिः। अन्तरिक्षम्। पृथिवी। आपः। ओषध

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इधुं तं । मित्रस्य । अहं । चक्षुषा । सं ... । मनि । सम ...

यः । वुनस्पतयः । एवा नूं तिः ॥ १७ ॥ दृते । दृंह । मा । मित्रस्य । मा । च चक्षुषा । सर्वाणि । भूता
नि । सम् ईक्षे । मित्रस्य । चक्षुषा । सम् । ईक्षामहे ॥ २० ॥ ज्योक् । ते । संदृशीति सम् दृशि ।
जीव्यासम् । ज्योक् । ते । संदृशीति सं दृशी । जीव्यासम् ॥ २० ॥ नमः । ते । अस्तु । वि द्युते । ति वि
द्युते । स्तनयित्नवे । भगवन्निति भग वान् । अस्तु । यतः । स्वः । समीहस इति सम् ई
हसे ॥ २१ ॥ यतः । यतः । समीहस इति सम् ईहसे । ततः । नः । अभयम् । कुरु । शम् । नः ।
कुरु । प्रजाभ्य इति प्रजाभ्यः । अभयम् । नः । पशुभ्य इति पशुभ्यः ॥ २२ ॥ तत् । चक्षुः
देवहितमिति देवहितम् । पुरस्तात् । शुक्रम् । उत् । चरत् । पश्येम । शरदः ६

तम्॥ जिवेम॥ ऋतुपाम॥ नूरदः॥ त्रा नम्॥ ७ ॥ इति पदपाठे षड्विंशतितमोऽध्यायः॥ २६
॥ हरिः ॐ॥ मूः॥ आ॥ दुदे॥ नाभिः॥ अग्निः॥ १॥ देवीइ देवी॥ द्यावापृथिवी इति द्यावा
पृथिवी॥ मखस्य॥ वाम्॥ अद्य॥ शिरः॥ राध्यासम्॥ देवयजन इति देव॥ यजने॥ पृथिव्याः
मखाय॥ त्वा॥ मखस्य॥ त्वा॥ शीर्ष्णे॥ २॥ देव्यः॥ वम्रियः॥ भूतस्य॥ प्रथमजा इति प्रथम
जाः॥ मखस्य॥ वः॥ ३॥ इयती॥ अग्रे॥ आसीः॥ मखस्य॥ ते॥ ४॥ इन्द्रस्य॥ ओजः॥ म
खस्य॥ वः॥ ५॥ प्र॥ एतु॥ ब्रह्मणः॥ पतिः॥ प्र॥ देवी॥ एतु॥ सूनृता॥ अच्छ॥ वीरम्॥ नर्यम्॥
पंक्तिराधसमिति पंक्तिऽराधसम्॥ देवाः॥ यज्ञम्॥ नयन्तु॥ नः॥ ६॥ मखस्य॥ शिरः॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अग्नि। मखस्य। शिरः। असि॥ ॥ अग्नेस्य। त्वा। वसुः। त्वा क्रा। धूपयामि। देवयजन
इति देव। यजने। पृथिव्याः। अश्वस्य। त्वा। वृष्णः। त्वा क्रा। धूपयामि। देवयजन इति देव
व। यजने। पृथिव्याः॥ ८॥ ऋजवे। साधवे। सुक्षित्यै इति सु। क्षित्यै। त्वा॥ १॥ प्रमा
याम खाय। यस्य। यंस्य। त्वा। तपसे। देवः। त्वा। सविता। मध्वा। अनक्तु। पृथिव्याः। सं। पृस्व
त्पृति स्पृशस्व। मा। पाहि। अर्चिः। त्वा। अर्चिः। तपः॥ असि॥ १०॥ अनाधृष्टा। पुरस्ता
त्। अग्नेः। आधिपत्ये। इत्याधि। पत्ये। आयुः। मे। दाः। पुत्रवती। इति पुत्र। वती। दक्षिण
तः। इंद्रस्य। आधिपत्ये। इत्याधि। पत्ये। प्रजां। मे। दाः। सुषदा। सुसद
तिं। ऋतु। सदा। पश्चात्। देवस्य। सवितुः। आधिपत्ये। इत्याधि। पत्ये। चक्षुः। मे। दाः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आकूतिरित्याऽकूतिः। उत्तरतः। पातु। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये। रायः। पोषम्। मे।
दाः। विधृतिरिति विऽधृतिः। उपरिष्टात्। बृहस्पतेः। आधिपत्य इत्याधिऽपत्ये। ओजः।
मा। दाः। विश्वाभ्यः। मा। नाष्ट्राभ्यः। पाहि। मनोः। अश्वा। असि।।१५।। स्वाहा। म
रुद्भिरिति मरुत्ऽभिः। परि। श्रीयस्व। दिवः। सꣳस्पृशेति सम्ऽस्पृशः। पाहि।
मधु। मधु।।१६।। गर्भः। देवानाम्। पिता। मतीनाम्। पतिः। प्रजानामिति प्रऽ
जानाम्। सम्। देवः। देवेन। सवित्रा। गत। सम्। सूर्येण। रोचते।।१७।। सम्। अ
ग्निः। अग्निना। गत। सम्। दैवेन। सवित्रा। सम्। सूर्येण। अरोचिष्ट।। स्वाहा। सम्।
अर्चिः। तपसा। गत। सम्। सूर्येण। सवित्रा। सम्। सूर्येण। अरूरुचत।।१८।। धर्ता।

दैव्येन

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्विवः। दिवि। भाति। तपसः। पृथिव्यां। पत्नी। देवी। देवानाम्। अमर्त्यः। तपोजा इति तपः।जाः।
वाचम्। अस्मे। सः। नि। यच्छ। देवायुवम्। देवयुवमिति देव।युवम्। ॥१५॥ अपश्यम्। गो-
पाम्। अनिपद्यमानमित्यनि।पद्यमानम्। आ। च। परा। च। पथिभिरिति पथि।भिः। च-
रंतम्। सः। सध्रीचीः। सः। विषूचीः। वसानः। आ। वरीवर्त्ति। भुवनेषु। अंतरित्यंतः।
॥१६॥ विश्वासाम्। भुवाम्। पते। विश्वस्य। मनसः। पते। विश्वस्य। वचसः। पते। सर्वस्य
वचसः। पते। देवश्रुदिति देव।श्रुत्। त्वम्। देव। घर्म। देवः। देवान्। पाहि। अत्र। प्रावीरि-
ति प्र।अवीः। अनु। वाम्। देववीतय इति देव।वीतये। मधु। माध्वीभ्याम्। मधु। मा-
धूचीभ्याम्। धेहि। ॥१७॥ पिता। नः। असि। पिता। नः। बोधि। नमः। ते। अस्तु। मा। मा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१२०५

क्रिधूसी॥ त्वष्टुमंतइतित्वष्टु। मंतः। त्वा। सपेम। पुत्रानृ। पश्रन्। मपि। धेहि। अग्नि

ना। अदब्धः। सदृपर्येति सर्दःपरि। आ। अयासन॥ ॥ अहेरिसर्दैः केतुना जुषतां सु

ज्योतिरित्तिसुःज्योतिः। ज्योतिषा। स्वाहा। रात्रिः। केतुना। जुषतां। सुज्योति

रितिसुःज्योतिः। ज्योतिषा। स्वाहा॥ ॥ ७॥ इति पदपाठे सप्तत्रिंशोऽध्यायः। ध्या

यः॥ ७॥ [illegible]॥ ५॥ आ। ददे। अश्रेः। स्त्वा। अग्नि॥ १॥ ईडे। आ। इहि। अदिते।

सरस्वति। अग्ने। आ। इहि। असो। आ। इहि। अश्विनो। रास्ना। अस्मि। इन्द्रा

ण्याः। उ। [illegible]षः। प्रषा। अस्मि। घर्माय। दीष्व। ऊ। अश्विभ्यां मित्र। अश्विभ्यां। पिन्व

११२०५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्या। सरस्वत्यै। इन्द्राय। पिन्वस्व। स्वाहा। इन्द्रवदितीन्द्रवत्। स्वाहा। इन्द्रवदितीन्द्र-
वत्॥४॥ यः। ते। स्तनः। शशयः। यः। मयोभूरिति मयः। भूः। यः। रत्नधा इति
रत्नधाः। वसुविदिति वसु। वित्। यः। सुदत्र इति सु। दत्रः। येन। विश्वा। पुष्य-
सि। वार्याणि। सरस्वति। तम्। इह। धातवे। अकरित्यकः॥५॥ गायत्रम्। छन्-
दः। असि। त्रैष्टुभम्। त्रैष्टुभमिति त्रैस्तुभं। द्यावापृथिवीभ्याम्। त्वा। परि-
गृह्णामि। अन्तरिक्षेण। उप। यच्छामि। इन्द्र। अश्विना। मधुनः। सारघस्य। घ-
र्मम्। पात। वसवः। यजत। वाट्। स्वाहा। सूर्यस्य। रश्मये। वृष्टिवनय इति वृष्टि-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१२९॥

वनयोौ॥६॥ समुद्राय त्वा। वाताय। स्वाहा। सरिराय त्वा। अनाधृष्याय। अप्रतिधृष्याय।
संप्रतिधृष्याय। अवस्यवे। अशिशिदाय॥७॥ सवित्रे। ऋभुमान्। इत्यृभु। मते। वि
भुमत इति विभु। मते। वाजवत इति वाजं। वते। बृहस्पतये। विश्वदेव्यावते। वि
श्वदेव्यावत इति विश्वदेव्या। वते॥ ८॥ यमाय। अंगिरस्वते। पितृमत इति पितृ।
मते। स्वाहा। स्वा[illegible]। मीय। घर्मः। पित्रे॥ ९॥ विश्वाः। आशाः। दक्षिणसदिति द
क्षिण। सत्। सर्वान्। देवान्। अयाट्। इह। स्वाहा। कृतस्येति स्वाहा कृ। कृतस्य। घर्म
स्य। मधोः। पिबतं। अश्विना॥ १०॥ दिवि। धाः। इमम्। यज्ञम्। इमम्। यज्ञम्। दि

स्वाहा॥ श्री श्री

वि। घाः स्वाहा। अग्नये युञ्जिपाय। त्वाम्। पञ्जुर्भ्रि इन्द्रिपञ्जुः। भ्यः॥१॥ ७॥२७॥ अश्विन
घर्मम्। पातम्। हार्द्वानम्। अर्हः। दिवाभिः। ऊतिभिः। सुत्तिः। श्रिः। तं। त्रायिणौ। नमः॥
द्यावापृथिवी भ्याम्॥ १२॥ अपौताम्। अश्विनौ। घर्मम्। अन्नु। द्यावापृथि
वीइति। द्यावापृथिवी॥ अग्नम् पूंसा। ताम्। दुह्। एव। मातरः। संतु॥ १३॥ दुघे। पिन्व
स्व। ऊर्जे। ब्रह्मणे। क्षत्राय। द्यावापृथिवीभ्याम्। पिन्वस्व। धर्मा। आसि। सुधर्मे
तिस्तु। धर्मा। अमेनि। अस्मे इयसा। नृम्णानि। धारय। ब्रह्म। क्षत्रम्। विश्वम्।
धारय॥ १४॥ स्वाहा। पूष्णे। शरसे। ग्रावभ्य इति ग्रावभ्यः। प्रतिरवभ्य इति प्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्ता। पूर्वेभ्यः। पितृणाभ्य इति पितृ। भ्यः। ऊर्ध्वबर्हिभ्य इत्यूर्ध्वबर्हि। भ्यः। घर्मपावभ्य इ
ति घर्मपावा। भ्यः। द्यावापृथिवीभ्याम्। विश्वेभ्यः। देवेभ्यः॥ ६९॥ रुद्राय। रुद्रहू
तय इति रुद्रहूतये। स्वा। [illegible] पपुष्कृतम्। इन्द्रतम इतीन्द्र। तमे। अग्रो। अस्या
मा। ता। देवा। घर्मी। नमः॥ ६०॥ अस्तु। मा। मा। हिंसीः॥ १६॥ अस्मि। इमम्। अ
हिमा। दिवम्। विप्रः। बभ्रुवा। सप्रथा इति सऽप्रथाः। उता। भ्रुवसा। पृथिवीम्।
रोचस्वा॥ ७॥ या। ते। घर्म। दिव्या। शुक्। या। गायत्र्याम्। हविर्धान इति हविः।
धाने। सा। ते। आप्यायताम्। निः। स्त्यायताम्। घृतस्य। ते। स्वाहा। त्रिष्टुभि। त्रि [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्त्रं मिति त्रि। स्त्रवीं। आग्नीध्रा। पश्चिम्याम्। अगत्यामृ। सदस्य॥१८॥ क्षत्रस्या। लो।
परस्याय। परः पायेति परः। पायु। ब्रह्मणः। तन्वम्। पाङ्क्ति॥ विश्रः। त्वा। धर्मणा। वे
यम्। अन्तु। क्रामामा। स्तुभ्य। विलायाँ व्यसो॥१९॥ चतुः स्त्रक्तिमिति चतुः स्त्रक्तिः। नाभि
अंतस्याः। सप्रथाइति स। प्रथाः। सनः। विश्वायुरिति विश्वा। आयुः। सर्वायु
रिति सर्वं। आयुः। सप्रथाइति स। प्रथाः॥ अपाद्धेषः। अपाद्धरः। अन्यव्रत
स्य सश्चिम। व्रतस्य। सश्चिम॥२०॥ धर्मा एतन्। तेस्युरीषमातेन॥२१॥ आचिक्रय
त्वा। वृषो। हरिः। महान्। मित्रः। नादर्शितः। समृ। स्वर्यैणा। दिद्यतत्ता। उदधिरिस

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१२३॥

३

द्युधिः। त्रिधि रिति त्रि। धिः॥ ५१॥ यावतीयत्ति यावती। द्यावापृथिवी इति द्यावापृ
थिवी। यावत्। चासप्त। स्त्रिंपवः। वित्तस्थिर इति वि। तस्थिरे। तावंत मू। इंद्योते।
यदस्मा। ऋजो। गच्छामि। अक्षितम्। मधि। गच्छामि। अक्षितम्॥ ५२॥ म
चितयत्। इंद्रियम्। बृहत्। मधि। दद्धेः। मधि। क्रतुः। धर्मः। त्रिस्थुरिति त्रि। स्थु
कुः। विराजति। विराजेति वि। राजा। ज्योतिषा। स्वः। ब्रह्मणा। तेजसा। सह।
पयसः। रेतः। आभृतम्। सियां। भृतम्। तस्या। दोहम्। आसीम्। मधि। उत्तरामुत्त
रामिति ऋतूत्तरां। उत्तरामुत्तरां समाम्॥ ५४॥ त्रिविषः। संवेगिति सम्। वक्ष्यो ऋतौदक्ष

॥१२३॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्या।ने।सुषुम्णास्य।सुसुम्नस्येति सु।सुम्नस्याने।सुषुम्णा।सुसुम्नेति सु।सुसुम्ना।
अग्निहुतइत्यग्निहुतः।इंद्रपीतस्येतींद्र।पीतस्य।प्रजापतिभक्षितस्येति प्र
जापतिभक्षितस्य।मधुमतइति मधु।मतः।उपहूतइत्युप।हूतः।उपहूत
स्य।उप।हूतस्य।भक्षयामि।।२५।।६।।इति अष्टात्रिंशतितमोध्यायः।।
।।छ।।हरिः ॐ।।स्वाहा।प्राणेभ्यः।साधिपतिकेभ्यइति साधि।पतिकेभ्यः।।पृ
थिव्यै।अग्नये।अंतरिक्षाय।वायवे।दिवे।सूर्याय।दिग्भ्यइति दिक्।भ्यः।चं
द्राय।नक्षत्रेभ्यः।अद्भ्यइत्यत्।भ्यः।वरुणाय।नाभ्यै।पूताय।।१।। वाचे।प्राण

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१२४॥

यं। चक्षुषे। श्रोत्राय॥ ३॥ मनसः। कामम्। आकूतिमित्या। कूतिम्। वाचः। सरं
अशीय। पशूनाम्। रूपम्। अन्नस्य। रसः। यशः। श्रीः। श्रयताम्। मयि। स्वा
हा॥ ४॥ प्रजापतिरितिप्रजा। पतिः। संभ्रियमाणइतिसम्। भ्रियमाणः। सम्रा
ड्डितिसम्। राट्। संभृतइतिसम्। भृतः। वैश्वदेवइतिवैश्वऽदेवः। सन्नइ
तिसम्। सन्नः। घर्मः। प्रवृक्तइतिप्र। वृक्तः। तेजः। उद्यतइत्युत्। यतः। आ
श्विनः। पयसि। आनीयमानइत्या। नीयमाने। पूषा। विष्यंदमाने। विस्य
न्दमानइतिवि। स्यन्दमाने। मारुतः। क्वथन्। मैत्रः। शरसि। संताय्यमानइतिसं
ताय्यमाने। वायव्यः। ह्रियमाणः। आग्नेयः। हूयमानः। वाक्। हुतः॥ ५॥ स

॥१२४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

षु। आत्मानम्। ततः। न। विजुगुप्सते॥६॥ यस्मिन्। सर्वाणि। भूतानि। आत्मा। एव। अभू
त्। विजानतः इति विऽजानतः। तत्र। कः। मोहः। कः। शोकः। एकत्वम्। अनु
अनुपश्यत इत्यनुऽपश्यतः॥७॥ सः। पर्यगात्। शुक्रम्। अकायम्। अव्रण
म्। अस्नाविरम्। शुद्धम्। अपापविद्धमित्यपापऽविद्धम्। कविः। मनीषी। परिऽभूः
त परिऽभूः। स्वयंभूरिति स्वयंऽभूः। याथातथ्यत इति याथाऽतथ्यतः। अर्थान्। वि
अदधात्। शाश्वतीभ्यः। समाभ्यः॥८॥ अंधम्। तमः। प्र। विशन्ति। ये। अविद्या
म्। उपासते। ततः। भूयःऽइव। ते। तमः। ये। उं इति। विद्या।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१२६५

यां। रताः॥९॥ अन्यत्। एव। आहुः। विद्यया। अन्यत्। आहुः। अविद्यया। इति। शुश्रु
म। धीराणां। ये। नः। तत्। विचचक्षिरे इति विचचक्षिरे॥१०॥ विद्याम्। च। अविद्या
म्। च। यः। तत्। वेद। उभयम्। सह। अविद्यया। मृत्युं। तीर्त्वा। विद्यया। अमृतम्।
अश्नुते॥११॥ अंधं। तमः। प्र। विशंति। ये। असंभूतिमित्यसंभूतिम्। उपास
ते। उपासते। ततः। भूयः। इवेति भूयःइव। ते। तमः। ये। उं इति। संभूत्यामि
ति संभूत्यां। रताः॥१२॥ अन्यत्। एव। आहुः। संभवादिति संभवात्। अ
न्यत्। आहुः। असंभवादित्यसंभवात्। इति। शुश्रुम। धीराणाम्। ये। नः। त

१२६६

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्टा।श्लिष्टं चेष्टितं इति विचेष्टितं।।१३।। संभ्रमितमिति सम्भू।पर्तिम्भ।चा।विना क्रमिति
वि।ना ऋाम्भु।चा।सं:।नत।वेदा।उप्सपम्।सह।ग्वि।मा।द्वै।नेत्ति।वि।नाम्ने।ना।म्रत्सम्।ली
नौ।संभ्रमति सम्भू।भ्र सा।अमत नम्भू।अभ्नुल।।१४।।हि रणमये।ना।पात्रे।मास
यस्या।अपि हि नमित्यपि।हितम्भ।मुखम्।लत।वां।एषन्न।अप।जा।वणु।सत्त
धर्मीयेतिसत्त।धर्मीय।दृष्टये।।१५।।एषन्न।एकत्र।षड्ये।को।त्रेष।यम।
यो।भ्रा।जा।पश्यति प्र जा।पत्या।विद्रु।हा।रुक्मीन।सां।दु।हा।तेजः।यत्र।लो।रूपं।कल्य
णतमग्मिति कल्याण।नमम्भू।नन्दा।ता।पश्या।मि।यः।असौ।असौ।पुरुषः।स्वः।अहम्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२२५ [illegible]

[illegible] गति [illegible]

[illegible] इति [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=27.12.19 12:06
,TRANSFERRED=2019/12/27 at 14:10:39
,PAGES=697
,TYPE=STD
,NAME=S0002402
,Book Name=M-759-YAJUVED KAVYA SHAKHA SANHITA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF
,FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
,FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF
,FILE160=00000160.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE161=00000161.TIF
,FILE162=00000162.TIF
,FILE163=00000163.TIF
,FILE164=00000164.TIF
,FILE165=00000165.TIF
,FILE166=00000166.TIF
,FILE167=00000167.TIF
,FILE168=00000168.TIF
,FILE169=00000169.TIF
,FILE170=00000170.TIF
,FILE171=00000171.TIF
,FILE172=00000172.TIF
,FILE173=00000173.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE174=00000174.TIF
,FILE175=00000175.TIF
,FILE176=00000176.TIF
,FILE177=00000177.TIF
,FILE178=00000178.TIF
,FILE179=00000179.TIF
,FILE180=00000180.TIF
,FILE181=00000181.TIF
,FILE182=00000182.TIF
,FILE183=00000183.TIF
,FILE184=00000184.TIF
,FILE185=00000185.TIF
,FILE186=00000186.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE187=00000187.TIF
,FILE188=00000188.TIF
,FILE189=00000189.TIF
,FILE190=00000190.TIF
,FILE191=00000191.TIF
,FILE192=00000192.TIF
,FILE193=00000193.TIF
,FILE194=00000194.TIF
,FILE195=00000195.TIF
,FILE196=00000196.TIF
,FILE197=00000197.TIF
,FILE198=00000198.TIF
,FILE199=00000199.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE200=00000200.TIF
,FILE201=00000201.TIF
,FILE202=00000202.TIF
,FILE203=00000203.TIF
,FILE204=00000204.TIF
,FILE205=00000205.TIF
,FILE206=00000206.TIF
,FILE207=00000207.TIF
,FILE208=00000208.TIF
,FILE209=00000209.TIF
,FILE210=00000210.TIF
,FILE211=00000211.TIF
,FILE212=00000212.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE213=00000213.TIF
,FILE214=00000214.TIF
,FILE215=00000215.TIF
,FILE216=00000216.TIF
,FILE217=00000217.TIF
,FILE218=00000218.TIF
,FILE219=00000219.TIF
,FILE220=00000220.TIF
,FILE221=00000221.TIF
,FILE222=00000222.TIF
,FILE223=00000223.TIF
,FILE224=00000224.TIF
,FILE225=00000225.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE226=00000226.TIF
,FILE227=00000227.TIF
,FILE228=00000228.TIF
,FILE229=00000229.TIF
,FILE230=00000230.TIF
,FILE231=00000231.TIF
,FILE232=00000232.TIF
,FILE233=00000233.TIF
,FILE234=00000234.TIF
,FILE235=00000235.TIF
,FILE236=00000236.TIF
,FILE237=00000237.TIF
,FILE238=00000238.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE239=00000239.TIF
,FILE240=00000240.TIF
,FILE241=00000241.TIF
,FILE242=00000242.TIF
,FILE243=00000243.TIF
,FILE244=00000244.TIF
,FILE245=00000245.TIF
,FILE246=00000246.TIF
,FILE247=00000247.TIF
,FILE248=00000248.TIF
,FILE249=00000249.TIF
,FILE250=00000250.TIF
,FILE251=00000251.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE252=00000252.TIF
,FILE253=00000253.TIF
,FILE254=00000254.TIF
,FILE255=00000255.TIF
,FILE256=00000256.TIF
,FILE257=00000257.TIF
,FILE258=00000258.TIF
,FILE259=00000259.TIF
,FILE260=00000260.TIF
,FILE261=00000261.TIF
,FILE262=00000262.TIF
,FILE263=00000263.TIF
,FILE264=00000264.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE265=00000265.TIF
,FILE266=00000266.TIF
,FILE267=00000267.TIF
,FILE268=00000268.TIF
,FILE269=00000269.TIF
,FILE270=00000270.TIF
,FILE271=00000271.TIF
,FILE272=00000272.TIF
,FILE273=00000273.TIF
,FILE274=00000274.TIF
,FILE275=00000275.TIF
,FILE276=00000276.TIF
,FILE277=00000277.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE278=00000278.TIF
,FILE279=00000279.TIF
,FILE280=00000280.TIF
,FILE281=00000281.TIF
,FILE282=00000282.TIF
,FILE283=00000283.TIF
,FILE284=00000284.TIF
,FILE285=00000285.TIF
,FILE286=00000286.TIF
,FILE287=00000287.TIF
,FILE288=00000288.TIF
,FILE289=00000289.TIF
,FILE290=00000290.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE291=00000291.TIF
,FILE292=00000292.TIF
,FILE293=00000293.TIF
,FILE294=00000294.TIF
,FILE295=00000295.TIF
,FILE296=00000296.TIF
,FILE297=00000297.TIF
,FILE298=00000298.TIF
,FILE299=00000299.TIF
,FILE300=00000300.TIF
,FILE301=00000301.TIF
,FILE302=00000302.TIF
,FILE303=00000303.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE304=00000304.TIF
,FILE305=00000305.TIF
,FILE306=00000306.TIF
,FILE307=00000307.TIF
,FILE308=00000308.TIF
,FILE309=00000309.TIF
,FILE310=00000310.TIF
,FILE311=00000311.TIF
,FILE312=00000312.TIF
,FILE313=00000313.TIF
,FILE314=00000314.TIF
,FILE315=00000315.TIF
,FILE316=00000316.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE317=00000317.TIF
,FILE318=00000318.TIF
,FILE319=00000319.TIF
,FILE320=00000320.TIF
,FILE321=00000321.TIF
,FILE322=00000322.TIF
,FILE323=00000323.TIF
,FILE324=00000324.TIF
,FILE325=00000325.TIF
,FILE326=00000326.TIF
,FILE327=00000327.TIF
,FILE328=00000328.TIF
,FILE329=00000329.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE330=00000330.TIF
,FILE331=00000331.TIF
,FILE332=00000332.TIF
,FILE333=00000333.TIF
,FILE334=00000334.TIF
,FILE335=00000335.TIF
,FILE336=00000336.TIF
,FILE337=00000337.TIF
,FILE338=00000338.TIF
,FILE339=00000339.TIF
,FILE340=00000340.TIF
,FILE341=00000341.TIF
,FILE342=00000342.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE343=00000343.TIF
,FILE344=00000344.TIF
,FILE345=00000345.TIF
,FILE346=00000346.TIF
,FILE347=00000347.TIF
,FILE348=00000348.TIF
,FILE349=00000349.TIF
,FILE350=00000350.TIF
,FILE351=00000351.TIF
,FILE352=00000352.TIF
,FILE353=00000353.TIF
,FILE354=00000354.TIF
,FILE355=00000355.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE356=00000356.TIF
,FILE357=00000357.TIF
,FILE358=00000358.TIF
,FILE359=00000359.TIF
,FILE360=00000360.TIF
,FILE361=00000361.TIF
,FILE362=00000362.TIF
,FILE363=00000363.TIF
,FILE364=00000364.TIF
,FILE365=00000365.TIF
,FILE366=00000366.TIF
,FILE367=00000367.TIF
,FILE368=00000368.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE369=00000369.TIF
,FILE370=00000370.TIF
,FILE371=00000371.TIF
,FILE372=00000372.TIF
,FILE373=00000373.TIF
,FILE374=00000374.TIF
,FILE375=00000375.TIF
,FILE376=00000376.TIF
,FILE377=00000377.TIF
,FILE378=00000378.TIF
,FILE379=00000379.TIF
,FILE380=00000380.TIF
,FILE381=00000381.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE382=00000382.TIF
,FILE383=00000383.TIF
,FILE384=00000384.TIF
,FILE385=00000385.TIF
,FILE386=00000386.TIF
,FILE387=00000387.TIF
,FILE388=00000388.TIF
,FILE389=00000389.TIF
,FILE390=00000390.TIF
,FILE391=00000391.TIF
,FILE392=00000392.TIF
,FILE393=00000393.TIF
,FILE394=00000394.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE395=00000395.TIF
,FILE396=00000396.TIF
,FILE397=00000397.TIF
,FILE398=00000398.TIF
,FILE399=00000399.TIF
,FILE400=00000400.TIF
,FILE401=00000401.TIF
,FILE402=00000402.TIF
,FILE403=00000403.TIF
,FILE404=00000404.TIF
,FILE405=00000405.TIF
,FILE406=00000406.TIF
,FILE407=00000407.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE408=00000408.TIF
,FILE409=00000409.TIF
,FILE410=00000410.TIF
,FILE411=00000411.TIF
,FILE412=00000412.TIF
,FILE413=00000413.TIF
,FILE414=00000414.TIF
,FILE415=00000415.TIF
,FILE416=00000416.TIF
,FILE417=00000417.TIF
,FILE418=00000418.TIF
,FILE419=00000419.TIF
,FILE420=00000420.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE421=00000421.TIF
,FILE422=00000422.TIF
,FILE423=00000423.TIF
,FILE424=00000424.TIF
,FILE425=00000425.TIF
,FILE426=00000426.TIF
,FILE427=00000427.TIF
,FILE428=00000428.TIF
,FILE429=00000429.TIF
,FILE430=00000430.TIF
,FILE431=00000431.TIF
,FILE432=00000432.TIF
,FILE433=00000433.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE434=00000434.TIF
,FILE435=00000435.TIF
,FILE436=00000436.TIF
,FILE437=00000437.TIF
,FILE438=00000438.TIF
,FILE439=00000439.TIF
,FILE440=00000440.TIF
,FILE441=00000441.TIF
,FILE442=00000442.TIF
,FILE443=00000443.TIF
,FILE444=00000444.TIF
,FILE445=00000445.TIF
,FILE446=00000446.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE447=00000447.TIF
,FILE448=00000448.TIF
,FILE449=00000449.TIF
,FILE450=00000450.TIF
,FILE451=00000451.TIF
,FILE452=00000452.TIF
,FILE453=00000453.TIF
,FILE454=00000454.TIF
,FILE455=00000455.TIF
,FILE456=00000456.TIF
,FILE457=00000457.TIF
,FILE458=00000458.TIF
,FILE459=00000459.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE460=00000460.TIF
,FILE461=00000461.TIF
,FILE462=00000462.TIF
,FILE463=00000463.TIF
,FILE464=00000464.TIF
,FILE465=00000465.TIF
,FILE466=00000466.TIF
,FILE467=00000467.TIF
,FILE468=00000468.TIF
,FILE469=00000469.TIF
,FILE470=00000470.TIF
,FILE471=00000471.TIF
,FILE472=00000472.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE473=00000473.TIF
,FILE474=00000474.TIF
,FILE475=00000475.TIF
,FILE476=00000476.TIF
,FILE477=00000477.TIF
,FILE478=00000478.TIF
,FILE479=00000479.TIF
,FILE480=00000480.TIF
,FILE481=00000481.TIF
,FILE482=00000482.TIF
,FILE483=00000483.TIF
,FILE484=00000484.TIF
,FILE485=00000485.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE486=00000486.TIF
,FILE487=00000487.TIF
,FILE488=00000488.TIF
,FILE489=00000489.TIF
,FILE490=00000490.TIF
,FILE491=00000491.TIF
,FILE492=00000492.TIF
,FILE493=00000493.TIF
,FILE494=00000494.TIF
,FILE495=00000495.TIF
,FILE496=00000496.TIF
,FILE497=00000497.TIF
,FILE498=00000498.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE499=00000499.TIF
,FILE500=00000500.TIF
,FILE501=00000501.TIF
,FILE502=00000502.TIF
,FILE503=00000503.TIF
,FILE504=00000504.TIF
,FILE505=00000505.TIF
,FILE506=00000506.TIF
,FILE507=00000507.TIF
,FILE508=00000508.TIF
,FILE509=00000509.TIF
,FILE510=00000510.TIF
,FILE511=00000511.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE512=00000512.TIF
,FILE513=00000513.TIF
,FILE514=00000514.TIF
,FILE515=00000515.TIF
,FILE516=00000516.TIF
,FILE517=00000517.TIF
,FILE518=00000518.TIF
,FILE519=00000519.TIF
,FILE520=00000520.TIF
,FILE521=00000521.TIF
,FILE522=00000522.TIF
,FILE523=00000523.TIF
,FILE524=00000524.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE525=00000525.TIF
,FILE526=00000526.TIF
,FILE527=00000527.TIF
,FILE528=00000528.TIF
,FILE529=00000529.TIF
,FILE530=00000530.TIF
,FILE531=00000531.TIF
,FILE532=00000532.TIF
,FILE533=00000533.TIF
,FILE534=00000534.TIF
,FILE535=00000535.TIF
,FILE536=00000536.TIF
,FILE537=00000537.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE538=00000538.TIF
,FILE539=00000539.TIF
,FILE540=00000540.TIF
,FILE541=00000541.TIF
,FILE542=00000542.TIF
,FILE543=00000543.TIF
,FILE544=00000544.TIF
,FILE545=00000545.TIF
,FILE546=00000546.TIF
,FILE547=00000547.TIF
,FILE548=00000548.TIF
,FILE549=00000549.TIF
,FILE550=00000550.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE551=00000551.TIF
,FILE552=00000552.TIF
,FILE553=00000553.TIF
,FILE554=00000554.TIF
,FILE555=00000555.TIF
,FILE556=00000556.TIF
,FILE557=00000557.TIF
,FILE558=00000558.TIF
,FILE559=00000559.TIF
,FILE560=00000560.TIF
,FILE561=00000561.TIF
,FILE562=00000562.TIF
,FILE563=00000563.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE564=00000564.TIF
,FILE565=00000565.TIF
,FILE566=00000566.TIF
,FILE567=00000567.TIF
,FILE568=00000568.TIF
,FILE569=00000569.TIF
,FILE570=00000570.TIF
,FILE571=00000571.TIF
,FILE572=00000572.TIF
,FILE573=00000573.TIF
,FILE574=00000574.TIF
,FILE575=00000575.TIF
,FILE576=00000576.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE577=00000577.TIF
,FILE578=00000578.TIF
,FILE579=00000579.TIF
,FILE580=00000580.TIF
,FILE581=00000581.TIF
,FILE582=00000582.TIF
,FILE583=00000583.TIF
,FILE584=00000584.TIF
,FILE585=00000585.TIF
,FILE586=00000586.TIF
,FILE587=00000587.TIF
,FILE588=00000588.TIF
,FILE589=00000589.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE590=00000590.TIF
,FILE591=00000591.TIF
,FILE592=00000592.TIF
,FILE593=00000593.TIF
,FILE594=00000594.TIF
,FILE595=00000595.TIF
,FILE596=00000596.TIF
,FILE597=00000597.TIF
,FILE598=00000598.TIF
,FILE599=00000599.TIF
,FILE600=00000600.TIF
,FILE601=00000601.TIF
,FILE602=00000602.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE603=00000603.TIF
,FILE604=00000604.TIF
,FILE605=00000605.TIF
,FILE606=00000606.TIF
,FILE607=00000607.TIF
,FILE608=00000608.TIF
,FILE609=00000609.TIF
,FILE610=00000610.TIF
,FILE611=00000611.TIF
,FILE612=00000612.TIF
,FILE613=00000613.TIF
,FILE614=00000614.TIF
,FILE615=00000615.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE616=00000616.TIF
,FILE617=00000617.TIF
,FILE618=00000618.TIF
,FILE619=00000619.TIF
,FILE620=00000620.TIF
,FILE621=00000621.TIF
,FILE622=00000622.TIF
,FILE623=00000623.TIF
,FILE624=00000624.TIF
,FILE625=00000625.TIF
,FILE626=00000626.TIF
,FILE627=00000627.TIF
,FILE628=00000628.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE629=00000629.TIF
,FILE630=00000630.TIF
,FILE631=00000631.TIF
,FILE632=00000632.TIF
,FILE633=00000633.TIF
,FILE634=00000634.TIF
,FILE635=00000635.TIF
,FILE636=00000636.TIF
,FILE637=00000637.TIF
,FILE638=00000638.TIF
,FILE639=00000639.TIF
,FILE640=00000640.TIF
,FILE641=00000641.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE642=00000642.TIF
,FILE643=00000643.TIF
,FILE644=00000644.TIF
,FILE645=00000645.TIF
,FILE646=00000646.TIF
,FILE647=00000647.TIF
,FILE648=00000648.TIF
,FILE649=00000649.TIF
,FILE650=00000650.TIF
,FILE651=00000651.TIF
,FILE652=00000652.TIF
,FILE653=00000653.TIF
,FILE654=00000654.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE655=00000655.TIF
,FILE656=00000656.TIF
,FILE657=00000657.TIF
,FILE658=00000658.TIF
,FILE659=00000659.TIF
,FILE660=00000660.TIF
,FILE661=00000661.TIF
,FILE662=00000662.TIF
,FILE663=00000663.TIF
,FILE664=00000664.TIF
,FILE665=00000665.TIF
,FILE666=00000666.TIF
,FILE667=00000667.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE668=00000668.TIF
,FILE669=00000669.TIF
,FILE670=00000670.TIF
,FILE671=00000671.TIF
,FILE672=00000672.TIF
,FILE673=00000673.TIF
,FILE674=00000674.TIF
,FILE675=00000675.TIF
,FILE676=00000676.TIF
,FILE677=00000677.TIF
,FILE678=00000678.TIF
,FILE679=00000679.TIF
,FILE680=00000680.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE681=00000681.TIF
,FILE682=00000682.TIF
,FILE683=00000683.TIF
,FILE684=00000684.TIF
,FILE685=00000685.TIF
,FILE686=00000686.TIF
,FILE687=00000687.TIF
,FILE688=00000688.TIF
,FILE689=00000689.TIF
,FILE690=00000690.TIF
,FILE691=00000691.TIF
,FILE692=00000692.TIF
,FILE693=00000693.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE694=00000694.TIF
,FILE695=00000695.TIF
,FILE696=00000696.TIF
,FILE697=00000697.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection